

අභිධම්මාචාර්ය

විඤ්ඤාපනං

විමලවිපුලබුද්ධිනා සංඝකථානිපිටකපරිසන්තිධරෙන භද්දන්ත බුද්ධදත්තාවරියෙන රචිතො අභිධම්මාවභාසො පන අභිධම්ම-සංගහගනේසු පස්මන්තරො. න නතො පුරෙ කොච්චි පි අභිධම්ම-සංගහගනේ. කෙනච්චි ආවරියෙන සමපාදිතො අහොසි. න පන අභිධම්මසොව සංගහගනේ එතෙතාවරියෙන සමපාදිතො, අථ බො විනයපිටකං සංගහෙතො විනයවිනිවජ්ජයො පි එතෙතො වරියෙනෙව සමපාදිතො

අභිධම්මාවභාසංසං ටිකා අභිධම්මසංවිකාසිනි පන අභි-ධම්මසංසංගහටිකාකතන්තා නන්දිපරිවෙණවාසිනා ආවරියෙන සුමංගලමහාසාමිනා විරචිතා. අභිධම්මසංසංගහං ටිකං “අභිධම්මසංවිභාසිනි” කරොන්තො සො ථෙරො නස්සං ටිකායං සංවණේණනබ්බසු බහුසු ණානෙසු “අභිධම්මසංවිකාසනියා අභිධම්මාවභාසටිකාය” වින්හරො ඤානබ්බාති තෙකෙසු ණානෙසු ලිඛි. නස්මො තෙත අභිධම්මාවභාසටිකා පස්මන්තරං ලිඛිතාති ඤායති. ඉමස්ස පනාභිධම්මාවභාසංසං අඤ්ඤාපි බුද්දකා ටිකා සංවිජ්ජති. සා පන ලංකායං න දිස්සති; මයා පන ඉතො පඤ්චවත්තාප්පිසවස්සානමුපරි මරමමරළතො ලිඛිතා ආනිතා මම සන්තිකෙ විජ්ජති. සා පන බුද්දකටිකා පොරාණාති ව ලංකාදීප වාසිනා චාටිස්සරමහාසාමිනා කතාති ව මරමමරළෙ සාසන-වංසාදිසු දිස්සති. මයමපන සා යෙන කෙනච්චි මරමමිකනේරෙන විරචිතාති මඤ්ඤාම.

අභිධම්මාවභාසංසං කතනා පන බුද්ධදත්තාවරියො පොරාණ-කෙති ගන්ධකාරාවරියෙති අනිවිස පසන්තො අහොසි. වුත්තං හි විනයවිනිවජ්ජයටිකායං:

“යො බුද්ධස්සාවරියාසහෙන
විඤ්ඤාපසන්තො පි සුපසන්තො
සො බුද්ධදත්තාවරියාහිධානො
මහාකච්චි ථෙරියවංසදීපො” ති.

අයං පනාවරියො දකඛිණජලබුද්ධිපෙ වොලුරළෙ උරගපුරෙ ජාතො කාලෙත කාලං කාවෙරිපට්ටනෙ භූතමංගලනගරෙ ව වසී. අභිධම්මාවභාසං පන කාවෙරිපට්ටනෙ කණ්ණදසනාමෙන උපාසකෙන කාරිතෙ මහාවිහාරෙ වසන්තො අකාසි. විනය-විනිවජ්ජකරණකාලෙ පන භූතමංගලනගරෙ වසී. බුද්ධිමංසකථා පන කාවෙරිපට්ටනෙ යෙව වසන්තො සමපාදිතා.

නාමරූපපරිවේෂ්ඨෙද පන අනුරුඛාවරියෙන විරවිතො. තෙන පනාවරියෙන අත්තනො ගන්ඪස්ස නිගමනෙ වසනස්සානාදීති නපපකාසිතාති. තෙනෙවාචරියෙන කතෙ අභිධම්මෙත්ථ සංගහෙපි අත්තනො උප්පත්තිස්සානං වා වසනස්සානං වා න පකාසිතං තථාපි තස්ස නිගමනෙ මූලසොමවිහාරස්ස අභිවුච්ඡිකාමතා ව නාමරූප පරිවේෂ්ඨෙදස්ස නිගමනෙ අනුරුධපුරෙ මහා විහාරස්ස විරප්පවත්තිකාමතා ව දසසිතා. ලංකාදීපවාසිකා මරමරථවාසිකො ව වත්තමානාවරියා පන පරමත්ථවිනිච්ඡයො පි තෙනෙවානුරුඛාවරියෙන කතොති සලලකෙබ්බා අනුරුඛාවරියො කඤ්ඤවරෙ රථෙ ජාතොති පටිගන්ණනාති. පරමත්ථවිනිච්ඡයනිගමනෙ පන:

“සෙඨෙ කඤ්ඤවරෙ රථෙ කාවෙරිතගරෙ වරෙ කුලෙ සඤ්ජානභූතෙන බහුස්සුතෙන ඤාණිතා අනුරුඛෙන ථෙරෙන අනිරුඛයසස්සිතා තමරථෙ වසනොත නගරෙ තඤ්ඤතාමකෙ තත්ථ සංඝවිසිඨෙන යාවිතෙන අනාකුලං මහා විහාරවාසිනං වාවනාමග්ගතිස්සිතං පරමත්ථං පකාසෙනං පරමත්ථවිනිච්ඡයං පකරණං කතං තෙන පරමත්ථවිනිච්ඡයා” ති වුත්තං.

පරමත්ථවිනිච්ඡයස්ස කතතා අනුරුඛාවරියො එකො නාමරූපපරිවේෂ්ඨෙදස්ස කතතා අඤ්ඤා අනුරුඛාවරියොති මය්‍යං මති. කසමා? එකෙනෙවාචරියෙන ද්විත්තං පඡ්ඡමයානං අභිධම්මසංගහගන්තං කරණෙ කාරණං නප්පි. අපි ව ඉමෙසං ද්විත්තං ගන්තං රචනා විලාසෙපි බහු විසදිසතා දිස්සන්ති, කාරණෙසු පි විසදිසතා විජ්ජති. අභිධම්මත්ථසංගහො නාමරූපපරිවේෂ්ඨෙද ව සබ්බාකාරෙන මහවසෙන සංසද්ධති සමෙති ව වුත්තමොතං අභිධම්මත්ථවිනිච්ඡයාති විකාය දුතියපරිවේෂ්ඨෙදවණ්ණනායං:-

“ආවරියස්සාපි අයමෙව යොජනා අබ්පෙය්‍යාති දිස්සති. නාමරූපපරිවේෂ්ඨෙද උජ්ජකමෙව තථා වුත්තතතා. වුත්තං හි භත්ථ:

රූපාවචරිතතාති ගස්සන්තානුත්තරාති ව පස්මාදිකානගෙදෙ ආරූපපඤ්ඤා පි පඤ්ඤමෙති.

පරමත්ථවිනිච්ඡයෙ පන නාමරූපපරිවේෂ්ඨෙද - අභිධම්මත්ථසංගහෙති අසංසද්ධියමානස්සාති සංවිජ්ජන්ති. විභාවිතියා වතුත්ථපරිවේෂ්ඨෙදවණ්ණනාය අයං පාඨො දිස්සති:- යමපන පරමත්ථවිනිච්ඡයෙ වුත්තං “සකිං චෙවා තදලමං සකිමාවජ්ජනාදයො” ති භං මජ්ඣිමනිකායෙකමතානුසාරෙන වුත්තං ති දඨබ්බං.

යසමා පන මණ්ඩිමහාණකානං වාදෙ හෙය්‍යා චුතනපාළියා අසං සන්දනතො සමෙමාහවිතොදනියං පටික්ඛිතොතොව, නසමා ආචරියොති අනන්තං අනධිපෙපනතොයෙව ඉධවෙව නාමරූපපරිචේදෙ ව සතිං තද්‍යලබ්බනුපපත්ති න චුතතා.”

එවං විසදිසනං දසෙසනො පන ටීකාවරියො සුමංගල මහාසාමී ඉමෙ තයො පි පොත්ථකා එකසෙසවාචරියසසාති මහමසිහිකරොති. “නථා හි ආචරියෙනෙවෙත්ථ කාරණං පරමත්ථ - විනිච්ඡයෙ චුතතං” නි වාක්‍යං විභාවිනියා චතුත්ථපරිචේද චණණතායං දිස්සති. නත්ථ ආචරියෙනාති වචනෙන අභිධම්මත්ථ සංගහකතො අනුරුඬාවරියො අධිපෙපනො. තනියපරිචේද චණණතායමපි “එවං ව කත්වා ආචරියෙන ඉමසමිං යෙව අධිකාරෙ පරමත්ථවිනිච්ඡයෙ චුතතං” නි වාක්‍යං සන්දිස්සති. ඉමිනා ටීකාවරියෙන ඉමෙ තයොපි ගන්තං එකෙනෙවාචරියෙන සමපාදිතාති පටිගහතිතොපි කාරණඤ්ඤාති විවෙචකෙති ඉදං කාරණං උපපරික්ඛිතබ්බං. සබ්බසමිං පරමත්ථවිනිච්ඡයෙ අනුසුභං ගාථායොව සන්දිස්සන්ති. නාමරූපපරිචේදස්ස පන පරිචේද්‍යව සාතෙසු තාතාචුතොති බ්බා අතිරමනියා ගාථායො සන්දිස්සන්ති. නසමා එසො නාමරූපපරිචේදස්ස තතො කපිසමයෙ ඡෙකො පබ්බා කරණෙ පචුතරොති ඤ්ඤති.

ඉමෙ පන දොපි ගන්තං ඉතො බහුතං වස්සානමුපරි මයා පරිසොධිතා ලන්ඩන්තගරෙ පාළිපොත්ථකමුද්‍යපකසමිතියා පාකටීකතා හොන්ති. තෙසු අභිධම්මාවතාරො 1915 කිසිවසෙස, නාමරූපපරිචේදෙ 1914 වසෙස ව මුද්‍යපිතො. තද් අභිධම්මාවතාරස්ස සංසොධිතෙ මයා මරමමරසො ආනිතා බුද්ධපටිකා බහුපකාරා අහොසි. නාමරූපපරිචේදසංසොධිතෙපි තතො යෙව මයා ලිඛිතා ආනිතා ටීකා උපකාරාවහා අහොසි. ඉමසමිං පන දුතියසංසොධිතෙ මරමමරසෙ මුද්දිතා අභිධම්මාවතාරො තස්ස ටීකා ව උපකාරාවහා අහෙසුං. අභිධම්මත්ථවිකාසිනී නාමා අභිධම්මාවතාරටිකා පන මයා සීහල-මරමකරපොත්ථකෙහි සංසන්දිතා පරිසොධිතා මම සන්තිකෙ අත්ථි. අනාගතෙ නංපි මුද්දිකිතෙන පකාසෙතුං ඉච්ඡාමි. ඉමෙසං පන අභිධම්ම පොත්ථකානං කෙහාරො ලංකායං දුලලහා. නසමා මුද්‍යපකානං ධනකබයොයෙව හවිස්සති; තෙන කාරණෙන කොටි පි තෙ මුද්‍යපෙතුං ත උස්සහති.

මොහවිවෙස්දනී නාම අභිධමමානිකාවණණනාපී මයා
සංසෝධිතා මම සනතිකෙ අපි. සා පන සතතනමපි පකරණානං
සබ්බාසං මානිකානං සංවණණනාහුතා විමනිවිහොදනිපිකා-
කතතුතා වොලිය කසසපමහාපෙරසාමිනා විරවිතා; පඤ්චසතාධික
පිඨාකයුතා හොති. අභිධමමවිකාසිනිපිකාපී තාව මහනා හොති

ලිඛිතමිදං අග්ගමහාපණ්ඩිතොපාධිලාභිනා
කල්යාණ්වංසනිකායෙ අනුනායකධුරකිරෙන
බුඬ්ඤ්ඤෙන මහාපෙරෙන

2498 මෙ බුඬවසෙස

අම්බලමිගොඩ නගරෙ

අගාරාමවිහාරෙ වසනොහන

අභිධම්මාවතාරස්ස අනුකත මණිකා .

පිඨකයා

1 විතනනිදෙසො	1
2. වෙහසිකනිදෙසො	15
2. වෙහසිකවිභාගනිදෙසො	28
4. එකවිධාදිනිදෙසො	31
5. විතනුප්පතනිනිදෙසො	35
6. ආරම්භවිභාගො	44
7. විපාකවිතතප්පවතනිනිදෙසො	50
8. පකිණ්ණකනිදෙසො	57
9. පුඤ්ඤවිපාකපච්චයනිදෙසො	63
10. රූපවිභාගො	67
11. නිබ්බානනිදෙසො	83
12. පඤ්ඤතනිනිදෙසො	87
13. කාරකපටිවෙධො	89
14. රූපාවචරසමාධිභාවනානිදෙසො	92
15. අරූපාවචරසමාධිභාවනා	105
16. ආභිඤ්ඤ නිදෙසො	109
17. අභිඤ්ඤාරම්භනිදෙසො	113
18. දිසිවිසුඬිනිදෙසො	118
19. කංඛාවිතරණවිසුඬිනිදෙසො	122
20. මග්ගාමග්ගඤ්ඤාණදස්සනවිසුඬි	126
21. පටිපදඤ්ඤාණදස්සනවිසුඬි	128
22. ඤ්ඤාණදස්සනවිසුඬි	130
23. කිලෙසප්පහානකථා	134
24. පච්චයනිදෙසො	138
නිගමනගාථා	141

නාමරූපපරිච්ඡේදසහ ඒ වු කත ම ඡේකා .

		පිට්ටිකා
1. නාමසම්මතාගො	පඨමො පරිච්ඡේදො	145
2. ලකඛණරූපසාමසිභාගො	දුතියො ,,	149
3. භෙදසංගහසිභාගො	තතියො ,,	153
4. පභිණ්ණකසිභාගො	චතුර්තො ,,	159
5. කම්මසිභාගො	පඤ්චමො ,,	166
6. රූපසිභාගො	ඡයො ,,	176
7. සබ්බසංගාහකසිභාගො	සත්තමො ,,	185
8. කසිණොසුභසිභාගො	අස්මො ,,	202
9. දසානුස්සතිසිභාගො	නවමො ,,	216
10. සෙසකම්මස්ථානසිභාගො	දසමො ,,	229
11. විපස්සනාසිභාගො	එකාදසමො ,,	243
12. දසාව්ඤානසිභාගො	ථාදසමො ,,	251
13. තිස්සඤ්චලසිභාගො	හෙරසමො ,,	260

අනිධම්මාවතාරො

නිසමා නසං ගහවතො අරහතො සමමා
සමබුද්ධසං

1. අනන්තකරුණාපඤ්ඤං තථාගතමනුත්තරං
වන්දිතා සිරසා බුද්ධං ධම්මං සාධුගණමපි ව,
2. පඤ්ඤාකම්මලතාමාස සිලාය'තුලවිකකමො
තිසිනො දෙවරාජසං විමලෙ සිතලෙ තලෙ
3. යං දෙවදෙවො දෙවානං දෙවදෙවෙහි පූජ්නො
දෙසෙසි දෙවලොකසමිං ධම්මං දෙවපුරකකිත්තො;
4. තත්ථාගං පාවච්ඡාය භික්ඛුනං පිටකුත්තමෙ
අනිධම්මාවතාරනතු මධුරං මනිවසිස්සනං,
5. තාලං මොහකවාටසං විසාවනමනුත්තරං
භික්ඛුනං පවිසන්තානං අනිධම්මමහාපුරං
6. සුදුත්තරං තරුන්තානං අනිධම්ම-මහොදබ්බං
සුදුත්තරං තරුන්තානං තරංව මකරාකරං
7. ආනිධම්මක-භික්ඛුනං හත්ථසාරමනුත්තරං
පවත්තාමි සමාසෙන, තං සුඤ්ඤාපඨ සමාහිතා.

පඨමො පරිච්ඡෙදො

විතගනිදෙදස.

8. විතතං වෙනසිකං රූපං, නිබ්බානන්ති නිරුත්තරො
චතුරා දෙසසි ධම්මෙ චතුසච්ඡප්පකාසනො.

තත්ථ විතතන්ති විසයවිජානනං විතතං. තසං පන කො
චචතත්ථෝ? ට්වච්චතො: සබ්බසංගාහකවසෙන පන විනොතිති
විතතං, අත්තතො සන්තානං¹ වා විනොතිතිපි විතතං.

9. විවිත්තකරණා විතතං; අත්තතො විතතතාය වා,
පඤ්ඤානතියමපි විඤ්ඤාණේ විවිත්තෙ විතතකම්මනෙ
විතතසමමුති දට්ඨබ්බා; විඤ්ඤාණේ ඉධ විඤ්ඤානා.

තං පන සාරමමණතො එකවිධං, සවිපාකාචිපාකතො දුට්ඨං.
තත්ථ සවිපාකං තාමි කුසලාකුසලං; අවිපාකං අඛණ්ඩතං.
කුසලාකුසලාඛණාකත-ජාතිහෙදතො නිවිධං. තත්ථ “කුසලනාති”
පනෙ’තස්ස කො වචනන්තො?

10. කුවල්භාතං සලතතො, කුසාතං ලවතෙන වා,
කුසෙන ලාතබ්බතො වා කුසලනාති පටුවචති.

11. ඡෙකෙ කුසලසංයෝගං ආරොග්ගෙ අනවජ්ජකෙ
දිට්ඨො ඉට්ඨවිපාකෙ ව; අනවජ්ජාදිකෙ ඉධ.

තස්මා අනවජ්ජ-ඉට්ඨවිපාකලක්කණං කුසලං; අකුසල
විභිංසනරසං; වොදහපච්චුපට්ඨානං; සාවජ්ජපටිපක්කතො¹
අනවජ්ජමෙව ලක්කණං² වා කුසලං, වොදහභාවරසං, ඉට්ඨ
විපාක-පච්චුපට්ඨානං, යොතිසොමනසිකාර-පදට්ඨානං. සාවජ්ජා
නිට්ඨවිපාකලක්කණං අකුසලං; තදුභය-විපරිතලක්කණමඛණාකතං
අවිපාකාරහං වා.

තත්ථ කුසලචිත්තං එකවිසතිවිධං ගොති; තදිදං භූමිතො
චතුර්විධං ගොති: කාමාවචරං, රූපාවචරං, අරූපාවචරං,
ලොකුතතරඤ්ඤති. තත්ථ කාමාවචරං කුසලං චිත්තං භූමිතො
එකවිධං; සච්ඡුකාවච්ඡුකහෙදතො දුට්ඨං; භිත-මජ්ඣිම-පණ්ණාස
හෙදතො නිවිධං; සොමනස්සුපෙකතා-ඤ්ඤ-සංඛාර-සමපයොග-
විපපයොග-හෙදතො³ අට්ඨවිධං ගොති. සෙය්‍යපිදං? සොමනස්ස
සහගතං ඤ්ඤසමපයුතං අසඛාරිකමෙකං, සසඛාරික
මෙකං; සොමනස්සසහගතං ඤ්ඤවිපපයුතං අසඛාරිකමෙකං
සසඛාරිකමෙකං; උපෙකතාසහගතං ඤ්ඤසමපයුතං අසඛාරි-
කමෙකං සසඛාරිකමෙකං, උපෙකතාසහගතං ඤ්ඤවිපපයුතං
අසඛාරිකමෙකං, සසඛාරිකමෙකනාති, ඉදං අට්ඨවිධමපි
කාමාවචරකුසලචිත්තං තාමි.

12. උද්ගතතො දුට්ඨෙ කාමා කෙලස-ච්ඡුට්ඨාසා පත;
කිලෙසො ජන්දරාගො ව; ච්ඡුතො තෙභූමවට්ඨකං.

13. කිලෙසකාමො කාමෙති, ච්ඡුතො කාමීයති ති ව;
සිජ්ඣති දුට්ඨො පෙස කාමො වෙ කාරකආශෙ.

14. යසම් පන පදෙසෙ සො කාමො’යං දුට්ඨො පි ව
සමපනතිනං වසෙනාවචරනීති භි⁴ සො පන

1. B. වජ්ජපටිපක්කතො. 2. B. අනවජ්ජලක්කණං.

3. B. සොමනස්සුපෙකතාඤ්ඤපයොගහෙදතො.

4. S. වසෙනෙව චරනීති.

15. පදෙසො චතුපායානං¹ ඡන්තං දෙවානමෙව ච මනුස්සානං වසෙනෙව එකාදසවිධො පන.
16. කාමො'වචරතීනෙ'න්ති කාමාවචරසංඝොදිතො, අස්සාතිලකතිතතො හි සසන්ථාවචරො විශ.
17. සවායං රූපභවො රූපං, එවං කාමොති සංඝොදිතො උත්තරස්ස පදසෙසව ලොපං කතා උදිරිතො;
18. තසමිං කාමෙ ඉදං විතතං සද'වචරතීති ච කාමාවචරමිචෙවං කපිතං කාමසාතිතා;
19. පටිසන්ධිං භවෙ කාමෙ අවචාරයතීති වා කාමාවචරමිචෙවං; පරියාපන්නන්ති තත්ත වා.
20. ඉදං අට්ඨවිධං විතතං කාමාවචරසංඝොදිතං දසපුඤ්ඤත්‍රියාවච්ඡු-වසෙනෙව පවනන්ති:
 21. දානං සීලං භාවනා පනතිදානං
වෙය්‍යාවච්චං දෙසනා වානුමොදො
දිට්ඨාඤ්ඤානං සංග්‍රහි² වාපවායො
ඤ්ඤෙය්‍යා එවං පුඤ්ඤවච්ඡුපපභෙදො..
22. භවජන්ති සංගහං දානෙ පනතිදානානුමොදනා; තථා සීලමයෙ පුඤ්ඤෙ වෙය්‍යාවච්චා'පවායනා;
23. දෙසනා සවණං දිට්ඨි-උජ්ඣා භාවනාමයො. පුත තිණෙව සමොන්ති දස පුඤ්ඤත්‍රියා පි ව.
24. සබ්බානුස්සතිපුඤ්ඤඤව පසංසා සරණාගයං යන්ති දිට්ඨාඤ්ඤාමමසමිං සංගහං, තන්ති සංසයො,
25. පුරිමා මුඤ්ඤා වෙව පරා තිස්සො පි වෙනතා හොන්ති දානමයෙ පුඤ්ඤො³ එවං සෙසෙසු දීපයො.

ඉදාති පනට්ඨවිධස්සා පි කාමාවචර-කුසලවිතතස්ස අයං උපපතතික්කමො වෙදිතබ්බො: යදා හි පන යො දෙය්‍යබලම-පටිග්ගකාදි-සමපතතිං අඤ්ඤං වා සොමනස්සභෙදං ආගමම භට්ඨපභට්ඨා: “අපි දින්නං” ති ආදිතයපවතනං සමොදිට්ඨිං.

1. S. චතුරපායානං. 2. S. දිට්ඨාඤ්ඤාමමං සුති.

3. B දානමයං පුඤ්ඤං.

පුරකම්මා පරෙති අනුස්සාහිතො දුතාදිති පුඤ්ඤති කරොති,
තද්දස්ස සොමනස්සසහගතං ඤාණසම්පයුතතාං අසඬ්ඛාරිකං
පඨමං මහාකුසලවිතතං උපපජ්ජති. යද්ද පන චූතතනග්ගෙන ච
හට්ඨපහට්ඨො සම්මාදිට්ඨො පුරකම්මා පරෙති උස්සාහිතො
කරොති, තද්දස්ස තදෙව විතතං සසඬ්ඛාරිකං ගොති, ඉමස්මිං
පතන්තේ සංඛාරොති අත්තතො වා පරස්ස වා පචත්තස්ස
පුබ්බපයොගස්සාවචනං. යද්ද පන ඤාතිජ්ජනස්ස පටිපතති-
දස්සතෙන ජාතපරිවයා බලදුරකා භික්ඛු¹ දිස්වා සොමනස්සජාතා
සහස්සා යං කිඤ්චි හත්ථගතං දදන්ති වා, වෘක්ඛන්ති වා, තද්ද තෙසං
තතිස්විතතමූපපජ්ජති. යද්ද පන තෙ: “දෙථ වෘක්ඛ අයෙහ” ති
ඵලං ඤාතිජ්ජතෙන උස්සාහිතා හුත්වා හත්ථගතං දදන්ති වා,
වෘක්ඛන්ති වා, තද්ද තෙසං චතුත්ථවිතතමූපපජ්ජති. යද්ද පන
දෙය්‍යධම්ම-පටිග්ගාහකාදිතං අසම්පතතිං වා අඤ්ඤාසං වා
සොමනස්සගෙනුතං අභාවා ආගමම චතුසු විකපෙපසු පි
සොමනස්සරහිතා ගොන්ති, තද්ද සෙසාති චත්තාරි උපේකඛා-
සහගතාති උපපජ්ජන්ති; ඵලං සොමනස්සපෙකඛා ඤාණ-සඬ්ඛාරි-
හෙදතො² අට්ඨවිධං කාමාවචරකුසලවිතතං වෙදිතබ්බං.

26 දසපුඤ්ඤක්‍රියාදිතං වසෙන ච බහුති පි
ඵතාති පන විතතාති හවන්ති පිත්තසයෙ.

27. සත්තරස-සහස්සාති ද්වෙසතාති අසීති ච
කාමාවචරපුඤ්ඤති හවන්ති විනිද්දසෙ.

තං පන යථානුරූපං කාමාවචරසුභගියං හවිහොගසම්පතතිං
අභිතිප්පාදෙති.

ඉතරෙසු පන රූපාවචරකුසලවිතතං සවඤ්ඤාතො ඵකම්ඨං;
ද්වීසු හවෙසු උපපජ්ජතො දුම්ඨං; තිත-මජ්ඣිමහෙදතො තිම්ඨං;
පටිපද්දිහෙදතො චතුර්ඨං; කුසලාගතහෙදතො පඤ්චම්ඨං.
සෙය්‍යපීදං? කාමච්ඡද - බ්‍යාපාද - චිතමිද්ධ - උද්ධවිකුක්ඛච්ච -
විවිකිච්ඡා විප්පතිතං. විතකක-විචාර - පීති - සුඛ - විතෙතකගතා-
සම්පයුතතං. පඨමං. විතකකවිප්පතිතං. විචාර-පීති-සුඛ-විතෙත-
කගතාසම්පයුතතං දුතියං. විතකක-විචාර-විප්පතිතං. පිති-සුඛ-
විතෙත කගතාසම්පයුතතං තතියං. විතකක-විචාර-පීති-විප්පතිතං.
සුඛ-විතෙතකගතා-සම්පයුතතං චතුත්ථං. විතකක-විචාර-පීති-
සුඛවිප්පතිතං. උපේකඛා-විතෙතකගතාසම්පයුතතං පඤ්චමන්ති,

ඉදං පඤ්චවිධං රූපාවචරකුසලවිතතං නාම. තං පන යථා-
සමනවං පඨවිකසිණාදිසු ආරම්භණසු පවනතිවසෙන අනෙකවිධං
හොති. සබ්බං පනෙතං රූපාවචරභාවනා-පුඤ්ඤ-වසප්පවතතං
යථානුරූපං රූපාවචරපපනතිපිපාදකං හොති. එවං තාව
රූපාවචරකුසලං වෙදිතබ්බං.

සෙසෙසු පන ද්විසු අරූපාවචර-කුසලවිතතං නාම:
උපෙක්ඛාවෙදනායොගහෙදතො එකවිධං; සවස්ථකාවස්ථකහෙදතො
ද්විධං; තිත-මජ්ඣිම පණ්ණාසකහෙදතො තිවිධං; ආරම්භණහෙදතො
චතුර්විධං; කසිණුග්ගාරිමාසාසං, තත්ථ පවතතිවසෙසුණං, තස්ස
අපනමෝ, ආකිඤ්චකුසලයතනනති ඉදං සං චතුර්විධමාරම්භණං
යථාපටිපාටියා එතස්සාරම්භණස්ස හෙදතො චතුර්විධං හොති.
සෙය්‍යපීදං? සබ්බස්ස රූපසංඤ්ඤානං සමතික්ඛමා පටිසංඤ්ඤානං
අත්ථමා නානත්තසංඤ්ඤානං අමතසිකාරා ආකාසානඤ්චායන-
සංඤ්ඤාසහනතං, විඤ්ඤාණඤ්චායනසංඤ්ඤාසහනතං, ආකිඤ්චකුසල-
යතනසංඤ්ඤාසහනතං, තෙවසංඤ්ඤානාසංඤ්ඤායතනසංඤ්ඤා-
සහනතං¹ති ඉදං චතුර්විධං. අරූපාවචරකුසලවිතතං නාම සබ්බං
පනෙතං අරූපාවචරභාවනාපුඤ්ඤවසප්පවතතං යථානුරූපං
අරූපපනතිපිපාදකං හොති. එවං තාව අරූපාවචරකුසලවිතතං
වෙදිතබ්බං.

ඉතරං පන ලොකුත්තරකුසලවිතතං නිබ්බානාරම්භණතො
එකවිධං; නිශ්චායිකවස්ථකහෙදතො ද්විධං; තීති විමොක්ඛ-
මුඛෙති පත්තබ්බතො තිවිධං; චතුමග්ගයොගහෙදතො චතුර්විධං.
සෙය්‍යපීදං? සක්කායදිට්ඨි-විචිකිල්ප-සීලබ්බතපරාමාස-සංඤ්ඤාප-
නප්පහානකරං සොතාපනතිමග්ගවිතතං; රාග-දෝස-මොහානං
තනුත්තකරං සද්ගාමීමග්ගවිතතං; කාමරාග-බ්‍යාපාදානං නිරව-
සෙසප්පහානකරං අනාගාමීමග්ගවිතතං; රූපරාග-අරූපරාග-මාන-
උග්ගවච-අවිජ්ජාප්පහානකරං අරත්තනමග්ගවිතතනති ඉදං
චතුර්විධං ලොකුත්තරකුසලවිතතං නාම. එකෙකං පනෙත්ථ
ක්ඛානග්ගයොගහෙදතො පඤ්චවිධං හොති; තස්මා විසතිවිධං
හොති. සබ්බං පනෙතං ලොකුත්තරභාවනාපුඤ්ඤවසප්පවතන-
මග්ගානුරූප-ඵලප්පටිත්තියා චත්තාරො අරියපුත්තලෙ අභිනිප්පා-
දෙති. එවං ලොකුත්තරකුසලවිතතං වෙදිතබ්බං.

28 කාමෙ අට්ඨෙව, රූපෙ ව පඤ්ච, චත්තාර'රූපිසු,
චත්තාරො'නුත්තරානෙවං කුසලානෙකවිසති.

29. කුසලාකුසලාපගතෙන සතා
කුසලෙ කුසලෙන ව යං කුසලං
චතුසුමිගතං මුනිනා වසීතා
ලපිතං, ලපිතං සකලමපි මයා

අකුසලං පත භූමිතො එකවිධං, කාමාවචරමෙව; නියතා
නියත-වක්ඛාසෙන ව, එකතෙතක-දුග්ගතකවසෙන ව, පටිසන්ධි-
ජනකාජනකවසෙන ව දුට්ඨං; නීති වෙදනාති යොගතො ව,
ලොහමූලං දෙසමූලං මොහමූලංති මූලතො පි තිවිධං හොති.
තත්ථ ලොහමූලං පත සොමනස්සපෙකනි-දිට්ඨිපයොගහෙදතො
අට්ඨවිධං හොති. සෙය්‍යපීදං? (1) සොමනස්සසහගතං දිට්ඨිගත
සමපයුත්තං අසඛාරිකමෙකං, (2) සසඛාරිකමෙකං; (3)
සොමනස්සසහගතං දිට්ඨිගතවිපපයුත්තං අසඛාරිකමෙකං (4)
සසඛාරිකමෙකං, (5) උපෙකනිසහගතං දිට්ඨිගතසමපයුත්තං
අසඛාරිකමෙකං, (6) සසඛාරිකමෙකං; (7) උපෙකනිසහගතං
දිට්ඨිගතවිපපයුත්තං අසඛාරිකමෙකං, (8) සසඛාරිකමෙකනති.

යද හි: “තත්ථ කාමෙසු ආදීනවො” ති ආදීනා තයෙන
මිච්ඡාදිට්ඨිං පුරකත්ථා කෙවලං හට්ඨතුට්ඨා කාමෙ වා
පරිභුඤ්ඤාති, දිට්ඨමිඛග්‍රාදීනි වා සාරතො පච්චෙති, සභාව-
තිකෙනෙව අනුස්සාතිතෙන විතෙතන, තද පඨමං අකුසල-
චිතතං උපපජ්ජති. යද පත මිඤ්ඤ සමුස්සාතිතෙන, තද
දුතියං යද මිච්ඡාදිට්ඨිං අපුරකත්ථා කෙවලං හට්ඨතුට්ඨා
මෙජ්ඣනධමමං වා පරිභුඤ්ඤාති, පරසමපනතිං වා අභිජ්ඣාසති,
පරස්ස භණ්ඩං වා හරති, සභාවතිකෙන අනුස්සාතිතෙන
විතෙතන, තද තතියං. යද පත මිඤ්ඤ සමුස්සාතිතෙන, තද
චතුත්ථං උපපජ්ජති. යද පත කාමානං වා අසමපනතිං ආගමම,
අඤ්ඤාසං වා සොමනස්සහෙතුතං අභාවෙන චතුසු විකපෙපසු
සොමනස්සරතිතා හොනති, තද සෙසානි චත්තාරි උපෙකනි-
සහගතානි උපපජ්ජනතීති එවං සොමනස්සපෙකනි-දිට්ඨිසොග-
හෙදතො අට්ඨවිධං ලොහමූලං වෙදිතබ්බං.

දෙසමූලං පත එකතනසවක්ඛාසෙනා එකවිධං; අසඛාර-
සසඛාරහෙදතො දුට්ඨං: දෙමනස්සසහගතං පටිසසමපයුත්තං
අසඛාරං සසඛාරනති. අස්ස පත පාණාතිපාතාදිසු තික-
මඤ්ජපචත්තිකාලෙ උපපනති වෙදිතබ්බා,

මොහමුලමි විවිකිව්ණ-උඬුවවයොගතො දුට්ඨං ගොති:
උපෙකකාසගතං විවිකිව්ණසමපයුත්තං, උපෙකකාසගතං
උඬුවවසමපයුත්තනනි. තස්ස අසනතිට්ඨාන-විකේපකාලෙසු
පවතති වෙදිනබ්බාති. එවං තාව ආදසවිධං අකුසලවිත්තං
වෙදිනබ්බනති. සබ්බං පතෙනං යථානුරූපං අපායෙසු උපපතන්තා
සුගතියමි දුක්ඛවිසේසස්ස අභිනිප්පාදකං ගොති.

30. ලොහමුලවසෙකට්ඨ; දෙසමුලවසා දුවෙ;
මොහමුලවසෙක ඥෙ; එවං ආදසධා සිසුං.

31. පාපාපාපෙසවපාපෙන යං චුත්තං පංපමානසං
පාපාපාපපතිතෙන තමමයා සමුදාහවා.

ඉතරමපන අබ්බාසතමවිපාකාරගතො එකවිධං ගොති;
ජාතිහෙදතො දුට්ඨං: විපාකවිත්තං, ක්‍රියාවිත්තනනි. තත්ථ
විපාකවිත්තං භූමිහෙදතො චතුර්ඛිධං: කාමාවචරං, රූපාවචරං,
අරූපාවචරං, ලොකුත්තරනනි; තත්ථ කාමාවචරං දුට්ඨං: කුසල-
විපාකං, අකුසලවිපාකනනි. කුසලවිපාකං දුට්ඨං: සහෙතුක
-මහෙතුකඤ්චාති තත්ථ සහෙතුකවිපාකවිත්තං සකකුසලං විය
සොමනස්සුපෙකකාසදුණ්ණසමපයොගහෙදතො අට්ඨවිධං, සෙය්‍යපිදං?
සොමනස්සසගතං ඤාණසමපයුත්තං අසංඛාරං, සසඛාරං;
සොමනස්සසගතං ඤාණවිපයුත්තං අසංඛාරං, සසඛාරං;
උපෙකකාසගතං ඤාණසමපයුත්තං අසඛාරං, සසංඛාරං උපෙකකා
සගතං ඤාණවිපයුත්තං අසංඛාරං, සසඛාරනනි; ඉදං අට්ඨවිධං
සහෙතුකවිපාකවිත්තං තාමි. යථා පතස්ස කුසලං දුතාදිවසෙන
ජ්ඣ ආරම්මණෙසු පවත්තති, ත ඉදං තථා; ඉදං හි පටිසංඝි-
භවංග-චුති තදරම්මණවසෙන පරිත්තධම්මපරියාපනෙනසු යෙව
ජ්ඣ ආරම්මණෙසු පවත්තති. සමපයුත්තධම්මානඤ්ච විසෙසෙ
අසති පි ආදසනලාදිසු මුඛනිමිත්තං විය නිරුස්සානං විපාකං; මුඛ-
විය සඋස්සානං කුසලනනි වෙදිනබ්බං. ඉමෙසං පත විපවච-
තට්ඨානං වෙදිනබ්බං: ඉමාති හි පටිසංඝි භවංග-චුති-
තදලමෙණාති හුත්වා විපවචනනි;

33. කාමාවචරදෙව්‍යං මනුස්සානං ඉමෙ පත
දුහෙතුක-තිහෙතුකං භවනනි පටිසංඝියො;

33. තතො පවත්තියං හුත්වා භවංගං යාවතාසුකං,
බලවාරම්මණෙ හුත්වා තදරම්මණමෙව ච;

34. තථා මරණකාලසමී චුති භුක්තා පවත්තරො;
එවං චතුසු සාතෙසු විපච්චනාතීති තිද්දිසෙ.
35. සභුමිකුසලෙහෙවි මහාපාකා සමා, විනා
කම්මආරඤ්ච කම්මඤ්ච පුඤ්ඤතං ක්‍රියවජ්ඣතං;
36. අවිඤ්ඤානනිජනතතා හි, අවිපාකසභාවතො,
අපපවත්තතතො වෙවං, පාකා පුඤ්ඤෙහි නො සමා
37. පරිත්තාරමමණතතා හි තෙසමෙකන්තතො පත
කරුණා මුදිතා තෙසු න ජායන්ති කදචි පි;
38. තථා විරතියො තියෙසා න පනෙතෙසු ජායරෙ
පඤ්චසිකිකාපද චූතතා කුසලාති හි සජ්ඣතා.
39. තථාභිපතීතො පෙත්ථ න සන්තීති විතීද්දිසෙ,
ජ්ඣද්දිති ධුරං කතා අනුපපජ්ජතතො පත
40. අසඬාර-සසඬාර-විධානං පත පුඤ්ඤතො
ඤ්ඤායං පච්චයතො වෙව විපාකෙසු ව විඤ්ඤතා.
41. භිතාදීතං විපාකතතා පුඤ්ඤතං පුඤ්ඤවාදිතා
භිතාදයො භවන්තීති විපාකා පරිද්දිපිතා.
42. ඉදං අට්ඨපිධං චිත්තං එකන්තතන සවජ්ඣකං
ජායතෙ කාමලොකසමී න පතඤ්ඤත්ථ ජායතෙ.
එවං තාව සහෙතුකවිපාකචිත්තා වෙදිතබ්බං.

අහෙතුකවිපාකචිත්තං පත ලොභාදිහෙතුචරිතං උපෙකිකා-
සහගතං චකචුචිඤ්ඤාණං, උපෙකිකාසහගතං සොතචිඤ්ඤාණං,
උපෙකිකාසහගතං ඝාණචිඤ්ඤාණං, උපෙකිකාසහගතං ජ්වහා-
විඤ්ඤාණං, සුඛසහගතං කායචිඤ්ඤාණං, උපෙකිකාසහගතං
අහෙතුක-මනෝධාතුසම්පට්චන්තං, සොමනස්සහගතං අහෙතුක-
මනෝචිඤ්ඤාණධාතුසන්තීරණං, උපෙකිකාසහගතං අහෙතුක
මනෝචිඤ්ඤාණධාතුසන්තීරණංති ඉදං පත අට්ඨපිධං අහෙතුක-
විපාකචිත්තං තාමි.

ඉදං පත අට්ඨපිධං නියතවජ්ඣතතො එකවිධං; නියතා-
නියතාරමමණතො දුට්ඨං; තත්ථ විඤ්ඤාණපඤ්චකං නියතා-
රමමණං; සෙසත්තයං අනියතාරමමණං; සුඛ-සොමනස්සපෙකිකා-
වෙදනායොගතො තිට්ඨං. තත්ථ සුඛසහගතං කායචිඤ්ඤාණං;
දුට්ඨානිකං සන්තීරණං සොමනස්සපෙකිකාසුත්තං; සෙසමුපෙකිකා
සුත්තානාහි.

දිට්ඨාරමමණ-සුතාරමමණ-මුතාරමමණ-දිට්ඨසුත-මුතාරමමණ
 දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතාරමමණවසෙක පඤ්චවිධං තත්ථ දිට්ඨාරමමණං
 චකුට්ඨිඤ්ඤාණං; සුතාරමමණං සොතවිඤ්ඤාණං; මුතාරමමණං
 ඝාණ ජ්වහා-කායවිඤ්ඤාණතතයං; දිට්ඨසුතමුතාරමමණං මනො-
 ධාතුසමපට්ඨන්තං; දිට්ඨ-සුත-මුත විඤ්ඤාතාරමමණං සෙසමනො-
 විඤ්ඤාණධාතුදායංති

වච්ඡන්තො ඡබ්බිධං කථං? චකුට්ඨිඤ්ඤාණං චකුට්ඨමෙව
 වච්ඡ; තථා සොත-ඝාණ-ජ්වහා-කායවිඤ්ඤාණානං සොත-ඝාණ-
 ජ්වහා-කායවච්ඡති; අවසෙසතතයං හදයවච්ඡමෙවෙති

ආරමමණතො සතතවිධං හෙති, කථං? රූපාරමමණං
 චකුට්ඨිඤ්ඤාණං; තථා සද්ද-ගති-රස-පොඨබ්බාරමමණානි
 පටිපාටියා සොත-ඝාණ ජ්වහා-කායවිඤ්ඤාණානි; අරූපාදිපඤ්චා
 ලබ්භිණා මනොධාතු¹; සෙසමනොවිඤ්ඤාණධාතුදායං සබ්බා-
 රමමණනා².

තං සබ්බං පන අහෙතුකවිපාකවිතතං කිච්චතො අට්ඨවිධං
 හෙති; කථං? දස්සනකිච්චං චකුට්ඨිඤ්ඤාණං, සවණ-සායන-
 සායන - පුඝන - සමපට්ඨන්ත - සනාරිණ - තද්දලබ්භිණ - කිච්චානි
 අවසෙසානි.

තත්ථ චකුට්ඨතො පවතනං විඤ්ඤාණං, චකුට්ඨති සතතිසසිතං
 විඤ්ඤාණනති වා චකුට්ඨිඤ්ඤාණං තථා සොතවිඤ්ඤාණාදිති;
 තත්ථ චකුට්ඨසතතිසසිතං රූපවිජානන-ලකුණං චකුට්ඨිඤ්ඤාණං.
 රූපමතතාරමමණරසං, රූපාභිමුඛභාව-පච්චුපට්ඨානං, රූපාරම-
 මණය ක්‍රියාමනොධාතුයා අපගමපදට්ඨානං. තථා සොතඝාණ-
 ජ්වහා-කාය-විඤ්ඤාණානි සොතාදිසතතිසසිතානි, සද්දවිජානන-
 ලකුණානි, සද්දදිමතතාරමමණරසානි, සද්දදිපු අභිමුඛභාව-
 පච්චුපට්ඨානානි, සද්දදිආරමමණානං ක්‍රියාමනොධාතුතං අපගම-
 පදට්ඨානානි; මනොධාතුසමපට්ඨන්තං චකුට්ඨිඤ්ඤාණාදිතං අනතතරා
 රූපාදිවිජානනලකුණා, රූපාදිසමපට්ඨන්තරසං, තථාභාවපච්චුට්ඨා-
 නං, චකුට්ඨිඤ්ඤාණාදිතං අපගමපදට්ඨානං.

සෙසා පන දො අහෙතුක - මනොවිඤ්ඤාණධාතුයො
 ඡලාරමමණ-විජානනලකුණා, සනාරිණාදිරසා, තථාභාව-
 පච්චුපට්ඨානා, හදයවච්ඡපදට්ඨානානි වෙදිතබ්බං. තත්ථ පස්මා
 ඵකනනමිට්ඨාරමමණෙ පවතතිසමභවතො සොමනස්සසුතතාව

1. S. මනොධාතුසමපට්ඨන්තං. 2 S. ඡලාරමමණනාති.

හුන්වා පඤ්චාදර සන්තීරණක්ඛිවං සාධයමානා පඤ්චසු ආරෙසු සන්වා විපවති; ඡසු පන ආරෙසු බලවාරමමණේ තදලමිණං හුන්වා විපවති; දුතියං පන ඉට්ඨමජ්ඣිකාරමමණේ පවනතිසමභවතො උපෙක්ඛාසහගතා හුන්වා සන්තීරණ-තදලමිණං - පටිසංඝී-භවබ්ග-චුති-වසෙත පවනනතො පඤ්චසු සාතෙසු විපවති; කථං? මනුස්සලොකෙ තාව ජව්වනි-ජව්වබ්බර-ජව්වජල - ජව්වමමනක - පණ්ඩක - උභතොබාසඤ්ඤක - නපුංස කාදීනං පටිසංඝීගහණකාලෙ පටිසංඝී හුන්වා විපවති; පටිසංඝීෆා විතිවනතාය පවනතියං යාවනායුකං භවබ්ගා හුන්වා විපවති; ඉට්ඨමජ්ඣිකෙත පඤ්චාරමමණවිපියා සන්තීරණං හුන්වා, බලවාරමමණේ ඡආරෙ තදරමමණං හුන්වා මරණකාලෙ චුති හුන්වාති ඉමෙසු පන පඤ්චසු සාතෙසු විපවතිති. එවං තාව අනෙකුකම්පාක-විනතාති වෙදිතබ්බාති.

43. කාමාවචරපුඤ්ඤාය විපාකා හොනති සොළස.
තං තිහෙතුකපුඤ්ඤාය වසෙත පරිදිපයෙ.

ඉද්දති රූපාවචරවිපාකවිනතාති චුච්චනති; තාති නිශ්චවච්ඡු කතො එකවිධාති; කාතබ්බගයොගහෙදතො පඤ්චවිධාති; කථං? විතකක-විචාර-පීති - සුඛ - විතෙතකගතා - සමපයුතනං පස්මං; විචාර-පීති-සුඛ-විතෙතකගතාසමපයුතනං දුතියං; පීති-සුඛ විතෙතකගතාසමපයුතනං තතියං; සුඛ-විතෙතකගතාසමපයුතනං චතුත්ථං; උපෙක්ඛා-විතෙතකගතාසමපයුතනං පඤ්චමනති, ඉමාති පඤ්චපි රූපාවචරවිපාකවිනතාති? උපපතතියං පටිසංඝී-භවබ්ග-චුති-වසෙත පවනනනති.

ඉද්දති අරූපාවචරවිපාකවිනතාති චුච්චනති, තාති සක-කුසලාති විය ආරමමණහෙදතො චතුබ්බිධාති හොනති. කථං? ආකාසානඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං, විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං, ආකිඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං, තෙවසඤ්ඤා - නා සඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතනති ඉමාති වාතාරි අරූපාවචරවිපාක විනතාති.

44. කුසලානුගතං කන්ධා භාජිතං කීං මහගතං?
කාමාවචරපුඤ්ඤං ව නාසමානඵලං යතො;

45. අත්තතො කුසලෙහෙව සමානං සබ්බථා ඉදං;
ගජාදීනං යථා ඡායා ගජාදීසදිසා තථා.¹

46. කාමාවචරපුඤ්ඤංච නාපරාපරියවෙදනං.
කුසලානන්තරං අපරිහිනස්ස සත්තස්ස භවගාමිනො.
47. කුසලානන්තරං යෙව ඵලං උපපජ්ජති¹ ච
ඤ්ජනන්තරං පතෙනස්ස කුසලානුගතං කතං.
48. පටිපදකකමා වෙව හිනාදිනඤ්ච හෙදතො
කුසලානන්තරං¹ වෙත්ත වෙදිතබ්බා විහාපිතා.

49. අභාවොධිපතිනඤ්ච අයමෙව විසෙසනා;
සෙසං සබ්බඤ්ච සෙසෙන කුසලෙන සමං මතං.

එවං රූපාවචර - අරූපාවචරවිපාකවිත්තාති වෙදිතබ්බාති.

ඉද්දති ලොකුත්තරවිපාකවිත්තාති හොනති; තාති චතුමග්ග සමපසුත්තවිත්තඵලතතා චතුබ්බිධාති හොනති. කථං? සොතාපත්ති මග්ගඵලවිත්තං, සකදගාමිමග්ගඵලවිත්තං, අනාගාමිමග්ගඵලවිත්තං, අරහත්තමග්ගඵලවිත්තනති. එවං පතෙන ඵකෙකං කුසලානුගත යොගහෙදතො පඤ්ඤාධිමං, පුත්ත ඵලසමාපත්ති-මග්ගතො තවවිධං.² එවං ලොකුත්තරකුසලවිපාකවිත්තාති වෙදිතබ්බාති.

50. පුඤ්ඤනං අතිමිත්තඤ්ච තථාපපණ්ණිතිං ති පි
එතාති තිණ්ණි නාමාති මග්ගස්සානන්තරෙ ඵලෙ;
51. ලබ්භනති; පරගාහසමිං වලඤ්ඤානං-ඵලෙසු ත;
විපස්සනාවසෙකෙව තාති නාමාති ලබ්භතෙ.
52. හොනති සාධිපතීනෙව ලොකුත්තරඵලාති තු;
විපාකෙධිපති තත්ථි ධර්මො තු අනාසවෙ.
53. අත්තතො මග්ගභාවෙන මග්ගො මග්ගො ති වුච්චති;
ඵලං මග්ගචූපාදය මග්ගො නාමාති වුච්චති ති.

එවං ලොකුත්තරවිපාකා වෙදිතබ්බා.

ඉද්දති සත්තාකුසලවිපාකාති වුච්චනති; අකුසලවිපාකං උපෙක්ඛාසගතං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසගතං සොත ච්ඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසගතං ඝාණච්ඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසගතං ජීව්හාච්ඤ්ඤාණං, දුක්ඛසගතං කායච්ඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසගතං අහෙතුකමනොධාතු - සමපට්ඨන්තං, උපෙක්ඛාසගතං අහෙතුක

1. B. කුසලානුගතතො. 2. B. මග්ගවිධි ඵල සමාපත්තිවසෙක ආවත්තිතො දුට්ඨං.

මනෝවිඤ්ඤාණධාතු - සන්තර්ණනාති ඉමාති සත්ත අකුසලවිපාක විත්තාති. එත් පන උපේක්ඛාසගගතාගෙතුක-මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතු එකාදසවිධෙතාපි අකුසලවිපතනන කමෙම ආයුභිනෙ කමෙ කමෙතිමිත්ත-ගතිතිමිත්තෙත්තු අඤ්ඤතරං ආරමමණං කන්‍යා චතුත්තු අපායෙත්තු පටිසංඝී හුන්‍යා විපච්චති; පටිසංඝියා විනිවත්තාය දුතියවිත්තවාරං, තතො පට්ඨාය යාවතායුකං භවබ්බං හුන්‍යා, අනිට්ඨමජ්ඣිකතාරමමණාය පඤ්චවිඤ්ඤාණවිපියා සන්තර්ණං හුන්‍යා බලවාරමමණෙ ඡස්ස ආරෙස්ස තදරමමණං හුන්‍යා, මරණකාලෙ චුති හුන්‍යා විපච්චති; එවං පඤ්චස්ස ධාතෙත්තු විපච්චති; කෙවලං හි තාති කුසලවිපාකාගෙතුකවිත්තාති කුසලකමපච්චයාති, ඉමාති අකුසලකමපච්චයාති. අයං ඉමෙසං තෙසඤ්ච විසෙසො.

54. අනිට්ඨාතිට්ඨමජ්ඣිකන - ගොවරෙ චත්තරෙ ඉමෙ; සුඛාදිත්තයස්සත්තා තෙ; දුක්ඛපේක්ඛා-යුත්තා ඉමෙ.

එවං කාමාවචරකුසලවිපාකං සගෙතුකං අට්ඨවිධං; අගෙතුකං අට්ඨවිධං; ක්කාතඛගයොගහෙදතො රූපාවචරවිපාකං පඤ්චවිධං. ආරමමණහෙදතො අරූපාවචරවිපාකං චතුබ්බිධං. මග්ගසමපයුත්ත-විත්තඵලහෙදතො ලොකුත්තරවිපාකං චතුබ්බිධං. චක්ඛුචිඤ්ඤාණාදි-හෙදතො අකුසලවිපාකං සත්තවිධනාති ඡන්තිංසවිධ-විපාකවිත්තං වෙදිතබ්බං.

55. එවං ඡන්තිංසධා පාකං පාකසාසනපුජිතො සවිපාකාවිපාකෙත්තු කුසලො සුගතො'බුචී.

කිරියාබ්‍යාකතවිත්තං පන අවිපාකතො එකවිධං; පරිත්ත මග්ගත්තතො දුට්ඨං; කාමාවචර - රූපාවචරාරූපාවචර-භූමිහෙදතො තිට්ඨං තත්ථ කාමාවචරං දුට්ඨං; සගෙතුකං, අගෙතුකනාති, තත්ථ සගෙතුකං එකවිධං අරහතො එව උපපජ්ජතතො; සොමනස්ස පෙක්ඛා - ඤ්ඤාණසමපයොගහෙදතො කාමාවචරකුසලං විස අට්ඨවිධං හොති; සෙය්‍යපිදං? සොමනස්සසගගතං ඤ්ඤාණසමපයුත්තං අසඬ්ඛාරිකං සසඬ්ඛාරිකං; සොමනස්සසගගතං ඤ්ඤාණවිපපයුත්තං අසඬ්ඛාරිකං සසඬ්ඛාරිකං; උපේක්ඛාසගගතං ඤ්ඤාණසමපයුත්තං අසඬ්ඛාරිකං සසඬ්ඛාරිකං; උපේක්ඛාසගගතං ඤ්ඤාණවිපපයුත්තං අසඬ්ඛාරිකං සසඬ්ඛාරිකනාති ඉමාති අට්ඨ සගෙතුකක්ඛියාවිත්තාති. එතාති පන යථානුරූපං දුතාදිවසෙත ඛිණ්ණසවාතං යෙව ආවත්තනනාති, එවං සගෙතුකක්ඛියාවිත්තාති වෙදිතබ්බංති.

අහෙතුකත්‍රියාවිතතං පන නිවිධං; කිරියාහෙතුක මනෝධාතු උපෙක්ඛාසහගතාවජ්ජනවිතතං, කිරියාහෙතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතු සොමනස්සසහගතං හසිතුපපාදවිතතං, කිරියාහෙතුක - මනෝ විඤ්ඤාණධාතු උපෙක්ඛාසහගතං වොත්ථපනනති, තත් කිරියා හෙතුකමනෝධාතු - උපෙක්ඛාසහගතං හදයවච්ඡං නිස්සාය වකුඤ්ඤාණෙ ඉට්ඨං - ඉට්ඨමජ්ඣිකතන - අතිට්ඨං - අතිට්ඨමජ්ඣිකතනසු රූපාරමමණේසු යෙන කෙනවි පසාදේ ඤට්ටිනෙ තං තං ආරමමණං ගනෙත්වා ආවජ්ජනවසෙන වකුඤ්ඤාණස්ස පුරෙවාරි හුත්වා භවබ්ගා ආවතනයමිතං උපපජ්ජති; සොතඤ්ඤාදිසුපි එසෙව තයො ඉතරා පන දො අහෙතුකමනෝවිඤ්ඤාණධාතූයො අසාධාරණා සාධාරණාති දුට්ඨා හොනති. තත් අසාධාරණා පන කිරියාහෙතුක - මනෝවිඤ්ඤාණධාතු සොමනස්සසහගතා බ්‍රිණසවයෙසව ඡසු ආරෙසු අනුලාසෙසු¹ ආරමමණේසු හසිතුපපාදකිව්වා නියතවච්ඡකා උපපජ්ජති; සාධාරණා පන අහෙතුකමනෝවිඤ්ඤාණධාතු උපෙක්ඛාසහගතා ඡලාරමමණ විජාතනලක්ඛණා තථාභාවපවුච්ඡපට්ඨානා; සා නිසු භවෙසු සබ්බසං සචිත්තකසත්තාතං සාධාරණා න කස්සපි සචිත්තකස්ස න උපපජ්ජති තාම. උපපජ්ජමිතා පනායං පඤ්ඤාදාර-මනෝආරෙසු වොත්ථපනාවජ්ජනකිව්වා උපපජ්ජති; ඡ අසාධාරණඤ්ඤාණාති පි එතාය ගතිතාරමමණමෙව ගණනනති; සබ්බාරමමණගහණ සමත්තාය සබ්බඤ්ඤාතඤ්ඤාණගතිකාති වෙදිතබ්බං. ඉමාති තිණි අහෙතුකත්‍රියාවිතතාති.

ඉධ ස්ත්වා හසනවිතතාති පරිගණනිතබ්බාති: තෙරස හසන විතතාති, කුසලතො වතුති සොමනස්සසහගතෙහි අකුසලතො වතුතිති ඉමෙහි අට්ඨති විතෙතති පුප්පජ්ජනා හසනති; සෙබා පන කුසලතො වතුති අකුසලතො දව්ති දිට්ඨිගතවිපපසුතන-සොමනස්ස සහගතෙහිති ඡති හසනති; බ්‍රිණසවා ක්‍රියතො පඤ්ඤති සොමනස්ස සහගතෙහි හසනතිති.

56. සොමනස්සයුතාත'ට්ඨ කුසලාකුසලාති ව
ක්‍රියතො පන පඤ්ඤවං හාසවිතතාති තෙරස.

57. පුප්පජ්ජනා හසනොත්ථ විපතනති පන අට්ඨති;
ඡති සෙකබ්බා; අසෙකබ්බා ව හසනති පන පඤ්ඤති.

ඉද්දති රූපාවචරත්‍රියාවිතතාති හොනති. විතතන - විවාර-
පිති - සුබ - විතෙතකගතාසමපසුතනං පඨමං; විවාර - පිති-සුබ-

විතෙතකගතනාසම්පයුත්තං උභිසං; පීඨි - සුඛ - විතෙතකගතනා
සම්පයුත්තං තඨිසං; සුඛ - විතෙතකගතනාසම්පයුත්තං චතුත්ථං;
උපෙක්ඛා - විතෙතකගතනාසම්පයුත්තං පඤ්චමනාථි ඉමානි පඤ්ච
රූපාවචරක්‍රියාවිත්තානි.

ඉදංථි අරූපාවචරක්‍රියාවිත්තානි වුවචනාති. ආකාසානඤ්චායතන
සඤ්ඤාසහගතං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාසහගතං, ආකිඤ්චඤ්ඤා
යතනසඤ්ඤාසහගතං, තෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහ
ගතනාථි ඉමානි චත්තාරි අරූපාවචරක්‍රියාවිත්තානි. ඉමානි පන
රූපාරූප - ක්‍රියාවිත්තානි සකසකභූමි - කුසලසද්ධි, කෙවලං
පනෙතානි ක්‍රියාවිත්තානි බිණ්ණසවානං යෙව උපපජ්ජන්ති; ඉමානි ච
බිණ්ණසවානං භාවනාකාරවසප්පචත්තානි. තානි පන සෙධ-
පුපුජ්ජනානං භාවනාපුඤ්ඤාවසප්පචත්තානි. අයමෙව ඉමෙසං
තෙසඤ්ච විසෙසො.

58. යං පුපුජ්ජනකාලසම්මං අභිනිබ්බන්තිතා පන
රූපාරූපසම්පත්ති සා බිණ්ණසචචිකඩුතො.

59. යං බිණ්ණසවො භිකඩු න සම්පජ්ජතෙ පන¹
තාවතා කුසලා එව; සම්පන්නා සවෙ ක්‍රියා.

එවං සොමනස්සාදිහෙදතො කාමාවචර - සහෙතුකක්‍රියා
විත්තං අට්ඨමිධං; මනොධාතු - මනොවිඤ්ඤාණධාතුආයහෙදතො
අහෙතුකං නිවිධං; කානඛගයොගහෙදතො රූපාවචරං පඤ්චමිධං;
ආරම්මණහෙදතො අරූපාවචරං චතුර්මිධං; එවං භූමිවසෙන
විසතිමිධං ක්‍රියාවිත්තං වෙදිතබ්බන්ති.

60. එකාදසමිධං කාමෙ, රූපෙ පඤ්ච, අරුපිපු
චත්තාරි ති ච සබ්බානි ක්‍රියාවිත්තානි විසති.

61. ලොකුත්තරක්‍රියාවිත්තං පන කසමා න විජ්ජති?
එකවිත්තකඛණතො හි මගගස්සාති න විජ්ජති.

62. ක්‍රියාක්‍රියාපනාති - විභාගදෙසකො,
ක්‍රියාක්‍රියං විත්තමවොච යං ජනො
හිතාහිතානං සක්‍රියාක්‍රියාරතො,
ක්‍රියාක්‍රියං තනතු මයා සමීරිතං.

එත්තාවතා එකවිසතිමිධං කුසලං, ආදසමිධං අකුසලං,
ජිහතිංසමිධං විපාකං, විසතිමිධං ක්‍රියාවිත්තනාථි ආදිමහි නිකඛිත්තං
විත්තං එකුත්තරවුත්පප්පහෙදෙන විධිතා පකාසිතං හොති.

63. එකවිසති පුඤ්ඤති, ආදසාකුසලාති ව.
ජනතිංසෙව විපාකාති, ක්‍රියාවිතතාති විසති;
64. එකුනනවුති සබ්බෙ විතතූපපාද, මහෙසිනා.
අට්ඨ ලොකුනනරෙ කතා නිද්දට්ඨා හි සමාසනො.
65. පිටකෙ අභිධම්මසම්මං යෙ භික්ඛු පාවචන්තිනො
තෙහ'යං උග්ගහෙනබ්බො විනෙකතබ්බො පුතපපුතං.
66. අභිධම්මාවතාරෙන අභිධම්මමහොදධිං
යෙ තරන්ති ඉමං ලොකං පරඤ්චව තරන්ති තෙ ති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ විතනනිද්දෙසො නාම
පඨමො පරිවෙජ්ඣෙ.

දුතියො පරිවෙජ්ඣෙ.

(වෛතසිකනිද්දෙසො)

67. විතතානනතරමුද්දට්ඨා යෙ ව වෛතසිකා මයා
තෙසං'දාති කරිස්සාමි විභාජනමිතො පරං.

තත්ථ විතතසම්පයුත්තා, විතත භවා වා "වෛතසිකා." තෙ පි
විතතං විස සාරමමණතො එකවිධා; සවිපාකාවිපාකතො දුට්ඨා;
කුසලාකුසලාඛ්‍යාකතහෙදතො තිට්ඨා; කාමාවචරාදිහෙදතො
චතුර්ඛිධා. තත්ථ කාමාවචරවිතතසම්පයුත්තා කාමාවචරා. තෙසු
කාමාවචර - පඨමමහාකුසලවිතතසම්පයුත්තා තාව: නියතා සරු
පෙන ආගතා එකුනතිංසධම්මා හොන්ති; සෙය්‍යපිදං? එස්සො
සොමහස්සවෙදනා¹ සඤ්ඤා වෛතතා විතකෙකා විචාරො පිති
විතතකග්ගතා සඤ්ඤා සති විරියං පඤ්ඤා ජිවිතින්ද්‍රියං අලොභො
අද්දෙසො හිරි ඔත්තප්පං කායපස්සද්ධි විතතපස්සද්ධි කායලහුතා
විතතලහුතා කායමුදුතා විතතමුදුතා කායකම්මඤ්ඤාතා විතතකම්ම
ඤ්ඤාතා කායපාගුඤ්ඤාතා විතතපාගුඤ්ඤාතා කායුජ්ජුකතා
විතතුජ්ජුකතාති. පුත ඡන්දෙ අබිමොකෙති තත්‍රමජ්ඣිකතතා
මතසිකාරොති වතනාරො නියතා යෙවාපතකා හොන්ති;
ඉමෙති චතුති තෙත්තිංස හොන්ති.

පුත කරුණා මුදිතා කායදුච්චරිතවිරති වෙදුච්චරිතවිරති
මිච්ඡාජීවවිරති වෙති ඉමෙ අතියතා පඤ්ච; ඉමෙ පත කදචි
උපපජ්ජන්ති ඉමෙසු පත කරුණා-මුදිතාවසෙත භාවතාකාලෙ
කරුණාපුබ්බභාගෙ වා මුදිතාපුබ්බභාගෙ වා එකා උපපජ්ජති,
න පතෙකතො උපපජ්ජන්ති. යද පති'මිතා විතොතන මිච්ඡා-
කමමන්තාදිති විරමති, තද සමමාකමමන්තාදිති පරිපුරෙන්නෝ
එකා විරති උපපජ්ජති; කරුණා-මුදිතාහි සහ අඤ්ඤාමඤ්ඤං
න ව උපපජ්ජන්ති; තස්මි එතෙසු එකෙත සහ වතුතතිංසෙව
ධම්මා භොන්ති.

68. ආදිතා පුඤ්ඤවිතොතන තොන්තිංස නියතා මහා;
කරුණා මුදිතෙකෙත වතුතතිංස භවන්ති තො.
69. කසමා පතෙත්ථ මෙත්තා ව, උපෙක්ඛා ව න උද්ධවා?
යෙවාපතකධම්මෙසු ධම්මරාජෙත සඤ්ඤා?
70. අභ්‍යාපාදෙන මෙත්තාපි නත්‍රමඤ්ඤිත්තතාය ව
උපෙක්ඛා ගතිතා යසමා, තසමා න ගතිතා උභො.
71. කසමා යෙවාපතා ධම්මා බුද්ධොද්ධවබ්බන්තා
සරුපෙතෙව සබ්බෙ තො පාළියං න ව උද්ධවා?
72. යසමා අතියතා කෙවි, යසමා රාසී භජන්ති න,
යසමා ව දුබ්බලා කෙවි, තසමා ධුත්තා න පාළියා.
73. ඡන්දධිමොක්ඛ-මුදිතා-මනසිකරා ව,¹
මඤ්ඤිත්තතා ව කරුණා විරතිත්තඤ්ඤව
පුඤ්ඤෙසු තෙත නියතානියතා ව සබ්බෙ
යෙවාපතා මුඛිවරෙන තවෙව² ධුත්තා.
74. කසමා පතෙත්ථ එසොංච පඨමං සමුදිරිතො?
පඨමාභිතිපාත්තතා විත්තස්සාරම්මණෙ කිර;
75. පුඤ්ඤා පත එසොංච වෙදකාය ව වෙදසො,
සඤ්ජානාති ව සඤ්ඤාය, වෙතකාය ව වෙතසො;
76. බලවපපච්චයත්තා ව සහජාතානමෙව හි
එසොංච පඨමං ධුත්තො, තසමා ඉධ මහෙසිතා.
77. අකාරණමිදං සබ්බං: විත්තානං තංසගෙව³ ව
එකුප්පාදදිනාවෙන විත්තජානං පවත්තිතො.

78. අයනු පස්මුපපනො, අයං පච්ඡාති තඤ්ඤං;
ඛලවපපච්චයනොපි කාරණං න ච දිස්සති;
79. දෙසනාකක්මනො වෙව පස්මං සමුදිරිතො,
ඉවෙච්චං පන විඤ්ඤායං විඤ්ඤානං විසෙසනො.
80. න ච පරියෙසිතබ්බො'යං තස්මා පුබ්බාපරකතමො;
වචනත්ථලකණ්ඨිති ධම්මා එව විජානියා.¹

යස්මා පන ඉමෙ ධම්මා වචනත්ථ - ලකණ්ඨිති චූළචමානා පාඨානා හොනති සුචිඤ්ඤායං ච, තස්මා තෙසං වචනත්ථ ලකණ්ඨිති පවතිනම; සෙය්‍යපිදං?

චූළනීති එසෙය්‍යා, ස්වායං චූළනලකණ්ඨො; සඛිකච්චනරසො; සනතිපාතපච්චුපට්ඨානො; එලතෙනන වෙදනාපච්චුපට්ඨානො චා; ආපාඨනන-විසයපදට්ඨානො, අයං හි අරුපධමෙමා පි සමානො ආරම්මණේසු චූළනාකාරතෙව පවත්නති; සො ද්විතනං මෙණ්ඩානං සනතිපාතො විය දට්ඨබ්බො.

සුඤ්ජරං මනොති සුමනො; සුමනස්ස භාවො සොමනස්සං, සොමනස්සමෙව වෙදනා සොමනස්සවෙදනා; සා වෙදසිත-ලකණ්ඨො; ඉට්ඨාරමණ්ණනුභවනරසා, රාජා විය සුභොජනරසං වෛතසිකඅය්‍යාදපච්චුපට්ඨානා; පස්සද්ධිපදට්ඨානා.

නිලාදිහෙදං ආරම්මණං සඤ්ජානාතීති සඤ්ඤා; සා සඤ්ජානන-ලකණ්ඨො; පච්ඡාතිඤ්ඤානකරණරසා,² චික්ඛකීස්ස අභිඤ්ඤානකරණ-මිව; යථාගතින-නිමිතතවසෙන අභිනිවෙසකරණපච්චුපට්ඨානා; යථොපට්ඨිත-විසයපදට්ඨානා.

වෛතසිකනීති වෛතනා; සද්ධිං අත්තනා සමපයුත්තධමෙමි ආරම්මණේ අභිසංඤ්ඤාතීති අත්තො; සා වෛතසිකලකණ්ඨො; ආයුගතරසා; සංවිදගතපච්චුපට්ඨානා, සතිච්ච පරකිච්චසාධකා ජෙට්ඨසිස්සා-මහාවිසිස්සිආදයො විය.

චිතකෙකතීති චිතකෙය්‍යා; චිතකෙය්‍යං චා චිතකෙය්‍යා; ස්වායං ආරම්මණේ චිත්තස්ස අභිනිරෝපනලකණ්ඨො; ආගතන-පරියාගතනරසො; ආරම්මණේ චිත්තස්ස ආනයන-පච්චුපට්ඨානො.

1. B. විජානනා. 2. B. පච්චතිඤ්ඤානකරණරසා.

ආරම්භණේ තෙන චිත්තං විවරතීති විචාරො; විවරණං චා විචාරො, අනුසංඝවර්තනාති චූත්තං හොති; ස්වායං ආරම්භණානු මජ්ජනලකුණො; තත්ථ සහජාතානුයොජනරසො; චිත්තස්ස අනුප්පබ්බිකපච්චුපට්ඨානො.

විණයනීති චිති; සා සම්පියායනලකුණො; කායචිත්ත-පිණන රසා; ඵරණරසා චා; ඔදග්ගපච්චුපට්ඨානා.

චිත්තස්ස ඵකග්ගහාවො විතෙතකග්ගතා; සමාධිසෙත්තං තාමං; සො අවිසංහාරලකුණො, අවිකේධපලකුණො චා; සහජාතානං සම්පිණ්ඩනරසො, තභාතියචුණණානං උදකං විය; උපසම්පච්චුපට්ඨානො; විසෙසනො සුඛපදට්ඨානො.

සද්දහනති ඵතාය, සයං චා සද්දහනීති සද්ධා, සද්දහනමත්ත මෙව චා ඵසාති සද්ධා; සා පතෙසා සද්දහනලකුණො; පසාදන රසා, උදකප්පසාදකමණි විය; අකාලුසියපච්චුපට්ඨානා; සද්දොය්‍ය ව්‍යුප්පදට්ඨානා.

සරනති ඵතාය, සයං චා සරති, සරණමත්තමෙව චා ඵසාති සති; සා අපිලාපකලකුණො; අසමොහනරසා; ආරක්ඛපච්චු පට්ඨානා; පිරසඤ්ඤා-පදට්ඨානා.

වීරහාවො වීරියං, වීරානං චා කමමං¹; තං පතෙතං උස්සහන ලකුණං; සහජාතානං උපජාමහනරසං; අසංසිද්ධතභාවපච්චු පට්ඨානං; සංවෛගපදට්ඨානං.

පජාතාතීති පඤ්ඤා; සා පතෙසා විජාතනලකුණො; විසයො භාසනරසා, පදීපො විය; අසමොහපච්චුපට්ඨානා අරඤ්ඤගත-සුදෙසනො විය.

ඤ්චනතී තෙන තංසම්පසුත්තධම්මාති ජීවිතං; තං පත අත්තතා අවිනිචුත්තානං ධම්මානං අනුපාලනලකුණං; තෙසං පවත්තනරසං; තෙසං යෙව ස්පනපච්චුපට්ඨානං; යාපසිතබ්බ ධම්මපදට්ඨානං; සතෙතපි ච තෙසං අනුපාලනලකුණාදීමති විධාතෙ අනුකම්මණේ යෙව තං තෙ ධම්මෙ අනුපාලෙති, උදකං විය උප්පලාදීති; යථාසකං පච්චසුප්පතෙත පි ච ධම්මෙ අනුපාලෙති, ධාතී විය කුමාරං; සයං පවත්තීත-ධම්මසම්මතොතෙව පවත්තති, නියාමකො විය; ත භග්ගතො උද්ධං පවත්තයති, අත්තතො ච පවත්තසිතබ්බාතඤ්ච අභාවා; ත භග්ගකම්මණේ ස්පෙති, සයං භිජ්ජමානතතා, බියමානො විය චට්ටිසෙහතො දීපසිබ්බනති.

ත ලබන්නේ නෙත, සයං වා න ලබනි, අලුබනමනන මෙව වා තනත් අලොහො; සො ආරමමණ විතනසා අලහන භාවලකිණො, කමලදලෙ ජලබිඳු විය; අපරිගහගරසො, මුත්ත භික්ඛු විය; අනලිභිතභාව-පච්චුපට්ඨානො අසුචිමි පතිතසුරිසො විය.

ත දුස්සන්නේ නෙත, සයං වා න දුස්සති, අදුස්සනමනනමෙව වා තනත් අදෙසො; සො අවණ්ණිකකලකිණො, අවිරොධ ලකිණො වා අනුකුලමිතෙනා විය; ආසාතවිතයතරසො, පරිද්‍රාහ විතයතරසො වා වදෙතං විය; සොමමභාවපච්චුපට්ඨානො පුණ්ණ වදෙතං විය.

කායදුචරිතාදිති හිරියතීති හිරි; ලජ්ජායෙනං අභිවචනං; තෙති යෙව ඕත්තපපතීති ඕත්තපපං, පාපතො උබ්බගසෙසනං අභිවචනං. තත් පාපතො ජගුච්ඡිකලකිණො හිරි; උත්තාස ලකිණො¹ ඕත්තපපං; උහො පි පාපානං අකරණරසා; පාපතො සංකොචනපච්චුපට්ඨානා; අත්තගාරව-පරගාරවපදට්ඨානා. ඉමෙ ධම්මා ලොකපාලාති වෙදිතබ්බා.

කායසා පසාමනං කායපසාදා; විතනසා පසාමනං විතනපසාදා; කායොති වෙත් වෙදකාදයො තයො බ්බා; උහො පි පනෙනා එකතො හුත්වා කාය-විතන-දරථ-උපසම ලකිණො; කාය-විතන-දරථනිමමදුතරසා; කායවිතනානං අපරිපථදුත-සීතිභාවපච්චුපට්ඨානා; කායවිතනානං අවුපසමකර-උදාච්චාදිකිලෙස පටිපකිභුතාති වෙදිතබ්බා

කායලහුභාවො කායලහුතා; විතනලහුභාවො විතනලහුතා කාය-විතනානං ගරුභාවඋපසමලකිණො; කායවිතනගරුභාව නිමමදුතරසා; කාය-විතනානං අදකිතාපච්චුපට්ඨානා; කාය-විතන පදට්ඨානා; කාය-විතනානං ගරුභාවකර-විතමිදාදිකිලෙස පටිපකි භුතාති වෙදිතබ්බා.

කායමුදුභාවො කායමුදුතා; විතනමුදුභාවො විතනමුදුතා; කායවිතනානං ඵදාභාව-වුපසමලකිණො; කායවිතනානං ඵදාභාව නිමමදුතරසා; අපවිසාතපච්චුපට්ඨානා; කායවිතනපදට්ඨානා; කායවිතනානං ඵදාභාවකර - දිට්ඨිමානාදිකිලෙසපටිපකිභුතාති වෙදිතබ්බා.

කායකමඤ්ඤාභාවො කායකමඤ්ඤානා; විතතකමඤ්ඤාභාවො විතතකමඤ්ඤානා; කායචිත්තානං අකමමඤ්ඤාභාව-චුපසම ලකිණො; කායචිත්තානං අකමමඤ්ඤාභාවනිමමද්දතරසා; කාය විත්තානං ආරමමණ්ණකරණසමපතති-පච්චුපට්ඨානා; කායචිත්ත පදට්ඨානා; කායචිත්තානං අකමමඤ්ඤාභාවකර-අවසෙසනිවරණොදි කිලෙස-පටිපකකභූතා ති වෙදිතබ්බා.

කායපාගුඤ්ඤාභාවො කායපාගුඤ්ඤානා; විතතපාගුඤ්ඤාභාවො විතතපාගුඤ්ඤානා; කායචිත්තානං අගෙලඤ්ඤාභාවලකිණො; කාය විතතගෙලඤ්ඤා-නිමමද්දතරසා; නිරාදිතව-පච්චුපට්ඨානා; කාය විත්තපදට්ඨානා; කායචිත්තානං ගෙලඤ්ඤාභාවකර-අසාධාරණොදි කිලෙසපටිපකකභූතා ති දට්ඨබ්බා.

කායසං උජ්ඣාභාවො කායඋජ්ඣානා; විතතසං උජ්ඣාභාවො විතතඋජ්ඣානා; කායචිත්තානං අකුට්ඨිභාවලකිණො, අජ්ඣව ලකිණො වා; කායචිත්තානං කුට්ඨිභාවනිමමද්දතරසා; අජ්ඣතා පච්චුපට්ඨානා; කායචිත්තපදට්ඨානා; කායචිත්තානං කුට්ඨිභාවකර-මායාසායෙයොදි-පටිපකකභූතා ති දට්ඨබ්බා.

ඡන්දෙති කතතුකමානායෙනං අභිවචනං; තස්මා සො කමමානාලකිණො ඡන්දෙ; ආරමමණ්ණපරියෙසතරසො; ආරමම ණෙන අනිකතාපච්චුපට්ඨානො; තදෙවස්ස පදට්ඨානං.

අභිමුච්චනං අභිමොක්ඛො; සො සන්තිට්ඨානලකිණො අසංසපතරසො; නිවර්ණපච්චුපට්ඨානො; සන්තිට්ඨාන-ධමම පදට්ඨානො; ආරමමණ්ණ නිවර්ණාවෙන ඉන්ද්‍රියලො විය දට්ඨබ්බා.

තෙසු තෙසු ධමමෙසු මජ්ඣිමනිකාභාවො තත්ත්වමජ්ඣිමනිකා, සා විතතවෙනසිකානං සමවාතිතලකිණො; උතාධිකානං-නිවරණරසා, පකිපාතුපච්චෙද්දතරසා වා; මජ්ඣිමනිකාව-පච්චුපට්ඨානා.

කිරියා කාරො, මතස්මිං කාරො මතසිකාරො; පුරිමමතතො විසදිසං මතං කාරොතිති ව මතසිකාරො; ස්වායං; ආරමමණ්ණ පටිපාදකො, විපිපටිපාදකො ජවතපටිපාදකො ති තිපසකාරො; තත්ථ ආරමමණ්ණ-පටිපාදකො මතස්මිං කාරො මතසිකාරො, සො සාරණලකිණො; සමපයුත්තානං ආරමමණ්ණ සංයෝජන රසො; ආරමමණ්ණනිමුඛභාව-පච්චුපට්ඨානො; ආරමමණ්ණපදට්ඨානො, සබ්බාරකකිසිපරියාපතො, ආරමමණ්ණපටිපාදකතෙනන සමපයුත්තා

නං සාරථී විශ දට්ඨබ්බො විපිපට්ඨපාදකො නි පඤ්චථාරා
වජ්ජනස්සෙතං අභිවචනං; ජවනපට්ඨපාදකො නි මනොථාරා
වජ්ජනස්සෙතං අභිවචනං. න තෙ ඉධ අභිපෙපතා.

කරුණා නි පරදුකෙක සති සාධුතං හදයකමපනං කරොතිති
කරුණා; කිණාති විනාසෙති වා පරසා දුකනනති කරුණා; සා
පරදුකනාපනයනාකාරපට්ඨනතිලකණා; පරදුකනාසහනරසා;
අවිතිංසාපට්ඨපට්ඨානා; දුකනාතිගුණානං අනාථභාවදස්සනපදට්ඨානා.

මොදනති නාය, සයං වා මොදති නි මුදිතා; සා පමොදන-
ලකණා; අතිස්සායනරසා; අරතිවිසාන-පට්ඨපට්ඨානා; සත්තානං
සමපනතිදස්සනපදට්ඨානා, කෙවි පන මෙතනුපෙකනායො
පා:නියතෙ ඉච්ඡනති; නං න ගහෙනබ්බං; අත්තො අදෙසො
එව මෙතනා; තනුමජ්ඣනනුපෙකනා එව උපෙකනා නි.

කායදුච්චරිතතො චිරති කායදුච්චරිතචිරති; එසෙ ව නයො
සෙසෙසු පි දච්ඡු; ලකනණාදිතො පන එතා නිස්සො පි චිරතියො
කායදුච්චරිතාදිවජ්ජනං අවිතිකකමලකණා; කායදුච්චරිතාදි
වජ්ජනො සංකොචනරසා; අතිරියපට්ඨපට්ඨානා; සද්ධා-තිරොත්තපප
-අපට්ඨපාදි-ගුණපදට්ඨානා කෙවි පන ඉමෙසු එකෙකං නියතං
චිරති. ඉච්ඡනති එවං කාමාවචර පට්ඨමමකාකුසලවිනෙතන ඉමෙ
තෙතනිංස වා වතුතනිංස වා ධම්මා සමපයොගං ගච්ඡනති නි
වෙදිතබ්බො.

යථා ව පසමෙන, එවං දුතියවිනෙතනා පි; සසඛාරභාව-
මත්තමෙ ව නි එත් විසෙසො. පුන තතියෙන ඤාණවිප්ප
යොගතො යපෙත්වා අමොගං අවසෙසා ආතනිංස වා තෙතනිංස වා
වෙදිතබ්බො.

තථා වතුජෙතාපි සසඛාරභාව - මත්තමෙව විසෙසො පසමෙ
වුත්තෙත්තු පන යපෙත්වා පිතිං අවසෙසා පඤ්චමෙන සමපයොගං
ගච්ඡනති; සොමකස්සාධානෙ ව තත් උපෙකනාවෙදනා පට්ඨානා;
සා පන ඉට්ඨාතිට්ඨ - විපරිතානුභවන - ලකණා; පකනපාතු
පච්ඡෙදනරසා. යථා ව පඤ්චමෙන එවං ජට්ඨොනාපි; සසඛාරභාව
මත්තමෙව විසෙසො සත්තමෙන යපෙත්වා පඤ්ඤං අවසෙසා
එකතිංස වා ආතනිංස වා ධම්මා හොනති තථා අට්ඨමෙනාපි,
සසඛාරමත්තමෙව විසෙසො එවං තාව කාමාවචරකුසල-වෙගු
සිඤ්ඤා වෙදිතබ්බො.

81 උපෙකබ්බාසුත්තවිතෙතසු න දුක්ඛ - සුඛ - පීතියො
භ්‍යානෙනව¹ විසුං පඤ්ච කරුණං-මුදිතාදයො.

අවසෙසෙසු පන රුපාවචරවිත්තසම්පයුත්තා රුපාවචරා, තත්ථ
පස්මවිත්තසම්පයුත්තා තාව කාමාවචරපස්මවිත්තෙත චුත්තෙතසු
ස්පෙකා, විරතීත්තයං අවසෙසා වෙදිතබ්බා. විරතියො පන
කාමාවචරකුසල - ලොකුත්තරෙසෙව උපපජ්ජන්ති, න අඤ්ඤාසු.
දුතියෙත විත්තකවජ්ජා ආත්තියං වා තෙත්තියං වා තතියෙත
විචාරවජ්ජා එකතියං වා ආත්තියං වා. වතුජෙන තතො පිති
වජ්ජා තියං හොන්ති; සොමකස්සට්ඨානෙ උපෙකබ්බා පටිට්ඨා. එවං
රුපාවචරකුසලවෙනසිකා වෙදිතබ්බා.

අරුපාවචරවිත්තසම්පයුත්තා අරුපාවචරා තෙ පන රුපා
වචරපඤ්චමෙ චුත්තතයෙන වෙදිතබ්බා; අරුපාවචරභාවොවෙත්ථ
විසෙසො. ලොකුත්තරවිත්තසම්පයුත්තා ලොකුත්තරා, තෙ පන
පස්මජ්ඣාතිකෙ මග්ගවිත්තෙත පස්මරුපාවචරවිත්තෙ චුත්තතයෙන,
දුතියජ්ඣාතිකාදිතෙදෙපි මග්ගවිත්තෙත දුතියරුපාවචරවිත්තාදීසු
චුත්තතයෙන වෙදිතබ්බා; කරුණංමුදිතානමභාවො ව නියත
විරතීභාවො ලොකුත්තරභාවො වෙත්ථ විසෙසො. එවං තාව කුසල
විත්තසම්පයුත්තා වෙනසිකා වෙදිතබ්බා.

අකුසලා පන වෙනසිකා භූමිසො එකට්ඨා, කාමාවචරා යෙව;
තෙසු ලොහමුල - පස්මාකුසලවිත්තසම්පයුත්තා තාව නියතා
සරුපෙතාගතා පණ්ණරස, යෙවාපනකා නියතා වත්තාරොති
එකුතවීසති හොන්ති; අනියතා ඡ යෙවාපනකාති සබ්බෙ පඤ්ච
වීසති හොන්ති; සෙය්‍යපිදං? එසො සොමකස්සවෙදිතා සඤ්ඤා
වෙනතා විතකෙකා විචාරො පිති විත්තසෙසකග්ගතා විරියං
ඡ විතීරියං අතිරිකං අනොත්තප්පං ලොහො මොහො මිච්ඡාදිට්ඨති
ඉමෙ සරුපෙතාගතා පණ්ණරස; ඡඤ්ඤා අධිමොක්ඛො උද්ධවං
මතසිකාරොති ඉමෙ වත්තාරො නියතා යෙවාපනකා; ඉමෙ පන
පටිපාටියා දසසු විතෙතසු නියතා හොන්ති. මානො ඉස්සා
මච්ඡරියං කුකකුචං පිතං මිඤ්ඤාති ඉමෙ ඡ අනියතා යෙවාපනකා.

82. එවං යෙවාපනා සබ්බෙ නියතානියතා දස
තිද්දිට්ඨ පාපවිත්තෙසු හතපාපෙන තාදිතා.

තත්ථ එසොති අකුසලවිත්තසහජාතො එසො; එස නයො
සෙසෙසුපි. න තිරියතීති අතිරිකො, අතිරිකස්ස භාවො අතිරිකං;

කායද්වවිතාදීති ඔත්තප්පතිති ඔත්තප්පං, න ඔත්තප්පං අනොත්තප්පං. නත්ති කායද්වවිතාදීති අජගුච්ඡතලකකිණං අලජ්ජතලකකිණං වා අතිරිකං. අනොත්තප්පං තෙනෙව අසාරජ්ජතලකකිණං, අනුත්තාසලකකිණං වා.

ලුඛහනති තෙන සයං වා ලුඛහති ලුඛහනමත්තමෙව වා තනති ලොහො; සො ආරමමණගගණලකකිණො, මක්කවාලෙපො විය; අභිස්සංඛතරසො තත්තකපාලෙ බිත්ත-මංසපෙසි විය; අපරිච්චාග පච්චුපට්ඨානො, තෙලඤ්ජනරාගො විය; දසසු සංයෝජනීයෙසු ධම්මෙසු අස්සාදදස්සනපච්චුපට්ඨානො.

මුග්ගනති තෙන සයං වා මුග්ගති, මුග්ගනමත්තමෙව වා තනති මොහො; සො චිත්තස්ස අක්කිභාවලකකිණො; අඤ්ඤාණලකකිණො වා; අසමපට්ඨෙධරසො, ආරමමණසභාවච්ඡාදනරසො වා; අක්කිකාර පච්චුපට්ඨානො; අයොනිසොමනසිකාරපදට්ඨානො.

මිච්ඡා පස්සනති තාය, සයං වා මිච්ඡා පස්සති, මිච්ඡාදස්සන මත්තමෙව වා එසාති මිච්ඡාදිට්ඨි; සා අයොනිසොඅභිනිවෙසලකකිණො; පරාමාසරසා; මිච්ඡාභිනිවෙස-පච්චුපට්ඨානා.

උද්ධතභාවො උද්ධවිමං; තං අවුප්පමලකකිණං, වාතාභිඝාත චලජලං විය; අනවට්ඨානරසං වාතාභිග්ගධජපතාකා විය; භන්තත්ත පච්චුපට්ඨානං, පාසාණාභිඝාතසමුද්ධුතභයමං¹ විය; අයොනිසො මනසිකාරපදට්ඨානං.

මඤ්ඤනීති මානො; සො උත්තනිලකකිණො; සමපග්ගහන-රසො; කෙතුකම්මතාපච්චුපට්ඨානො; දිට්ඨිවිපපසුත්ත-ලොහ-පදට්ඨානො.

ඉස්සනීති ඉස්සා; සා පරසමපත්තිනං උසුග්ගලකකිණො; තත්තෙව අතභිරතීරසා; තනො විමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා; පරසමපත්තිපදට්ඨානා.

මච්ඡරස්ස භාවො² මච්ඡරියං; තං අත්තනො සමපත්තිනං නිගුහනලකකිණං; නාසං යෙව පරෙහි සාධාරණභාවඅකම්මකරසං; සංකොචතපච්චුපට්ඨානං; අත්තසමපත්තිපදට්ඨානං.

කුච්ඡිතං කතං කුකතං, තස්ස භාවො කුකකුච්චං; තං පච්ඡානුතාපලකකිණං; කතාකතානුසොචකරසං; විප්පවිසාර-පච්චුපට්ඨානං; කතාකතපදට්ඨානං.

1. B. සමුඛවිභයමං.

2. B. මච්ඡරභාවො.

පීනනතා පීනං; මිද්ධනතා මිද්ධං; අනුස්සාන-සංගනනතා,¹ සත්තිවිඝ්නො² වානි අනේවා. පීනං මිද්ධං ව පීනමිද්ධං; තත්ථ පීනං අනුස්සානනලකකිණං; විරියවිනෝදකරසං; සංසීදනභාව පච්චුපට්ඨානං. මිද්ධං අකමමඤ්ඤතාලකකිණං; ඔනනතරසං; ලීනතාපච්චුපට්ඨානං; උභයමපි අයෝනිසොමනසිකාරපදට්ඨානං, සෙසා කුසලෙසු³ වුත්තනසෙන වෙදිතබ්බා.

එත්ථ පන විතකක-විරිය-සමාධිතං මිච්ඡසඤ්ඤාප-මිච්ඡාවායාම -මිච්ඡාසමාධයො විසෙසකා; ඉති ඉමෙ එකුතවිසති වෙතසිකා පසමාකුසලවිතෙතන සමපයොගං ගච්ඡන්ති⁴ වෙදිතබ්බා. යථා ව පඨමෙන, එවං දුතියෙනාපි; සසංඛාරභාවො ව එත්ථ පීන-මිද්ධස්ස නියතභාවො⁴ ව විසෙසො තතියෙන පඨමෙ වුත්තෙතසු ධපෙත්වා දිට්ඨිං සෙසා අට්ඨාරස වෙදිතබ්බා. මාතො පන අතියතො භොති, දිට්ඨියා ව න උපපජ්ජතිති. චතුසේතන දුතියෙ වුත්තෙතසු ධපෙත්වා දිට්ඨිං අවසෙසා වෙදිතබ්බා. එත්ථ පි ව මාතො අතියතො භොති. පඤ්චමෙන පඨමෙ වුත්තෙතසු ධපෙත්වා පිති. අවසෙසා සමපයොගං ගච්ඡන්තිති. සොමනස්සට්ඨානෙ පනෙත්ථ උපෙකවා පට්ට්ඨා. ඡට්ට්ඨානා පි පඤ්චමෙ වුත්තසදිසා එව; සසඤ්ඤාරතා පීනමිද්ධස්ස නියතභාවො ව⁴ විසෙසො. සත්තමෙන පඤ්චමෙ වුත්තෙතසු ධපෙත්වා දිට්ඨිං අවසෙසා ව වෙදිතබ්බා; මාතො පනෙත්ථ අතියතො. අට්ඨමෙන ඡට්ට්ඨ වුත්තෙතසු ධපෙත්වා දිට්ඨිං අවසෙසා වෙදිතබ්බා; එත්ථා පි ව මාතො අතියතො භොති. එවං ලොහමූලවෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

දොමනස්සසහගතෙසු පටිසසමපයුත්තෙසු දොසමූලෙසු දව්වු පඨමෙන අසඤ්ඤාරිකෙන සමපයුත්තා නියතා සරුපෙතාගතා තෙරස; සෙය්‍යපීදං? එස්සො දොමනස්සවෙදනා සඤ්ඤා වෙතතා විතෙතකගතතා විතකෙකා විචාරො විරියං ජීවිතං අභිජිකං අනොත්තප්පං දොසො මොතො වෙති ඉමෙ තෙරස ධම්මා ඡන්දදීභි චතුභි නියතයෙවාපනකාති සත්තරස භොනති. ඉස්සා-මච්ඡරිය-කුකකුචෙවසු අතියතෙසු තිසු එකෙන සහ අට්ඨාරස භොනති එතෙ පි තයො න එකතො උපපජ්ජන්ති.

තත්ථ දුට්ඨි මතොති දුමතො, දුමනස්ස භාවො දොමනස්සං; දොමනස්සවෙදනායෙනං අධිවචනං; තෙන සහගතං දොමනස්ස

1. B. සංසීදනතා. 2. S. අසත්තිවිඝ්නො. 3. B. කුසලෙ.
4. S. අතියතභාවො.

සහගතං. අතිට්ඨානුභවනලක්කණං; අතිට්ඨාකාර-සමෂෝභරසං;
වෙනසිකාබ්ධ-පච්චුපට්ඨානං; එකනෙතනෙව හදයවජ්ඣ
පදට්ඨානං.

දුස්සන්ති තෙන, සයං වා දුස්සති, දුස්සනමතතමෙව වා
තංති දෙසො; සො වණ්ඨිකකලකිණො පහවාසිවිසො විය;
විසප්පකරසො, විසතිපාතො විය; අතනනො නිස්සයදහනරසො
වා, දවගති විය; දුස්සනපච්චුපට්ඨානො, ලද්ධොකාසො විය
සපනො; ආසාතවජ්ඣපදට්ඨානො.

අවසෙසා හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරාව. ඉති ඉමෙ සත්තරස
වා අට්ඨාරස වා නවමෙන සමපයොගං ගව්ඡන්ති වෙදිතබ්බා.
යථා ච නවමෙන, එවං දසමෙනාපි; සසබ්බාරතා පනේත්ථ
පිත-මිද්ධ-සම්භවො ච විසෙසො.

දව්සු පන මොහමුලෙසු විවිකිච්ඡාසමපයුත්තෙන එකාදසමෙන
සමපයුත්තා නාව: එසෙසා උපෙකබ්බා - වෙදනා සක්ඛාදු වෙනතා
විතකෙකා විචාරො විරියං ජීවිතං විතතට්ඨිති අභිරිකං අනොතප්පං
මොහො විවිකිච්ඡා නි සරුපෙතාගතා තෙරස, උද්ධවං
මනසිකාරොති දො යෙවාපනකා නියතා, තෙති සද්ධිං පණ්ණරස
හොන්ති.

පවත්තිට්ඨිතිමත්තා¹ එකගතා; විගතා විකිච්ඡා නි විවිකිච්ඡා;
සභාවා විවිතනොතා එතාය කිච්ඡති කිලමතිති විවිකිච්ඡා; සා
සංසයලක්කණං; කමපකර්ෂා; අතිව්ඡයපච්චුපට්ඨානා; අයොනිසො
මනසිකාරපදට්ඨානා. සෙසා වුත්තනතො එව.

ආදසමෙන උද්ධවසමපයුත්තෙන සමපයුත්තා සරුපෙතාගතා
විවිකිච්ඡාසහගතෙ වුත්තෙසු විවිකිච්ඡාරතිතා² ආදස, උද්ධවං
සරුපෙතාගතං, තස්මා තෙරසෙව හොන්ති. විවිකිච්ඡාය අභාවෙන
පනේත්ථ අධිමොකෙබ්බා උපපජ්ජති; තෙන සද්ධිං වුද්දස හොන්ති;
අධිමොකබ්බවතො බලවසමාධි හොති. අධිමොකබ්බ-මනසිකාරා
දො යෙවාපනකා, තෙති සහ පණ්ණරස එව හොන්ති. එවං
නාව අකුසලවෙනසිකා වෙදිතබ්බා

ඉද්දති අව්‍යාකතා වුවවන්ති; අව්‍යාකතා පන දුට්ඨා විපාක-
ත්‍රියාහෙදතො. තත්ථ විපාකා කුසලා විය භූමිවසෙන වතුබ්බිධා:
කාමාවචරං රූපාවචරං අරූපාවචරං ලොකුත්තරස්සෙවති. තත්ථ

1. "තත්ථ විත්තසිතිති පවත්තිසිතිමත්තො දුබ්බලො සමාධි"
(විසුඛිමග්ග.) 2. S. විවිකිච්ඡාතිතා,

කාමාවචරවිපාකා සහෙතුකාහෙතුකවසෙන දුට්ඨා; තත්ථ සහෙතුක විපාකසම්පයුත්තා සහෙතුකා; තෙ සහෙතුක-කාමාවචරකුසල-සම්පයුත්තසදිසා. යා පන කරුණාමුදිතා අතීයතා, තා සත්තා-රම්මණත්තා විපාකෙසු නුපපජ්ජන්ති, කාමාවචරවිපාකානං එකත්තපරිත්තාරම්මණත්තා; විරතියො පතෙත්ථ එකත්තකුසලත්තා න ලබ්භන්ති. විහබේග පඤ්චසික්ඛාපදා, කුසලා යෙවාති හි ටුත්තා එවං කාමාවචරසහෙතුක-විපාක වෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

83. තෙත්තිංසාදිද්ධායෙ ධම්මා; බත්තිංස වා තතො පරෙ; බත්තිංස පඤ්චමෙ ඡට්ඨා; එකතිංස තතො පරෙ.

අහෙතුකවිත්තසම්පයුත්තා පන අහෙතුකා; තෙසු චක්ඛු විඤ්ඤාණසම්පයුත්තා තාව: එසෙසා උපෙක්ඛාවෙදනා සඤ්ඤා වෙතතා ජීවිතං විතතට්ඨිතීති සරුපෙනාගතා ඡ, මනසිකාරෙන ච සත්ත භොන්ති. සොත-සාණ-ජීව්හා-කාය-විඤ්ඤාණසම්පයුත්තාපි සත්ත සතෙතව වෙතසිකා; තත්ථ කායවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තාසු පන උපෙක්ඛායාතෙ සුඛවෙදනා පටිට්ඨා, සා කායිකසාත ලක්ඛණා; පිණ්තරසා. සෙසා ටුත්තත්තා එව.

84. ඉට්ඨාරම්මණයොගසම්මං චක්ඛු විඤ්ඤාණකාදිසු සති තසමා උපෙක්ඛාව ටුත්තා චතුසු සත්ථා?

85. උපාදය ච රුපෙන උපාදරුපකෙ පන සම්ඝට්ඨතා¹ නිසංසස්ස දුබ්බලත්තා ති දිපයෙ.

86. පසාදමපන තිකාමම කුටංච පිටුපිණ්ඩකං භුතරුපෙන භුතානං ඝට්ඨතාය සුඛාදිකං.

තසමා කායවිඤ්ඤාණං සුඛාදිසම්පයුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. මනෝවාතුතා සම්පයුත්තා සරුපෙනාගතා චක්ඛු විඤ්ඤාණෙන සද්ධිං ටුත්තා ඡ, විතකක-විචාරෙහි සහ අට්ඨා, අභිමොක්ඛ-මනසිකාරෙහි ද්විති යෙවාපනකෙහි දස ධම්මා භොන්ති; තථා මනෝවිඤ්ඤාණධාතුතා උපෙක්ඛාසහගතෙන; සොමනස්සසහ-ගතෙන පිතිඅභිකා; වෙදනාපරිවත්තනඤ්ච තාත්තතා; තසමා එකාදසධම්මා භොන්ති එවං අහෙතුකාපි කාමාවචරවිපාක-වෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

රුපාවචරවිපාකවිත්තසම්පයුත්තා පන රුපාවචරා; අරුපාවචර විපාකවිත්තසම්පයුත්තා අරුපාවචරා; තෙ සබ්බෙ පි අත්තතො අත්තතො කුසලවිත්තසම්පයුත්ත වෙතසිකසදිසා යෙවාති.

ලොකුතතර-විපාකවිතන සමපයුතනා ලොකුතතරා; තෙ සබ්බෙ තෙසං ලොකුතතරවිපාකවිතනානං සද්දසකුසලවිතන-සමපයුතෙනාති වෙනසිකෙති සද්දසා. එවං රූපාවචර-අරූපාවචර-ලොකුතතර-විපාකවෙනසිකා වෙදිතබ්බා.

අකුසලවිපාකවිතනසමපයුතනා පන අකුසලවිපාකවෙනසිකා නාම; තෙ පන කුසලවිපාකාහෙතුකවිතෙනසු වනබ්බවිඤ්ඤාණො-දීපු චුතතවෙනසිකසද්දසා; එත් පන කායවිඤ්ඤාණෙ දුක්ඛවෙදනා පටිට්ඨා; සා කායිකාබාධලක්ඛණා; සෙසා චුතතතයා යෙවොති එවං. ඡතතිංස-විපාකවිතනසමපයුතනා වෙනසිකා වෙදිතබ්බා.

තිරියාබ්බාකතවෙනසිකා භූමිතො තිවිධා හොනති: කාමාවචරා රූපාවචරා, අරූපාවචරා ති. තත් කාමාවචරා සහෙතුකාහෙතුකතො දුට්ඨා හොනති; තෙසු සහෙතුක-ක්‍රියාවිතන-සමපයුතනා සහෙතුකා; තෙ පනට්ඨකාමාවචරකුසලවිතන-සමපයුතෙනාති සමානා, ථපෙනා චිරතිතතයං; අතීයත යෙවොපනකෙසු කරුණා-මුදිතා යෙව උපපජ්ජනති. අහෙතුකක්‍රියාවිතනසමපයුතනා අහෙතුකා; තෙ කුසලවිපාකාහෙතුක - මනොධාතු - මනොවිඤ්ඤාණධාතු විතනසමපයුතෙනාති සමානා. මනොවිඤ්ඤාණධාතුදායෙ චිරසිත්ථියං අබිකං; චිරසිත්ථියසමභවතො පනෙත් ඛලපපතො සමාධි හොති.

හසිතුපපාදවිතෙනන සමපයුතනා දොදසධම්මා හොනති, පිතියා සහ; අයමෙත් වීසෙසො.

රූපාවචරක්‍රියාවිතනසමපයුතනා පන රූපාවචරා. අරූපාවචර ක්‍රියාවිතනසමපයුතනා අරූපාවචරා. තෙ සබ්බෙ පි සකභූමිකුසල විතනසමපයුතෙනාති සමානාති එවං. විසතික්‍රියාවිතනසමපයුතනා වෙනසිකා වෙදිතබ්බා.

එතතාවතා කුසලාකුසල විපාක-ක්‍රියාහෙදතිතෙනන එකුත නට්ඨියා විතෙනන සමපයුතනා වෙනසිකා නිද්දිට්ඨා හොනති.

87. කුසලාකුසලෙති විපාකක්‍රියා-

හදයෙති යුතා පන වෙනසිකා
සකලාපි ව සාධු මයා කපිතා
සුගතෙන මහාමුනිතා කපිතා

88. අතිගච්ඡති යො ඉමං අනුතං

පරමං තස්ස සමනතතො මති

අතිධම්මතයෙ දුරාසදෙ

අතිගමතිරතරෙ විජම්භතෙ ති.

ඉති අතිධම්මාවතාරෙ වෙනසිකතිදෙදසො නාම
දුතියො පටිච්ඡෙදො.

III නතියො පරිචෙජ්ඣෙ.

වෙනසිකවිභාගනිදෙදසො.

89. සබ්බෙ වෙනසිකා චූතතා චූභොනාදිවච්චනුතා
තාමසාමඤ්ඤානො යෙව දොපඤ්ඤාස භවන්ති තෙ.

සෙය්‍යපීදං? එසෙය්‍යා වෙදනා සඤ්ඤා වෙනතා විතකෙකා විචාරො පිති විතෙතකගතතා විරියං ජීවිතං ඡන්දෙ අධිමොකෙකා මහසිකාරො තනුමඤ්ඤාතතා, සද්ධා සති හිරි ඔත්තපං අලොභො අද්දෙසො අමොහො, කායපස්සද්ධිආදීනි ඡ සුගලාති, තිස්සො විරතියො, කරුණා මුදිතා, ලොභො දෙදසො මොහො උද්ධවං මානො දිට්ඨි ඉස්සා මච්ඡරියං කුකකුච්චං පිතං මිද්ධං විවික්ච්ඡා අහිරිකං අනොත්තපසඤ්ඤාති

90. චතුපඤ්ඤාසධා කාමෙ; රූපෙ පඤ්චදසෙ'රිතා;
තෙ හොන්ති ද්වාදසාරූපෙ; චතූස්ත්‍රීස අනාසව්‍යා

91. එකවීසසතං සබ්බෙ විතතුපාදා සමාසතො;
එතෙසු තෙසමුපපත්ති උද්ධරිතා පතෙකකං

92. එස්සාදීනනතු ධම්මානං පචකිනම් ඉතො පරං
පාවච්ඡාය භික්ඛුනං විතතවෙනසිකෙසව'නං.

93. එකගතතා මතකකාරො ජීවිතං එස්සපඤ්චකං
අටොතෙ අවිතිබ්බොගා එකුපාදා සහනතියා

94. එසෙය්‍යා ච වෙදනා සඤ්ඤා වෙනතා ජීවිතින්ද්‍රියං
එකගතතා මතකකාරො සබ්බසාධාරණා ඉමෙ.

95. විතකෙකා පඤ්චපඤ්ඤාස - විතෙතසු සමුදිරිතො;
චාරො ඡසට්ඨිවිතෙතසු ජායතෙ තත්ථි සංසයො.

96. එකපඤ්ඤාසවිතෙතසු පිති; තෙසට්ඨියා සුඛං
උපෙකතා පඤ්චපඤ්ඤාසවිතෙත; දුක්ඛනතු තිසු හි.

97. හොති ද්වාසට්ඨිවිතෙතසු සොමනසසින්ද්‍රියං පත.
දුක්ඛින්ද්‍රියං පතෙකසමි; තථෙකසමි පුබ්බින්ද්‍රියං.

98. පඤ්චුත්තරසතෙ විතෙත විරියං ආහ නායකො
චතුත්තරසතෙ විතෙත සමාධින්ද්‍රියමුච්චි.

99. සබ්බාගෙනුකවිතතාති ධ්වෙතො වෙකගෙනුකං
එකුත්තරසතෙ විතෙත ඡන්දස්සුපපත්ති තිද්දිසෙ.

100. ඔපෙතා දස විඤ්ඤාණේ විවික්චජායුතමපි ව
දසුත්තරසතෙ විතො අබිමොකො උදිරිහො.
101. සද්ධා සති හිරොත්තප්පං, අලොභාදොස-මජ්ඣිතා
ඡලෙව යුගලා වෙති ධම්මා එකුතවිසති

 102. එකතවුතියා විතො ජායනති නියතා ඉමෙ;
අහෙතුකෙසු විතොසු අපුඤ්ඤාසු න ජායරො.
 103. එකුතාසීතියා විතො පඤ්ඤා ජායති සබ්බදා.
අට්ඨවිසතිසා විතො කරුණා මුදිතා සිද්ධං.
 104. කාමාවචරපුඤ්ඤාසු සබ්බලොකුත්තරෙසු ව
වත්තාලීසවිධෙ විතො සංථිසකෙ විරතිත්තං.
 105. සද්ධා සති හිරොත්තප්පං, අලොභාදිත්තයමපි ව
යුගලාති ඡ මජ්ඣිතං කරුණා මුදිතා පි ව,
 106. තථා විරතියො තිස්සො සබ්බො'තො පඤ්චවිසති
කුසලාබ්‍යාකතා වාති කුසලෙන පකාසිතා.
 107. අභිරික්ඛනොත්තප්පං මොහො උද්ධච්චමෙව ව
ආදසාපුඤ්ඤාවිතොසු නියතා යෙව ජායරො.
 108. ලොභො දොසො ව මොහො ව මානො දිට්ඨි ව සංසයො
මිඬාමුද්ධච්ච-කුකකුච්චං පිතං මච්ඡරියමපි ව
 - 109 අභිරික්ඛනොත්තප්පං ඉස්සා ව දොමනස්සකං
එතෙ අකුසලා වුත්තා එකනෙත්ත මහෙසිතා.
 110. ලොභො අට්ඨසු නිද්දිට්ඨො; වුත්තා වතුසු දිට්ඨි තු
මානො දිට්ඨිවිසුත්තොසු; දොසො දවිසෙව ව ජායතො
 111. ඉස්සා-මච්ඡර-කුකකුච්චා දවිසු ජායනති, තො සහ;
විවික්චජා පතෙකසමි; පිත-මිඬං තු පඤ්චසු.
 112. එස්සො ව වෙදනා සඤ්ඤා වෙනතා ජිවිතං මනො
විතකොතා ව විචාරො ව පිති විරිදං සමාධි ව
 113. ඡන්දො වෙට්ඨා'ධිමොකොතො ව මනසිකාරො ව වුද්දස
කුසලාකුසලා වෙව හොනති අබ්‍යාකතා පි ව.
 114. එකුතතිංසවිතොසු කාතං පඤ්චබ්‍යාකං මනා;
වතුකාතබ්‍යාකතාති සත්තතිංසා ති නිද්දිසෙ;

115. එකාදසවිධං චිත්තං තිවඛනිකමුදිරිතං;
වතුගතිංසවිධං චිත්තං දුච්ඡිතිකමුදිරිතං.
116. සභාවෙනා'විතකෙනසු ක්කාතඛනාති ත උඤ්ඤරෙ;
සබ්බානෙතුකචිතෙනසු මග්ගඛනාති ත චුඤ්ඤරෙ.
117. තිණ්ණි සොළසවිතෙනසු ඉන්ද්‍රියාති වදෙ ඛුඛො;
එකසමිං පත වතතාරි; පඤ්ඤා තෙරසසු'ඤ්ඤරෙ;
118. සත්ත ආදසවිතෙනසු ඉන්ද්‍රියාති ජිනො'බ්බවි;
එකෙනුතෙනසු අට්ඨංච වතතාලිසමතෙනසු හි;
119. වතතාලිසංස චිතෙනසු තවකං තාංසකො'බ්බවි
එවමි'න්ද්‍රියයොගො පි වෙදිතබ්බො විහා විතා.
120. අමග්ගඛනාති තාමෙත්ථ අට්ඨාරස අනෙතුකා;
ක්කාතඛනාති ත විජ්ජනති විඤ්ඤාණෙනසු දථිපඤ්ඤා.
121. එකචිත්තං දුමග්ගඛනං; තිමග්ගඛනාති සත්තසු;
වතතාලිසංස චිතෙනසු මග්ගො සො වතුරහිතිකො;
122. පඤ්ඤාදසසු චිතෙනසු මග්ගො පඤ්ඤාබ්බිකො මනො
චුතෙනා දාතතිංසචිතෙනසු මග්ගො සත්තඛනිකො පි ව;
123. මග්ගො අට්ඨසු චිතෙනසු මනො අට්ඨබ්බිකො ති හි
එවනතු සබ්බචිතෙනසු මග්ගඛනාති සමුඤ්ඤරෙ.
124. බලාති දො දථිචිතෙනසු; එකසමිං තිණ්ණි දිපයෙ;
එකාදසසු වතතාරි; ඡ ආදසසු දිපයෙ;
125. එකුතාසිතිසං සත්තං; සොළසෙවාබ්බාති තු.
චිත්තමෙවෙත්ථ¹ විඤ්ඤාණං සබ්බං අබලමපි ව.
126. ක්කාතඛන-මග්ගඛන-බලි'න්ද්‍රියාති,
චිතෙනසු ජායන්ති හි යෙසු යාති,
මයං සමාසෙත සමුඤ්ඤාතා
චුතතාති සබ්බාති පි තාති තෙනසු ති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ වෙනසිකවිභාගනිදෙදසො.
නාම තනිසො පටිච්ඡෙදො.

IV චතුරේ පරිච්ඡේද

එකමිඛාදි නිදේසො.

127. ඉතො පරං පවනනාමි තයමෙකමිඛාදිකං
ආතිධමමිකතිකමුතං බුද්ධියා පන වුද්ධියා.
128. සබ්බමෙකමිඛං විතතං විජානනසහාවතො;
දුට්ඨිකො භවෙ විතතං අහෙතුක-සහෙතුකො.
129. පුඤ්ඤපුඤ්ඤවිපාකා හි කාමෙ දස ව පඤ්ඤ ව
ත්තියා තිස්සොති සබ්බං පි අට්ඨාරස අහෙතුකා.
130. එකසතතති සෙසා හි විතතුප්පාදා මහෙසිතා
සහෙතුකා ති නිද්දිට්ඨා තාදිතා හෙතුචාදිතා
131. සවච්ඡාකාවච්ඡාකතො තතො'භයවසෙන ව
සබ්බං වුත්තප්පකාරනතු නිවිධං හොති මානසං.
132. සබ්බො කාමවිපාකො ව, රුපෙ පඤ්ඤදසා පි ව
ආදිමහො සිතුප්පාදො, මනොධාතුත්තියා පි ව,
133. දෙමනස්සාදායඤ්ඤාපි තෙවනතාලීස මානසා
නුප්පජ්ජන්ති විතා වච්ඡං එකනොතන සවච්ඡාකා.
134. අරුපාවචරපාකා ව එකනොතන අවච්ඡාකා;
ද්වාචනතාලීස සෙසාති විතතානු'ගයථා සිද්ධං.
135. එකෙකාරමමණො විතතං, පඤ්ඤාරමමණමෙව ව,
ජලාරමමණකං වෙති එවමපි තිවිධං සියා.
136. විඤ්ඤණාති ව ද්වෙපඤ්ඤ අට්ඨා ලොකුත්තරාති පි
සබ්බං මහගගනඤ්ඤව ධර්මොතිඤ්ඤමානසං.
137. තෙවනතාලීස විඤ්ඤායා එකෙකාරමමණො පන,
මනොධාතුත්තයං තත්ථ පඤ්ඤාරමමණමිතිතං;
138. තෙවනතාලීස සෙසාති ජලාරමමණිකා මනා,
තථා ව තිවිධං විතතං කුසලාකුසලාදිතො.
139. අහෙතුමෙකහෙතුඤ්ඤා, දවහෙතුඤ්ඤා තිහෙතුකා
එවං චතුර්විධං විතතං විඤ්ඤාතබ්බං විභාවිතා;

140. හෙට්ඨා මයාපි නිද්දිට්ඨා අට්ඨාරස අනෙතුකා;
විවික්ච්ඡද්ධිවසුත්තං එකගෙතුමුදිරිතං;
141. කාමෙ ආදසධා පුඤ්ඤ-විපාක-ක්‍රියතො පන
දසධාකුසලා වාපි බාවිසති දුගෙතුකා;
142. කාමෙ ආදසධා පුඤ්ඤ-විපාක-ක්‍රියතො පන,
සබ්බං මහග්ගතඤ්ඤව අප්පමාණං තිගෙතුකං.
143. රුපිරියාපථවිඤ්ඤානී - ජනකාජනකාදිනො
එවං වාපි හි තං විත්තං හොති සබ්බං චතුර්ලිධා;
144. ආදසාකුසලා නත්ථ කුසලා කාමධාතුයා
නථා දස ක්‍රියා කාමෙ, අභිඤ්ඤාමානසආයං.
145. සමුට්ඨාපෙතති රූපානි, කප්පෙතති ඉරියාපථං,
ජතයතති ච විඤ්ඤානී ඉමෙ ආනතිංස මානසා.
146. කුසලා ච ක්‍රියා චෙව, තෙ මහග්ගතමානසා,
අට්ඨානාසවචිත්තානි ඡබ්බිසති ච මානසා
සමුට්ඨාපෙතති රූපානි, කප්පෙතති ඉරියාපථං;
148. ඨපෙතා දස විඤ්ඤාණේ විපාකා දව්සු භූමිසු
ක්‍රියා චෙව මනොධාතු ඉමානෙකුතවිසති,
149. සමුට්ඨාපෙතති රූපානි, ත කරොනති'තරඤ්ඤං.
පුත ඥෙපඤ්ඤවිඤ්ඤාණං, විපාකා ච අරුපිසු,
150. සබ්බෙසං සංකිචිත්තඤ්ඤව චුතිචිත්තං ච අරහතො
ත කරොනති තිකිච්චානි ඉමෙ සොළස මානසා.
151. එක-ද්වි-ති-චතුර්ථාන - පඤ්චට්ඨානානගෙදතො
පඤ්චධා විත්තමකබ්බි පඤ්චතිමමලලොචනො;
152. කුසලාකුසලා සබ්බෙ විහතුප්පාද, මහාක්‍රියා
මහග්ගතක්‍රියා චෙව, චත්තාරො එලමානසා,
153. සබ්බෙව පඤ්චපඤ්ඤානි නිප්පඤ්ඤවත සඤ්ඤා
ජචතට්ඨානතො යෙව එකට්ඨානෙ නියාමිතා
154. පුතදෙව පඤ්චවිඤ්ඤාණං, දසසතෙ සවණේ නථා
සායනෙ සායනට්ඨානෙ ඵ්ඤ්ඤානෙ පටිපාටියා;
155. මනොධාතුතතිකං ණතෙ ආවජ්ජතෙ පටිච්ඡතෙ;
අට්ඨසට්ඨි භවනො'තෙ එකට්ඨානිකතං ගතා.

156. පුත දවට්ඨානිකං තාම විතතආයමුදිරිතං:
සොමතස්සයුතං පඤ්චආරෙ සනතීරණං සියා,
157. තදුරමමණඤ්ච ඡආරෙ බලවාරමමණෙ සති;
තථා වොට්ඨපතං හොති පඤ්චආරෙ තු වොට්ඨපං,
158. මනොආරෙ තු සබ්බෙසං, හොති ආචජ්ජනං පත;
ඉදං දවට්ඨානිකං තාම හොති විතතආයං පත.
159. පටිසංඝියා භවභික්ඛස්ස චුතියා ණතනො පත
මහගතත්ථපාකා තෙ තව තිට්ඨානිකා මතා.
160. අට්ඨ කාමමහාපාකා පටිසංඝි-භවභික්ඛනො
තදුලබ්බණතො වෙව චුතිට්ඨානවසෙත ව
161. චතුට්ඨානිකවිතතාති අට්ඨ හොනතීති තිද්දිසෙ.
කුසලාකුසලපාකනතු උපෙක්ඛාසගතආයං
162. සනතීරණං භවෙ පඤ්චආරෙ; ඡආරිකෙසු ව
දුතලබ්බණතං යාති බලවාරමමණෙ සති;
163. පටිසංඝි-භවභික්ඛනං චුතිට්ඨානවසෙත ව
පඤ්චට්ඨානිකවිතතනති ඉදං අයමුදිරිතං.
164. පඤ්චකිච්චං අයං චුතතං; චතුකිච්චං පතට්ඨකං;
තිකිච්චං තවකං; ඤෙ තු දභිකිච්චා; සෙසමෙකකං.
165. භවභිගාචජ්ජනඤ්චව දස්සනං සමපට්ඨජනං
සනතීරණං වොත්ථපතං ජවතං භවති සත්තමං,
166. ඡබ්බිධං හොති තා ඡතනං විඤ්ඤාණං පහෙදතො;
සත්තධා සත්තවිඤ්ඤාණධාතුතනතු පහෙදතො.
167. එකෙකාරමමණං ඡතකං; පඤ්චාරමමණහෙදතො
ඡ්ජාරමමණතො වෙව හොති අට්ඨවිධං මනො;
168. තත්ථ ඤෙපඤ්චවිඤ්ඤාණා හොනති එකෙකගොචරා;
රුපාරමමණිකා ඤෙ තු ඤෙ ඤෙ සද්දදිගොචරා;
169. සබ්බං මහගතං විතතං පඤ්චාභිඤ්ඤවිචජ්ජනං,
සබ්බං ලොකුතතරඤ්චති එකෙකාරමමණං භවෙ;
170. එකකාරමමණං ඡතකමිති ඤෙය්‍යං විභාවිතා,
පඤ්චාරමමණිකං තාම මනොධාතුතතයං භවෙ.

171. කාමාවචරවිත්තාති වත්තාප්‍රිසං තපේකකං
අභිඤ්ඤාති¹ ව සබ්බාති, ඡත්‍රාරමමණ්ණිකාති භූ.
172. විත්තං තවවිධං හොති සත්තවිඤ්ඤාණධාතුසු
පච්ඡිමඤ්ච නිධා කඤ්ඤා කුසලාකුසලාදිතො.
173. පුඤ්ඤපුඤ්ඤවසෙතෙව විපාකක්‍රියහෙදතො
ඡසත්තනිවිධො හෙදෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා.
174. මනොධාතුං දව්ඨා කඤ්ඤා විපාක-ක්‍රිය-හෙදතො
තවධා පුබ්බවුත්තෙති දසඨා හොති මානසං.
175. ධාතුආයං දව්ඨා කඤ්ඤා පච්ඡිමං පුත පණ්ණිනො
එකාදසවිධං විත්තං හොතිති පරිදීපයෙ.
176. මනොවිඤ්ඤාණධාතුමපි කුසලාකුසලාදිතො
වතුධා විහජ්ඣාන වදෙ ආදසඨා සීතං.
177. භවෙ වුද්දසඨා විත්තං වුද්දසට්ඨානහෙදතො:
පටිසංඝයා භවබ්බසාසු චුතියා'වජ්ජනසාසු ව
178. පඤ්චන්තං දසසාන්තරිකං සමපටිච්ඡිතවෙතසො
සන්තරිකසාසු වොඤ්ඤා-ජවතානං වසෙත ව,
179. තද්‍රමමණවිත්තසාසු තපේව ණානහෙදතො
එවං වුද්දසඨා විත්තං හොතිති පරිදීපයෙ.
180. දුමි පුග්ගල-නානත්තවසෙත ව පවතතිතො
බ්‍රහ්මා පත තං විත්තං² හොතිති ව විභාවයෙ.
181. එකවිධාදිකයෙ පනිමසමි.
යො කුසලො මනිමා ඉධ භික්ඛු
තසා'භිධමමගතා පත අත්ථා
හත්ථගතාමලකා විය හොනතිති.

ඉති අනිධිමමාවතාරෙ එකවිධාදිතිදෙදසො නාම
වතුඤ්ඤා පටිච්ඡෙදෙ.

V පඤ්චමො පරිචෙජ්ඣො.

විභක්තිපදානන්තරාදියො.

182. ඉතො පරං පවකතාමි බුද්ධිවුද්ධිකරං තයං
විතතානං භුමිසුපපතතිං පුග්ගලානං වසෙත ව
183. දෙවා වෙව මනුස්සා ව තිස්සො වාපායභුමියො¹
ගතියො පඤ්ච නිද්දිට්ඨා සජ්ජනා තු තයො භවා.
184. භුමියො තත් තිස්සෙව; තාසු තිස්සෙව පුග්ගලා;
භුමිසෙවතාසු උපපන්නා, සබ්බෙව පන පුග්ගලා
185. පටිසංඝිකවිතතානං වසෙනෙකුතවිසති;
පටිසංඝි ව තාමෙසා දුට්ඨා සමුදිරිතා:
186. අවිතතකා සවිතතා ව: අසංඝාදිකමවිතතකා;
සෙසා සවිතතකා සෙසාසා පනෙකුතවිසති.
187. පටිසංඝිවසනෙවං භොනති විසති පුග්ගලා.
ඉධ විතතාධිකාරතතා අවිතතා න ව උද්ධිතා.
188. අහෙතු-දථි-තිහෙතුති පුග්ගලා තිට්ඨා සිසුං,
අරියා පන අට්ඨාති සබ්බෙ ඵකාදසෙරිතා
189. එතෙසං පන සබ්බෙසං පුග්ගලානං පහෙදතො
විතතානං භුමිසුපපතතිං භණ්ණො මෙ තිබ්බොධිථ:
190. තිස්සභුමිසු විතතානං කති ජාතති මෙ වදා?
වුද්දසෙව තු විතතාති භොනති සබ්බාසු භුමිසු;
191. සද වීසති විතතාති කාමෙ එව හවෙ සිසුං,*
පඤ්ච රූපහවෙ යෙව; වතතාරො ව අරුපිසු;
192. කාම-රූපහවෙසෙව අට්ඨාරස භවනති භි;†
දොවතතාප්පිස විතතාති භොනති තිසු භවෙසු භි;‡

1 B. වතසෙසාපායභුමියො. (ටිකාය න සමෙති)

* ටිකා: “කාමෙ අභිමතාපාකා දෙමනස්සඤ්ඤාමපි ව,
තථා සාණාදිවිඤ්ඤාණතතයං පාකා අපුඤ්ඤජා.”

† “පුඤ්ඤරූපාති පඤ්චව, පුඤ්ඤජං සමපට්ඨන්තං,
වතබ්බසොතඤ්ඤං පුඤ්ඤං, පාකසන්තරණඤ්ඤං,
පුඤ්ඤපාකා සිකුපපාද-මනොධාතු-ක්රියාපි ව,
අභාරසාපි මග්ගෙන පඤ්චරූපක්රියාපි ව
කාමරූපහවෙසෙව එතාති භි සද සිසුං.” ටිකා.

‡ ටිකා: “පටිසංඝිවසනෙව අපුඤ්ඤාති දසෙව ව
මහාපුඤ්ඤාති අසෙව, වොත්තපත්ථක්රියාති ව
කණ්ඨමග්ගවජ්ජාති අභ ලොකුතතරාති ව
පුඤ්ඤරූපාති වතතාරි ගහෙත්වා රූපක්රියාති ව
දොවතතාප්පිස විතතාති භොනති තිසු භවෙසුපි”

193. ධූපේනා පන සබ්බසං වතස්සො'පායභුමියො
තෙරසෙව ව චිත්තානි ගොනානි ජබ්බිසභුමිසු;*
194. අපරානි වතස්සො පි ධූපේනා'රූපභුමියො
චිත්තානි පන ජායනානි, ඡ ව ඡබ්බිසභුමිසු †
195. සුඛාචාසිකදෙව්‍යානං ධූපේනා පඤ්චභුමියො
පඤ්චචිත්තානි ජායනානි පඤ්චවිසතිභුමිසු ‡
196. අපරානි ව දො ගොනානි පඤ්චවිසතිභුමිසු,
ධූපේනා නෙවසඤ්ඤං ව වතස්සො'පායභුමියො †
197. දොපි චිත්තානි ජායනානි වතුචිසතිභුමිසු,
ආකිඤ්චං නෙවසඤ්ඤං ව ධූපේනා'පායභුමියො **
198. අපායභුමියො හිත්වා තිස්සො වාරූපභුමියො
දො යෙව පන චිත්තානි ගොනානි තෙවිසභුමිසු ††
199. අරූපෙ ව අපායෙ ව ධූපේනා අට්ඨභුමියො
එකාදසෙව චිත්තං ගොනි ද්වාවිසභුමිසු ‡‡

* වීතා: “වතුන්-රූපාවචරං අනාගාමිඵලාදයො
මහාත්ථියං ව ජායනානි තෙරසාපායවජ්ජිතෙ.”

† වීතා: “මනොධාතුත්ථියං වෙව පුඤ්ඤජං සමපට්ඨජනං
චක්ඛුසොතඤ්ඤං පුඤ්ඤපාකං සනාතිරණඤ්ඤං
ඡෙව චිත්තානි ජායනානි තථාරූපවිවජ්ජිතෙ.”

‡ වීතා: දිසියා සමපසුත්තානි විචිකිට්ඨාසුත්තං තථා
පඤ්ච සබ්බස්ව ජායනානි සුඛාචාසවිවජ්ජිතෙ

‡ වීතා: “ධූපේනා නෙවසඤ්ඤාඤ්ච වතස්සො'පායභුමියො
සෙසෙසු තතිශාරූපපච්චනං ජායති ඤාය.”

** වීතා: “වතුන්-තතිශාරූපං හිත්වා අපායභුමියො
සෙසාසු දුතිශාරූපපච්චනං ජායති ඤාය.”

†† වීතා: “අපායභුමියො හිත්වා තිස්සො වාරූපභුමියො
සෙසාසු පට්ඨාරූපපච්චනඤ්ඤං ජායති.”

‡‡ වීතා: “සබ්බං රූපඤ්ච විපාකං ධූපේනා සෙසමානසා
එකාදසෙව ජායනානි අපායාරූපවජ්ජිතෙ.”

200. සුඛාලාසෙ අපායෙ ව ධපෙතො නවභුමියො
එකවිසාසු නිව්වම්පි වතතාරො'ව භවනති හි.*
201. එකා සත්තරසසෙව'ව විතතං ජායති භුමියු
සුඛාලාසෙ ධපෙතො තු අපායාරුපභුමියො.†
202. ආදසෙව තු ජායනෙන එකාදසසු භුමියු
ධපෙතො පන සබ්බාපි භුමියො හි මහගගනා ‡
203. කාමාවචරදෙව්නං මනුස්සානං වසෙන තු
අට්ඨවිතතානි ජායනෙන සද්ද සත්තසු භුමියු.‡
204. පඤ්චමජ්ඣානපාකෙකො ජායනෙ ඡසු භුමියු;
වතතාරි පන විතතානි තීසු නිසෙව භුමියු;
205. වතතාරි පන විතතානි හොනති එකෙකභුමියු;
අරුපාවචරපාකානං වසෙන පරිදිපයෙ.
206. කුසලාකුසලා කාමෙ, තෙසං පාකා අහෙතුකා,
ආවජ්ජනආයඤ්චාති සත්තතීසෙව මානසා
207. තරකාදිසවපායෙසු වතුසවපි ව ජායරෙ.
දොපඤ්ඤාසාවසෙසානි නුපපජ්ජන්ති කදවි පි.
208. කාමෙ දෙවමනුස්සානං නව පාකා මහගගනා
තෙව ජායනති; ජායනති අසීතිහදයා සද්ද.
209. කාමෙ අට්ඨ මහාපාකා, දෙමනස්සආයංපි ව,
තපාසාණාදිඤ්ඤාණතත්තං පාකා අපුඤ්ඤාජා
210. තස්සි අරුපපාකා ව, රුපාවචරභුමියං.
ඉමෙහි සහ විතෙතති තයො මග්ගා ඵලආයං,

* විකා: “සොතාපතතිඵලඤ්ඤව සකදගාමිඵලම්පි ව
සකදගාමිමග්ගො ව ධපෙතො'පාය-සුඛකෙ
අනාගාමිමග්ගො වෙව එකවිසාසු හොනති හි.”

† විකා: “සුඛාලාසෙ අපායෙ ව ධපෙතො'රුපභුමියො
ආදිමග්ගො එකො හොති සත්තරසසු භුමියු.”

‡ විකා: “දෙමනස්සආයං. පුඤ්ඤපාකා සත්ත, අපුඤ්ඤජං
සාණාදිතත්තං සෙසාසු තීනා; සබ්බෙ මහගගනා.”

‡ විකා: “කාමෙ දෙවමනුස්සානං මහාපාකානි ජායරෙ
සද්ද සත්තසු එතානි තිඤ්ඤා බාචිස භුමියො.”

211. චන්තාරො දිට්ඨිසංයුතතා විචිකිච්ඡායුතමපි ව,
චන්තාරො හෙට්ඨිමො පාකා පුඤ්ඤාචාරො න ලබ්භතරො;
212. සෙසාති එකපඤ්ඤාස විතතාති පන ලබ්භතරො.
රූපාවචරිකා සබ්බො, විපාකා කාමධාතුයා,
213. දෙමනස්සා'දිමග්ගො ව, ක්‍රියා ව දිවෙ අහෙතුකා,
තෙවතතාලීසවිතතාති නත්ථි ආරූපපභූමියං.
214. එවං භූමිවසෙතෙව විතතුපපතති විහාවිතා.
තථා එකාදස්සන්තංපි පුග්ගලානං වසෙත ව;
215. කුසලාකුසලා කාමෙ තෙසං පාකා අහෙතුකා
ආවජ්ජනදායකොති සත්තතිංසෙව මානසා
216. අහෙතුකස්ස සත්තස්ස ජායනො පඤ්ඤාභූමියු;
දොපඤ්ඤාසා'වසෙසාති න ජායන්ති කදපි පි.
217. අහෙතුකස්ස චුතොති කාමපානා දුහෙතුකා
දුහෙතුකස්ස ජායනො චතතාලීස නටෙකකං.
218. සබ්බො මහග්ගතා වෙව, සබ්බො පි ව අතාසවා,
තිහෙතුකවිපාකා ව කාමෙ නව ක්‍රියා පි ව
219. දුහෙතුකො න ජායන්ති චතතාලීසං තථා'ට්ඨ ව.
කාමාවචරසත්තස්ස තිහෙතුපටිසංකිතො
220. පුට්ඨජ්ජනස්ස ජායනො වතුපඤ්ඤාස මානසා;
දුහෙතුකස්ස චුතතාති චතතාලීසං නටෙකකං
221. චන්තාරො ඤාණසංයුතතා විපාකා කාමධාතුයා,
රූපාරූපෙසු පුඤ්ඤාති වතුපඤ්ඤාස මානසා
222. පුට්ඨජ්ජනස්ස ජායනො; පඤ්ඤාතිංස න ජායරො
ඡ්ඤෙවෙසු මනුසොසු සොතාපත්තස්ස දෙතිතො
223. පඤ්ඤාසෙව'ස්ස විතතාති ජායන්ති විනිද්දිසෙ;
තවතිංසෙව විතතාති නුපපජ්ජන්ති දීපසෙ.
224. සොතාපත්තස්ස චුතතාති ධම්මො පඨමං ඵලං
අත්තනො ව ඵලෙත'ස්ස සකදගාමිනො සිග්ගං.
225. සකදගාමිස්ස චුතතාති ධම්මො පටිසද්ධියං
දුතියඤ්ඤා ඵලං භිත්වා යාති විතතාති තාති භි
අතාගාමිස්ස සත්තස්ස ජායන්ති විනිද්දිසෙ.

226. කති විතතාති ජායනති කාමෙ අරහතො පන?
වතතාප්පිසඤ්ච වතතාරි කාමෙ අරහතො සිද්ධං.
227. මග්ගධර්මානං වතුනනමපි පුග්ගලානං සකං සකං
මග්ගවිතතං සීයා තෙසං; එකවිතතකකණ්ණං හි තෙ.
228. පුපුල්ඡනස්ස නිසෙව පසමඡ්ඤානභූමිසු
පඤ්චතිංසෙව විතතාති ජායනෙතති විනිද්දිසෙ;
229. ඝාතාදිසු ච විඤ්ඤාණතතයං, සත්ත අපුඤ්ඤජා,
මහාපාකා, තථා පාකා උපරිඡ්ඤානභූමිකා,
230. විපාකා ඔ ච ආරුප්පා, දෙමනස්සඤ්චයමපි ච,
අට්ඨාරස ක්‍රියා වෙව, අට්ඨ ලොකුතතරාති ච,
231. පසමඡ්ඤානතිබ්බතත-පුපුල්ඡනසරිරිතො
එතාති වතුපඤ්ඤස විතතාති න ච ලබ්බරෙ.
232. සොතාපනනස්ස විතතාති තතෙව්කතිංස ජායරෙ
පුපුල්ඡනස්ස වුතෙතසු හිනා වා'පුඤ්ඤපඤ්චකං.
233. සකදගාමිතො තත්ථ ඨපෙකා පසමං ඵලං
එකතිංසෙව ජායනෙත පකඛිපිනා සකං ඵලං.
234. අනාගාමිස්ස තතෙව ඨපෙකා දුතියං ඵලං
එකතිංසෙව ජායනෙත ඵලවිතෙතන අත්තතො.
235. විඤ්ඤාණං චකඛු-සොතානං පුඤ්ඤජං සමපට්ච්ඡනං
සන්තරිණඤ්චයං වෙව ක්‍රියාවිතතාති විසති,
236. අරහතඵලං පාකො පසමඡ්ඤානසමභවො,
සත්තවිසති විතතාති අරහතනස්ස ජායරෙ.
237. පුපුල්ඡනස්ස නිසෙව දුතියඡ්ඤානභූමිසු
ඡතතිංස දුතියඡ්ඤාන-තතිසඡ්ඤානපාකතො.*
238. පුපුල්ඡනස්ස වුතෙතසු හිනා වා'පුඤ්ඤපඤ්චකං
සොතාපනනස්ස බතතිංස ඵලෙන සහ අත්තතො.

* විකා. "දෙමනස්සඤ්චයං හිනා අපුඤ්ඤති දසෙව ච,
කාමපුඤ්ඤති අට්ඨව, තච පුඤ්ඤ මග්ගතතා,
චකඛුසොතඤ්චයං පුඤ්ඤපාකං, සන්තරිණඤ්චයං
ආචර්ජනඤ්චයං වෙව, පුඤ්ඤජං සමපට්ච්ඡනං.
දුතියඡ්ඤානපාකෙත තතිසඡ්ඤානපාකතො
ඡතති සෙව ච විතතාති දුතියඡ්ඤානදෙහිතො."

239. සොතාපන්නස්ස චුතොත්ත ඤාපෙතො පඨමං ඵලං
බහතිංස ඵලචිතොතන සකදගාමිස්ස අතතතො.
240. සකදගාමිචුතොත්ත ඤාපෙතො දුතියං ඵලං
අනාගාමිඵලෙනස්ස බහතිංසෙව හවනති හි.
241. අරහන්තස්ස නිසෙවව අට්ඨවිසති අතතතො
ඵලෙන දුතියජ්ඣාන-තතියජ්ඣානපාකතො.
242. පරිත්තකපුහාදිතං දෙවානං නිත්ත භූමිපු
පඤ්චතිංසෙව ජායතෙන චතුත්ථජ්ඣානපාකතො.
243. සොතාපන්නස්ස තතෙව්කතිංසචිත්තාති ජායරෙ;
සකදගාමිතො ඵලං; තථානාගාමිතො පි ව.
244. බිණ්ණසවස්ස තතෙව්ව සත්තවිසති මානසා;
තථා වෙහපඵලෙ වාපි සබ්බෙසං භොනති මානසා.
245. එකතිංසෙවචිත්තාති සුඤ්ඤාචාරිකභූමිපු
අනාගාමිකසත්තස්ස භොනතීති පරිදිපයෙ.
246. අරහතො පන තතෙව්ව මානසා සත්තවිසති;
ඵලං රුපිත්ත චිත්තාති විඤ්ඤායාති විනා විතා.
147. චතුර්විසති චිත්තාති පඨමාරූපභූමියං
පුට්ඨජ්ඣනස්ස සත්තස්ස ජායනතීති විනිද්දිසෙ.*
248. සොතාපන්නස්ස තතෙව්ව ඤාපෙතො'පුඤ්ඤපඤ්චකං
සමවිසති චිත්තාති ඵලෙන සහ අතතතො.
249. සකදගාමිතො තත්ථ තථානාගාමිතො පි ව
ජායනති විසචිත්තාති පුබ්බපුබ්බඵලං විතා.
250. බිණ්ණසවස්ස තතෙව්ව දස පඤ්ච ව මානසා.†
පුට්ඨජ්ඣනස්ස සත්තස්ස දුතියාරූපභූමියං

* විකා. 'දෙමනස්සඤ්ඤායං හිත්වා අපුඤ්ඤාති දසෙව ව,
කාමපුඤ්ඤාති අපෙව, ආරූපකුසලාති ව,
පඨමාරූපපාකො ව, ක්‍රියාවොත්ථපනමපි ව.'

† විකා: "දෙමනස්සඤ්ඤායං හිත්වා අපුඤ්ඤාති දසෙව ව,
කාමපුඤ්ඤාති අපෙව, පුඤ්ඤාරූපපරි තයො,
තතිශාරූපපාකො ව වොඨබ්බඤ්ඤාපි මානසං."

251. හොනනි තෙවිය විතතානි ඉති වතා විභාවයෙ.†
තිණ්ණනනමෙපත් සෙබානං විතතානෙකුතවියති.‡
252. වුද්දසෙව තු විතතානි දුතියාරුපපභුමියං
ත්‍රියා ද්වාදස, පාකෙකො, එලං බිණ්ණසවස්සා තු
253. පුපුඡ්ඡනස්ස සත්තස්ස තතියාරුපපභුමියං
බාවියති ව විතතානි භවනනි පිකාසයෙ.‡
254. අට්ඨාරසෙව විතතානි සොතාපනනස්ස ජායරො;**
සකදගාමිකො තානි සපෙකා පසමං එලං;
255. සකදගාමිවුතෙතස්ස සපෙකා දුතියං එලං
අට්ඨාරසෙව විතතානි අතාගාමිස්ස ජායරො.
256. තෙරසෙව ව විතතානි තතියාරුපපභුමියං
බිණ්ණසවස්සා සත්තස්ස භවනනි ති විනිද්දිසෙ.††
557. එකවියති විතතානි වතුත්ථාරුපපභුමියං
පුපුඡ්ඡනස්ස සත්තස්ස ජායනනි විනිද්දිසෙ.‡‡

† විකා: “දෙමනස්සාදායං හිත්වා අපුඤ්ඤාති දසෙව ව
කාමපුඤ්ඤාති අසෙව පුඤ්ඤාරුපුපරි තයො,
තතියාරුපපාකො ව වොඨබ්බං වාපි මානසං.”

‡ විකා: “දිසියා විපප්පනතානි, උඬව්වසහිතං තථා,
කාමපුඤ්ඤාති අසෙව, පුඤ්ඤාරුපුපරි තයො
දුතියාරුපපාකො ව, වොඨබ්බස්සවාපි මානසං
සක-සකඵලෙනෙව විතතානෙ’කුතවියති.”

‡ විකා: “දෙමනස්සාදායං හිත්වා අපුඤ්ඤාති දස එව තු,
කාමපුඤ්ඤාති අසෙව, පුඤ්ඤාරුපුපරි දුචෙ,
තතියාරුපපාකො ව, වොඨබ්බං වාපි මානසං.”

** විකා: “දිසියා විපප්පනතානි, උඬව්වසහිතං තථා
මහාපුඤ්ඤාති අසෙව, පුඤ්ඤාරුපුපරි දුචෙ,
අට්ඨාරසෙව පාකෙක සොතාපනනඵලෙන ව.”

†† විකා: “මහාත්‍රියානි අසෙව, පුඤ්ඤාරුපුපරි දුචෙ,
අරහතනඵලං පාකො, වොඨබ්බං වාපි මානසං.”

‡‡ විකා: “දෙමනස්සාදායං හිත්වා අපුඤ්ඤාති දසෙව ව,
කාමෙ පුඤ්ඤාති අසෙව, වොඨබ්බස්සවාපි මානසං
වතුත්ථාරුපපපුඤ්ඤාති සපාකෙතෙකවියති.”

- 258 සොනාපනනස්ස සනානස්ස සත්තරස්ස පකාසයෙ ඉද්දි
සකදගාමිනො නාති සපෙනා පසමං ඵලං.
259. සකදගාමිවුතෙනසු සපෙනා දුතියං ඵලං
හොනති සත්තරසෙවස්ස අනාගාමිස්ස මානසා.
260. අච දසෙව තු විතතාති චතුස්ථාරුප්පභුමියං
ජායනති අරහනනස්ස ඉති චනා විහාවයෙ.***
261. හෙට්ඨමානං අරුපිනං බ්‍රහමානං උපරුපරි
අරුපකුසලා වෙව උප්පජ්ජනති ක්‍රියාපි ව.
262. උඤ්චුඤ්චමරුපිනං හෙට්ඨමා හෙට්ඨමා පන
අරුපා තෙව ජායනෙන දිට්ඨාදීනවතො කිර.
263. සපෙනා පසමං මග්ගං කුසලානුත්තරා තයො,
කාමාවචරපුඤ්ඤති, අපුඤ්ඤති තථා දස,
264. චතතාරො'රුපපුඤ්ඤති සබ්බෙ පාකා අනුත්තරා,
පස්මාරුප්පපාකො ව, නව කාමක්‍රියා පි ව,
265. අරුපා පි ක්‍රියා සබ්බා තෙවතතාලීස මානසා
උප්පජ්ජනති පතෙතාති පස්මාරුප්පභුමියං.
266. සබ්බො කාමවිපාකො ව, සබ්බො රූපො මහග්ගතො,
සිතුප්පාදො, මනොධාතු, දෙවෙනස්ස අර්ථමපි ව,
267. ආදිමග්ගො, තයො පාකා, අරුපා ව නපුපරි
ජවතතාලීස නත්තො'ත්ත පස්මාරුප්පභුමියං.
268. වුතෙනසු පන විතෙනසු පස්මාරුප්පභුමියං
සපෙනා පස්මාරුප්පතතයං පාකො ව අත්තතො
269. චතතාලීසො'නාති ජායනෙන දුතියාරුප්පභුමියං
ඵලං සෙසඤ්ඤයෙ ඤෙය්‍යං හිනා හෙට්ඨම-හෙට්ඨමං,
270. අත්තතො අත්තතො පාකා, චතතාරො ව අනාසවා
විපාකා හොනති සබ්බෙව චතුස්ථාරුප්පභුමියු.

ඉද්දි ටිකා: “දිඨියා විපසුත්තාති, උච්චවසගිතං තථා,
කාමපුඤ්ඤති අභේව, සොනාපනතිඵලමපි ව,
චතුස්ථාරුප්පපුඤ්ඤඤච, සපාකො වොත්තපමපි ව.”

*** ටිකා: “මහාක්‍රියාති අභේව, වොඨබ්බඤ්ඤාපි මානසං,
චතුස්ම ව ක්‍රියාරූපං, පාකො, අරහතො ඵලං.”

271. වොත්ථපනෙන විතොන කාමෙ අඨ මහාක්‍රියා,
වතස්සො පි ව ආරුප්පා, තෙරසෙව ක්‍රියා සිද්ධං
272. බිණ්ණසවස්ස ජායනතා පඨමාරුප්පමිධං.
ආදසෙව ක්‍රියා හොනති දුතියාරුප්පමිධං;
273. එකාදස ක්‍රියා හොනති තතියාරුප්පමිධං.
දසෙව ව ක්‍රියා ඥෙය්‍යා චතුත්ථාරුප්පමිධං.
274. අරහතො පන විතතාති හොනති එකුතච්ඡති:
අරහතං ක්‍රියා සබ්බා ඨපෙතොච්ඡන්දං.
275. චතුත්තඤ්ච එලට්ඨානං තිහෙතුකපුත්ථ්ඤ්ඤා
තෙරසෙව ව විතතාති හවන්ති විනිද්දිසෙ:
276. චතතාරො ඤාණසංයුතතා මහාපාකා, තථා නව
රුපාරුප්පිපාකා ව තෙරසෙව හවන්ති'මෙ.
277. චතුත්තඤ්ච එලට්ඨානං දුග්ගෙකපුත්ථ්ඤ්ඤා
ඤාණිකාති චතතාරි, විපාකා එව ජායරෙ.
278. පුත්ථ්ඤ්ඤානං තිණ්ණමපි චතුත්තං අරියදෙතිතං
සත්තරසෙව විතතාති සත්තනන්තමපි හවන්ති හි:
279. විඤ්ඤාණාති දුට්ඨෙ පඤ්ච මනොධාතුත්තංමපි ව
සන්තිරණාති වොට්ඨප්පං හොනති සත්තරසෙවි'මෙ.
280. හෙට්ඨා තිණ්ණං එලට්ඨානං තිහෙතුකපුත්ථ්ඤ්ඤා
තවෙව කුසලා හොනති චතුත්තමපි මහග්ගතා.
281. තිණ්ණං පුත්ථ්ඤ්ඤානමපි තිණ්ණමරියානමාදිතො
තෙරසෙව තු විතතාති උප්පජ්ජන්ති තිද්දිසෙ:
282. අට්ඨෙව කාමපුඤ්ඤාති දිට්ඨිතිතා අපුඤ්ඤාතො
චතතාරො පි ව උද්ධව්ව-සංයුතතඤ්චාති තෙරස.
283. හෙට්ඨා ද්විත්තං එලට්ඨානං, තථා සබ්බපුත්ථ්ඤ්ඤා
දෙමකස්සයුතං විතතඤ්චමෙව තු ජායතෙ.
284. තිණ්ණං පුත්ථ්ඤ්ඤානන්තතු පඤ්චෙව පන ජායරෙ
චතතාරි දිට්ඨියුතතාති විවිකිච්ඡායුතමපි ව
285. මග්ගට්ඨානං චතුත්තමපි මග්ගවිත්තං සකං සකං
එකමෙව හවෙ තෙසං ඉති වත්ථා විභාවසෙ.
286. මයා හවෙසු විතතානං, පුග්ගලානං වසෙත ව
තිකඤ්ඤානං පාට්ඨත්ථාය, විතතුප්පනති පකාසිතා,

287. එවං සබ්බමිදං විතතං, භූමිපුග්ගලභෙදතො
බහුධා පි ච භොතිති, විඤ්ඤාතබ්බං විභාවිතා.
288. සක්කා චූත්තානුසාරෙන භෙදෙ ඤාතුං විභාවිතා;
ගන්ධවිජාරාභිතෙන සංඛිතතං පනිදං මයා.
289. පුබ්බාපරං විලොකෙතා විනේතා ච පුඤ්ජපුත්තං
අත්ථං උපපරික්ඛිතා ගහෙනබ්බං විභාවිතා.
290. ඉමං වා'භිධම්මාවතාරං සුසාරං
පරං සත්තමොහනිකාරපපදීපං
සද්ද සාධු විනේතති වාචෙති යො තං
තරං රාගදෙසා විරං තොපයනාතිති.
- ඉති අභිධම්මාවතාරෙ භූමිපුග්ගලවසෙන විතතුස්සනති
තිද්දෙසො නාම පඤ්චමො පටිච්චෙදො.

(VI ජට්ඨො පටිච්චෙදො.)

ආරම්භණවිභාගො

291. එතෙසං පන විතතානං ආරම්භණමිතො පරං
දස්සයිස්සාම'හං, තෙන විතා තත්ථි ති සම්භවො.
292. රූප - සද්ද - ගඤ්ඤා - රසා¹ ථොට්ඨබ්බා ධම්මමෙව ච
ජද්ධා ආරම්භණං ආහු, ජලාරම්භණකොවිද.
293. තත්ථ භූතෙ උපාදාය වණ්ණණා චතුසමුට්ඨිතො
සනිදස්සන-සප්පටිස්සො, රූපාරම්භණසඤ්ඤිතො.
294. දුට්ඨොති සමුද්ධිට්ඨො සද්දො විතේතාතුෂ්මභවො;
සවිඤ්ඤාණකසද්දො ච භොති විතතසමුට්ඨිතො;
295. අවිඤ්ඤාණකසද්දො යො, සො භොතුතුසමුට්ඨිතො.
දුට්ඨොපි අයං සද්දො, සද්දාරම්භණතං ගතො
296. ධර්මයනිති ගව්ජනේතා ගතො සුචතතො පි ච;
අයං චතුසමුට්ඨිතො ගතාරම්භණසම්මතො;
297. රම්මානා රසනාති රසොති පරික්ඛිතාතො;
රසො චතුසමුට්ඨිතො, රසාරම්භණතාමිතො.

1. B. ගඤ්ඤා රසං. S. රූපං සද්දං රසං ගඤ්ඤා

298. ප්‍රසිද්ධතිය පොට්ටුබඩ පස්-තෙජ-වංශවෝ;
පොට්ටුබඩ වතුසමතුනං පොට්ටුබඩාරමමණං මනං.
299. සබ්බං තාමසො රූපසො හිතා රූපාදිපසොකං
ලක්ඛණානි ච පසොකානි ධම්මාරමමණසොදිනං.
300. ජාරමමණානි ලබ්භනානි කාමාවචරභූමියං;
තිණ්ණ රූපෙ; පනාරූපෙ ධම්මාරමමණමෙකකං.
301. බණ-වජ්‍රපරිත්තතතා ආපාථං ත වජ්‍රනි යෙ
තෙ ධම්මාරමමණා හොනානි යෙසං රූපාදයො කිර;
302. තෙ පටිකම්පිතබ්බව: “අසොකමසොකයා ගොවරං
තෙව පච්චන්ද්‍රහොනනානං මනො තෙසන්තු ගොවරං.
303. තසො පච්චන්ද්‍රහොනි”ති චුත්තතතා පන සන්තතා.
රූපාදාරමමණානෙ’ව හොනානි රූපාදයො පන.
304. “දිබ්බවක්ඛාදිසොකානං රූපාදිතෙව ගොවරා
අනාපාඨගතාතෙව තානි”ති පි ත පුජ්ජති;
305. යං රූපාරමමණං හොති¹ තං ධම්මාරමමණං කථං?
එවං සති පතෙතෙසං නියමො පි කථං භවෙ?
306. සබ්බමාරමමණං එතං ජබ්බං සමුද්දිනං;
තං පරිත්තතිකාදිතං වසෙන ඛුට්ඨං මනං.
307. සබ්බො කාමවිපාකො ච ක්‍රියාහෙතුභූතං පි ච
පසොච්ඡිති එකන්තපරිත්තාරමමණා සිත්තං.
308. ඉට්ඨාදිහෙද පසොච්ච රූපසොදයො පන
විසොකානං ද්විපසොකනං ගොවරා පටිපාටියා.
309. රූපාදිපසොකං සබ්බං මනොධාතුතතයසං තු;
තෙරසනං පතෙතෙසං රූපකකිකො ච ගොවරො.
310. තාරූපං ත ච පසොකානි, තානිනං, ත ව’නාගතං
ආරමමණං කරොතෙව වතනමානො හි ගොවරො.²
311. තෙරසෙ’නානි විත්තානි ජායනෙත කාමධාතුයං;
වතනාරි රූපාවචරෙ; තෙව කිසිදු අරුපිසු.
312. මහාපාකානමට්ඨනං සන්තර්ඝතතයසං පි
ජ්ජ ආරෙසු රූපාදි-ජපරිත්තානි ගොවරා.

313. රූපාදයො පරිත්තා ඡ හසිතුපපාදගොවරා;
පඤ්චආරෙ පච්චුප්පන්නා; මනොආරෙ තිකාලිකා.
314. දුතියාරූපවිත්තඤ්ච චතුත්ථාරූපමානසං
ඡබ්බිධං නියතං හොති තං මහගගනගොවරං.
315. නිබ්බාතාරමමණත්තා හි එකනෙතන අතඤ්ඤතො
අට්ඨානාසචචිත්තානං අප්පමාණොච ගොවරො.
316. චත්තාරො ඤ්ඤානිකා ච කාමාවචරපුඤ්ඤතො
ක්‍රියතො පි ච චත්තාරො ආදසාකුසලාති ච,
317. පරිත්තාරමමණො චෙව තෙ මහගගනගොවරා;
පඤ්ඤත්තාරමමණත්තා හි ත-චත්තබ්බාපි¹ හොන්ති තෙ.
318. චත්තාරො ඤ්ඤාසංයුත්තා පුඤ්ඤතො ක්‍රියතොපි ච
තථිඤ්ඤාආයඤ්ච ච ක්‍රියාවොත්ථපනං පි ච
319. එකාදසනනමෙනෙසං තිවිධො හොති ගොවරො;
පඤ්ඤත්තාරමමණත්තා හි ත-චත්තබ්බාපි හොන්ති²මෙ;
320. යාති චුත්තාවසෙසාති විත්තාති පන තාති හි
ත-චත්තබ්බාරමමණානිති විඤ්ඤායාති විභාචිතා.*
321. දුතියාරූපවිත්තඤ්ච චතුත්ථාරූපමානසං
ඡබ්බිධං පන එකනනමෙතිතාරමමණං සියා.
322. විඤ්ඤාණානං අවිපඤ්චනං මනොධාතුතභයස්ස ච
පඤ්ච රූපාදයො ධම්මා පච්චුප්පන්නාව ගොවරා.
323. අට්ඨකාමමහාපාකා සන්තීරණත්තයමපි ච
හසිතුපපාදවිත්තඤ්ච ආදසෙතෙ තු මානසා
324. සියාතිතාරමමණො පච්චුප්පන්නානාගත ගොවරා.
කුසලාකුසලා කාමො, ක්‍රියතො තච මානසා,
325. අභිඤ්ඤාමානසා දොපි සියා'තිතාදිගොවරා;
සනෙත පඤ්ඤන්තිකාලෙපි² තචත්තබ්බා හචන්ති²මෙ.
326. සෙසාති පන සබ්බාති රූපාරූපභවෙසු පි
ත චත්තබ්බාති හොනෙත ච අතිතාරමමණාදිතා.
327. කාමතො ච ක්‍රියා පඤ්ච රූපතො පඤ්චමී ක්‍රියා
විත්තානං ඡනනමෙනෙසං තාමී කීඤ්චි අගොවරං.

අතිතාරමමණන්තිකං සමන්තං.

1. B. තචත්තබ්බා ච. 2. B. S. සන්තපඤ්ඤන්තිකාලෙ පි.

* විකා, පරිත්තාරමමණන්තිකං සමන්තං.

328. නිබ්බානඤ්ඤ ඵලං මග්ගං රූපඤ්ඤා රූපපමෙව ව සනෙකානන් ගොවරං කාතුං තති විතතාති මෙ වද?
329. වතතාරො ඤාණසංයුතතා පුඤ්ඤතො, ක්‍රියතො තථා, අභිඤ්ඤාභද්දං දොසි, ක්‍රියාවොට්ඨපනංපි ව
330. සනෙකානන් ගොවරං කාතුං, විතතානෙ'කාදසාපි ව නිබ්බානඤ්ඤ ඵලං මග්ගං රූපඤ්ඤා රූපමෙව ව.
331. විතෙතසු පන සබ්බෙසු කති විතතාති මෙ වද අරහත්තඵලං මග්ගං කාතුං සනෙකානන් ගොවරං?
332. සබ්බෙසු පන විතෙතසු ඡ ව විතතාති මෙ සුඤ් අරහත්තඵලං මග්ගං කාතුං සනෙකානන් ගොවරං.
333. වතතාරො ඤාණසංයුතතා ක්‍රියාවොට්ඨපනමපි ව ක්‍රියාභිඤ්ඤාමනොධාතු ඡ ව සනෙකානන් ගොවරං.
334. වතතාරො ඤාණසංයුතතා'භිඤ්ඤා විතතඤ්ඤා පුඤ්ඤතො නාරහත්තඵලං මග්ගං කාතුං සනෙකානන් ගොවරං.
335. කසමා අරහතො මග්ගවිතතං වා ඵලමානසං පුථුඡ්ඡතා වා සෙකතා වා න සනෙකානන් විජානිතුං?
336. පුථුඡ්ඡතො න ජානාති සොතාපනතස්ස මානසං; සොතාපනතො න ජානාති සකද්දගාමීස්ස මානසං;
337. සකද්දගාමී න ජානාති අනාගාමීස්ස මානසං; අනාගාමී න ජානාති අරහත්තස්ස ම නසං.
338. හෙට්ඨමො හෙට්ඨමො තෙව ජානාති උපරුපරි; උපරුපරි ව ජානාති, හෙට්ඨමස්ස ව මානසං.
339. යො ධම්මො යස්ස ධම්මස්ස හොති ආරම්භං පන තං උද්ධරිත්වා එකෙකං පවකතාමි ඉතො පරං.
340. කුසලාරම්භං කාමෙ කුසලාකුසලස්ස ව, අභිඤ්ඤාමානසස්සාපි කුසලස්ස, ක්‍රියස්ස ව,
341. කාමාවචරපාකස්ස, තථා කාමක්‍රියස්ස ච එතෙසං පන රාසීනං ඡන්තං ආරම්භං සීයා.
342. රූපාවචරපුඤ්ඤාති කාමපාකං තතො විතා පඤ්ඤානං පන රාසීනං හොතන් ආරම්භාති හි.

343. අරුපකුසලඤ්චාපි නෙභුමකුසලස්ස ච
නෙභුමකත්‍රියස්සාපි තථෙවා'කුසලස්ස ච;
344. අරුපාවචරපාකානං දවින්නං පන චතුත්ථ දු
ඉමෙසං අධාරාසීතං හොතාරම්මණපච්චයො.
345. අපරියාපන්නපුඤ්ඤමපි කාමාවචරතොපි ච
රුපතො පඤ්චමස්සාපි කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච
346. චතුන්නං පන රාසීතං හොති ආරම්මණං සදා,
තථෙවාකුසලං කාමරුපාවචරතො පන
347. කුසලස්ස ක්‍රියස්සාපි තථෙවාකුසලස්ස ච
කාමාවචරපාකානං ඡන්නං රාසීතමීරිතං.
348. විපාකාරම්මණං කාමෙ කාමාවචරතොපි ච
රුපාවචරතො චෙව කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච,
349. කාමාවචරපාකස්ස තථෙවාකුසලස්ස ච,
ඡන්නඤ්ච පන රාසීතං හොතාරම්මණපච්චයො
350. විපාකාරම්මණං රුපෙ කාමාවචරතො පි ච
රුපාවචරතො චෙව කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච,
351. කාමාවචරපාකානං, තථෙවාකුසලස්ස ච,
අපුඤ්ඤස්සාති පඤ්චන්නං රාසීතං හොති ගොචරො,
අරුපාවචරපාකෙසු අයමෙව තයො මතො.
352. අපරියාපන්නපාකාපි කාමතො රුපතොපි ච
කුසලස්ස ක්‍රියස්සාපි හොති ආරම්මණං පන:
353. ක්‍රියාවිත්තමිදං කාමෙ කාමාවචරතොපි ච
රුපාවචරතො චෙව කුසලස්ස, ක්‍රියස්ස ච,
354. කාමාවචරපාකස්ස, තථෙවාකුසලස්ස ච,
ඡන්නං රාසීතමෙතෙසං හොතාරම්මණපච්චයො.
355. යං ක්‍රියාමිත්තං රුපෙ කාමපාකං තතො විතා
පඤ්චන්නං පන රාසීතං හොති ආරම්මණං පන.
356. ක්‍රියාවිත්තං පනාරුපෙප තෙසං පඤ්චන්නමෙව ච
අරුපස්ස ක්‍රියස්සාපි ඡන්නං හොතෙ'ව ගොචරො.
357. රුපං චතුසමුට්ඨානං රුපාරම්මණසඤ්ඤිතං
කාමාවචරපුඤ්ඤස්ස තථෙවාකුසලස්ස ච,
358. අභිඤ්ඤාදායවිත්තස්ස කාමපාකක්‍රියස්ස ච;
ඡන්නං රාසීත මෙතෙසං හොතාරම්මණපච්චයො.

359. නිබ්බානාරම්භං කාමරූපාවචරතො පන
කුසලසුඤ්ඤායස්සාපි, කාමරූපක්‍රියස්ස ව,
360. අපරියාපනනතො වෙව ඵලස්ස, කුසලස්ස ව,
ඡන්තං රාසීනමෙනෙසං හොතා'රම්භපච්චයො.
361. නානපපකාරකං සබ්බං පඤ්ඤානතාරම්භං පන
නෙභුමකස්ස පුඤ්ඤස්ස, තථෙවාකුසලස්ස ව,
362. රූපාරූපවිපාකස්ස, නෙභුමකක්‍රියස්ස ව,
තචන්තං පන රාසීනං හොතා'රම්භපච්චයො.
363. රූපාරම්භණිකා දො භු; දො දො සද්දදිගොචරා;
පඤ්චාරම්භණිකා තාම විතතුපපාද, තයො මතා;
364. ඉධෙකචතතාප්‍රියෙව ඡළාරම්භණිකා මතා
කාමාවචරවිතතානං අයමාරම්භණකකමො.
365. පඤ්චාභිඤ්ඤං විවජ්ජන්තා රූපාරූපා අනාසවා
විතතුපපාද, ඉමෙ සබ්බෙ ධම්මාරම්භණගොචරා.
366. පඨමාරූපපකුසලං දුතියාරූපවෙනසො
කුසලස්ස විපාකස්ස ක්‍රියස්සාරම්භං භවෙ.
367. පඨමාරූපපාකො'යං දුතියාරූපවෙනසො
කුසලස්ස විපාකස්ස, ක්‍රියස්සාරම්භං ත භි.
368. පඨමනතු ක්‍රියාවිතතං දුතියාරූපවෙනසො,
ත පුඤ්ඤස්ස, ත පාකස්ස හොති ආරම්භං පන.
369. පඨමනතු ක්‍රියාවිතතං දුතියාරූපවෙනසො
ක්‍රියස්සාරම්භං හොති ඉති ඤෙය්‍යං විභාවිතා.
370. පුපුප්පකස්ස සෙකකස්ස අරූපාරම්භං ද්විධා:
කුසලං කුසලස්සාපි විපාකස්ස ව නං සීයා
371. ඛිණ්ණවස්ස භික්ඛුස්ස පඨමාරූපමානසං
ආරම්භං තිධා හොති ඉති දිත්තං ඥෙහසිතා:
372. ක්‍රියස්සාපි ක්‍රියා හොති; කුසලමපි ක්‍රියස්ස ව;
කුසලනතු විපාකස්ස; ඵලං හොති තිධා පන.
373. තතියාරූපවිතතමපි චතුස්සාරූපවෙනසො
ඵලමෙව ද්විධා වෙව තිධා චාරම්භං සීයා.

374. යං යං පන ඉධාරඛහ යෙ යෙ ජායන්ති ගොවරං
සො සො තෙසසුඛ තෙසසුඛ ගොතා'රමමණපච්චයෙ

375. යො පතිමසා නරො කිර පාරං
දුතතර මුතතර මුතතරානිධි (?)
සො අභිධම්ම-මහණණ්ඩපාරං
දුතතරමුතතරමුතතරතෙව.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ ආරමමණවිභාෂණා නාම
ජෛටකා පටිපෙට්ඨයො.

VII සන්තමො පටිපෙට්ඨයො.

විපාකවිතතපපහනිනිදෙදසො.

376. අනන්තසුඤ්ඤා නිරභගණෙන
ගුණසිතා කාරුණිකෙන තෙන
චුතෙන විපාකෙ මනිජාවච්ඡං
විපාකවිතතපපහනිං සුණාමි:
377. එකුතතිංස කමමාති, පාකා ආනතිංස දසසිතා;
තිසු ද්වාරෙසු කමමාති; විපාකා ජසු දසසරෙ.
378. කුසලං කාමලොකසම්මං පවතෙන පටිසංඝීයං
තං තං පච්චයමාගමෙ දදාති විවිධං ඵලං.
379. එකාස වෙනතායෙ'කා පටිසංඝී පකාසිතා;
තාතාකමෙමති තාතා ච භවන්ති පටිසංඝීයො.
380. තිහෙතුකනතු යං කමමං කාමාවචරසසුඤ්ඤිතං
තිහෙතුකා දුහෙතුසුඛ විපාකං දෙන'හෙතුකං.
381. දුහෙතුකනතු යං කමමං තං ත දෙනි තිහෙතුකං;
දුහෙතුකමහෙතුසුඛ විපාකං දෙනි අනතතො.
382. තිහෙතුකෙන කමෙමන පටිසංඝී තිහෙතුකා
දුහෙතුකා පි ගොතෙව, ත ච ගොති අහෙතුකා.
383. දුහෙතුකෙන කමෙමන පටිසංඝී දුහෙතුකා
අහෙතුකා පි ගොතෙව; ත ච ගොති තිහෙතුකා.
384. සසඛ්ඛාරමසඛ්ඛාරං සසඛ්ඛාරමපි දෙනි හි;
සසඛ්ඛාරිකකමමනතු¹ සසඛ්ඛාරඵලං තථා.

385. එකාය වෙනතායෙත්තු කුසලාය¹ ව සොළස ද්විධා විපාකවිත්තාති භවන්ති පකාසයෙ.
386. ආරම්මණෙන හොතෙ'ව වෙදනාපරිවත්තනං; තදරම්මණවිත්තමපි ජවතෙන නියමිතං.
387. කාමාවචරවිතෙතන කුසලෙනාදිනා පන තුල්ලෙන පාකවිතෙතන ගතිනා පටිසංඝි වෙ,²
388. බලවාරම්මණෙ ඉට්ඨෙ වකුඤ්ඤාපාඨමාගතෙ මනොධාතු, භවබගගමිං තාය ආවට්ටිතෙ පන
389. විචිචිතෙතසු ජාතෙසු වකුඤ්ඤාණකාදිසු ජායතෙ ජවනං හුත්වා පඨමං කාමමානසං;
- 390 සත්තකඛිතතුං ජවිත්තාන පඨමෙ කුසලෙ ගතෙ තදෙවාරම්මණං කත්වා තෙනෙව සද්දසං පුත.
391. විපාකං ජායතෙ විතතං තදරම්මණසංඝාදිතං. සංඝියා තුල්ලතො මූලභවබගනති පට්ඨවති.
- 392 තඤ්ච සන්තිරණං එත්ථ දස්සනං ඤාපට්ඨිතං. ගණනුපගවිත්තාති වත්තාරො ව භවන්ති හි.
393. යද් හි දුතියං විතතං කුසලං ජවනං තද් තෙන තුල්ලවිපාකනතු තදරම්මණකං සියා;
394. සංඝියා අසමානතතා දො නාමාති'ස්ස ලබ්භරො: 'ආගන්තුකභවබග'න්ති 'තදරම්මණක'න්ති ව.
395. යද් හි තතියං පුඤ්ඤං, ජවනං හොති, තෙන ව සද්දසං තතියං පාකං තදරම්මණකං සියා;
396. ආගන්තුකභවබගනති ඉදමපි ව පට්ඨවති. ඉමිනා පන සද්ධිං ඡ පුරිමාති ව පඤ්චමි.
397. යද් වතුත්ථං කුසලං ජවනං හොති, තෙන ව තුල්ලං වතුත්ථපාකනතු තදරම්මණතං වජෙ.
398. ආගන්තුකභවබගනතු තදරම්මණකාමකං. පුරිමාති ඡ පාකාති ඉමිනා හොන්ති සත්තා තු.³

1. B. කුසලස්ස. 2. B. (පාසහෙද:) ගතිතප්පටිසංඝිතො.

3. B ඉමාති හොන්ති සත්තධා.

399. තස්මිං ආරො යද ඉට්ඨමජ්ඣිකතාරමණං පන
ආගච්ඡති තථාපාථං තද චුත්තනග්ගෙනිධි
400. ආරමමණවසෙතෙව වෙදනා පරිවත්තති,
උපෙක්ඛාසගගතං තස්මා හොති සන්තීරණමමනො.
401. උපෙක්ඛාසගගතෙසෙව ජවනෙසු¹ චතුස්සි
තෙති තුල්‍යාති වත්තාරි පාකච්ඡතාති ජායරො.
402. වෙදනාය්සමානත්තා අවචන්තං පුරිමෙති තු
හොන්ති පිට්ඨිභවඛයාති වත්තාරි පි ච තාමනො.
403. පඤ්චිමාති විපාකාති පුරිමෙති ච සත්තති
සද්ධිං ආදස පාකාති භවන්ති විනිද්දිසෙ.
404. චක්ඛුආරො යථා එවං සොතාදිසු පි නිද්දිසෙ
ආදස ආදස පාකා; සමසට්ඨි භවන්ති තො.
405. එකාය වෙනනායෙ'වං කමෙම ආයුතිනෙ පන
සමසට්ඨි-විපාකාති උපපජ්ජන්ති න සංසයො.
406. ගතිතාගගණෙනෙ'න්ථ චක්ඛුආරො තු ආදස,
සොතවිඤ්ඤාණකාදීති වත්තාරි ති ව සොළස.
407. එවමෙව සසංඛාර-තිගෙතුකුසලෙන පි
අසංඛාර-සසංඛාර-උපෙක්ඛාසගගතෙති පි
408. කමෙම ආයුතිනෙ තෙසං විපාකෙති ච තිති පි
එසෙව ච තයො තෙති දින්නාය පටිසන්ඨියා.
409. පස්මං ඉට්ඨමජ්ඣිකත-ගොචරස්ස වසෙති'ධි
පවත්තිං පන දසොක්ඛා උපෙක්ඛාසගගතආයෙ
410. දසොක්ඛා'ථ පච්ඡා තු ඉට්ඨස්මිං ගොචරෙ ඉධ
එකෙකස්මිං පන ආරො ආදස ආදසෙ'ව තු;
411. ගතිතාගගණෙනෙ'න්ථ පාකච්ඡතාති සොළස;
පුබ්බෙ චුත්තනග්ගෙනෙව ඤෙය්‍යං සබ්බමසෙසනො.
412. තිගෙතුකෙන කමෙමන පටිසන්ඨි තිගෙතුකා
භවන්ති අයං වාරො චුත්තො එත්තාවතා මයා.
413. සන්ධිමෙකනතු කමෙම'කා ජනෙති න තතො පරං;
අනෙකාති විපාකාති සඤ්ජනෙති ආවත්තියං.

414. එකස්මා හි යථා බිජා ජායනෙ එකමබ්බරං
සුබ්බති එලානි'ස්ස හොනති හෙතුප්පවනතිනො.
415. දුග්ගෙකෙක කමෙමන පටිසන්ධි දුග්ගෙකා
හොතිති හි අයං වාරො අනුපුබ්බෙත ආගතො.

 416. දුග්ගෙකෙක පුඤ්ඤෙන සොමනස්සයුතෙති'ධ
අසංඛාරිකවිනේනන කමෙම ආයුතිනෙ පන
 417. තෙන තුලෝක පාකෙක ගතිතා පටිසන්ධි වෙ
ඉට්ඨි ආරම්මණෙ වක්ඛුඤ්ඤා ආපාඨමාගතෙ,
 418. සොමනස්සයුතෙ ඤාණතිනෙ කුසලමානසෙ
සත්තකඛිතත්වං ජට්ඨිතාන ගතෙ තස්මිං දව්ග්ගෙකෙ
 419. තදෙවාරම්මණං කත්වා ජායනෙ තදනන්තරං
තංසරිකකිකමෙකනතු¹ අසංඛාරික-මානසං;
 420. තං හි මූලභවබ්ගනන් තදරම්මණමිවපි
උභයමිව ව තස්සෙ'ව තාමනන් පරිදිපිතං.
 421. දුග්ගෙක-සසංඛාරෙ ජට්ඨිතෙ පි ව තංසමං
හොතා'ගහතුකසංඛාතං තදරම්මණමානසං;
 422. තථෙව ව දුග්ගෙකං ඉට්ඨිමජ්ඣිතනගොවරෙ
දව්නනං උපෙකබ්බයුත්තානං ජවතානං අනන්තරං.
 423. දො තාදිසාති ජායනෙත තදරම්මණමානසා
තෙසං පිට්ඨිභවබ්ගනන් තාමං ආගහතුකනන් ව
 424. සන්තීරණආයඤ්ඤව දස්සනං සමපට්ඨජනං
ඉමානි ව භවබ්ගානි වක්ඛුඤ්ඤා පනට්ඨ හි;
 425. එවමට්ඨ'ට්ඨ කත්වා ඤාරෙසු පි ව පඤ්ඤ
වත්තාලීස විපාකානි, භවනන් හි² පවනන්යං.
 426. ගතිතාගහණෙනෙත්ථ වක්ඛුඤ්ඤා පනට්ඨ ව
සොත-සාණාදිතා සද්ධිං ඤාදසෙව භවනන් හි.
 427. එකාය වෙතනායෙවං³ කමෙම ආයුතිනෙ පන
ඤාදසෙව විපාකානි භවනන්ති පකාසිතං.
 428. දුග්ගෙකත්තායෙතා පි සෙසෙක සදිසෙක තු
පාකෙතා'දිනනසන්ධිස්ස අයමෙව තයො මනො

429. දුග්ගෙකෙත කමෙත පටිසන්ථි දුග්ගෙකා
හොතිති ව අයං වාරො වුතොතා එතතාවතා මයා.
430. දුග්ගෙකෙත කමෙත පටිසන්ථි අග්ගෙකා
හොතිති ව අයං වාරො අනුපුබ්බිත ආගතො.
431. දුග්ගෙකෙසු විතොසු කුසලෙසු චතුස්සවි
තෙසු අඤ්ඤානරේතෙව කමෙත ආයුතිතෙ පත
432. තස්සෙව පාකභුතාය ආදිනන-පටිසන්ථිනො
උපෙකතාසනිතා'ගෙතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා
433. පටිසන්ථි; ත චතතබ්බා සා කමමසදිසාති හි;
කමම. දුග්ගෙකං හොති, පටිසන්ථි අග්ගෙකා.
434. තස්ස වුද්ධිමුපෙතස්ස ඉට්ඨමඤ්ඤානගායොවරෙ
ආපාඨමාගතෙ චක්ඛු-ආරෙ තු පත දෙතිනො.
435. දුග්ගෙකං චතුනතමි පුඤ්ඤානං යස්ස කස්සවි
ජවනස්සාවසානසමි. අග්ගෙකමිදං මනො
436. තදරමමණ්හාවෙන ජායතෙ තත්ථි සංසයො;
තතාතු මූල-භවබ්බඤ්ඤා තදරමමණ්මෙව ව.
437. විචිචිතොසු ජාතෙසු චක්ඛුචිඤ්ඤාණකාදිසු
උපෙකතාසනගතං යෙව හොති සන්තර්ණං පි ව
438. තෙසු එකං සපෙකාන ගතිතාගහණේතිධ
ගණනුපගචිතතාති නිණ්ණි යෙව භවන්ති හි.
439. ඉට්ඨ ආරමමණේ චක්ඛු-ආරෙ ආපාඨමාගතෙ
යද සන්තර්ණං වෙව තදරමමණ්මානසං
440. සොමතස්සයුතං යෙව ගහෙතා තෙසු එකකං
පුරිමාති ව නිණ්ණිති චතතාරොව භවන්ති හි.
441. එවං චතතාරි චිතතාති, ආරෙසුපි ව පඤ්ඤාසු
හොනති වීසති විතතාති විපාකාති පචන්තියං.
442. චක්ඛුආරෙ තු චතතාරි ගතිතාගහණේතිධ
සොත-සාණාදිතා සද්ධිං හොතෙව'ගෙතුකට්ඨකං.
443. අග්ගෙකපටිසන්ථිස්ස ත තදරමමණ් හවෙ
දුග්ගෙකං තිගෙතුං වා; දුග්ගෙක-පටිසන්ථිනො.

444. ජාතා සුගතියං යෙන පාකෙත පටිසංඝී භූ
තෙන භූලාං විහිතං¹ වා නදරමමණිකං² භවෙ.
445. මනුස්සලොකං සන්ධාය චූතනඤ්චා'හෙතුකට්ඨකං;
චතුස්සම් අපායෙසු පවතෙන පත ලබ්භති.
446. ථෙරො තෙරසිකානනභු ධම්මං දෙසෙති, වස්සති,
ගනිං වාසුඤ්ච මාපෙති යද්ද තෙසං නද්ද පත
447. ථෙරං දිස්වා ව, සුච්චා ව ධම්මං, ගනිඤ්ච ඝායතං
පිචනඤ්ච ජලං, වාසුං පුසතං මුදුමෙව ව,
- 448 වකචුච්ඤ්ඤාණකාදීති පුඤ්ඤජාතෙව පඤ්චිමෙ,
සනතිරණ්ඤායං එකා මනොධාතුති අට්ඨකං.
449. අයං තාව කථා ඉට්ඨ-ඉට්ඨමජ්ඣිතතගොවරෙ;
කාමාවචරපුඤ්ඤානං ජවතානං වසෙති'ධි.
- 450 නියමඤ්ඤායං චූතතං නදරමමණිකෙවනසො
කුසලං පත සන්ධාය තං චූතතනති හි දිපිතං.
451. ඉධාකුසලචිතෙනසු සොමනස්සයුතෙසු පි
ඉට්ඨං ආරමමණෙ තෙසු ජචිතෙසු චතුස්සම් පි
452. සොමනස්සයුතා'හෙතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතු හි
නදරමමණිකාවෙන ජායතෙ නදනනතරං.
453. ඡස්වා'කුසලචිතෙනසු උපෙකකාය යුතෙසු හි
ගොවරෙ ඉට්ඨමජ්ඣිතෙන ජචිතෙසු අනනතරං.
454. උපෙකකාසහගතා'හෙතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතු හි
නදරමමණිකාවෙන ජායතෙ පත පුඤ්ඤජා.
455. ඉට්ඨාරමමණියොගසම්මි කසිතිනො උද්ධතස්ස වා
සොමනස්සයුතං හොති නදරමමණිමානසං
456. සොමනස්සයුතෙ විතෙන ජවතෙ ජචිතෙ පත
ගවෙසිතබ්බා පඤ්ඤව නදරමමණිමානසා.
457. උපෙකකාසහගතෙ විතෙන ජවතෙ ජචිතෙ පත
ඡ ව ගවෙසිතබ්බා³ව නදරමමණිමානසා.
458. නිහෙතු-සොමනස්සෙන ආදිනතපටිසංඝීනො,
කුකතො පරිහිතස්ස තං කුකතං පච්චවෙකකතො

1 B. භූලාමපි හිතං. 2. B. නදරමමණිකං.

3. B. ඡලෙව ගවෙසිතබ්බා.

459. දෙමනස්සසුතං චිත්තං හොති විප්පට්ඨාරිතො;
තස්ස කිං ජායතෙ ඔුති තදුරමමණමානසං?
460. පට්ඨානෙ පටිසිඳ්ධා හි දෙමනස්සසුතං¹ තනන්තරං¹
සොමනස්සසුතං උප්පන්නි, දෙමනස්සසුතං ව'ස්ස වා;
461. මහග්ගතං පතාරඛ්භ ජවතෙ ජවිතෙ පි ව
තතෙව පටිසිඳ්ධනතු තදුරමමණමානසං;
462. තස්මා භවබ්ගපාතො වා තදුරමමණමෙව ව²
ත හොති; කිනතු කාතබ්බං වද තිං ආභිධම්මික!
463. උපෙක්ඛාසනිතාගෙතු³-මතොවිඤ්ඤාණධාතු තු
පුඤ්ඤපුඤ්ඤවිපාකා හි තදුරමමණකං⁴ සීයා.
464. ආවජ්ජනං කිමස්සාති? තඤ්චි තං; ජායතෙ කථං?
භවබ්ගාවජ්ජනානං කිං මග්ගස්සාතනන්තරස්ස ව
465. එලස්ස පි, නිරොධා ව චුට්ඨග්ගතස්ස හිකඛුතො
එලවිත්තස්ස වා? තෙසං⁵ තඤ්චි ආවජ්ජනං කීර.
466. විතා ආවජ්ජනෙතා පි හොතු,⁶ ජායතු මානසං;
කිමස්සා'රමමණං ඔුති යදි ජාතාසි පණ්ණිත?
467. විතා ආරමමණෙතෙ'දං⁷ ත හි ජායති මානසං.
රුපාදිසු පරිත්තෙතසු යං කිඤ්චාරඛ්භ ජායතෙ.
468. උතු-බිජ-නියාමො ව කමම-ධමම-නියාමතා
චිත්තස්ස ව නියාමො ති ඤෙය්‍යා පඤ්ච නියාමතා.
469. තත්ථ එකප්පභාරෙත එල-පුප්පාදිධාරණං
රුක්ඛානං පත සබ්බෙසං අයං උතුනියාමතා.
470. තෙසං තෙසනතු බිජානං තං තං තුලපඵලුඛවො,
මත්තකෙ තාලිකෙරස්ස ජිගුත්තං බිජජො අයං.
471. තිහෙතුකං දුහෙතුඤ්ඤ,⁸ දුහෙතුඤ්ඤ අහෙතුකං
විපාකනතු යතො දෙති, අයං කමමනියාමතා.
472. ජාතියං බොධිසත්තස්ස මෙදිනිකමපතාදිකං
විසෙසත්තමතෙකමපි අයං ධමමනියාමතා.

1. B. දෙමනස්සඅතනන්තරං 2. B. වා. 3. S. උපෙක්ඛාසනග්ගතාගෙතු

4. B. තදුරමමණිකා. 5. B. එවං. 6. B. හොති.

7. B ආරමමණෙතෙව. 8 තිහෙතුංව (සබ්බත්ථ.)

473. ගොවරෙත පසාදසමිං ඝට්ටිනෙ තෙන¹ තෙති'ධ
උප්පත්තා'වජ්ජනාදීතං අයං විතතතිසාමනා.

474. අකුජ්ජනාතං හදයකිකාර²
විද්ධංසනං දීපමිමං ජලනතං³
සිකෙකථ ධිරො සතතං පසුතො,
මොහකිකාරාපගමං යදිවෙජ් නි.

ඉති අභිබම්බාවතාරෙ විසාකවිත්තප්පවනනිනිදෙදසො නාම
ඝනනමො පටිවෙජ්ජදො.

VIII. අට්ඨමො පටිවෙජ්ජදො.

පක්ෂිණ්ණකනිදෙදසො.

475. ඉද්දති පත සබ්බෙසං එතෙසං මතසං⁴ මයා
පාවචන්ද්‍ය භික්ඛුතං කපියති පක්ෂිණ්ණකං.
476. පත්ථමකතට්ඨො නාම දිසාසු පත පඤ්චසු
තත්ථ⁵ සුතතං පසාරොත්වා ජාලමජ්ජෙකි නිපජ්ජති;
477. පඨමාය දිසායෙ'ත්ථ සුතො පත පසාරිතො
පාණතොත පට්ඨෙගත ඝට්ටිතො මකඛිකාය වා
478. නිපන්නට්ඨාතො නිඤ්චි වලිත්වා උණ්ණකාහි තු
ගන්ත්වා සුතතානුසාරෙන යුසං පිච්ඡි තස්ස සා;
479. පුතා'ගන්ත්වාත තත්ථෙව නිපජ්ජති යථාසුඛං.
එවමෙව කරොතෙව දිසාසු දුභියාදිසු.
480. පසාද පඤ්ච දට්ඨබ්බා සුතතා පඤ්චදිසාසවිච්ච;
විත්තඤ්ච පත⁶ දට්ඨබ්බා මජ්ජෙකි මහකට්ඨො විශ්;
481. පාණකාදීහි සුතතස්ස තස්ස සංඝට්ටනා විශ්
පසාද්ගතතු දට්ඨබ්බා ඝට්ටනා'රමමණෙන සා⁷;
482. වලකං විශ් තමමජ්ජෙකි නිපන්නාසුණ්ණකාහි යා
පසාද්ඝට්ටනං තත්ථ ගහෙත්වා'රමමණං පත
483. මනොධාතු-ක්‍රියාවිතතං හවබ්බාවජ්ජනං මතා.
තස්සා සුතතානුසාරංව විචිචිත්තප්පවනනතං;

1. B. පත 2. B-කාරං. 3 විකා: දිපමිවුජ්ජලනතං.
4. B. මාතසං. 5. විකා: තස්ස. 6. B. විතතං පත ව. 7. B. හි,

484. සීසෙ පත'සා විජ්ඣතා සුසපානංව වෙතසො
ආරමමණෙසු දට්ඨබ්බං ජවනසා පවත්තනං.
485. පුතා'ගතවා යථා සුත්ත-ජාලමණේකි නිපජ්ජනං
වජ්ඣං යෙව ව නිසාය විත්තසා පරිවත්තනං.
486. ඉදනතු පත ඔපමමං අත්ථං දීපෙති කනතු ති?
ආරමමණෙන පඨමං පසාදෙ ඝට්ටිතෙ පත
487. පසාදවජ්ඣතො විත්තා වජ්ඣසන්නිසිතිං මනො
තතො හි පඨමං යෙව ජායතිති හි දීපිතං.
488. එකෙකාරමමණං දව්සු දව්සු ආරෙසු ඝබ්බසො
ආගවජ්ජි පතා'පාඨං, අගමනො පි දීපිතො.
489. රූපං වකුච්ඡපසාදමහි ඝට්ටිතා¹ තං බණෙ පත
මනොආරෙ තථා'පාඨමාගවජ්ජි ත සංසයො.
490. බහො යථා හි රුක්ඛගො නිලියනොව සාබ්බො
සාබ්බං ඝට්ටිති, තස්සිධ ජායා ඵරති භුමියං,
491. සාබ්බං ඝට්ටනං ජායා-ඵරණමපි ව ඝබ්බසො
අපුබ්බං අවරිමං එකකණ්ණසම්මිං යෙව ජායරෙ;
492. එවමෙව ව රූපසා පසාදසා ව ඝට්ටනං
භවඛගවලනසා පි පච්චයනෙන අත්ථො,
493. තථෙව ව මනොආරෙ ආපාඨගමනමපි ව
අපුබ්බං අවරිමං එක-කණ්ණසම්මිං යෙව හොති හි.
494. තතො භවඛගං ඡිද්ධිතා වකුච්ඡාරෙ යථාකකමං
ආවජ්ජනෙ සමුපපනෙ දසසනෙ සමපට්ඨත්තෙ,
495. සන්නිරණෙ සමුපපනෙ, තථා වොත්ථපනෙ පි ව
කුසලං ජවනෙ² විත්තං තථා'කුසලමෙව වා
496. එසො එව තයො සොත-ආරාදීසුපි විඤ්ඤානා
අවිසෙසෙන විඤ්ඤායො සඤ්ඤිතනනු ඝට්ටනෙ.
497. දෙවාරිකොපමාදිති එතසා'ත්ථසා දීපනෙ
උඤ්චිතාන තානෙත්ථ දසොතබ්බාති විඤ්ඤානා.
498. අසමෙනදෙන වකුච්ඡසා, රූපාපාඨගමෙන ව
ආලොකනිසායෙනා පි, සමනකකාරගෙතුතා

499. පව්වයෙහි පතෙතෙහි සමෙතෙහි වතුහි පි
ජායතෙ වනබුච්ඡාදාණං සමපසුතෙතෙහි නං සහ.
500. අසමෙතදෙන සොතස්ස, සද්දාපාඨගමෙන ව,
ආසාසනිස්සයෙනාපි, සමනකකාරගෙතුතා,
501. පව්වයෙහි පතෙතෙහි සමෙතෙහි වතුහි පි
ජායතෙ සොතච්ඡාදාණං සමපසුතෙතෙහි නං සහ.
502. අසමෙතදෙන සාණස්ස, ගඤ්ඤාපාඨගමෙන ව,
වායොසනනිස්සයෙනාපි සමනකකාරගෙතුතා,
503. පව්වයෙහි පතෙතෙහි සමෙතෙහි වතුහි පි
ජායතෙ සාණ-ච්ඡාදාණං සමපසුතෙතෙහි නං සහ.
504. අසමෙතදෙන ජිව්හාය රසාපාඨගමෙන ව
ආපොසනනිස්සයෙනාපි, සමනකකාරගෙතුතා,
505. පව්වයෙහි පතෙතෙහි සමෙතෙහි වතුහි පි
හොති¹ ජිව්හාය ච්ඡාදාණං² සමපසුතෙතෙහි නං සහ.
506. අසමෙතදෙන කායස්ස, ථොට්ඨබ්බාපාඨසංගමො;
පඨවීනිස්සයෙනාපි, සමනකකාරගෙතුතා,
507. පව්වයෙහි පතෙතෙහි සමෙතෙහි වතුහි පි
ජායතෙ කායච්ඡාදාණං සමපසුතෙතෙහි නං සහ.
508. අසමෙතද මනස්සාපි, ධම්මාපාඨගමෙන ව
වජ්ජසනනිස්සයෙනාපි සමනකකාරගෙතුතා,
509. පව්වයෙහි පතෙතෙහි සමෙතෙහි වතුහි පි
මනොච්ඡාදාණංමෙවං නං-සමපසුතෙතෙහි³ ජායතෙ.
510. මනො භවබ්බවිතතනනි චේදිතබ්බං විහාසිතා;
ආවජ්ජනත්ථිතා මනකකාරොති⁴ සඤ්ඤිතං.
511. "වජ්ජසනනිස්සයෙනා"ති තායං සබ්බත්ථ ගවජ්ජති;
භවං තු පඤ්ඤාචොකාරං සකායං කට්ඨො පත.
512. පටිසංකාපිතතානි සබ්බාතෙ'කුතච්ඡිකති:
කාමෙ දස ව; රුපෙසු පඤ්ඤා; චතතාර'රුපිසු.
513. කමමං කමමනිමිතතඤ්ඤා නථා ගතිනිමිතතකං
ඉදං හි තිවිධං තෙසං ආරමමණ මුද්දිට්ඨං.

1. B. ජායතෙ. 2. B. ජිව්හාච්ඡාදාණං. 3. B. තු සමපසුතෙතෙහි.

4. B. සමනකකාරොති.

514. කාමාවචරසංකීර්ණං පරිත්තාරමමණං මතං
පට්ඨප්පනනමනීතං වා හොති, තත්ථි අනාගතං.
515. අට්ඨෙව ව මහාපාකා, නිශ්චි සන්තිරණාති ව
එකාදසවිධං විතතං තදරමමණසංකෘදිතං.
516. එකාදසවිධෙ විතතෙ තදරමමණසංකෘදිතෙ
දස පුඤ්ඤවිපාකාති, එකං හොති අපුඤ්ඤජං.
517. මහාපාකා න ජායන්ති රූපාරූපභවඥයෙ;
කාමරූපභවෙ යෙව 1 හොති සන්තිරණතායං.
518. තදරමමණවිතතාති යාති චිත්තාති සත්ත්තා
තෙසු විතතමපතෙකමපි රූපාරූපභවඥයෙ
519. න තදරමමණං හුත්වා පචත්තති කදවි පි.
කසමා න හොති වෙ? තත්ථි බිජ්ජාසාභාවතො පන.
520. පටිසංකීර්ණං තතෙ'ත්ථ කාමාවචරසංකෘදිතං,
රූපාදිගොචරෙ තස්ස භවෙය්‍ය ජනකනත්තු යං.
521. චක්ඛුපිඤ්ඤාණකාදිතං තත්ථිතාපජ්ජනීති වෙ?
ඉන්ද්‍රියානං? පචත්තානුභාවතො විතතසමභවො.
522. එකනෙතන තථා වෙතං තදරමමණමාසං
න පචත්තති සබ්බමපි රූපාරූපභවඥයෙ.
523. අකාමාවචරෙ ධම්මෙ තදෙනං නානුබ්බකි.
කසමා? අජනකතාපි, 2 ජනකස්සාසමානතො.
524. ජනකං තෙන තුලාං වා කාමාවචරසංකෘදිතං
කුසලාකුසලාදිනත්තු ජවතං අනුබ්බකි.
525. කාමාවචරධම්මාපි යෙ මහග්ගතගොචරා
හුත්වා චත්තන්ති තෙ වාපි ඉදං තෙවානුබ්බකි.
526. පරිත්තාරමමණතතා ව එකනෙතන පන'ස්ස හි
තථා'පටිච්ඡතතා ව නානුබ්බකිති සබ්බදා.
527. කිං තෙන යුත්තිවාදෙන? චිත්තමට්ඨකථාසු හි:
“තදරමමණවිතතාති එකාදස පි සබ්බස්සො
528. නාමගොතනං පතාරබ්බ ජවතෙ ජවිතෙ පි ව
තදරමමණං න ගණන්ති රූපාරූපභවෙසු හි. 4”

1. B. කාමෙ රූපභවෙ වෙව. 2. B. නින්ද්‍රියානං. 3. B. හි.
4. B. වා,

529. යද පඤ්ඤානතිමාරඛන ජවතෙ ජවිතෙපි වා
නථා විපසංසායාපි ලක්ඛණාරමමණං ව
530. තදරමමණං න ලඛනන්ති; මිච්ඡන්තනියතෙසු පි,
න ලොකුනතරධමෙම පි ආරඛන ජවතෙ ගතෙ,
531. නථා මහගගනෙ ධමෙම ආරඛන ජවිතෙ පත
පටිසම්භිද්දසුණාති¹ ආරඛන ජවිතෙ පි ව.
532. මනොඥාතෙ පි සබ්බෙසං ජවතාතමනන්තරං
තදරමමණං වි න්නාති භවන්ති අනුපුබ්බසො.
533. න විජ්ජති මනොඥාතෙ සට්ඨන්තාරමමණස්ස හි,
කථං භවසිගතො හොති ට්ට්ඨානං පත වෙනසො?
534. මනොඥාතෙ පි ආපාඨං ආගච්ඡන්තොව ගොවරා
සට්ඨන්තාය විතා, නස්ස විනන්තං හොති සමහවො.
535. ඥාදසාපුඤ්ඤාවිනන්තං විපාකා සත්ත සත්ත හි
භවන්ති වතුරාසිති - පාපපාකා පවත්තියං.
536. එකාදසවිධානනතු හිත්වා උද්ධවමානසං
එකාදසවිධා වෙව භවන්ති පටිසංකියො.
537. ක්‍රියාවිතෙතසු සබ්බෙසු ජවතං න ව හොති යං
නං වෙ කරණමත්තත්තා වාතපුපථසමං මතං.
538. ජවතත්තනතු සමපත්තං කිච්චාසාධනතො පත
ජිත්තමූලස්ස රුක්ඛස්ස පුප්ථංව අඵලං සියා.
539. පටිච්ච පත එතස්මා ඵලමෙති ති පච්චයො;
යො ධමෙමා යස්ස ධමමස්ස සීතිසු'පපත්තියාථ වා²
540. උපකාරො හි සො තස්ස පච්චයොති පට්චවති;
සමහවො පහවො හෙතු කාරණං පච්චයො මනො.
541. ලොභාදි පත යො ධමෙමා මූලධොනිනු'පකාරකො
හෙතුති පත යො ධමෙමා විඤ්ඤාතබ්බො විභාවිතා.
542. ලොභො දෙසො ව මොහො ව නථා'ලොභාදියො තයො
ජලෙව හෙතුයො හොන්ති; ජාතිතො නවධා සිසුං.
543. ධමමානං කුසලාදීතං කුසලාදිත්තසාධකො
මූලධොනි ති වදන්තො'වං එකෙ ආවරියා පත.
544. එවං සන්තො තු හෙතුතං නං-සමුට්ඨානරුපිසු
හෙතුපච්චයතා තෙව සමපජ්ජති කදපි පි;

545. න හි තෙ පන රූපානං සාධෙනති කුසලාදිතං;
න තෙසං පන රූපානං පච්චයා න ච නොනති තෙ;
546. නසමා හි කුසලාදිතං කුසලාදිතසාධකො
මූලධොති න ගන්තබ්බො විඤ්ඤානා සමයඤ්ඤාන.
547. සුප්පතිට්ඨිතභාවස්ස සාධනෙත්තපකාරකො
මූලධොති ච හෙතුනං විඤ්ඤානබ්බො විභාවිතා.
548. කුසලාකුසලා හෙතු ක්‍රියා-හෙතු ච සබ්බසො
ධම්මානං සමපයුත්තානං තං සමුට්ඨාතරුපිතං,
549. හෙතුපච්චයනං යාතා පඤ්චවොකාරහුමියං;
සමපයුත්තානමෙවෙ'තෙ චතුචොකාර-හුමියං.
550. කාමෙ විපාකහෙතු පි කාමාවචරහුමියං,
අත්තතා සමපයුත්තානං පටිසංකිකබ්බෙණ පන
551. කච්ඡතාරුපජාතානං තථෙව ච පච්ඡති යං
විත්තජාතඤ්ච රූපානං හෙතුපච්චයනං ගතා.
552. රූපෙ විපාකහෙතු ච රූපාවචරහුමියං
යථා චූත්තප්පකාරානං¹ හොනති තෙ හෙතුපච්චයා.
553. හෙතුයො පඤ්චවොකාරෙ ලොකුත්තරවිපාකජා
විත්තජාතඤ්ච රූපානං සමපයුත්තාන මෙව ච
554. තෙ හෙතුපච්චයා හොනති; චතුචොකාරහුමියං
හච්ඡන්ති සමපයුත්තානං, ඉතරෙ ච සහුමියං.
555. හෙතඤ්ඤො² හෙතුයො වෙච්ච හෙතුපච්චයසමගවො
ඵච මෙව ච විඤ්ඤායා සංජාතසුඛහෙතුතා.
556. ඡන්දො විත්තඤ්ච විරියං විමංසා වාති සත්ත්තා
ලොකාධිපතිතා චූත්තා චතුරා'ධිපති සීග්ගං.
557. ඡන්දානු ජෙට්ඨකං කන්ධා ඡන්දං කන්ධා ධුරං පන
විත්තසංස්ප්පතතිකාලසමිං, ඡන්දාධිපති නාම සො.
558. ඵසෙව ච තයො ඤෙයෙසා සෙසෙසු පි ච තිසු පි,
අධිපතිති නිද්දිට්ඨො ජෙට්ඨට්ඨො'පකාරකො.
559. සුමති-මති-විබොධනං විචිත්තං
කුමති-මති'කුත පාවක-පතනං³
ඉමමතිමධුරං අවෙදි යො යො
ජිතච්චනං සකලං අවෙදි සො සො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පක්ඛණ්ණකතිද්දෙසො නාම
අධ්මමො පටිච්ඡෙදො.

(IX නවමො පරිච්ඡේදො)

පුඤ්ඤවිපාකපච්චයනිදෙසො.

560. බන්ධනං පාකච්ඡන්තං ලොකිකානෙව යාති හි
එතෙසං පාකච්ඡන්තං පටිසන්ධිපච්චන්තිසු
561. පුඤ්ඤපුඤ්ඤදිසංඛාරා යථා යෙසංඤච පච්චයා
භවාදිසු, තථා තෙපි විඤ්ඤානබ්බා විභාවිතා.
562. තයො භවා; චතස්සො ච යොනියො; ගති-පඤ්චකං;
විඤ්ඤාණධර්මිනියො සත්තං; සත්තාවාසා නවෝරිතා.
563. කාමෙ පුඤ්ඤභිසංඛාර-සංඤ්ඤාදිතා අට්ඨ වෙනනා
තච්ඡන්තං පාකච්ඡන්තං කාමෙ සුගතියමපන
564. තාතාකබ්බික-කමමුපනිස්සය-පච්චයෙහි ච
දොධා හි පච්චයා තෙසං භවන්ති පටිසන්ධියං.
565. උපෙකකාසභගතාහෙතු-මනෝවිඤ්ඤාණධාතුයා
විතා පරිත්තපාකානං හොන්ති දොධා පච්චන්තියං.
566. තා යෙව වෙනනා රූපභවෙ දොධා ව¹ පච්චයා
පඤ්චන්තං පාකච්ඡන්තං භවන්ති හි පච්චන්තියං.
567. අට්ඨන්තනතු පරිත්තානං කාමෙ දුග්ගතියං තථා
පච්චන්ත පච්චයා හොන්ති, න හොන්ති පටිසන්ධියං.
568. හොන්ති චුත්තපපකාරාව කාමෙ සුගතියං තථා
සොලසන්තං විපාකානං පච්චන්ත පටිසන්ධියං.
569. රූප-පුඤ්ඤභිසංඛාරා² රූපාවචරභූමියං
පඤ්චන්තං පාකච්ඡන්තං පච්චයා පටිසන්ධියං.
570. හොන්ති³ මා පුඤ්ඤසංඛාරා, කාමෙ දුග්ගතියං දොධා
විඤ්ඤාණස්ස පනෙකස්ස පච්චයා පටිසන්ධියං;
571. ඡන්තං පන පච්චන්ත ච හොන්ති; තො පටිසන්ධියං;
සත්තන්තමපි භවන්තෙව පච්චන්ත පටිසන්ධියං.
572. කාමෙ සුගතියං තෙසං සත්තන්තමපි නථෙව ච
පච්චන්ත පච්චයා හොන්ති න හොන්ති පටිසන්ධියං.
573. විඤ්ඤාණානං චතුන්තමපි තෙසං රූපභවෙ තථා
පච්චන්ත පච්චයා හොන්ති, න හොන්ති පටිසන්ධියං.
374. සො ච කාමභවෝතිට්ඨ-රූපානමුපලද්ධියං;
නිට්ඨරූපාදයො නාම³ බ්‍රහ්මලෝකෙ න විජ්ජරෙ.

575. තථෙවානෙඤ්ඤසංඛාරො අරුපාවචරභූමියං
චතුන්නං පාකචිත්තානං පචතෙන පටිසන්ඨිං.
576. එවං තාව භවෙසෙව'තෙ පටිසන්ඨිප්පවත්තිසු
යථා ව පච්චයා හොනති, තථා ඤෙය්‍යා විජානතා.
577. එසෙව ච තයො ඤෙය්‍යො යොතිඤ්ඤ, තනුදං
ඤ්ඤො පත පට්ඨාය මුඛමත්ත - නිදස්සානං:
578. අවිසෙසෙන පුඤ්ඤානි - සංඛාරො දව්භවෙසු පි
දකාන පටිසන්ඨිනු සබ්බං¹ පාතං ජනෙති සො.
579. තථා චතුසු විඤ්ඤෙය්‍යො අනෙච්ඤ්ඤ යොතිසු
වසා² දෙව-මනුස්සානං ගතීසු දව්ඤ්ඤ එව ව;
580. තථා තාත්තකායාදි-විඤ්ඤාණානං සිතීසු පි;
තථා චුත්තප්පකාරසම්මං සත්තාවාසෙ චතුබ්බිධෙ.
581. එවං පුඤ්ඤානිසංඛාරො භවාදිසු යථාරහං
එකච්ඡති-පාකානං පච්චයො හොති ව දව්ඤ්ඤ.
582. කාමෙ අපුඤ්ඤසංඛාරො³ භවෙ චතුසු යොතිසු
නිසු ගතීසු එකිස්සා විඤ්ඤාණංසිතියමපි ව;
583. සත්තාවාසෙ පතෙකසම්මං හොති සො පච්චයො දව්ඤ්ඤ
සත්තානං පාකචිත්තානං පචතෙන පටිසන්ඨිං.
584. තථෙවානෙඤ්ඤසංඛාරො එකාරුපභවෙ පත⁴
එකිස්සා යොතිසු වෙව එකිස්සා ගතියා පි ව,
585. තිසු විත්තවසිතියෙව සත්තාවාසෙ චතුබ්බිධෙ
චතුන්නං පාකචිත්තානං දොධා සො හොති පච්චයො.
586. පටිසන්ඨි - පචතතිනං වසෙනෙවං⁵ භවාදිසු
විජානිතබ්බා සංඛාරා යථා යෙසඤ්ඤ පච්චයා.
587. ත රුපාරුපධමානං සබ්බකන්ති පත විජ්ජති;
සංකන්තිනාවෙ අසති පටිසන්ඨි කථා සිංඤා?
588. තඤ්ඤ විත්තස්ස සංකන්ති අතිතභවතො ඉධ;
තතො හෙතුං විතා නස්ස පාතුභාවො ත විජ්ජති;
589. සුලභපච්චයං රුපාරුපමත්තනනු ජායති;
උප්පජ්ජමානමෙවනනු ලතිති, පච්චයං පත

590. හවනනරමුපෙනිති, සමඤ්ඤය පට්ඨවති;
ත ව සතොතා ත ව ජ්ථො, ත අතො වාපි විජ්ජති.
591. තසිදං පාකටං කතො පටිසන්තිකමං පත
දස්සයිස්සාමහං සාධු නිබ්බොධථ සුදුබ්බධං.
592. අතිතස්මිං හවෙ තස්ස ආසන්නමරණස්ස හි
හරිතා තාලපණණංව පකඛිතතං ආතපෙ පත
593. සුස්සාමානෙ සරීරස්මිං, තට්ඨං චක්ඛුන්ද්‍රියාදිකෙ
හදයචජුමහතස්මිං, සිතෙ කායපපසාදකෙ,
594. චජුසන්තියස්සිතං චිත්තං හොති සස්මිං ඛණේ පි ව;
පුබ්බානුසෙවිතං කමමං පුඤ්ඤං වා'පුඤ්ඤමෙව වා
595. කමමං කමමනිමිත්තං වා ආලම්බිතො පවතනති;
එවං පවතනමිත්තං තා විඤ්ඤණං ලභි පච්චයං.
596. අවිජ්ජාය පටිච්ඡන්තාදිතවෙ විසයෙ පත
තණ්හා නාමෙති¹, සංඛාරා ඛිපන්ති සහජා පත;
597. තමිගමානං තණ්හාය තං සන්තතිවසා පත
මරිමා පත තීරමො ආලම්බිතො රජ්ජ තා
598. මාතිකාතිකකමොවො'තං පුරිමං ජහති නිස්සයං;
අපරං කමමසමභූතං ලභිතො² වා පි නිස්සයං,
599. තං පතාරමමණාදිති පච්චයෙති පවතනති;
පුරිමං චචතං එත්ථ, පඤ්ඤමං පටිසන්ති තු.
600. තදෙතා නාපි පුරිමා හවතො හි³ ඉධා'ගතො;
කමමාදිඤ්ඤා විතා හෙතුං පාතුභූතං ත වෙච තං.
601. එත්ථ වො'තස්ස විතතස්ස පුරිමා හවතො පත
ඉධා'තාගමනො'තිතභවෙ හෙතුහි සමභවෙ
602. පටිඝොස-දිප-මුද්දාදි හවනොත්ථ නිදස්සනා,
යථා'ගතොත්ථ⁴ අඤ්ඤානු හොන්ති සද්දාදිහෙතුකා.
603. එවමෙව ව විඤ්ඤණං වෙදිතබ්බං විහාසිතා.
සන්තානබ්බතො⁵ තත්ථි එකතා, ත පි නාතතා
604. සති⁶ සන්තානබ්බකො⁷ තු එකනොනෙකතා සියා,
බීරතො දධි සමභූතං ත හවෙය්‍ය කදුචි පි;

1. B. තමෙති. 2. B. ලම්බිතො. 3. B. පි. 4. B. යථාආගන්ත්වා
5. B. බ්බකිතො. 6. යදි (අවතාකං මති.) 7. S. සන්තානබ්බකො.

605. අථාපි පත එකන්තනානතා සා භවෙය්‍ය වෙ,
 බිරසාමි තරො,¹ තෙව දධිසාමි භවෙය්‍ය සො.
606. නසමා එත්ථ පතෙකන්තං එකතා නානතාපි වා
 න වෙව උපගන්තබ්බා විඤ්ඤානා සමයඤ්ඤානා
607. නනු එවං අසංකන්ති-පාතුභාවෙ භවෙ සති
 යෙ ඉමසම්. මනුස්සත්ත-භාවෙ බන්ධා' භිසම්භවා,
608. තෙසං ඉධ නිරුද්ධතා කම්මස්ස ඵලභෙතුතො
 පරජාගමනො² වෙව ඉධ තස්ස කතස්ස හි,
609. අඤ්ඤස්ස අඤ්ඤානො වෙව කම්මතො තං ඵලං සියා;
 නසමා න සුඤ්ජරං එතං විධානං සබ්බමෙව ව.

එත්ථාහ.

610. සන්තානෙ යං ඵලං එතං නාඤ්ඤස්ස න ව අඤ්ඤානො;
 බිර්ජානං අභිසංඛාරො එතස්සත්ථස්ස සාධකො.
611. එකස්මිං පත සන්තානෙ වත්තමානං ඵලමපත
 අඤ්ඤස්සාති පි වා තෙව, අඤ්ඤානො වා න භොති තං.
612. බිර්ජානං අභිසංඛාරො එතස්සත්ථස්ස සාධකො;
 බිර්ජානං අභිසංඛාරෙ කතෙ තු මධුආදිනා
613. තස්ස බිර්ජස්ස සන්තානෙ පස්මං ලද්ධපච්චයා
 මධුරං හි ඵලං³ තස්ස භොති කාලන්තරෙ පත.
614. න හි තාති පි බිර්ජාති අභිසංඛරණමපි වා
 පාපුණන්ති ඵලට්ඨානං; එවං ඤෙය්‍යමිදං පි ව.
615. බාලකාලෙ පසුතෙතන විජ්ජා-සිපෙපාසඛාදිනා
 දීපෙතබ්බො අයං වුද්ධි-කාලස්මිං ඵලදායිනා.
616. එවං සන්තෙපි තං කම්මං විජ්ජමානමපි වා පත
 ඵලස්ස පච්චයො භොති? අථවා'විජ්ජමානකං?
617. විජ්ජමානං සවෙ භොති තං-පච්චතිකිකිණේ⁴ පත,
 භවිතබ්බො විපාකෙත සද්ධිමෙව ව හෙතුනා.
618. අථවා'විජ්ජමානං තං නිරුද්ධං පච්චයො භවෙ,
 පච්චතිකිකිණෙනා පුබ්බෙ පච්ජා නිච්චඵලං සියා?

1. B. භවෙ. 2. පරජාගමනතොව. (සුඤ්ජරතරං).

3 B. මධුරො ඵලසො 4. A. නපපච්චතිකිකිණේ.

වුවහෙ:

619. කතතතා¹ පව්වයෝ කමම; තසමා නිව්වඵලං න ව;
පාටිභොගාදිකං කමම. වෙදිනබ්බං තිදසුනං.

620. කතතතා¹ යෙව් නං කමම. ඵලස්ස පත පව්වයෝ,
න ව'ස්ස විජ්ජමානතතං;² අථවා'විජ්ජමානතා.

621. අභිධම්මාවතාරො'යං පරමත්ථපසකාසනො
සොතබ්බො පත සොභුතං පිතිබුද්ධිවිවඳානො³

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පුඤ්ඤවිපාකං වච්ඡන්තිදෙදසො නාම
නවමො පටිච්ඡෙදො.

(X දසමො පටිච්ඡෙදො)

රූපවිභාගො.

622. වුත්තමාදිමති යං රූපං විත්තජාතමතනතරං
තස්ස'දති කරිස්සාමි සමාසෙන විභාවතං.

623. යං රූපතීති රූපනති, තථා "රූපයති"ති වා
රූපාරූපභවාතිතො සුරූපො රූපමබ්බුථි

624. තං රූපං දුට්ඨං ගොති භූතොපාදයභෙදතො;
වතුබ්බිධා මහාභූතා; උපාදා වතුථිසති.

625. පඨවිධාතු ආපො ව තෙජෝ වායෝ තථෙව ව
ව්‍යාතාරොමෙ මහාභූතා මහාභූතෙන දෙසිතා.

626. මහනතා පාභුභූතාති, මහාභූතසමාති වා,
වඤ්ඤකතතා අභූතෙන මහාභූතාති සඤ්ඤදිතා.

627. වකුචු සොතඤ්ඤ ඤාණඤ්ඤ ජිව්‍යා කායො ව රූපතා
සද්දො ගඤ්ඤා රසො ඉන්ද්‍රිය - පුරිස්සිත්ථි - ජිවිතං,

628. වත්ථුමානාරතා කාය - වට්ඨිඤ්ඤතතියො දුට්ඨො,
ආකාසො චෙව රූපස්ස ලභ්‍යතාදිතතංමට්ඨි ව,

629. උපවයො සනතතිරූපං ජරතා'තිවචනා පි ව
උපාදාති පට්ඨවනති ඉමාති වතුථිසති.

630. මහාභූතාති තිස්සාය අමුඤ්ඤිත්වා පව්වතීතො
උපාදාරූපමව්වාහ, නිරූපාදනමානසො

631. පඨවී පත්ථනං ව; වායො වායනතො භවෙ;
තෙජෝ තෙජෙති රූපාති; ආපො ආපෙති පාලන .
632. තෙසං දුති පවකංඛාමි රූපානං ලක්ඛණාදිකං;
ලක්ඛණාදිසු ඤාතෙසු ධම්මා ආවිභවන්ති හි.
633. සාමඤ්ඤං වා සභාවො වා ධම්මානං ලක්ඛණං මනං;
කිච්චං වා තස්ස සම්පන්නි රසොති පරිද්ධිනො;
634. එලං වා පච්චුපට්ඨානං උපට්ඨාන-තයොපි වා;
ආසන්නාකාරණං යනතු පදට්ඨානන්ති සඤ්ඤිතං¹

තත්ථ කකම්මලක්ඛණං පඨවිධාතු, පතිට්ඨානරසා, සම්පට්ඨිත-
පච්චුපට්ඨානා. පශ්ඤාත්මලක්ඛණං ආපොධාතු, උපමුඤ්ඤානරසා,
සංගහපච්චුපට්ඨානා. උණ්හත්තලක්ඛණං තෙජෝධාතු, පරිපාවන
රසා, මිද්දවානුපපදන-පච්චුපට්ඨානා. විජ්ඣනලක්ඛණං වායො
ධාතු, සමුදිරණරසා, අභිනිහාරපච්චුපට්ඨානා. එකෙකා චෙත්ථ
සෙසභුතත්තයපදට්ඨානාති චෙදිතබ්බා

චක්ඛන්ති චක්ඛු, රූපං විභාවෙතිති අත්ථා;

635. එත්ථ චක්ඛු ද්විධා වුත්තා පඤ්ඤා-මංසපහෙදතො;
තත්ථ පඤ්ඤමයං චක්ඛු හොති පඤ්චවිධං පන:
636. බුද්ධි-ධම්ම-සමනොගි ඤාණ-දිබ්බෙහි නාමතො
යථානුකතමතො තෙසං තානන්තං මෙ තිබ්බොධථ:
637. ආසයානුසයෙ ඤාණං ඉඤ්ඤානං පරොච්ඡරෙ
බුද්ධිචක්ඛුති තිද්ධියං මුතිනා ලොකචක්ඛුතා
638. හෙට්ඨා මග්ගත්තයෙ ඤාණං ධම්මචක්ඛුති සඤ්ඤිතං.
ඤ්ඤායං සමන්තචක්ඛුති ඤාණං සබ්බඤ්ඤාතං පන.
639. යං 'චක්ඛුං උදපාදී' ති ආනතං ඤාණචක්ඛු තං.
අභිඤ්ඤාචිත්තාජා පඤ්ඤා දිබ්බ-චක්ඛුති වුච්චති.
640. මංසචක්ඛුපි දුට්ඨං සසම්භාර-පසාදතො;
සසම්භාරඤ්ච නාමෙත්ථ අකඛිකුපෙ පතිට්ඨිතං
641. අකඛිකුපට්ඨිතා හෙට්ඨා, උද්ධිඤ්ච හමුකට්ඨිතා,
උභතො අකඛිකොට්ඨිති.⁴ මත්ථලුභෙග්ග අනන්තො,

1 B. තං පදට්ඨානසඤ්ඤිතං. 2. B. චක්ඛුංහි. 3. B. සබ්බඤ්ඤාතා.

4. B අකඛිකුචෙති.

642. බිහිඳා අකඛ්ලොමෙහි පරිවර්තනො ව සො¹ පත
තනාරූපුතොතනාබදො මංසපිණෙඛා පවුච්චති
643. සකලොපි ව ලොකො යං “කමලස්ස දලං වීර
පුප්පං විමලං නීලං” ඉති ගණනාති² ලොචනං,
644. චක්ඛු තාම ත තං හොති, වජ්ජු තස්සාති වුච්චති;
ඉදං පත සසමාර-චක්ඛුති පරිදිපිතං.
645. චණෙණා ගකො රසො ඔජා චතස්සො වාපි ධාතුයො
භාව-සමභව - සණ්ඨාන³ - ජිවිතාති තථෙව ව
646. කාය - චක්ඛුපපසාදාති සමාරා හොනති වුදුස;
තථා විජාරතො වෙති චතස්සො වාපි ධාතුයො,
647. චණෙණා ගකො රසො ඔජා සණ්ඨානං⁴ සමභවො තථා
දසෙතෙ⁵ චතුසමුට්ඨානා, චතතාමිස භවනති තෙ.
648. චක්ඛු කායපපසාදො ව භාවො ජිවිතමෙව ව
චතතාමිසඤ්ච රූපාති චතතාරි තු භවනති හි.
649. ඉමෙසං පත රූපානං වසෙන පරිපිණ්ඩිතං
ඉදං සමාරචක්ඛුති පණ්ඩිතෙහි පකාසිතං.
650. යො පතෙ'න්ධ සිතො අත්ථි පටිබද්ධො⁶ පරිත්තකො
චතුත්තං පත භුත්තං පසාදො කමමසමභවො,
651. ඉදං පසාද-චක්ඛුති අකතාතං පඤ්චචක්ඛුතා.
තදෙතං තස්ස මජ්ඣෙකො තු සසමාරායං චක්ඛුතො
652. සෙනෙන මණ්ඩලේ'තස්ස⁷ පරිකම්පිතස්ස සබ්බසො
කණ්ඨමණ්ඩලමජ්ඣෙකො තු නිවිට්ඨො දිට්ඨිමණ්ඩලො,
653. සන්ධාරණාදිකිච්චාති ධාතීති'ව චතුති පි
කතුපකාරං පුච්චාන උතුච්චිතතාදිනා පත
654. උපත්ථමිත්ථමානං තං ආයුතා කතපාලතං
වණණ - ගකි - රසාදීති රූපෙහි පරිවාරිතං,
655. චක්ඛුචිඤ්ඤාණකාදිතං වජ්ජු-ආරඤ්ච සාධයං,
උකාසිරසමානෙන පමාණෙන පතිට්ඨිතං.

1. B. යො. 2. B. ජානාති 3. B. සණ්ඨානං. 4. B. සණ්ඨාන.
5. B. මෙතෙ. 6. B. පරිබද්ධො. 7. B. සෙනෙන තු මණ්ඩලෙ තස්ස.

වුහනං හෙතෙ:

656. “යෙත චක්ඛුප්පසාදෙන රූපානි මනු පසාති
පරිත්තං සුමුමං එතං උභාසිරසමුපමං” ති.

657. සොතාදිසු ච එතෙ’ව තයො සෙය්‍යො විභාවිතා.
විසෙසමත්තමෙවෙත්ථ පචක්කාමි ඉතො පරං.

සුණාතිති සොතං; තං තනු-තමබ්‍රොමාවිතෙ
අබ්‍යුලිවේශකාශණානෙ පදෙසෙ චුත්තප්පකාරාති ධාතුති
තත්ථපකාරං, උතු-චිත්තානාමරෙති උපත්තිතියමානං, ආයුතා
පරිපාලියමානං, සොතවිඤ්ඤාණාදිතං වජ්ඣආරභාවං සාධයමානං
තිට්ඨති. ඝායතිති ඝාණං; තං සසමහාර-ඝාණබ්‍රිලය්‍ය අනෙතා අප්පද
සණ්ඨානෙ පදෙසෙ යථාචුත්තප්පකාරං හුත්වා තිට්ඨති. සායතිති
ජ්වහා; ජීවිතමවායතිති වා ජීවහා; සා සසමහාර-ජීවමාජ්ඣකය්‍ය
උපරි උපපලදලග්ගසණ්ඨානෙ පදෙසෙ යථාචුත්තප්පකාරා හුත්වා
තිට්ඨති. කුච්ඡිතානං මලානං ආයොති කායො; යාවතා පත ඉමසමිං
කායෙ උපාදින්නකරූපං අත්ථි. සබ්බත්ථ කායප්පසාදෙ කප්පාසපට්ටල-
ස්තෙනො විශ යථාචුත්තප්පකාරො හුත්වා තිට්ඨති.

එත්ථ පත තෙසං ලක්ඛණාදීති පචක්කාමි: දට්ඨකාමතානිදුත-
කමමසමුට්ඨාන-භූතප්පසාදලක්ඛණං චක්ඛු; රූපෙසු ආවිඤ්ඤානරසං;
චක්ඛුචිඤ්ඤාණය්‍ය ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානං; දට්ඨකාමතානිදුත-
කමමජ්ඣතප්පදට්ඨානං. සොභුකාමතානිදුත-කමමසමුට්ඨානභූතප්ප
සාදලක්ඛණං සොතං; සිද්ධෙසු ආවිඤ්ඤානරසං; සොතවිඤ්ඤාණය්‍ය
ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානං; සොභුකාමතානිදුතකමමජ්ඣතප්පදට්ඨානං;
ඝාසිභුකාමතානිදුතකමමසමුට්ඨාන-භූතප්පසාදලක්ඛණං ඝාණං.
ගකෙසු ආවිඤ්ඤානරසං; ඝාණවිඤ්ඤාණය්‍ය ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානං;
ඝාසිභුකාමතානිදුත-කමමජ්ඣතප්පදට්ඨානං. සාසිභුකාමතානිදුත-
කමමසමුට්ඨාන-භූතප්පසාදලක්ඛණං ජීවහා; රසෙසු ආවිඤ්ඤානරසං;
ජීවහාවිඤ්ඤාණය්‍ය ආධාරභාව පච්චුපට්ඨානං; සාසිභුකාමතානිදුත-
කමමජ්ඣතප්පදට්ඨානං. පුසිභුකාමතානිදුත-කමමසමුට්ඨාන-භූතප්ප
සාදලක්ඛණං කායො; ථොට්ඨබ්බෙසු ආවිඤ්ඤානරසො; කාය
විඤ්ඤාණය්‍ය ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානො; පුසිභුකාමතානිදුත-
කමමජ්ඣතප්පදට්ඨානො.

කෙච්චි පතා’හු:

658. තෙජ්ඣිකානං භූතානං පසාදෙ පත චක්ඛුති:
ආකාසා’නිල-තොයුබ්බි-අධිකානනති සෙසකා,

659. තෙ පනෙවනතු වනතබ්බා: ‘සුත්තං ආභරටා’ ති ති;
සුත්තමෙව ච තෙ අද්ධා න දක්ඛිණානති කිඤ්චි පි.
660. විසෙසෙ සති භූතානං පසාදෙ ති කථං භවෙ?
සමානානනතු භූතානං පසාදෙ පරිදිවිනො.
661. තසමා නිසසයභූතානං භූතානං¹ සබ්බසො පන
පසායෙව පනෙතසං විසෙසපරිකාපපනං.
662. ඥෙය්‍යා කමමවිසෙසෙන පසාදනං විසෙසනා;
න ති භූතවිසෙසෙන ගොති තෙසං විසෙසනා.
663. එවමෙනෙසු චක්ඛුඤ්ච සොනං අප්පත්තගාහකං;
සෙසනතු පන ඝාණාදි-ත්තයං සමපත්තගාහකං.

“රූප”නති රූපයනිති රූපං; වණ්ණවිකාරමාපජ්ජමානං
හදයඛිත-භාවං පකාසෙතිති අත්ථා, තං පන චක්ඛුපටිභතන-
ලක්කණං; චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස විසයභාවරසං; තස්සෙව ගොවරභාව
පච්චුපට්ඨානං; චතුමහාභූතපදට්ඨානං. යථා වෙනං, තථා සබ්බානි
පි උපදරූපානි. “සද්දෙ” ති සද්දයනිති සද්දෙ; සො පන සොන
පටිභතනලක්කණො; සොනවිඤ්ඤාණස්ස විසයභාවරසො; තස්සෙව
ගොවරභාවපච්චුපට්ඨානො. “රසො”ති රසනති තෙතාති රසො;
සො ජීවහාපටිභතන-ලක්කණො; ජීවහාවිඤ්ඤාණස්ස විසයභාවරසො;
තස්සෙව ගොවරභාවපච්චුපට්ඨානො. “ගණ්ඨො”ති අත්තානං ගණ්ඨයති
සුවයනිති ගණ්ඨො; සො ඝාණපටිභතනලක්කණො; ඝාණවිඤ්ඤාණස්ස
විසයභාවරසො; තස්සෙව ගොවරභාවපච්චුපට්ඨානො. “ඉණ්ද්‍රිය”නති

664. කමමජො ඉප්පිනාවො”යං පටිසංකිසමුට්ඨිනො;
යං වෙනං ඉප්පිලිඛිතාදි න තං ඉප්පිජ්ජියං සියා.
665. ඉප්පිජ්ජියං පටිච්චෙව ඉප්පිලිඛිතාදයො පන
පචතෙන යෙව ජායනො; න තාති පටිසංකිසං.
666. න ච තං චක්ඛුවිඤ්ඤායං, මනොවිඤ්ඤායමෙව තං;
ඉප්පිලිඛිතාදයො චක්ඛු-විඤ්ඤායා ගොනති වා න වා.
667. එසෙව ච තයො ඥෙය්‍යා සෙසෙපි පුරිඨිජ්ජියෙ.
ඉදං පඨමකප්පානං උභයමපි² පචතතියං.
668. සමුට්ඨානිති විඤ්ඤායං; පරතො පටිසංකියං;
පචතෙනපි සමුට්ඨාය පචතෙන පරිවත්තති.

669. මහතා පාපකමෙමන පුරිසතතං විතස්සති,
මහතා කුසලෙතෙව ජායතෙ පුරිසිඤ්ඤං.
670. දුබ්බලාභකුසලෙතෙව ඉඤ්චිබ්බිතං විතස්සති,
දුබ්බලෙතෙව පුඤ්ඤාභත ඉඤ්චිභාවොපි ජායතෙ.
671. උභතොබ්‍යඤ්ඤතස්සාපි එකමෙවිඤ්ඤං සීයා;
එවං සනෙත අභාවොව දුතියබ්‍යඤ්ඤතස්සා තු?
672. ත වා'භාවො සීයා; කසමා? ත තං බ්‍යඤ්ඤකාරණං;
තස්ස කමමසභායං හි රාගචිත්තනාතු කාරණං.

උභයස්ස පතෝතස්ස ලක්කණදීති වුවවනති: තත්ථ ඉඤ්චි-
භාවලක්කණං ඉඤ්චිඤ්ඤං; ඉඤ්චිති පකාසතරස්සං; ඉඤ්චිබ්බිත-නිමිත්ත-
කුතතාකප්පානං කාරණභාවපච්චුපට්ඨානං. පුරිසභාවලක්කණං
පුරිසිඤ්ඤං; පුරිසොති පකාසතරස්සං; පුරිසබ්බිත-නිමිත්ත-කුතතා-
කප්පානං කාරණභාවපච්චුපට්ඨානං.

“ජීවිත”නති:

673. ජීවිතිඤ්ඤනිද්දෙසෙ චත්තබ්බං යං සීයා ඉධ
අරුපජීවිතෙ වුත්ත-තයෙතෙව ච තං වදෙ.

ලක්කණදීති පතස්ස එවං වෙදිතබ්බාති: සහජරූප-පරිපාලන-
ලක්කණං ජීවිතිඤ්ඤං; තෙසං පච්චතතරස්සං; තෙසමෙව ධම්මක
පච්චුපට්ඨානං; යාපසිතබ්බභූතපදට්ඨානං ති.

‘වඤ්ඤ’ති හදයවඤ්ඤ:

674. යං නිස්සාය මනොධාතු-මනොවිඤ්ඤණ-ධාතුයො
චත්තනති පඤ්චවොකාර තං වඤ්ඤති පට්ඨවති.

මනොධාතු-මනොවිඤ්ඤණධාතුතං නිස්සායලක්කණං හදය-
වඤ්ඤ; තාසං යෙව ධාතුතං ආධානරස්සං, උබ්බතපච්චුපට්ඨානං.¹

“ආහාරතා”ති කබලිඛිකාරො² ආහාරො, ඔජට්ඨමකරූපං
ආහරතිති ආහාරො,

675. යාය ඔජාය යාපෙනති යත්ථ යත්ථ ව පාණිනො
අයනතු කබලිංකාරො² ආහාරොති පට්ඨවති.

676. අතන-පාතාදිකං වජ්ඣ අග්ගි.¹භරති කමමජං.
කෙවලං ත ව සකෙකාති පාලෙතුං ජිවිතං පත;

677. ඔජා සකෙකාති පාලෙතුං, හරිතුං ත ව පාවකං²;
හරිතුං පි ව පාලෙතුං උභො සකෙකානති එකතො.

ලක්කණාදීනි³ පතස්ස: ඔජාලක්කණො කබලිංකාරො
ආභාරො, රූපාහරණරසො; උප්පත්තනපච්චුපට්ඨානො; කබලං
කායා අජේඛාහරිතබ්බ-වජ්ඣපදට්ඨානො නි වෙදිතබ්බො. කාය-
විඤ්ඤානති-නිදදෙසෙ: කායෙත අතතතො භාවං විඤ්ඤාපෙනානං
කායගහණානුසාරෙන ගතිතාය එතාය භාවො විඤ්ඤායතිති
විඤ්ඤාති; සං. කාය-ගහණානුසාරෙන විඤ්ඤාපෙනිති විඤ්ඤානති;
“කායෙත සංවරො සාධු, සාධු වාචාය සංවරො”⁴ නි ආගතො
වොපතසංඛාතො කායොප විඤ්ඤානති කායවිඤ්ඤානති; කාය-
විපජ්ජනෙන අභිපජායවිඤ්ඤාපනගෙතුතො සංඤ්ච තථා
විඤ්ඤායාතො කායෙත විඤ්ඤායතිති⁵ පි කායවිඤ්ඤානති.

678. තත්ථ යා සහජාතස්ස විතතජාතිලබ්භාතුං
රූපස්ස චලනාගෙතුං⁶ එකාකාරවිකාරතා,

679. කායවිඤ්ඤානති තාමායා; කායථාරනති සා මතා.
තත්ථ යා වෙනතා සිද්ධා පුඤ්ඤපුඤ්ඤවසා පත

680. කායකමමනති නිද්දිට්ඨා සජ්ඣතා සා හිතෙසිතා;
සමපවනති පතෙතිස්සා වවිථාරෙපි ජායතෙ.

681. ලභිතා පනුප්පත්තං එකාවජ්ජනවිවිධං
ගෙට්ඨා ඡති ව⁷ විතෙතති වායොධාතුං සමුට්ඨිතං.

682. සතතමෙන තු විතෙතන වායොධාතු සමුට්ඨිතා
වාලෙති සහජං රූපං විඤ්ඤානති-සතිත⁸තතතො⁸.

වවිච්ඤ්ඤානතිනිදදෙසෙ පත:

683. පච්චයො විතතජාතාය උපාදින්නකසට්ඨනෙ
යො ආකාරවිකාරෙකො අයං පඨවිධාතුයා

684. වවිච්ඤ්ඤානති විඤ්ඤායා; සහ සද්ද-වසා පත
වවිථාරනති නිද්දිට්ඨා සාච සකාසකුලිඤ්ඤානා.

1. E. වජ්ඣං අග්ගි 2. B. පාවකං 3. B. ලක්කණාදිතො.
4. B. විඤ්ඤායතිති. 5. B. විඤ්ඤානතිති. 6. B. චලනෙ ගෙතු
7. B. ගෙඨාති ඡති. 8. B. සතිතාතතතා.

685. සද්දො න චිත්තඥෝ අත්ථි විතා විඤ්ඤානානිසංවතං,
ධාතුසංඝට්ඨනෙනෙව සහ සද්දො හි ජායති.

686. සා විඤ්ඤාපනතො චෙව, සයං විඤ්ඤායානො පි ච
විඤ්ඤානානිති සීයා තස්සා සමභවො කාරකආයෙ.

687. න විඤ්ඤානානිආයං අට්ඨ-රූපානි විය චිත්තජං;
චිත්තජ නං විකාරතතා චිත්තජනානි පට්ඨවති.

නත්ථ කායවිඤ්ඤානානි අභිප්පායප්පකාසකරසා; කායවිපථඤ්ඤාන-
නෙතුභාවපට්ඨපට්ඨානා; චිත්තසමුට්ඨාන-වායොධාතුපදට්ඨානා;
තථා චචිවිඤ්ඤානානි අභිප්පායප්පකාසකරසා; චචිකොසස්ස
නෙතුභාවපට්ඨපට්ඨානා; චිත්තසමුට්ඨාන-පඨවිධාතු-පදට්ඨානා.

688. න කස්සනිති ආකාසො රූපානං විවරො පන;
යො රූපානං පරිචේද්දො ස්වාකාසොති පට්ඨවති.

සො රූපපරිචේද්දලකකණො; රූපපරියන්ත-පකාසකරසො;
රූපානං මරියාදපට්ඨපට්ඨානො;¹ අසමුප්පට්ඨානාච-ඡිද්ද-විවරභාව
පට්ඨපට්ඨානො වා; පරිචේද්දකරූපපදට්ඨානො.

රූපස්ස ලුහුතාදිත්තතයනිද්දොසො :

689. හෙට්ඨා චුත්තතයෙනෙව රූපස්ස ලුහුතාදිසු (ථ)
තිස්සො රූපවිකාරාති විඤ්ඤානබ්බො විභාවිතා;

690. එතාසං පන තිස්සන්තං කමතො ච පචතතියං
අරොහි මද්දිතචම්මං.² ධන්තසොණණං³ තිදස්සන්තං.

691. කම්මං කාතුං න සනෙකාති ලුහුතාදිත්තතං පන,
ආහාරාදිත්තතං යෙව තං කරොති, තතො තිජං.

නත්ථ අදකුතාලකකණො රූපස්ස ලුහුතා, රූපානං ගරුභාව-
විනොදකරසා, ලුහුපරිවන්තිතාපට්ඨපට්ඨානා,⁴ ලුහුරූපපදට්ඨානා.
අථභිතාලකකණො රූපස්ස මුද්දතා, රූපානං ථභිතාවිනොදක-
රසා, සබ්බත්‍රියාසු අවිරොධිතාපට්ඨපට්ඨානා,⁵ මුද්දරූපපදට්ඨානා.
සරිරත්‍රියාසුකුලකම්මඤ්ඤානාලකකණො රූපස්ස කම්මඤ්ඤානා,
අකම්මඤ්ඤානාවිනොදකරසා, අද්ධබ්බලභාවපට්ඨපට්ඨානා, කම්මඤ්ඤා-
නාරූපපදට්ඨානා. එතා පන තිස්සො පි න අඤ්ඤාමඤ්ඤා-
විජනනාති. උපවය-සන්තතිනිද්දොසො :

1. B. රූපමරියාදපට්ඨපට්ඨානො. 2 B මද්දිතං චම්මං

3 B. ධන්තහෙමං. 4. B ලුහුපරිවන්තිත- E. ලුහුපරිවන්ති-

5. B. අවිරොධිතං,

692. රූපානමාවයො යො හි චුකෙතො උපවයො හි සො;
අනුප්පබ්බිකා තෙසං සන්නතිති පට්ඨවති.

693. අත්තො උභයමෙපතං ජාතිරූපංති දිපිතං;
චුත්තමාකාරතාතතා, වෙනෙය්සානං වසෙත වා.

ලක්කණදිතො පන ආවයලක්කණො රූපස්ස උපවයො,
පුබ්බන්තතො රූපානං උමමුජ්ජාපකරසො; නිය්සාතනපච්චු-
පට්ඨානො, පරිපුණ්ණභාවපච්චුපට්ඨානො වා; උපවිතරූපපදට්ඨා-
නො. පවතතිලක්කණො රූපස්ස සන්නති, අනුප්පබ්බිකරසා;
අනුප්පච්ඡදපච්චුපට්ඨානා; අනුප්පබ්බිකරූපපදට්ඨානා.⁶

ජරාතිදොසෙ ජීරණං ජරා :

694. දුට්ඨා'යං ජරා නාම පාකවා' පාකවා හි ව,
පාකවා රූපධමෙත්තු; අරූපෙත්තු අපාකවා.

රූපස්ස පරිපාකතාලක්කණො රූපස්ස ජරතා, උපතයකරසා,
සභාවා'නපගමෙ පි⁷ තවභාවාපගමපච්චුපට්ඨානා,⁸ විහිපුරාණ-
භාවො විය; පරිපච්චමානරූපපදට්ඨානා. පරිභෙදලක්කණො
රූපස්ස අනිච්චතා, සංසිද්ධකරසා; ඛයවයභාවපච්චුපට්ඨානා;
පරිභිජ්ජමානරූප-පදට්ඨානාති වෙදිතබ්බා හි. එවං චතුච්ඡති
උපාදරූපාති වෙදිතබ්බාති.

695. භුතරූපාති චත්තාරි, උපාදා චතුච්ඡති,
අට්ඨච්ඡති රූපාති සබ්බාතෙව භවන්ති හි.

696. ඉමෙත්තු පන රූපෙත්තු අසමොභත්තමෙව'නං
සමොධානං සමුට්ඨානං නිප්පින්නං සංඛතංපි ව

697. වොදනාපරිභාරඤ්ච⁹ තයමෙකවිධාදිකං
සංඛෙපෙන පවක්කාමි පකිණ්ණකමිදං තුණ්.

තත්ථ. “සමොධානන්ති” සබ්බමෙව ඉදං රූපං සමොධානතො¹⁰
පඨවිධාතු තෙජොධාතු ආපොධාතු වායොධාතු චක්කායතනං....පෙ...
ජරතා අනිච්චතා හි අට්ඨච්ඡතිවිධං භොති; ඉතො අඤ්ඤං රූපං නාම
තත්ථි. කෙවි පන මිඳුවාදිතො මිඳුරූපං නාම අත්ථිති වදන්ති,
තෙ: “අභ්බා මුනි”සි සමුද්දො, තත්ථි නිවරණං තවා'ති ව,
“පිනමිඳුනිවරණං නිවරණඤ්චව අභිජ්ජානිවරණෙන¹¹ නිවරණ

6. B. පොත්තකෙ තත්ථි. 7. B. සභාවානං අපගමෙපි. 8. B. ත සභා
වාපගම-. 9. B, වොදනං පරිහාරං. 10. B. සබ්බසමොධානතො,
11. B. පිනමිඳුනිවරණං අභිජ්ජානිවරණඤ්ච.

සමපසුත්ත”නති සමපසුත්තවචනතො ව; මහාපකාරණේ පට්ඨානො: “නිවරණං ධම්මං පටිච්ච නිවරණො ධම්මො උපපජ්ජති, න පුරෙජාතපට්ඨයා”ති ව; “අරුපෙපි කාමච්ඡන්දනිවරණං පටිච්ච පිතම්භාඋභවකුක්කුච්චාපිජ්ජානිවරණානි”ති¹ එවමාදිති පාලිති විරුද්ධකතො අරුපමෙව මිඳුනති පටිකම්පිතබ්බො.

698. අරුපෙපි පනෙනස්ස මිඳුසසුපපත්තිපාඨතො
නිට්ඨමෙඤ්චගන්තබ්බං න නං රූපනති² විඤ්ඤානා.

අපරෙ බලරුපෙන සද්ධිං එකුතතිංස, සමභවරුපෙන සද්ධිං තිංස, ජාතිරුපෙන සද්ධිං එකතිංස, රොගරුපෙන සද්ධිං ආත්මිංස රූපානිති වදනති; තෙපි තෙසං විසුං විසුං අභාවං දස්සෙත්වා පටිකම්පිතබ්බො; වයොධාතුයා ගතිතාය බලරූපං ගතිතමෙව, අඤ්ඤං බලරූපං තත්ථි; ආපොධාතුයා සමභවරූපං, උපවයසනතතිති ජාතිරූපං, ජරතාඅතිවචනාති රොගරූපං ගතිතං; අඤ්ඤං රොගරූපං නාම තත්ථිති. තස්මි අට්ඨවිසති-විධානෙ’ව රූපානිති. එවං සමොධානතො වෙදිතබ්බාති.

“සමුට්ඨාන”නති: චක්කාරි රූපසමුට්ඨානාති, විත්ත-උතු-ආහාර-කම්මානී ති.

699. කම්මං උතු ව විත්තඤ්ච ආහාරො රූපහෙතුයො
එතෙහෙව ව රූපාති ජායනති න පනඤ්ඤාතො.

700. තස්මා එකසමුට්ඨානා එකාදස භවනති ති:
අට්ඨිඤ්ඤාති වජ්ඣ ව, විඤ්ඤාතති-අවයමෙව ව

701. අට්ඨිඤ්ඤාති වජ්ඣ ව එකනෙතනෙව කම්මජා,
විත්තජං යෙව විඤ්ඤාතති-අවයං වුත්තං මහෙසිනා

702. විනෙතන උතුනා වෙව සද්දො දව්ඨි සමුට්ඨිතො.
උතු-ආහාර-විනෙතති ලුහුතාදිත්තයං කතං.

703. වණෙණා ගණ්ඨො රසො ඔජා වතස්සො වාපි ධාතුයො
සන්තතුපට්ඨයා’කාසො එකාදස වතුබ්බවා.

704. එකාදසෙකතො ජාතා; දව්ඨජා එකො; තිජා තයො;
වතුජේ’කාදසකතාතා; ද්වෙ න කෙනවි ජායරෙ.

705. කම්මමත විසති රූපා; සන්තරස තු වෙතසා;
උතුනා දස පඤ්ඤව; වුද්දසා’හාරතො පත.

706. ඡ්ඤාසි සබ්බානෙතාති සමුට්ඨානවිභාගතො;
අට්ඨසට්ඨි ව හොනෙතව ජරතාතිච්චතාති නෙ.
707. ජරතාතිච්චතා වෙව, න කෙතිවි¹ සමුට්ඨිතා,
ජාතස්ස පාකහෙදන්තා; ජායෙය්‍යං යදි තාති පි,
708. එවං සනෙත තු තෙසමපි පාක-හෙද සිත්‍රං; න හි
පාකො පච්චති; හෙදෙ වා න ව භිජ්ජති, නජී තං;
709. ජාතස්ස පාක-හෙදන්තා අවයමෙතං² න ජායති.
සීයා කස්සවි³ බුද්ධා⁴ නි: “රූපස්සුපවයො” ති හි
710. ච්චනෙත යථා ජාති, ජායතිති ව දිපිතං,
පාකො පි පච්චතෙ'වනතු හෙදෙපි පරිභිජ්ජතු.
711. න වෙව ජායතෙ ජාති ඉති ඤෙය්‍යා විභාජිතා;
ජායමානස්ස ධම්මස්ස නිබ්බතාති පකාසිතා.
712. තත්ථ යස්ස සීයා: ජාති යෙසං ධම්මානමෙව සා
තපපච්චයත්තවොහාරං අභිනිබ්බතතිසමුත්තං.
713. ලහතෙ ව, තථා⁴ තෙසං පාකහෙද ලහනතු නෙ.
තපපච්චයත්තවොහාරං අභිනිබ්බතතිසමුත්තං;
714. එවමිදං අවයඤ්චාපි හොති කම්මාදිසමභවා;
න පාකහෙද වොහාරං, තං ලහනති කදපි පි,
715. කස්මා හි? ජනකානනතු පච්චයානමභාවතො
ආනුභාවකකණ්ණපපාදෙ; ජාතියා පත ලහති
716. තපපච්චයත්තවොහාරං අභිනිබ්බතතිසමුත්තං;
තස්මා ලහති ජාති තං;⁵ ලහති නෙ'තරඤ්ඤං.
717. ජායතිති⁶ න චත්තබ්බං තං අවයං විජ්ජතිති⁷ වා
ආනුභාවකකණ්ණෙ තස්ස පච්චයානමභාවතො
718. අතිච්චං සංඛතඤ්ඤාචතං ජරාමරණම'ච්චපි
වුත්තතතා ජායතිච්චෙව'වං⁸ අඤ්ඤා⁹ මඤ්ඤාසි වෙ තුවං,
719. එවමිදං ව න චත්තබ්බං; සා හි පරියායදෙසනා;
අතිච්චානනතු ධම්මානං ජරාමරණතො, තථා

1, B. කෙතිවි 2. E අවයමෙවං 3. B කස්මි. 4. B
ලහතෙව යථා 5. B. ව. 6. B. ජායතිති. 7. B භිජ්ජතිති.
8. B. ජායතිච්චෙවං 9. B. අථ.

720. “අනිච්චං සංඛතඤ්චා”ති චුතතං විඤ්ඤානනියො විය.
යදි එවං තයමෙපතං අජාතතතා ව¹ සබ්බථා
721. තත්ථිති චෙ ඛපුප්ථං ව, නිච්චං චා’සංඛතං විය?
තො’හයං පතිදං; කසමා? නිසසායයනනචුතතිනො,
722. භාවෙ පඨවියාදීනං නිසසායානනචු භාවතො;
තසමා භි තභපුප්ථං ව ත තත්ථි පත තං තයං.
723. යසමා පඨවියාදීනං අභාවෙ ත ව ලබ්භති
තසමා ත පත නිච්චං නිබ්බාතං විය තං තයං.

“නිප්පන්න”නති එත්ථ වතතාරො මහාභුතා, චක්ඛු-සොත-
සාණ් - ජිව්හා - කාය - රූප - සද්ද - ගන්ධ - රස - ඉන්ද්‍රිය - පුරිස -
ජිවිතින්ද්‍රිය - කබලිංකාරාහාර - හදයචක්ඛුති අචාරස රූපානි
නිප්පන්නාති තාම; සෙසානි දස අනිප්පන්නාති.

724. අචාරසෙව නිප්පන්නා;³ අනිප්පන්නා’වසෙසකා;
යදි තොනති අනිප්පන්නා, භවෙය්‍යං තෙ අසංඛතා.
725. තෙසමෙව ව රූපානං විකාරතා අසංඛතා
කථං තාම භවෙය්‍යං තෙ? නිප්පන්නා චෙව සංඛතා
එවං නිප්පන්න - සංඛතා වෙදිතබ්බා.

“වොදනං⁴ පටිභාර”නති එත්ථ:

726. ඉන්ද්‍රිභාවො පුම්මතඤ්ච ජිවිතං සමනවොපි ව
තත්ථ කායප්පසාදෙ, ව සබ්බචාරිනාති චණ්ණේතා;⁵
727. එවං සනෙත චු ඛම්මානං හොති සංකරදෙසතා
චක්ඛු - කායප්පසාදනං එකතතං උපපජ්ජති;
728. අඤ්ඤං පත ව අඤ්ඤාසම්මං ත චත්ථි පරමත්ථතො;
තසමා කාමින්ද්‍රියං චක්ඛුප්පසාදෙන අසංකරං;
729. අඤ්ඤමඤ්ඤා’විතිබ්බොග - වසෙත චු පච්චතීතො
තෙසං ආනන්තරං චතතුං ත සකකා සම්මයඤ්ඤානා.
730. යාවතා පනු’පාදින්න⁶ - සන්නාතං අත්ථි තත්ථ සො
අත්ථි කායප්පසාදෙති තසමා එවමුදිරිතං.

1. B. ව. 2. B. ව බං පුප්ථං. 3. B. අචාරස නිප්පන්නාති. 4. B.
වොදනා. 5. B. සබ්බචාරිනිකචණ්ණේතා. 6. B. යාවතා අනුපාදින්න.

731. ලක්කණදිවසෙනාපි තානතනං සමුපාගතං,
ධජාතං පඤ්චවණණානං ඡායා උපමතං ගතා¹.

732. තසමා හි පත ධම්මානං අඤ්ඤාමඤ්ඤාමපි මිඤ්ඤානා
ත භොතෙවාති විඤ්ඤායසා විඤ්ඤානා සමයඤ්ඤානා.

එවං නිපථනනාතිපථනනභාවො වොදනා - පරිනාරො ව වෙදි
තබ්බො. “නායමෙක විධාදිකං” ති:

733. ලොකිකතතා න භෙතුතතා සංඛතතතා ව සාසවා
සබ්බමෙකවිධං රූපං පච්චයායතන - චුත්තිතො.

734. අජකිත්තික - බහිඨා ව, ඉන්ද්‍රියාතින්ද්‍රියා පි ව
සුමුමොලාරිකා වෙව, උපාදිනනාදිතො ද්විධා.

735. වක්ඛුආයතනාදිති පඤ්ච අජකිත්තිකාති තු;
තෙවිසතිවිධං සෙසං බාහිරන්ති පච්චවති.

736. වක්ඛු-සොනායතනාදි² ඉන්ද්‍රියාති පතඨා තු;
සෙසං විසවිධං රූපං මනින්ද්‍රියමුදිරිතං.

737. වක්ඛුආයතනාදිති තව පොඨාබ්බමෙව ව
තං ආදසවිධං³ රූපං ඔලාරික මුදිරිතං;

738. සෙසාති පත රූපාති සුමුමාති තු සොලස,
කමමජන්ති උපාදිනනං; අනුපාදිනනමඤ්ඤාපා.

එවං ව ද්විධං භොති පුත සතිදස්සන-සප්පට්ඨි - අතිදස්සන-
සප්පට්ඨි - අතිදස්සනඅප්පට්ඨි-හෙදතො ව; කමමජා'කමමජ-තෙව
කමමජ නාකමමජ-හෙදතො ව තිවිධං. තත්ථ රූපායතනං සති
දස්සන-සප්පට්ඨිං; එකාදසවිධං සෙසොලාරිකරූපං අතිදස්සන-
සප්පට්ඨිං; සෙසං සොලසවිධං සුමුමරූපං අතිදස්සන-අප්පට්ඨිං.
කමමතො ජාතං කමමජං: අට්ඨින්ද්‍රියාති වජ්ඣ ව කමමජං, තදඤ්ඤ
පච්චයා ජාතං අකමමජං; න කුතොපි ජාතං තෙවකමමජනා
කමමජං: ජරතා අතිවිචතා ව. එවං තිවිධං භොති.

පුත දිට්ඨි-සුත-මුත විඤ්ඤාන-වසෙන ව; ආරඤ්ඤාව වජ්ඣ
ව, ආරමෙව හුත්වා න වජ්ඣ ව, වජ්ඣමෙව හුත්වා න ආරඤ්ඤාව,
තෙව ආරං න වජ්ඣ වාති එවං හෙදතො ව; ආරඤ්ඤාව ඉන්ද්‍රියඤ්ඤාව,
ආරං යෙව හුත්වා තෙවින්ද්‍රියඤ්ඤාව, ඉන්ද්‍රියමෙව හුත්වා න ආරඤ්ඤාව,

තෙව ආරඤ්චි තෙව්නිසංඝාතී ඵලං හෙදතො ව; වජ්ඣ ව¹
ඉන්ද්‍රියඤ්චව, ඉන්ද්‍රියමෙව හුත්වා න වජ්ඣ ව, වජ්ඣමෙව හුත්වා
තෙව්නිසංඝාතී, තෙව්නිසංඝාතී න ව වජ්ඣ වාති? ඵලං හෙදතො
වතුබ්බිධං.

තත්ථ දිට්ඨං තාම රූපායතනං; සුතං තාම සද්දායතනං; මුතං
තාම ගති-රස-පොඨබ්බායතනතතයං; විඤ්ඤානං තාම අවසෙසං
වක්ඛායතනාදිපඤ්චකං, සොළසවිධං සුමුමරූපඤ්ච. වක්ඛායත
නාදිපඤ්චකං ආරඤ්චව වජ්ඣ ව; විඤ්ඤානනිදායං ආරමෙව
හොති, න වජ්ඣ; හදයං³ වජ්ඣමෙව හොති, න ආරං; සෙසං
සබ්බං රූපං තෙව ආරං න වජ්ඣ ව තතියවතුකෙක “ඉන්ද්‍රියමෙව
හුත්වා න ආරං” නති: ඉන්ද්‍රිය-පුරිස්සන්ද්‍රිය-ජිවිතින්ද්‍රියාති, ඉමාති හි
ඉන්ද්‍රියාතෙව හොනති න ආරාති; සෙසමනන්තරවතුකෙක
වුත්තනසෙතෙව වෙදිතබ්බං. වතුත්ථ-වතුකෙක තතියපදං හදය
වජ්ඣං සකාය වුත්තනං; සෙසං වුත්තනසෙතෙව. ඵලං වතුබ්බිධං
හොතිති වෙදිතබ්බං.

පුත ඵකජ්-දවජ්-තිජ් - වතුජ් - තතුතොවිජාත - හෙදතො;
ආරන්ද්‍රියං වජ්ඣ ව, ආරමෙව හුත්වා තෙව්නිසංඝාතී න වජ්ඣ ව, වජ්ඣමෙව
හුත්වා තෙව්නිසංඝාතී න ආරඤ්ච, ඉන්ද්‍රියමෙව හුත්වා න වජ්ඣ න
ආරං ව, තෙව්නිසංඝාතී න වජ්ඣ න ආරඤ්චාති ඵලං පහෙදතො
පඤ්චවිධං. තත්ථ:

739. අට්ඨින්ද්‍රියාති වජ්ඣ ව විඤ්ඤානනිදාය මෙව ව
ඵකාදසවිධං රූපං ඵකජංති පට්ඨවති.

740. සද්දො ඵකො දවජො තාම; ලුහුතාදිත්තයං තිජං;
ඵකාදසවිධං සෙසං වතුජන්ති පකාසිතං.

741. ජරතාතිවචනා වෙව න කුතොවි හවෙ පත.
වක්ඛාදිපඤ්චකං ආරං ඉන්ද්‍රියං වජ්ඣමෙව ව;

742. විඤ්ඤානනිදායං ආරං, තෙව්නිසංඝාතී න වජ්ඣ ව;
හදයවජ්ඣ වජ්ඣ ව, න ආරං තෙන්ද්‍රියං පත.

ඉන්ද්‍රිය-පුරිස්සන්ද්‍රියාති ඉන්ද්‍රියමෙව, න වජ්ඣ, න ආරඤ්ච;
සෙසං පත රූපං තෙව්නිසංඝාතී නවජ්ඣ නආරංති ඵලං
පඤ්චවිධංති වෙදිතබ්බං.

පුත කමමර - විතතර - උතුරු විතතර - උතුරු විතතාගාරජ - වතුර
නකුතොවිජාත-හෙදතො; වකුට්ඨිකේසුකයං - සොන - සාණ - ජිවහා
කාය මනෝවිකේසුකයං වසෙන ව ඡබ්බිධං: තත් අට්ඨිඤ්ඤාති වජු
ව කමමරමෙව; විකුසුකානිදායං විතතරමෙව; සද්දො උතු-විතත
ජොව; ලහුතාදිතතං උතු විතතාගාරජමෙව; සෙසං එකාදසවිධං
වතුරං නාම; ජරතා අතිවචනා නකුතොවිජාතං නාම; දුතියජනක
වකුට්ඨිකේසුකයං නාම: වකුට්ඨිකේසුකේන විකේසුකයං
රූපයතනං .. පෙ .. කායවිකේසුකයං නාම ථොට්ඨබ්බායතනං;
මනෝවිකේසුකයං නාම සෙසා පඤ්ච ඔදාරිකා ව, සොලස
සුමුරුපාති වාති එකවිසතිවිධං හොති. එවං ඡබ්බිධං හොති.

පුත ඡවජු අවජු හෙදතො ව, වකුට්ඨිකේසුකයං, සොන
සාණ-ජිවහා-කායවිකේසුකයං, මනෝධාතුකේසුකයං, මනෝ
විකේසුකේධාතුකේසුකයංති සත්තවිධං හොති.

තත් වකුට්ඨිකේ පඤ්ච වජුති හදයවජුතා සඬං ඡවජුති;
සෙසං ආවිසතිවිධං රූපං අවජුරූපං නාම, දුතියස්ත්තකං
උත්තාතමෙව. එවං සත්තවිධං හොති.

පුත සත්තආර-අආරහෙදතො අට්ඨවිධං: තත් වකුට්ඨිකේ
දීති පඤ්ච කායවිකේසුකානි - වට්ඨිකේසුකානිදාතරි සද්ධං සත්ත
ආරාති; සෙසමආරානි, එවං අට්ඨවිධං හොති. පුත අට්ඨිඤ්ඤා-
අතිඤ්ඤාහෙදතො තවවිධං පුත තවකමමරජාකමමරහෙදතො
ආදාසවිධං. පුත ආයතනහෙදතො එකාදසවිධං; හවෙසු රූප
කලාපපවතතිහෙදතො ඛුට්ඨිකාති වෙදිතබ්බං.

743. ඉතො පරං පවකුට්ඨිකාමරූපහවදායෙ
උපපතති, පත රූපානං පටිසංඝි පවතතිසු.

744. භුමමවජේසු දෙවෙසු තිරයෙ තිජ්ඣාමිතණ්ණිකෙ
යොතිසො පුරිමා තිසොසා න සන්තිති විතිද්දිසෙ.

745. සෙසෙ ගතිත්තයෙ භුමමදෙවෙසු පි ව යොතියො
වතසොසොව හවතතිති වෙදිතබ්බා විහාට්ඨා.

746. ගබ්භසෙය්‍යකසත්තස්ස පටිසංඝිකකණේ පත
තිංස රූපාති ජායනො සභාවසොව දෙතිනො;

747. අභාව-ගබ්භසෙය්‍යානං අණ්ඩජාතඤ්ඤා විසති
හවතති පත රූපාති, කායවජුචසෙන භු

748. ගතිතාගහණෙනත්ත එකාදස හවතති නෙ;
එසෙව ව තයො ඤෙය්‍යො සබ්බෙසු දසකෙසු පි.

749. ජීවිතෙන යද්ද සද්ධිං ජායතෙ සුද්ධිමට්ඨකා;
ජීවිතතචකා නාම ගොතීති සමුද්දීර්තං.
750. ජීවිතතචකා කාය-ප්‍යාදෙතකතො සියා,
තං කායදසකං නාම ගොතීති පරියපුතං.
751. එසෙව ච තයො ඤෙයොසා සද්ධිං භාවෙන, වඤ්චනා,
වකඛාදීහි ව යොජජ්ඣා දසකා සත්තා විඤ්ඤානා.
752. ඔපපාතිකසත්තානං මනුසොසු පචතරියං
කාමාවචරදෙව්‍යං නිව්චං රූපාති සත්තති.
753. වකඛු සොතඤ්ච සාණ්ඤච ජීවහා කායො ව වඤ්ච ව
භාජවා වාති හි සත්තනනං දසකානා වසා පන.
754. බ්‍රහ්මානං රූපිතං වකඛු-සොත-වඤ්චවසා පන
දසකාති ව තිණේව, තචකං ජීවිතස්ස ව
755. වතුනනනු කලාපානං වසෙන පන රූපිතං
වතතාප්‍රීසෙව රූපාති, එකුතාති, භවනති හි.
756. ජීවිතතචකෙතෙව අසඤ්ඤප්පතති දිප්ඵා;
ජචචකි-බ්බිරාසාණ-රහිතෙ තු තපුංසකෙ
757. වඤ්චනා කාය-ජීවහානං වසා නිංසා'වකංසතො;
උකකංසසාචකංසසා අනතරෙ අනුරූපතො.
758. පරිපුණ්ණානා¹ රූපානා වසෙන පන පාණිනං
රූපානනනු සමුප්පතති චෙදිතබ්බා විභාවිතා.
759. සත්තථිසති රූපාති කාමාවචරදෙහිතො
අප්පචතතතතො ගොනති දව්‍යනං භාවානමෙකතො.
760. සාණං ජීවහා ව කායො ව තථා භාවද්ධයමපි ව
බ්‍රහ්මානං පන රූපිතං පඤ්ච රූපා න විජ්ජරෙ.
761. වතුසනනති කාමසමිං; රූපෙ ගොනති තිසනනති;
දව්‍යසනනති අසඤ්ඤදීප්ඵි;² බ්බිද්ධා එකසනනති.
762. රූපං නිබ්බත්තමානනනු³ සබ්බෙසං පන පාණිනං
පසමං කමමතො යෙව නිබ්බතනති න සංසයො.
763. ගබ්භසෙය්‍යකසත්තානං පටිසන්තිකඤ්ඤෙ පන
තං ව බො සන්තිවිත්තස්ස උප්පාදෙ යෙව ජායතෙ.⁴

1. B. පරිපුණ්ණාදි. 2. B. අසඤ්ඤදීප්ඵි. 3. B. නිබ්බත්තමානං තං.

4. B. ජායරෙ.

764. යථෙව නස්ස උප්පාදෙ නිංස රූපානි ජායරෙ
නථෙව සිති-භවෙනසු නිංස නිංසෙව ජායරෙ.
765. සබ්බානෙතානි රූපානි “රූපකකො”ති දිට්ඨො,¹
අතිවෙචා අඤ්ඤාචො’නතතා දුක්ඛකකො ච කෙවලො.
766. රොහතො ගණ්හතො රූපං පරතො ච පලොකතො
දිස්සාන දුක්ඛතො රූපං රූපෙ ඡඤං විරාජයෙ.
767. ගනතුං යදිවෙජ්² පිට්ඨකෙ’හිධෙමම
යො ධම්මසෙකාපනිනා සමතතං
තිතඤ්ඤා තෙන ච හික්ඛුතා’යං
සක්කව්ව සමමා පත සික්ඛිතබ්බො ති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ රූපවිභාගො නාම දසමො පටිච්ඡේදො.

(XI එකාදසමො පටිච්ඡේදො.)

තිබ්බානනිදේදසො.

768. රූපානන්තරමුද්දිට්ඨං තිබ්බානං යං පතාදිතො
නස්සි’දති අනුප්පතො විභාවන-තයකකමො;
769. නසමාහං නස්ස දස්සොතුං දුක්ඛරස්ස යථාබලා
දුබ්බොධස්ස පවක්ඛාමි විභාවනමිතො පරං.

තත්ථ “තිබ්බානං”ති: භවා භවං විතතතො සංසිඛ්ඛතො
වානං චුළුවති තණ්හා, තතො වාතතො තික්ඛන්තතො තිබ්බානං
ති පචුළුවති, අමතං අසංඛතං පරමසුඛං; චුත්තං හෙතො: “යො
යො සබ්බසංඛාරසමුපො සබ්බපටිපට්ඨිනිස්සගො තණ්හකකියො
විරාගො තිරොධො තිබ්බානං”ති.

770. යස්ස වාගිගමා සබ්බ කිලෙසානං බයො භවෙ,
තිබ්බානමිති නිද්දිට්ඨං තිබ්බානකුසලෙන තං.

එතඤ්ඤා තිබ්බානං නාම; තසිදා සන්තිලකකණා; අවචුතිරසං,
අස්සාසකරණරසං වා; අතිමිත්තපච්චුපට්ඨානං, තිස්සරණපච්චු-
පට්ඨානං වා ති වෙදිතබ්බං. එත්ථා’හ: ත පරමත්තතො තිබ්බාණං
නාම එකො සභාවො අත්ථි, තිත්ථිසානං අතතා විශ් සසවිසාණං.
විශ් වා³ අනුපලබ්භනීයතොති? ත, පඤ්ඤාචකුක්ඛා උපපරික්ඛ-
මානානං හි⁴ තා-ගවෙසීතං.⁵ යථානුරූපාය පටිපත්තියා ච
උපලබ්භනීයතො; යා. හි පුප්ථ්ථිතො තොපලබ්භනති, තං තත්ථිති

1. B. සඤ්ඤිතො. 2. S. T. පතිවෙජ්. 3. B වා. 4. B. හිතගවෙසීතං.

න වතඛබ්බං අථායසමනා සාරිපුත්තනෙවරෙන ධම්මසෙතාපතිනා
 ‘කතම් නු බො ආවුසො නිබ්බාතං’ති නිබ්බාතං පුට්ඨන:
 “යො බො ආවුසො රාගකඛයො දොසකඛයො මොහකඛයො”ති
 රාගාදීනං බයොව දසසිනො; තස්මා රාගදීනං බයමිත්තමෙව
 නිබ්බාතනති වෙ? තං න; කස්මා අරහත්තස්සාපි රාගාදීනං
 බයමිත්තප්පසාඛගදොසාපනතිනො; කථං? නිබ්බාතපුත්ථා’තනන්තර-
 මෙව “කතම් නු බො ආවුසො අරහත්තමග්ගනති” පුට්ඨන:
 “යො බො ආවුසො රාගකඛයො දොසකඛයො මොහකඛයො” ති
 රාගාදීනං බයොව වුත්තො; තස්මා වා¹ තව මතෙන අරහත්ත
 ඵලස්සාපි රාගාදීනං බයමිත්තතා භවෙය්‍ය න ව පතෙනං²
 සුත්තං, අනුත්තරස්ස ලොකුත්තරඵලචිත්තස්ස රාගාදීනං
 බයමිත්තතා’පඤ්ඤා; තස්මා මා ඵලං බ්‍යඤ්ඤාචර්‍යාය වදෙසි;
 උභින්නං පන සුත්තානං අනෙව උපපරිකඛිතබ්බො: යස්ස පන
 ධම්මස්සාධිගමෙන රාගාදීනං බයො හොති, සො ධර්මො රාගාදීනං
 බයස්ස උපපිස්සයත්තා අකඛයො පි සමානො රාගාදීනං බයො
 නිබ්බාතංති බයොපචාරෙන වුත්තො; “නිපුසං ජරො” “ගුලො
 සෙමනං”ති³ ආදිපු විය ඵලපචාරෙන වුත්තනති වෙදිතබ්බං.
 අරහත්තං පන බයනෙත⁴ උපපන්නතො බයොති වුත්තං. යදි
 රාගාදීනං බයමිත්තං නිබ්බාතං භවෙය්‍ය: සබ්බෙ බාල පුපුර්ජනා පි
 සමධිගතනිබ්බාණා සචරිතතතිරොධා භවෙය්‍යං, කිං ව භිකෂො,
 නිබ්බාණස්ස බහුත්තාදි-දොසප්පනති හෙතෙව;⁵ ඵලං හි සති
 රාගාදිකඛයානං බහුභාවතො නිබ්බාතස්සාපි බහුභාවො භවෙය්‍ය
 සංඛතලකඛණං ව නිබ්බාතං භවෙය්‍යාති, සංඛතලකඛණතො
 සංඛතපරියාපනතං ව, සංඛතපරියාපනතතො අතිවිමං දුක්ඛං
 නිබ්බාතං භවෙය්‍යාති.

කිඤ්ච භිකෂො යදි බයො නිබ්බාතං භවෙය්‍ය, ගොත්‍රභු-
 වොදන-මග්ග-ඵල චිත්තානං කිනත්තබො ආරම්භණං වදෙසි?
 වද, හදුමුබාති; රාගාදීනං බයමෙව වදමිති, කිං පන රාගාදයො
 ගොත්‍රභුආදීනං උපපාදකඛණේ බිසනති උදුග්ග බිසිස්සනති,
 අථ බො බිණාති? කිං පතෙත්ථාති? බිණෙසෙව බයං වදමිති
 “සුට්ඨි උපධාරෙත්වා වද හදුමුබ, යදි බිණෙසෙව බයං වදෙසි,
 න ගොත්‍රභුචිත්තානං නිබ්බාතාරම්භණතා සිජ්ඣතිති; කිං කාරණං?
 ගොත්‍රභුකඛණේ රාගාදයො බිසිස්සනති, තථා වොදනකඛණේ;
 මග්ගකඛණේ පන බිසනති, න බිණා; ඵලකඛණේ බිණා; ඵලං

1. B. පොත්තකෙතථී. 2. ත වෙතං සුත්තං. 3 B. සෙමනාති.

4 S. බයනෙතන. 5. B. බහුත්තාදි දොසාපනතිනො ව.

සනෙත භවතො මනෙත ඵලමෙව ඛයාරමමණං, න ඉතරෙ; ඉතරෙසං පන කිමාරමමණං වදෙසී”ති? අඬා ඥා ආරමමණං අපසසනෙතා නිරුත්තරො භවිස්සති. අපි ච නිලෙසකකියො නාම සප්පරිසෙති කාරියති, යථානුරූපය පටිපත්තියා උපපාදියති අනෙථා; නිබ්බානං පන න කෙනථි කාරියති, න උපපාදියති, තස්මා නිබ්බානමමතමසංඛිතමකතා නාම, තං ජාතාතිති අරිය-සාවකො අකැරුණුනි පවුච්චති. චුත්තං හෙතො:

771. “අස්සද්ධා අකතඤ්ඤා ව, සංඛිවෙජ්ජෙ ව යො තරො නතාවකාසො වන්තා”ඥො ස වෙ උත්තමපොරිසො”ති.

අපි ච: නිස්සරණනි භගවතා චුත්තත්තා ව, නිස්සරණං”ති හි නිබ්බානසේයනං නාම; යථා’හ: “තයො බො’මෙ භික්ඛවෙ ධම්මා දුප්පට්ඨිඬා, කතමෙ තයො ධම්මා දුප්පට්ඨිඬා? තිස්සො නිස්සරණිඛධාතුඥො: කාමානමෙතං නිස්සරණං යදිදං තෙකඛමම; රූපානමෙතං නිස්සරණං යදිදං ආරූපං;¹ යං බො පන කිඤ්චි භූතං සංඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං, තිරොධො තස්ස නිස්සරණං”ති චුත්තං; එවං චුත්තස්ස නිබ්බානස්ස අභාව-ප්පත්තිදෙසනො පස්මජ්ඣාතාකාසානඤ්චායතනානමපි අභාවො භවෙය්; තස්මා අයුත්තං අකකියස්ස නිබ්බානස්ස ඛැදෙසාපජ්ජනනි. ත භූ ඛයො නිබ්බානං:

“අත්ථි නිස්සරණං ලොකෙ, පඤ්ඤාය මෙ සුථස්සිතං”ති ව, “අත්ථි භික්ඛවෙ අජාතා අභූතං අකතං අසංඛිතං”ති ව ධම්මස්සාමිකා තථාගතෙත සම්මාසම්බුද්ධොත අනෙකෙසු සුත්තෙසු පරමත්ථවසෙන චුත්තත්තා අත්ථි නිබ්බානං නාම එකො ධම්මොති නිවස්මෙත්ථ ශන්තබ්බං හි අපි ච පරිත්තත්තනිකෙ ‘කතමෙ ධම්මා අප්පමාණං”ති පදං උද්ධරිතා: “චත්තාරො මග්ගා අපරියාපන්නා, චත්තාරි ව සාමඤ්ඤාඵලාති, නිබ්බානඤ්ච ඉමෙ ධම්මා අප්පමාණං”ති චුත්තත්තා රාගදිනං ඛයස්ස අප්පමාණත්තං කථං යුජ්ජති? තස්මා පරමත්ථතො අත්ථි යෙව නිබ්බානං නාම එකො භාවො²ති. තං පන පකතිවාදිතං පකති වීය. තිත්ථියානං අත්තා වීය ව, සසම්පාණං වීය ච තාවිජ්ජමානං.

අථ පඤ්ඤානතිමත්තං නිබ්බානනි වෙ? තමපි අයුත්තං කසමා? නිබ්බානාරමමණං විත්තවෙතසිකානං තවත්තබ්බා රමමණත්තා’භාවා කථං? පරිත්තාරමමණත්තකෙ පන:³ ‘කතමෙ ධම්මා අප්පමාණාරමමණං”ති පදමුද්ධරිතා: “චත්තාරො මග්ගා

අපරියාපනා, චතතාරි ව සාමඤ්ඤඵලාති, ඉමෙ ධම්මා අප්පමාණාරම්භෝ” ති භි චුත්තං; යදි පන එතෙසං පඤ්ඤාතති ආරම්භං සීයා, අප්පමාණාරම්භො න යුජ්ජෙය්‍ය, නවත්තබ්බාරම්භපිකං භජෙය්‍යං; නවත්තබ්බාරම්භො පන: “රූපාවචර-තිකවතුක්කක්ඛානා කුසලතො ව විපාකතො ව කිරියතො ව, චතුස්සං කුසලං විපාකො, ආකාසානඤ්ඤායනං ආකිඤ්ඤායනං කුසලතො ව විපාකතො ව කිරියතො ව, ඉමෙ ධම්මා නවත්තබ්බාරම්භෝ” ති භි චුත්තං; තස්මා න පඤ්ඤාතතිමත්තං තිබ්බානං. යස්මා ව පඤ්ඤාතතිභාවො තිබ්බානස්ස න යුජ්ජති, තස්මා මග්ගඵලානං ආරම්භපච්චයභුතං, උප්පාද-භාවතො නිව්චං, රූපසභාවානාවතො අරූපං, පපඤ්ඤාභාවතො නිප්පපඤ්ඤං තිබ්බානං නාම අපීති උපගන්තබ්බං ති.

772. අවචනනමමනං සන්තං අනන්තං අප්ලොකිතං
පණීතං සරණං බෙමං තාණං ලෙණං පරායණං

773. සිවඤ්ඤා නිපුණං සච්චං දුක්ඛකයමනාසවං
සුදුද්දසං පරං පාරං තිබ්බානමනිදස්සනං,

774. තණ්හකයං ධුමං දීපං අබ්‍යාප්තඛමනිතිකං
අනාලයමරූපඤ්ඤා පදමච්චුතමකයං,

775. විරාගඤ්ඤා නිරෝධඤ්ඤා විමුත්ති මොක්ඛමෙව ව
ඉමෙහි පන තාමෙහි තිබ්බානං තු කපීයති.

776. ඵවඤ්ඤා පන විඤ්ඤාය තිබ්බානනනි වා අච්චුතං
තස්ස වාසිගමුපායො කත්තබ්බො විඤ්ඤානා සදා.

777. සද්ධාබුද්ධිකරං තථාගතමනෙ සමෙමානවිද්ධංසනං
පඤ්ඤාසම්භව-සමපසාදනකරං ජානාති යො වෙ ඉමං
අත්ථාසඤ්ඤානසාලිතං සම්බුරං සාරඤ්ඤා විමාපනං
ගමතිරෙ නිපුණාභිධම්මපිටකෙ සො යාති නිට්ඨං පරං.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ තිබ්බානනිපදදසො නාම
ඵකාදසමො පටිච්චෙද්දො

XII. වාදසමෝ පරිච්ඡේදො.

පඤ්ඤානතිතිදොසො.

එත්ථා'හ: එතතකමෙව සෙය්‍යං, උදහ්‍ය අඤ්ඤමපි අත්ථි? අත්ථි පඤ්ඤානති නාමානි. සං පනෙ'සං පඤ්ඤපෙතබ්බතො පඤ්ඤපතනො ව පඤ්ඤානති ති ට්‍රිච්චති, තෙනෙ'වාහ: "යා තෙසං ධම්මානං සංඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤානති වොහාරො නාමං නාමකමමං නාමධෙය්‍යං නිරුතති බ්‍යඤ්ජනං අභිලාපො" ති. තත්ථ සංඛායතිති සංඛා කප්පියති ති අත්ථො; කිනති කප්පියති? අහනති මමාති, පරොති, පරස්සාති, මඤ්ඤොති, පිඨනති අනෙකෙති ආකාරෙති කප්පියති ති සංඛා; සමඤ්ඤායති ති සමඤ්ඤා; පඤ්ඤාපිඨයති ති පඤ්ඤානති; වොහරීයති ති වොහාරො, කිනති වොහරීයති? අහනති, මමාති, පරොති, පරස්සාති, මඤ්ඤොති, පිඨනති. එවං තාව පඤ්ඤපෙතබ්බතො පඤ්ඤානති ති ට්‍රිතතා. "අහ"නති භි රුපාදයො ධම්මෙ උපාදය පටිච්ච කාරණං කතා යථා තෙ රුපාදයො ධම්මා උපපාද-වයවනො. ත එවංවිධා, කෙවලං ලොකසංකෙතෙන සිද්ධා යා අහං¹ අහංති කප්පියති පඤ්ඤාපිඨයති ව එසං පඤ්ඤානති ති අත්ථො.

ඉදති පඤ්ඤපතනො පඤ්ඤානතිං පකාසෙත්තුං නාමං නාම-කමමංති ආදිමාහ; තත්ථ "නාම"නති තං තං ධම්මං. "එස ඉත්ථං නාමො" ති පඤ්ඤපෙති, තසමා තං පඤ්ඤානති ති පට්‍රිච්චති; නාමකමමනති ආදිති තස්සා එව වෙවචනාති. අයං පඤ්ඤපතනො පඤ්ඤානති නාම. සං පනෙ'සං: තථාපඤ්ඤානති, උපාදපඤ්ඤානති, උප නිධාය පඤ්ඤානති ති² තිවිධා හොති; තත්ථ තථාපඤ්ඤානති නාම චක්ඛු-සොත-රුප-සද්ද-පඨවී-තෙජෝ-වායොති ආදිතයප්පචනතා. උපාදපඤ්ඤානති නාම සමුත්තාසමුත්තවසෙන දුට්ඨා හොති, තත්ථ සමුත්ත පඤ්ඤානති නාම: රුපාරුපධම්මෙසු එකස්ස වා බහුත්තං වා නාමං ගහෙතා: සමුත්තමෝවොපාදය ට්‍රිච්චති, කථං? අච්ඡ-තරච්ඡ-හත්ති-අස්ස - ඝට්ඨ - පටාදිපපහෙද, අයං සමුත්තපඤ්ඤාති නාම. අසමුත්ත පඤ්ඤානති නාම දිසාකාස-කාල-නිමිත්තභාව-නිරොධාදිහෙද.

යද පත සං³ විජ්ජමානං පරමත්ථං ජොතයති, තද විජ්ජමාන පඤ්ඤානතිති පට්‍රිච්චති; යද අවිජ්ජමානං සමුත්තසමුත්තහෙදං නාම මතතං ජොතයති තද අවිජ්ජමානපඤ්ඤානතිති පට්‍රිච්චති; දුට්ඨාපි පනෙසං සොතඥාරජවතානනතරං ගතිත-පුබ්බසංකෙතෙනෙව⁴

1. B. අයං. 2. B. උපනිධාපඤ්ඤානතිති. 3. B. යද සං.
4. B. ගතිතපුබ්බසංකෙත.

මනොචාර - ජවනවිඤ්ඤාණෙන විඤ්ඤායති; ඥා'යං¹ ගතිනපුබ්බ සංකෙතෙන මනොචාරජවනවිඤ්ඤාණෙන පඤ්ඤාපියති, යං සකායා: විජ්ජමානපඤ්ඤානි, අවිජ්ජමානපඤ්ඤානි, විජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤානි, අවිජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤානි, විජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤානි, අවිජ්ජමානෙන අවිජ්ජමාන පඤ්ඤානිති ඡක්කනතො වුත්තො. තත්ථ පරමත්තො විජ්ජ මානානං රූපාදීනං පඤ්ඤාපනා විජ්ජමානපඤ්ඤානි; අවිජ්ජ මානානං ඉත්තිපුරිසාදීනං පඤ්ඤාපනා අවිජ්ජමානපඤ්ඤානි; ඥාපෙතො පන වචනමත්තං² කෙනවි ආකාරෙන අනුපලබ්භමානානං පඤ්චමසචමාදීනං, තිත්ථියපරිකප්පිතානං වා පකතිපුරිසාදීනං පඤ්ඤාපනාපි අවිජ්ජමානපඤ්ඤානි යෙව; තෙවිජ්ජො ඡලුතිඤ්ඤාති එවමාදිකයප්පවතො විජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤානි; ඉත්ති සද්දො පුරිසසද්දොති එවමාදිකා අවිජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤානි; චක්ඛවිඤ්ඤාණං සොතවිඤ්ඤාණංති එවමාදිකා විජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤානි; ඛතරියකුමාරො බ්‍රාහ්මණකුමාරො යකක කුමාරොති³ එවමාදිකා අවිජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤානි. එවං වුත්තො ඡ පඤ්ඤානතියො පි එත්ථෙව සංග්ගං ගවජන්ති අයං උපාදාපඤ්ඤානි තාම.

උපනිධායපඤ්ඤානතීති⁴ එතිස්සා එව පභෙදො, සා පන දීඝං උපනිධාය රක්ඝො, රක්ඝො උපනිධාය දීඝොති ආදිකයප්පවතො; “කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධායා”ති එවමාදිකා ව. තසමා පඤ්ඤාපෙතබ්බතො පඤ්ඤාපනතො ව පඤ්ඤානතීති වේදිතබ්බො.

සමඤ්ඤා සමත්තො.

පරමත්තො ව පඤ්ඤානි, තතියා කොටි න විජ්ජති
දව්සු ආනෙසු කුසලො පරවාදෙසු න කම්පතිති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පඤ්ඤානතීතීදෙදසො නාම

මාදසමො පටිච්ඡෙදො.

1. B. යාය. 2. B. වචනත්තං. 3. B. භික්ඛු කුමාරො,
4. B. උපනිධාපඤ්ඤානතීති,

XIII තෙරසමො පරිවෙජ්ඣෙ.

කාරකපටිවෙඩො.

එත්ථා¹හ: නිද්දිට්ඨා කුසලාදයො ධම්මා, න පනෙනෙසං කාරකො අත්තා නිද්දිට්ඨා; තස්ස හි කාරකස්ස වෙදකස්ස අත්තතො අභා වෙන කුසලාකුසලානං ධම්මානං අභාවො සියා, තෙසමභාවෙ තදයත්තවුත්තරිතං තෙසං විපාකානං අභාවො භොති; තස්මා කුසලාදීනං ධම්මානං දෙසනා නිරුත්තාති² තත්ත වුච්චතො: තායං නිරුත්තා, සාරුත්තාචා³යං දෙසනා; යදි කාරකස්සාභාවා කුසලාදීන මභාවො සියා, තයා⁴ පරිකප්පිතස්ස අත්තතො පි අභාවො සියා; කිං කාරණන්ති වෙ: තස්ස අත්තතො අඤ්ඤස්ස කාරකස්සා භාවතො කාරකාභාවෙපි කත්තා අත්තා අත්ති වෙ: තථා කුසලාදීනමපි අසති පි කත්තරි අත්තා උපගන්තබ්බා; කුතො අයං තව කත්තානුරොධො⁵ ඉධ විරොධොති? අථාපි, යථා පන ලොකෙ කාරකාභාවෙපි පඨවි-ආප-තෙජ-උතු-ආදයො පටිච්ච අභිකුරාදීනං අභිනිබ්බන්ති දිස්සති, තථා එතෙසමපි කුසලාදීනං ධම්මානං හෙතුපට්ඨයසාමග්ගියා අභිනිබ්බන්ති භොතිති වෙදිතබ්බා.

අථාපි වෙත්ථ, තයා පඤ්ඤය පරිකප්පිතො නිච්චො ධුචො කුසලාදීනං කත්තා අත්තා පරමත්ථතො අත්ති වෙ, තමුප්පරිකම්ප්පිතාම තාව: සො පන තව අත්තා කාරකො වෙදකො කිං සමෙතතො වා උදුහු අමෙතතො වාති? කිඤ්ඤත්ථ යදි අමෙතතො සියා, පාකාර-තරු-පාසාණ-තිණ-සදිසො සියා, තස්ස කාරකවෙදකත්තාභාවො සියා. යදි සමෙතතො, සො මෙතතාය අඤ්ඤා වා සියා අනඤ්ඤා වා. අථානඤ්ඤා, මෙතතාය තාසෙ අත්තතොපි තාසො සියා. කිං කාරණන්ති වෙ? මෙතතාය අනඤ්ඤත්තා. අථාපි භවතො අධිප්පායො එවං සියා අත්තතො පන තාසො න භවති, නිච්චත්තා; මෙතතාය යෙව තාසො භවතිති. වුච්චතො: අත්තතො අනාසෙ සති මෙතතායපි තාසො න භවති, කිං කාරණන්ති වෙ? මෙතතාය අනඤ්ඤත්තා; මෙතතත්තානං අනඤ්ඤත්තෙ සති: “මෙතතායෙව තාසො භවති, න අත්තතො”ති අයුත්තමෙතං. අථ මෙතතාය යෙව විතාසෙ විසෙසකාරණං තත්ථි; අත්තාව තස්සතු, නිට්ඨතු මෙතතා. අථ මෙතතාය තාසෙ අත්තතො තාසො න භවතිති වෙ මෙතතාය අත්තා අඤ්ඤා සියා; අථ අඤ්ඤස්ස අත්තස්ස තාසෙ සති සයංතාසො න භවති, එවඤ්ඤා සති. “මෙතතාය අනඤ්ඤා අත්තා” ති තව පටිඤ්ඤා හිතා. අථාපි

1. B. නිරුත්තාති. 2. S. තසමා. 3. B. තත්ථානුරොධො.
4. E. ආපො.

වේතනත්තානං අනඤ්ඤානො සති අත්තනො අනාසො වේතනායපි අනාසො භවතු; අථ න භවති, පටිඤ්ඤා භිනා. අථ චුත්තපප ඝාරතො විපරිතං වා සියා; අත්තා නස්සතු, වේතනා නිට්ඨතු; අථ පන එවං න භවතීති වෙ, අනඤ්ඤාත්තපක්ඛං පරිච්චජ; අථ පන න පරිච්චජසි, පටිඤ්ඤාභිනො භවසි.

අථාපි¹ භවතො අධිප්පායො සියා; නායමත්තා වේතනාය අනඤ්ඤා, අඤ්ඤා යෙව්නි. අනු² චුළචතො: ඉධ පන අඤ්ඤාත්තං දුට්ඨං හොති: ලක්ඛණකතමඤ්ඤාත්තං ව දෙසන්නරකතමඤ්ඤා-නඤ්ඤාති; තත්ථ කිං භවා වේතනත්තානං ලක්ඛණකතමඤ්ඤාත්තං වදෙසි, උදුහු දෙසන්නරකතමඤ්ඤාත්තංති? අහං ලක්ඛණකත මඤ්ඤාත්තං වදමිති; යථා හි රූප-සද්ද ගඤ්ඤාදිනං³ එකදෙසෙ වත්තමානානමපි ලක්ඛණතො අඤ්ඤාත්තං හොති, තස්මා ලක්ඛණ කතමඤ්ඤාත්තං වදමිති; අනු චුළචතො: යථා හි ජාතවේදස්ස ඛ්‍යාතො අමකසාකෙ⁴ ආමකවණ්ණවිනාසෙ රසාදිනං විනාසො භවති, තථෙව වේතනාය විනාසෙ⁵ අත්තනො විනාසො සියා; කිංඝාරණන්ති වෙ? රූපරසාදිනං විස එකදෙසත්තාති. අථෙවං භවතො මති සියා: එකදෙසතෙන සතිපි අත්තනො පන නාසො න භවති, වේතනායෙව නාසො භවතීති; අනු චුළචතො: අත්තනො අනාසෙ වේතනායපි අනාසොව හොති, කිං ඝාරණන්ති වෙ. රූප රසාදිනං විස අවිතිබ්බාගතො. අථ සමානෙ එකදෙසතෙන අවිතිබ්බාගතාවෙපි කෙන හෙතුනා වේතනාය එව නාසො භවති, න පන අත්තනො? අථ විසෙසඝාරණං නත්ථි, තව ලද්ධියා අත්තාව නස්සතු, නිට්ඨතු වේතනා; අථ වේතනාය නාසෙ අත්තනො නාසො න භවති, උභිත්තං එකදෙසතා නත්ථි; එවං ව සති කො දෙසොති වෙ? යමපන තයා චුත්තං; “යථා රූපරසගඤ්ඤාදිනං එකදෙසෙ වත්තමානානමපි ලක්ඛණතො අඤ්ඤාත්තං, තථා වේතනත්තානං එකදෙසෙ වත්තමානානමපි ලක්ඛණතො අඤ්ඤාත්තං”න්ති තමයුත්තන්ති; තව පටිඤ්ඤා භිනා. අථ රූප-රසාදිනං විස සමානෙපි එකදෙසතෙන යදි අත්තනො අනාසෙ වේතනායපි අනාසො භවති, පටිඤ්ඤාභිනො අසි. අථ චුත්තපප ඝාරතො විපරිතං වා සියා, තව අත්තා නස්සතු, වේතනා නිට්ඨතු; අථෙවං න භවතී ති වෙ, එකදෙසතා ව නත්ථි

අථ දෙසන්නර-කතමඤ්ඤාත්තං වදෙසි. වේතනත්තානං අඤ්ඤාතෙන සති ඝට්ඨ-පට්ඨ-සකට්ඨ-ගෙහාදිනං විස අඤ්ඤාත්තං සියා;

1. B. අථායං. 2. B. තනු. 3. E. රූපසද්දගඤ්ඤාදිනං.
4. B ආමකසංඝට්ඨ, S E ආමකසංකට්ඨ. 5. E. විනාසො.

වෙනතැන් විතා අතඤ්ඤා¹ නෙ අත්තා, සට්ඨ² විතා පටො
විස න අඤ්ඤා සියා, අඤ්ඤා භි සටො, අඤ්ඤා පටොති.³
එවඤ්ඤාසනි කො දෙසොති වෙ: “අවෙනතො අත්තා”ති පුබ්බ
චුත්තදෙසනො න පරිමුච්ඡති.⁴ තස්මා පරමත්තො කොච්ඡි⁵
කත්තා වා වෙදකො වා තත්ථිති⁶ දට්ඨබ්බන්ති.

යදි එවං, අථ කස්මා භගවතා:

779. “අස්මා ලොකා පරං ලොකාං සො ව සන්ධාවතෙ තරො
සො ව කරොති වෙදෙති සුඛ-දුක්ඛං සය කතං”ති ව,
780. “සත්තො සංසාරමාපන්නො දුක්ඛමස්ස මහබ්බයං”ති ව
“අත්ථි මාතා අත්ථි පිතා, අත්ථි සත්තොපපාතිකා”ති ව,
781. “භාරා භවෙ පඤ්ඤාකකා; භාරභාරො ව පුග්ගලො,
භාරාදුතං දුඛං ලොකෙ; භාරතීකෙවනං සුඛං”ති ව,
782 “යං භි කරොති පුරිසො කායෙන උද්⁷ වෙනසා
තඤ්ඤා තස්ස සකං හොති තඤ්ඤා ආදාය ගච්ඡති”ති ව,
783. “එකස්සෙකෙන කප්පෙන පුග්ගලස්සට්ඨිසඤ්ඤා
සියා පබ්බතසමො රාසි ඉති චුත්තං මහෙසිතා”ති ව,
784. “අස්සඤ්ඤා අකතඤ්ඤා ව සන්ධිවෙඡ්ඤා ව යො තරො,
භතාවකාසො වන්තාසො ස වෙ උත්තමපොරිසො”ති ව

චුත්තන්ති? සච්චං එවං චුත්තං භගවතා; තං ව බො සමුත්ති
වසෙත, තෙව පරමත්තො; නනු භගවතා ඉදම්ච චුත්තං:

785. “කනනු සත්තොති පච්චෙසි, මාර! දිට්ඨිගතං තු තෙ;
සුඤ්ඤාසංඛාරපුඤ්ඤා’යං, තස්මිං සත්තුපලබ්භති”ති.
786. “යථා භි අභිගසමාරා හොති සද්දො රජො ඉති
එවං බන්ධෙසු සන්තොසු හොති සත්තොති සමුත්ති”ති ව.

තස්මා න වචනමත්තමෙවොලම්භබ්බං, න ව දළහං මුළුහ
ගාහිතා භවිතබ්බං; ගරුකුලමුපසෙවිත්වා සුත්තපදනමඤ්ජායො
ජාතිතබ්බො, සුත්තපදෙසු අභියොගො කාතබ්බො, දොඬු සච්චාති
භගවතා චුත්තාති: සමුත්තිසච්චා පරමත්තච්චිඤ්ඤාති, තස්මා

1. B. අතඤ්ඤාතා. 2. B. න සට්ඨත. 3. B. පටොති න.
4. B. පරිමුච්ඡති. 5. B. න කොච්චි. 6. B. අත්ථිති.
7. B. කායෙන වාචා උද්.

දො වු සමුද්ධි - පරමන්සව්වාති අසංකරතො ඤාතබ්බාති. එවං
අසංකරතො ඤාතො කොචි කාරකො වා වෙදකො වා නිවේවා
ධූවො අත්තා පරමන්තො තස්මිති උපපරිකම්භො පච්චයසාමග්ගියා
ධම්මානං පටිත්තො සලලකෙතො පණ්ණිනෙත අත්තාමෙත
දුක්ඛස්සන්තකිරියාය පටිපජ්ජිතබ්බන්ති

787. යො ඉමං ගන්තව්වන්තං වින්තති සත්තමපි සො (P)
කමෙත පරමා පඤ්ඤා, වෙජුලං තස්ස ගච්ඡති¹

788 අනිමිතිකරමභිනිගරං
විමතිවිනාසකරං පියංකරං
පඨති සුඤ්ඤාති යො² සදා ඉමං
විකාසති තස්ස මනිධි භික්ඛුතො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ කාරකපටිචෙධො නාම තෙරසමො
පටිචෙජ්ජදො.

XIV. චූදදසමො පරිචෙජ්ජදො.

රූපාවචරසමාඛිභාවනාතිදදසො.

- 789 භාවනාතයමහං හිතාතයං
මානසඤ්ච සුගතං සුඛාතයං
ව්‍යාකරොමි පරමං ඉතො පරං
තං සුඤ්ඤාප් මධුරන්වණණතං
790. උත්තරන්තූ මනුස්සානං ධම්මතො ඤාණදස්සනං
පන්තුකාමෙන කාතබ්බං ආදිතො සීලසොධනං.
- 791 සංකස්සරසමාවාරෙ දුස්සීලෙ සීලවජ්ජිතෙ
තස්ස ක්කාතං, කුතො මග්ගො, තස්මා සීලං විසොධයෙ.
792. සීලං වාරිතත-වාරිතතවසෙන දුට්ඨං මහං;
තං පතච්ඡිද්දමිකබණ්ඩමකමමාසමතින්දිතං
793. කත්තබ්බං අත්තාමෙත විවෙකසුඛමිච්ඡතා.
සීලං හි තාම භික්ඛුතං අලංකාරො අනුත්තරො,
794. රතනං සරණං බෙමං තාණං ලෙණං පරායණං,
වින්නාමණ්ණි පණ්ණිතො ව සීලං යාතමනුත්තරං,
795. සීතලං සලීලං සීලං කීලෙසමලධොවනං.
ගුණානං මූලභූතඤ්ච, දෙසානං බලසාති ව,

1. B. තස්ස ගච්ඡති වෙජුලං. 2. B. සො.

796. තිදිවාරොහණං වෙනං සොපාණං පරමමුත්තමං,
මහො බෙමො ච නිබ්බාන-නගරස්ස පවෙසනෙ;
797. නසමා සුපරිසුඛං නං සීලං දුට්ඨලක්කණං
කතතබ්බං අජාකාමෙන පියසීලෙන භික්ඛුනා.
798. කාතබ්බො පන සීලසමිං පරිසුඤ්ඤා ධිතෙනි'ධ
පලිබොධස්සුපච්ඡේදො; පලිබොධා දසා'හු ව:
799. "ආවාසො ච කුලං ලාභො ගණො කමමඤ්ච පඤ්චමං
අඤ්ඤානං ඤාති ආබාධො ගජො ඉද්ධිති තෙ දසා'ති.
800. පලිබොධස්සුපච්ඡේදං කත්වා දසට්ඨස්ස පි
උප්පංකමිතබ්බො සො කමමට්ඨානස්ස දායකො.
801. පියො ගරු භාවනීයො වන්නා ච වචනකම්මො
ගමතිරඤ්ච කථා කතනා, තො ව'ට්ඨාතෙ තියොජකො;
802. එවමාදිගුණොපෙතං උපගන්ත්වා භිතෙසිතං
කලාසාණමිතතං කාලෙන කමමට්ඨානස්ස දායකං
803. කමමට්ඨානං ගහෙනබ්බං වන්නං කත්වා පනස්ස තු.
තෙතාපි චරිතං ඤාත්වා දුතබ්බං තස්ස භික්ඛුනො
804. චරිතං පතිදං රාග-දොස-මොහ-වසෙන ච
සද්ධා-බුද්ධි-චිතකතානං වසෙන ඡබ්බිධං මහං;
805. වොමිස්සකතායා තෙසං වතුෂ්ඨි භවන්ති තෙ.
තෙති අජොතා භ වජ්ජිති න මයා ඉධ දසසිතා.
806. අසුභා ච දසෙවෙජ්ඣ, නථා කායගතා සති,
එකාදස ඉමෙ රාග-චරිතස්සානුකුලකා
807. චත්තස්සො අප්පමඤ්ඤායො, සවණණකසිණාති'මෙ
අට්ඨව ච සද්ද ඥාස-චරිතස්සානුකුලකා.¹
808. සමොහවරිතස්සොජ්ඣ² චිතකතවරිතස්ස ච
අනුකුලනති නිද්දිට්ඨං ආණාපාණං පතෙකකං.
809. පුරිමානුස්සතිජකකං සද්ධාවරිතදෙතිනො;
මරණුපසමායුත්තා සති වා'ගාරනිසිත්තා,
810. සඤ්ඤා ධාතුච්චත්තානං බුද්ධිපපකතිජනතුතො
ඉමෙ ච පන චත්තාරො අනුකුලාති දිපිතා.
811. චත්තාරොපි ච ආරුප්පා, සෙසාති කසිණාති ච
අනුකුලා ඉමෙ සබ්බ-චරිතානන්ති වණණිතා

812. ඉදං සබ්බං පනෙකන්ත¹-විපව්චිතිකභාවතො
අභිසප්පායතො චූත්තමිති සෛය්‍යං විභාවිතා
813. කම්මට්ඨානාති සබ්බාති චත්තාලීසාති තිද්දිසො
කසිණාති දසා වෙව, අසුභානුස්සාති දස;
814. චතසොසා අප්පමිඤ්ඤයො, චත්තාරො ච අරුපිනො,
චතුර්චතුච්චන්දානං, සඤ්ඤා චාභාරතා ඉති.
815. කම්මට්ඨානෙසු එනෙසු උපචාරාවහා කති?
ආණාපාණසතිං කායගතං හිත්වා පනට්ඨාතු²
816. සෙසානුස්සාතියො සඤ්ඤා චචන්දානන්ති³ මෙ දස³
උපචාරවහා⁴ චූත්තා; සෙසා නෙ අප්පණ්ණවහා.
817. අප්පණ්ණායාවගෙසෙව්ථ කසිණාති දසාපි ච
ආණාපාණසති වෙව චතුකකඤ්ඤාතිකා ඉමෙ.
818. අසුභාති දසෙවෙත්ථ නථා කායගතා සති
එකාදස ඉමෙ ධම්මා පස්මඤ්ඤාතිකා සිසුං.
819. ආදිබ්‍රහ්මවිහාරා හි⁵ තිකඤ්ඤානාවහා තයො;
චතුර්ථාපි ච ආරුප්පා චතුර්ථකඤ්ඤාතිකා මතා.
820. චසෙතාරම්මණඛතානං දුට්ඨො සමතිකක්කමො;
ගොචරාතිකක්කමාරුප්පෙ, රුපෙ කිංකරිතතිකක්කමො.
821. දසෙව කසිණානෙ'ත්ථ චසෙත්තබ්බාති හොන්ති හි;
න ච චසිත්තියා සෙසා භවන්ති අසුභාදයො.
822. දසෙව කසිණානෙ'ත්ථ අසුභාති දසාපි ච
ආණාපාණසති වෙව නථා කායගතා සති,
823. පටිභාගතිමිත්තාති හොන්ති ආරම්මණාති හි;
සෙසා තෙවපටිභාග-තිමිත්තාරම්මණා සිසුං.
824. අසුභාති දසාභාර-සඤ්ඤා කායගතා සති
දෙවෙසු තප්පචත්තන්ති ආදසෙතාති සබ්බද.
825. තාති ආදස වෙවාපි⁷ ආණාපාණසතිපි ච
තෙරසෙව පනෙතාති බ්‍රහ්මලොකෙ න විජ්ජරෙ.
826. සපෙත්වා චතුරාරුප්පෙ තත්ථි කිඤ්ඤි අරුපිසු;
මනුස්සලොකෙ සබ්බාති පචත්තන්ති න සංසයො.

1. B සබ්බමනෙකන්ත. 2. B පි. 3. B. චචන්දානන්ති තෙරස.
4. B. උපචාරවහා. 5. B. හි. 6. B. චතුර්ථා. 7. B. වෙනාති.

827. චතුර්ථං කසිණං භික්ඛා කසිණාන'සුභාති¹ ච
දිට්ඨොනෙව ගහෙනබ්බා ඉමෙ එකුතවිසති;
828. සතිස්මය් ච කායස්මිං දිට්ඨොන තවපඤ්චකං;
සෙසමෙත්ථ සුතෙ තතව ගහෙනබ්බන්ති දිට්ඨතං.
829. ආණාපාණසති එත්ථ ථුට්ඨොන පරිදිමිතා;
වායොකසිණමෙවෙත්ථ දිට්ඨං-ථුට්ඨොන ගගානො;
830. සුතෙනෙව ගහෙනබ්බා සෙසා අට්ඨාරසාපි ව.
උපෙකබ්බා අප්පමඤ්ඤාපි² අරුපා වෙව පඤ්චිමෙ
831. ආදිනොව ගහෙනබ්බා ත හොන්ති පිකාසිතා;
පඤ්චතිංසාවසෙසාති ගහෙනබ්බාති ආදිනො.
832. කමමට්ඨානෙසු නෙනෙසු ආකාසකසිණං විතා
කසිණා තව නොනෙතව අරුපාතනතු පච්චයා;
833. දසාපි කසිණා හොන්ති අභිඤ්ඤානං තු පච්චයා
තයො බ්‍රහමවිහාරාපි චතුර්ථස්ස³ භවන්ති තු;
834. හෙට්ඨිම-හෙට්ඨිමාරුපපං උපරුපරිමස්ස භි;
තථා චතුර්ථාරුපපං තිරොධිස්සාති දිට්ඨතං.
835. සබ්බාති ච පනෙතාති චතතාමිසවිධාති තු
විපස්සනාය සමපතති - සුඛානං⁴ පච්චයා සිසුං. (?).
836. කමමට්ඨානං ගහෙනාන අචරියස්සෙව⁵ සන්තිකෙ
වසන්තස්ස කපෙතබ්බා ආගතස්සා'ගතකබ්බෙ.
837. උගගහෙනා පන'ඤ්ඤානු ගතතුකාමස්ස භික්ඛුනො
තාතිසංඛෙප-විත්ථාරං කපෙතබ්බනතු; තෙන පි
838. කමමට්ඨානං ගහෙනාන මමමට්ඨානං⁶ මනොභුතො
අට්ඨාරසති දොසෙති නිවචං පන විචල්ලිතො
839. අනුරුපෙ විහාරස්මිං විහාතබ්බනතු, ගාමනො
තාතිදුර-තාච්චාසනෙන සිවෙ පඤ්චගිහසංයුතො.
840. බ්‍රද්දකො පලිබොධොපි ඡිද්දිතබ්බො පන'සු වෙ;
දිසා කෙසා තබා ලොමා ඡිද්දිතබ්බාව යොතිතා;⁷

-
1. B. කසිණා අසුභාති. 2. B. ව. 3. B. චතුකකස්ස.
 4. B. විපස්සනා-භවසමපතතිසුඛානං. 5. B. අචරියස්ස.
 6. B. සමමට්ඨානං. 7. B. ඡිද්දිතබ්බා විහාසිතා.

841. විවරං රජතබ්බං හි¹ කිලිට්ඨනතු සචෙසියා;
සචෙ පතෙන මලං හොති, පචිතබ්බොව සුච්ඡි සො.
842. පච්ඡින්නපලිබ්බොධෙන පච්ඡා තෙන ව හික්ඛුතා
පච්චින්නෙන පනොකාසෙ වසන්නෙන යථාසුඛං.
843. වජ්ජේඤා මහතිකං නීලං පීතං සෙනං ව ලොහිතං
සණ්ඨායාරුණවණ්ණාය මහතිකාය මනොරමං.
844. කතතබ්බා කසිණං ක්කානං² පතතුකාමෙන ධිමතා.
සෙනාසනෙ විචිත්තයමිං බතිඤා වාපි තාදිසෙ
845. පච්ච්ඡන්නෙ පත සානෙ පබ්බාදර වා ගුහනනෙර
සංහාරිමා වා කාතබ්බං තං නත්ථට්ඨකමෙව වා;
846. සංහාරිමං කප්පානෙන දණ්ඩකෙසු වතුසව්ඨි
වමමං වා කට්ඨාරං වා දුස්සපට්ටංපි වා තථා,
847. බක්ඛිඤා තත්ථ³ කාතබ්බං මහතිකාය පමාණතො;
භුමියං පත්ථරිඤාන⁴ ඔලොකෙනතබ්බමෙව තං.
848. නත්ථට්ඨං භුමියං වට්ටං ආකොට්ඨාන බාණ්ණකෙ
වලලිහි තං විතද්ධිඤා කාතබ්බං කණ්ණිකාසමා,
849. විජාරතො පමාණෙන විදත්ථි-වතුරඛතුලං
වට්ටං වට්ටති⁵ තං කාතුං විවට්ටං පත ඉච්ඡතා.
850. හෙරිතලසමං සාධු, කඤ්ඤා කසිණමණ්ඩලං
සමමජ්ජිඤාන තං සාතං තභාඤා'ගමම පණ්ණිතො,
851. හත්ථපාසපපමාණසමිං තසමා කසිණමණ්ඩලා
පදෙසෙ තු සුපඤ්ඤානෙන ආසනසමිං සුආත්තෙන
852. උචෙව තත්ථ නිසීද්ඤා විදත්ථිවතුරඛතුලෙ
උජ්ජං කායං පණ්ණිධාය, කඤ්ඤා පරිමුඛං සතිං,
853. කාමෙසවාදීතවං දිසවා, තෙකම්මං දට්ඨි බෙමතො,
පරමං පිතිපාමොජ්ජං ජතෙඤා රතතත්තයෙ,
854. 'භානි අසසම්මං අඤා ඉමාය පටිපතතිඤා
පටිවෙකසුබ්බස්සා' ති කඤ්ඤා උස්සානමුත්තමං,
855. ආකාරෙන සමෙනෙව උමමිලෙඤාන ලොවතං
නිමිත්තං ගණන්තා සාධු භාවෙතබ්බං පුත්තපුත්තං.
856. න වණ්ණොපෙකම්මතබ්බො සො; දට්ඨබ්බං න ව ලකම්මං;
වණ්ණං පත අමුඤ්ඤිඤා උස්සදස්ස වසෙන හි,

1. B. තං. 2. B. කසිණජ්ඣාතං. 3. B. තථා. 4. B. පත්ථරිඤා ව.
5. B. වතනති. 6. B. උජ්ජ

857. විතතං පඤ්ඤානති-ධම්මසමිං¹ යපෙතෙ'කගගමානසො
 "පඨවි පඨවි"වෙවචං වතා භාවෙය්‍ය පණ්ඩිතො.
858. පඨවි මෙදිනි භූමි වසුධා ව වසුකරා
 එවං පඨවිනාමෙසු එකං වතනුමපි වට්ඨති.
859. උමමිලෙතා නිමිලෙතා ආවජේය්‍ය පුතප්පුතං
 යාචුග්ගනතිමිත්තනනු භුපපජ්ජති හි² තාව සො;
860. එවං භාවයතො තස්ස පත³ එකගවෙතසො
 යද පත නිමිලෙතා ආවජේය්‍යනතස්ස⁴ යොගිතො
861. යථා උමමිලිතෙ කාලෙ තථා'පාථනනු යාති වෙ
 තදු'ග්ගනතිමිත්තං තං උප්පන්නනති පට්ඨවඨති.
862. නිමිතෙන පත සංජාතෙ නතොප්පභූති යොගිතා
 නිසීදිතබ්බං තො වෙව තසමිං ආතෙ විජානතා;
863. අතතතො වසතට්ඨානං පටිසිද්ධාන සීමතා
 තෙන තත් නිසිතෙනත භාවෙතබ්බං යථාසුබ්බං.
864. පපඤ්චපරිභාරත්ථං පාදතං පත ධොවතෙ
 තස්සෙ'කතලිකා දො ව ඉච්ඡිතබ්බං උපාහතා.
865. සමාධි තරුණො තස්ස අසප්පායෙන කෙනවි
 සවෙ තස්සති, තං යාතං ගතො ආදය තමපුත⁵
866. පිඨෙ සුබතිසිතෙනත භාවෙතබ්බං පුතප්පුතං;
 සමනතාභරිතබ්බඤ්ච, කරෙ තකකාහතමපි ව;
867. නිමිත්තං පත තං හිතා විතතං ධාවති වෙ බහි,
 නිවාරෙතා නිමිත්තසමිං යපෙතබ්බනනු මානසං,
868. යත් යත් නිසීදිතා තං ඉච්ඡති තපොධතො
 තත් තත් දිවාරතරිං තස්සුපට්ඨාති වෙතසි⁶
869. එවං තස්ස කරොන්නස්ස අනුපුබ්බත යොගිතො
 විකබ්භනති ව සබ්බාති පඤ්චනිවරණාති පි;
870. සමාධියති විතතමපි උපචාරසමාධිනා;
 පටිභාගතිමිත්තමපි උපපජ්ජති ව යොගිතො.
871. තො පතායං විසෙසො හි, ඉමෙස්ස පුරිමෙස්ස වා?
 එවිකා නිහවා'ද්‍යස-මණ්ඩලං විය මජ්ජිතං,
872. මෙසතො විය නිකබ්බතං සමපුණ්ණව්‍යදුමණ්ඩලං
 පටිභාගතිමිත්තං තං, බලකා විය තොයදෙ.⁷

1. B. පණ්ණනති- 2. B. ව. 3. B. පුත. 4. B. ආවජේය්‍යනතස්ස.
 5. B. තමපත. 6. B. වෙතසො. 7. B. බායරෙ.

873. නද්'ගහනනිමිතනං තං පද්‍යලෙඛාව නිග්ගනං
තතො'ධිකතරං සුඤ්ඤං හුඤ්ඤා'පට්ඨාති තස්ස නං.
874. තස්ස¹ සඤ්ඤානවනනඤ්ඤ වර්ණනවනනං ත වෙව තු
උපට්ඨාකාරමතනං තං සඤ්ඤාජං² භාවනාමයං.
875. පටිභාගෙ සමුප්පන්නෙ නිමිත්තෙ භාවනාමයෙ
නොනාති විකම්මතිතාතෙව පඤ්ඤානිවරණාති පි.
876. කිලෙසං සනතිසිත්තාව යුත්තයොගස්ස භික්ඛුතො;
විත්තං සමාහිතං යෙව උපචාරසමාධිනා.
877. ආකාරෙති පන ද්විති සමාධියති මාතසං;
උපචාරකකිණේ තස්ස, පටිලාභෙ සමාධිතො;
878. නිවරණප්පභාණෙන උපචාරකකිණේ තථා
අභිගාතං පාතුභාවෙන පටිලාභකකිණේ පන.
879. ද්විත්තං පන සමාධිතං කිං තාතාකරණං වද්දී
අභිගාති ථාමජාතාති උපචාරකකිණේ ත ව;
880. අප්පණ්ණය පනභිගාති ථාමජාතාති ජායරෙ;
තස්මා තං අප්පණ්ණවිත්තං දිවසමපි පවත්තති.
881. පලලඛෙන ව තෙතෙව වසේස්සාවා තං නිමිත්තකං
අප්පණ්ණං අධිගනතුං සො සකෙකාති යදි සුඤ්ඤරං;
882. තෙව³ සකෙකාති වෙ⁴ තෙන තං නිමිත්තං තු යොගිතා
වකක්ඛවතතිස්ස⁵ ගබ්භාව, රතනං විය දුලලහං,
883. සත්තං අප්පමත්තෙන රක්ඛිතබ්බං සතිමතා
නිමිත්තං රකිතො ලඤ්ඤං පටිත්තාති ත විජ්ජති;
884. ආරකකිණේ අසන්නසමීං ලඤ්ඤං ලඤ්ඤං විතස්සති.
රක්ඛිතබ්බං හි තස්මා තං; තත්ත්වං රකිතාච්චිධි:
885. ආවාසො ගොවරො හස්සං පුග්ගලො භොජනං උතු
ඉරියාපපොති සත්තෙනෙ අසප්පායෙ විචජ්ජයෙ,
886. සප්පායෙ සත්ත සෙවෙය්‍ය; එවං හි පටිපජ්ජතො
ත විරේතෙව කාලෙන ගොති භික්ඛුස්ස අප්පණ්ණං.
887. යස්ස'ප්පණ්ණං ත ගොතෙව එවමපි පටිපජ්ජතො
අප්පණ්ණය ව කොසලලං සමමා සමපාදයෙ බුධො:
888. අප්පණ්ණය හි කොසලලං ඉදං දසවිධං ඉධ
ගන්ථවිජාරහිතෙනා මයා විස්සජ්ජිතං ත ව⁶

1 B. නහු. 2. B. පඤ්ඤාජං. 3. B තො වෙ. 4. B. සො.
5. B. වකක්ඛවතතිය. 6. B. විස්සජ්ජිතං හි ව.

889. එවං හි සමපාදයතො අපසණ්කොසලං පන පටිලඤ්ඤා නිමිත්තසමිං අපසණ්කා සමපවත්තති.
890. එවං පි පටිපන්නස්ස සවෙ සා නපපවත්තති, නථාපි න ජගෙ යොගං, වායමෙපෙච පණ්ණිතො.
891. විත්තපපවත්තිආකාරං තසමා සලලකයං බුධො සමනං විරියස්සෙව යොජයෙථ පුතප්පනං,
892. ඊසකමපි ලයං යන්නං පග්ගණ්හතෙව මානසං; අවචාරදාං නිසෙධෙව්වා සමමෙව පවත්තයෙ;
893. ලීනතුදානභාවෙහි මොව්ඤ්ඤා මානසං පටිභාගතිමිත්තාහි - මුඛනතු¹ පටිපාදයෙ;
894. එවං නිමිත්තාහිමුඛං පටිපාදයතො පන ඉදුකෙව'පසණ්කා තස්ස සා සමිජ්ඣස්සති නි ව
895. භවභිං පන පච්ඡේද පස්විකසිණං තථා තදෙවාරමමණං කත්වා මනොදාරමහි යොගිතො
896. ජායතා'වජ්ජනං විත්තං, තත්ත්වාරමමණෙ තතො ජවතාහි ව ජායනො තස්ස වත්තාරි පඤ්ච වා,
897. අවසානෙ පනෙකනතු රූපාවචරිකං භවෙ; තකකාදයො පනඤ්ඤෙහි භවන්ති බලවත්තරා;
898. අපසණ්කාවෙනසො තාහි පරිකමමාපවාරතො චුච්චන්ති පරිකමමාහි, උපවාරාහි වාහි පි;
899. අපසණ්කා'නුලොමිතො අනුලොමාහි එව ව; යං තං සබ්බන්තිමං එත්ථ ගොත්‍රභූති පට්ඨවති.
900. ගතිතාගහණෙනෙත්ථ පරිකමමං පතාදිකං;² දුතියං උපවාරං තං; තතියං අනුලොමිකං;
901. චතුත්ථං ගොත්‍රභූ'ද්දිට්ඨං; පඤ්චමං අපසණ්කමනො. පස්මං උපවාරං වා, දුතියං අනුලොමිකං,
902. තතියං ගොත්‍රභූද්දිට්ඨං, චතුත්ථං අපසණ්කමනො, චතුත්ථං පඤ්චමං වා පි අපෙපති න තතො පරං.
903. ඡට්ඨෙ වා සත්තමෙ වාපි අපසණ්කා තෙව ජායති ආසන්නතො භවභිගස්ස ජවනං පතති³ තාවදෙ.
904. පුරිමාසෙවනං⁴ ලදාං ඡට්ඨං වා සත්තමං පි වා අපෙපතිති පනෙත්ථා'හ ගොදනො ආභිධමමකො.

1. B. මුඛං තං. 2. B. පරිකමමපසණ්කාදිකං. 3. B. ජවනං පති, S. ජවකපපතති. 4. B. පුරිමොසෙවනං.

905. ධාවනොති යථා කොචි තරො ඡිත්තනවමුක්ඛො
 ඤාතුකාමො පි පරියනොත යාතුං සකෙකාති තෙව සො,
906. එවමෙව පන ඡට්ඨං සත්තමෙ වාපි මානසො¹
 න සකෙකාති ති අපෙපතුං වෙදිනබ්බං විභාචිතා.
907. එකච්ඡතකකිණං යෙව හොතයං අපපණං පන,
 තතො භවබ්ගපාතොව හොතිති පරිදීපිතං.
908. තතො භවබ්ගං ඡිද්දිත්වා පච්චෙක්ඛනහෙතුකං
 ආවජ්ජනං, තතො ක්කානපච්චෙක්ඛනමානසං.
909. කාමච්ඡන්දො ව ව්‍යාපාදො ටිත-මිඤ්ඤව උඤ්ඤං
 කුකකුච්චං විචිකිච්ඡා ව පභිතා පඤ්චිමෙ පන.
910. විතකෙකන විචාරෙන පිතියා ව සුබෙන ව
 එකග්ගතාය සංයුතතං ක්කානං පඤ්චබ්බිකං ඉදං.
911. තානාවිසයලුඤ්ඤා කාමච්ඡන්දවසා පන
 ඉතො ටිතො භම්මනායා වතෙ මකකවකො විස
912. එකසම්මං විසයෙ යෙව සමාධානෙන වෙනසො
 සමාධි කාමච්ඡන්දායා පටිපකෙතො ති ට්ථිච්චති.
913. පාමොජ්ජභාවතො² වෙව සීතලත්තසභාවතො
 ව්‍යාපාදායා තතො පිති පටිපකතො ති භාසිතා.
914. සවිපජාරිකභාවෙන තෙකකමමාදිප්පවතානිතො
 විතකෙකා පිතමිඤ්ඤායා පටිපකෙතො ති වණ්ණිතො.
915. අට්ඨපසන්නභාවයා සයඤ්ඤවචානිසන්නතො
 සුඛං උඤ්ඤව-කුකකුච්චඤ්ඤායා පටිපකකිකං.
916. මිතියා අනුරූපතා අනුමජ්ජනලක්ඛණො
 විචාරො විචිකිච්ඡාය පටිපකෙතො ති දීපිතො.
917. පඤ්චබ්ගවිප්පයුතතං තං ක්කානං පඤ්චබ්ගසංයුතං
 සිවං තිවිධකල්‍යාණං දසලක්ඛණසංයුතං.
918. එවඤ්ඤාධිගතං හොති පස්මා තෙන යොගිතා
 සුචිරට්ඨිතිකාමෙන තස්ස ක්කානායා සබ්බසො.
919. තං සමාපජ්ජිතබ්බන්තො විසොධෙත්වාන පාපකෙ;
 තං සමාපජ්ජතො තස්ස සුචිරට්ඨිතිකමාවො.

920. විතනභාවනවෙසුලං පඤ්ඤානෙතන භික්ඛුතා
පටිභාගනිමිත්තං තං වඩ්ඤ්ඤානබ්බං යථාකකමං;
921. වඩ්ඤ්ඤානාභූමියො දො ව උපවාරඤ්ඤා අප්පණා;
උපවාරමපි වා පඤ්ඤා වඩ්ඤ්ඤාං තඤ්ඤා වට්ඨති,¹
922. අප්පණං පන පඤ්ඤා වා; තත්ත්වං වඩ්ඤ්ඤානකමො:
කසිත්තබ්බං යථා ණතං පරිවර්ජනි කස්සකො;
923. යොගිතා එවමෙවමපි අබ්බුල-අබ්බුලාදිතා
පරිවර්ජන පරිවර්ජන වඩ්ඤ්ඤානබ්බං යට්ඨත්තං.
924. පතනසම්මං² පඨමපක්ඛානෙ³ ආකාරෙති පි පඤ්ඤාති
සුචිණ්ණවසිතා තෙන භවිත්තබ්බං තපස්සිතා.
925. ආවර්ජන⁴-සමාපනති-අභිධානෙසු නිසු ව
වුට්ඨාන පච්චවෙකකාසු වසිතා පඤ්ඤා භාසිතා.
926. ආවර්ජනා අභිධානා සමාපර්ජන පුතපපුතං
උට්ඨානා පච්චවෙකකාසා වසිතා පඤ්ඤා සාධයෙ.
927. පඨමෙ භ'වසිපපතෙන දුතියං යො පතිවර්ජනි,
උභතො භවෙතා භවෙ යොගි පඨමා දුතියා පි ව.
928. කාමසහගතා සඤ්ඤා-මනකකාරා වරනති වෙ,
පමාදයොගිතො කාතං හොති තං භානභාගිතං.
929. සති සන්තිධානෙ තසම්මං සන්තා තදනුබ්බමතො
මජ්ඣං⁵ යොගිතො කාතං හොති තං සිතිභාගිතං.
930. අතකකසතිතා සඤ්ඤා-මනකකාරා වරනති වෙ,
අප්පමනතස්ස තං කාතං විසෙසභාගිතං සියා.
931. නිබ්බද්ධසංයුතා සඤ්ඤා-මනකකාරා වරනති වෙ,
අප්පමනතස්ස තං කාතං විසෙසභාගිතං සියා.⁶
932. තසමා පඤ්ඤාසු එතෙසු සුචිණ්ණවසිතා පන
පඨමා පගුණතො කාතා වුට්ඨාය විධිතා තතො
933. "යමො අයං සමාපනති ආසන්නකුසලාරිකා,
ථුලකතා තකක-වාරාතං හොතයං⁷ අබ්බද්ධබලා;

1. වතනති. 2. B. පතනමති. 3. B. පඨමෙ කාතෙ.
4. B. ආවර්ජනං. 5. B. මනස්ස. 6. B. නිබ්බද්ධභාගිතං කාතං
හොතිති පරිදිපිතං. 7. B. තතොයං.

934. ඉති ආදීනවං දිස්වා පඨමෙ පන යොගිනා
දුතියං සන්නතො කොතං විනතයිත්වාන ධිමතා.
935. නිකන්තිං පරියාදාය කොතස්මිං පඨමෙ පුත
දුතියාධිගමන්තාය කාතබ්බො භාවනකතමො
936. අඨස්ස පඨමජ්ඣානා වුට්ඨාය විධිනා යද
සත්ස්ස සමපජාතස්ස කොතබ්බෙහ පච්චවෙක්ඛතො
937. පුලකො තක්කවාරා හි, උපතිට්ඨන්ති යොගිනො;
සෙසමබ්බතතයං තස්ස සන්නතො උපතිට්ඨති.¹
938. පුලබ්බානං පහානාය තද තස්ස ව² යොගිනො
සන්නබ්බපටිලාභාය නිමිත්තනන්තු තදෙව ව
939. පඨච්චි පඨච්චෙවචං කරොතො මනසා පුත
ඉදාති දුතියජ්ඣානං උපපජ්ජස්සති තං ඉති
940. භවබ්බං පනුපච්ඡජ්ජ³ පඨච්චිකසිණං පන
තදෙවාරමමණං කත්වා මනොදාරමභි යොගිනො
941. ජායතා'වජ්ජනං විතතං තස්මිං ආරමමණෙ, තතො
ජවතාති හි ජායනො තස්ස චතතාරි පඤ්ච වා;
942. අවසානෙ පතෙ'කනන්තු⁴ තෙසං ජවනවෙනසං
රූපාවචරිකං හොති දුතියජ්ඣානමානසං.
943. සමපසාදනමජ්ඣානතං, පිතියා ව සුබෙන ව
ඵකග්ගතාය සංයුතතං කොතං හොති තිව්ඞිතිකං;
944. හෙට්ඨා වුත්තතයෙනෙව සෙසං සමුපලකකයෙ,
ඵචං දුච්චතතිනං තං⁵ තිති අබ්බෙති සංයුතං,
945. කොතං තිව්ඞිකලාණං, දසලකකසංයුතං,
දුතියං අබ්බතං හොති භික්ඛුතා භාවනාමයං
946. දුතියෙ අබ්බතෙ⁶ කොතෙ ආකාරෙහි ව පඤ්චති
සුචිණ්ණවසිතා හුත්වා දුතියෙපි සතිමතා
947. තස්මා පගුණතො කොතා වුට්ඨාය දුතියා පන
ආසන්න-තක්කවාරා හි⁷ සමාපන්ති අයං ඉති,

1. B. සන්නමෙවොපතිට්ඨති. 2. B. වාරස්ස පන. 3. B. පන පච්ඡජ්ජ.

4. B. පතෙකමපි 5. B. භු. 6. B. දුතියාධිගතො.

7. B. තක්කවාරාරි.

948. පිතියා ඔ යතො නස්ස වෙනසො උබ්බිලාවනං.¹
පිතියා පන ථුලතතා හොතයං.² අබ්ගදුබ්බලා;
949. තත්ථ ආදිනවං දිස්වා, තතියං සන්නතො පුත
නිකන්තිං පරියාදය ඝාතයමිං දුතියෙ පත
950. තතියාධිගමන්තො කත්තබ්බො භාවනකකමො.
අථස්ස දුතියජ්ඣානා වුට්ඨාය ව යද පත
951. සතස්ස සමපජානස්ස ඝාතබ්බො³ පච්චෙකකිතො
ථුලතො පිතුපට්ඨාති, සුඛාදි සන්නතො පත,
952. ථුලඛිනානං පහානාය තද නස්ස ව යොගිතො
සන්නබ්ගපට්ටලාභාය නිමිත්තනනු⁴ තදෙව ව
953. පඨවි'පඨවිචෙවචං කරොතො මනසා පුත
ඉදති තතියජ්ඣානං උපපජ්ජස්සති තං ඉති,
954. භවඛිතං පනුපච්ඡජ්ජ⁵ පඨවිකසිණං පත
තදෙවාරමණං කත්වා මනොආරමති යොගිතො
955. ජායතා' වජ්ජනං විතතං තස්මිං ආරමමණෙ තතො
ජවතාති ව ජායනො තස්ස චතතාරි පඤ්ච වා,
956. අවසානෙ පතෙකනනු තෙසං ජවතවෙනසං
රූපාවචරිකං හොති තතියජ්ඣානමානසං.
957. සතියා සමපජ්ඣෙඤ්ඤාන සමපයුත්තං, සුඛෙත ව
ඵකග්ගතාය සංයුත්තං, දුච්ඛිතං තතියං මතං;
958. හෙට්ඨා වුත්තතයෙතෙව සෙසං සමුපලකිකියෙ.
ඵකඛිගවිපපභීතනනු⁶ ද්විති අබ්බෙගති සංයුත්තං,
959. ඝාතං නිවිධකලාණං, දසලකිණසංයුත්තං
තතියං අබ්ගතං හොති භික්ඛුතා භාවනාමයං.
960. තතියෙ අබ්ගතෙ⁷ ඝාතෙ ආකාරෙති ව පඤ්චති
සුවිණ්ණෙවසිතා හුත්වා තස්මිං පත සතිමතා
961. තස්මා පගුණතො ඝාතා වුට්ඨාය තතියා පුත
ආසන්නපිතීදෙසා හි සමාපත්ති අයත්ති ව,
962. යදෙව වෙත්ථ ආහොගො සුඛමිච්චෙව වෙනසො
ඵවං සුඛස්ස ථුලතතා හොතයං අබ්ගදුබ්බලා,
963. ඉති ආදිනවං දිස්වා ඝාතයමිං තතියෙ පුත
චතුත්ථං සන්නතො දිස්වා වෙනසා පත යොගිතා

1. උපපිලාපනං. 2. B. තතොයං. 3. B. ඝාතඛිතං.
4. B. නිමිත්තං හි. 5. B. මනුපච්ඡජ්ජ. 6. B. ඵවමෙකඛිගභීතනනු.
7. B. තතියාබ්ගතෙ.

964. නිකන්තිං පරියාදාය ඤානසම්මිං තතියෙ පුත
වතුන්ටාබිගමන්දාය කාතබ්බො භාවතක්කමො.
965. අඵසා තතියඤ්ඤානා වුදාය ති යද පත
සතසා සමපජානසා ඤානබ්බො¹ පච්චවෙකකිනො
966. ථුලතො තසසුපට්ඨාති සුඛං තං මානසං, තතො
උපෙකකා සන්තතො තසා, විතතසොකගතා පි ව,
967. ථුලබ්ගසා පභානාය සන්තබ්ගසසුපලද්ධියා
තදෙව ව නිමිත්තනානු පස්ථි පස්ථිති ව
968. කරොතො මතසා එවං² පුතපුත ව යොගිනො
වතුන්ට පතිදං ඤානං උපපජ්ජායති තං ඉති
969. භවබ්ගං පනුවජ්ජ, පස්ථිකසිණං තථා
තදෙවාරමමණං කන්ධා මනොද්ධාරමි යොගිනො
970. ජායතාවජ්ජනං විතතං තසම් ආරමමණෙ, තතො
ජවනාති ව ජායන්ති තසා වතතාරි පඤ්ච වා;
971. අවසානෙ පතෙකනනු, තෙසං ජවතවෙනසං
රූපාවචරිකං හොති වතුන්ටාඤ්ඤානමානසං.
972. එකබ්ගවිපජිතනනු ද්විති අබ්බෙති යොගතො
වතුන්ට පතිදං ඤානං දුර්බ්ගන්ති පට්ඨවථි.
973. එවං නිවිධකලාණං දසලක්කණසංයුතං
වතුන්ට අබ්ගතං හොති භික්ඛුතා භාවනාමයං.
974. යසමා සුඛමුපෙකකාය ත හොතාසෙවනමපත
උපෙකකාසගතතාතෙව ජවනාති ජවන්ති ව,
975. උපෙකකාසගතතා තසමා වතුන්ට සමුද්දිරිතං;
අයමෙත්ථ විසෙසො හි; සෙසං චුත්තතයං පත.
976. යං වතුක්කතසෙ ඤානං දුතියං තං ද්විමා පත
කන්ධාන පඤ්චකකයෙ දුතියං තතියං කතං
977. තතියං යං වතුන්ටඤ්ච; වතුන්ට පඤ්චමං ඉධ,
පස්මං පස්මං යෙව, අයමෙත්ථ විසෙසනා.
978. එවමෙත්තාවතා චුත්තා නාතිසංඛෙපතො මයා
නාතිවිජාරතො වායං රූපාවචරභාවතා.
979. සුමධුර-වරතර-වචනො
කං නු තරං තෙව රඤ්ජයති
අති-නිසිත-විසද-බුද්ධිජ-
පචාරජනවෙදනියො'යං.³

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ රූපාවචරසමාධිභාවනානිද්දෙසො
නාම බුද්දසමා පටිච්චෙදො.

XV. පඤ්චදසමො පරිච්ඡේදො.

අරුපාවචර සමාඛ්භාවනානිදෙදසො.

980. රූපාරූපමතීනෙත රූපාරූපාදිවෙදිනා
යාති වාරූපපුඤ්ඤාති සරූපෙතීරිනාති භූ,
981. තෙසං දුති පචක්ඛාමි භාවනානගමුත්තමං
යොගාවචරභික්ඛුතං භිත්තථාය සමාසනො.
982. “රූපෙ ඛො විජ්ජමානසමිං දණ්ඩාදුතාදයො සිසුං;
අනෙකාපි පනාබාධා වක්ඛුරොගාදයො”ඉති
983. රූපෙ ආදීනවං දිසවා රූපෙ නිබ්බින්නමානසො
නසායාතිකකමනථාය අරූපං පටිපජ්ජති.
984. තසමා¹ කසිණරූපං භූ සො නිබ්බිජ්ජ විසාරදො,
අපකකම්භුකාමොව සුකරාභිගතොව සා,
985. වතුන්තෙ පන කානසමිං හුත්වා විණ්ණවසි වසී,²
වතුන්ජ්ඣානතො සිමා චුට්ඨාය විධිතො පුත
986. “කරොති පනිදං විතතං රූපමාරමණං යතො
ආසන්නසොමනසසඤ්ච, ථූලං³ සන්නවිමොක්ඛිතො”
987. ඉති ආදීනවං දිසවා වතුන්තෙ තන්ත සබ්බසො
තිකනතිං පරියාදාය, පස්මාරූපඤ්ච සන්නතො,
988. වකකවාල-පරියන්තං යත්තකං වා පනිවජ්ජති,
තත්තකං පන්තරිත්තාන ථුට්ඨාකාසඤ්ච තෙන තං
989. ආකාසො ඉති වා’නන්තො, ආකාසො ඉති වා පන⁴
මනසා හි කරොන්තො’වං⁵ උග්ගාවෙතිති චුච්චති 6
990. උග්ගාවෙන්නො හි කසිණං ත සංවෙලෙලති තං පන
න චු’භාරති සො යොති පුචං විය කපාලතො;
991. කෙවලං පන තං තෙව ආවජ්ජති, ත පෙකකති;
තාවජ්ජන්තො ත පෙකකන්තො උග්ගාවෙති හි නාම සො.
992. කසිණුග්ගාවිමාකාසකම්මිත්තං පන තං ව සො
“ආකාසො” ඉති විතෙතන ආවජ්ජති පුතපපුතං;
993. ආවජ්ජතො හි තසෙස’නං⁷ කරොතො තකකාහනලපි ව
පඤ්ච නිවරණං තසා විකම්මනති හි සබ්බසො.

1. B. තමා. 2. B. සුවිණ්ණවසි යොගි සො. 3. B. ථූල. 4. B. පුත.
5. B. කරොන්තොව. 6. B. උග්ගාවෙති පචුච්චති. 7. B. තසෙසං.

994. ආසෙවති ව භාවෙති තං නිමිත්තං පුනපුනං;
කරොතො පන තස්සෙවං.¹ සන්තවිත්තස්ස යොගිනො
995. තත්‍රාකාසෙ පනපෙති පඨමාරූපමානසං.
ඉධාපි පුරිමෙ භාගෙ තිණ්ණි වතාරි වා පන
996. ජවතාති උපෙක්ඛාය සමපයුත්තාති කොන්ති හි;
චතුත්ථං පඤ්චමං වා පි; කොති ආරූපමානසං.
997. පුන භාවෙතුකාමෙන, දුතියාරූපමානසං
සුචිණ්ණවසිනා හුත්වා පඨමාරූපමානසෙ
998. ආසන්තරූපාවචරජ්ඣානපච්චෙතිකං ති ව,
දුතියාරූපවිත්තං ව න ව සන්තමිදං ති ව,
999. එවමාදීනවං දිස්වා පඨමාරූපමානසෙ
නිකන්තිං පරියාදය, දුතියං සන්තතො පන
1000. තමාකාසං ඵරිත්වාන පවත්තං මානසං පන
තන්තවිඤ්ඤාණමිච්චෙවං.² කත්තබ්බං මතස්ස බහුං (?)
1001. ආවජ්ජනඤ්ච කත්තබ්බං, තථා තක්කාහතමපි ව,
අනන්තන්ති අනන්තන්ති කත්තබ්බං මතස්ස ඉධ;³
1002. තස්මිං පන නිමිත්තස්මිං විචාරෙන්නාස්ස මානසං
උපචාරක තං විත්තං සමාධියති යොගිනො.
1003. ආසෙවති ව භාවෙති තං නිමිත්තං පුනපුනං;
තස්ස චෙවං කරොන්නාස්ස සතිසමපන්නාවෙනො
1004. ආකාසප්‍රධානිඤ්ඤාණේ දුතියාරූපමානසං
අපෙපති; අපපණ්ණයමපි⁴ තයො චුත්තතයොව සො.
1005. "ආකාසොග්ගමනනො"ති එවමාකාසමෙව තං
ඵරිත්වා පවත්තවිඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණඤ්චන්ති චුච්චති;
1006. මතක්කාරවසෙතාපි අනන්තං පරිදීපිතං;
විඤ්ඤාණතන්තමිච්චෙව චත්තබ්බං පතිදං සියා.
1007. අථ භාවෙතුකාමෙන තතියාරූපමානසං
සුචිණ්ණවසිනා හුත්වා දුතියාරූපමානසෙ,
1008. ආසන්තපඨමාරූප-විත්තපච්චෙතිකන්ති ව,
තතියාරූප විත්තං ව න ව සන්තමිදං ති ව,
1009. එවමාදීනවං දිස්වා දුතියාරූපමානසෙ
නිකන්තිං පරියාදය, තතියං සන්තතො පන

1. B. තස්සෙව. 2. B. තඤ්ච. 3. B. නිධ 4. B. අපපණ්ණයමං.

1010. එවං මනසිකතාන කාතබ්බො මනසා පුත
පඨමාරූපවිඤ්ඤාණංභාවො තස්සෙව සුඤ්ඤානො,
1011. තවපතාකාසවිඤ්ඤාණං අකතා මනසා පුත
“තඤ්ඤි තඤ්ඤි”ති වා තෙන, ‘සුඤ්ඤං සුඤ්ඤං’ති වා තනො,
1012. ආවජ්ජිතබ්බමෙවං හි කාතබ්බං මනසා පි ව,
තකකාහතඤ්ච කාතබ්බං, පුතපුත ව ධිමතා,
1013. තස්මිං නිමිත්තෙන තස්සෙවං විචාරෙනනස්ස මානසං
සති සන්තිට්ඨති භියො,¹ සමාධියති මානසං;
1014. ආසෙවති ව භාවෙති තා නිමිත්තං පුතපුතං;
තස්ස වෙවං කරොනනස්ස සතිසම්පන්නාවෙතස්සො,
1015. කසිණ්ණගඤ්ඤාපිමාකාසං ඵරිකාන සමනතනො
විඤ්ඤාණස්ස පවත්තස්ස තඤ්ඤිභාවෙ අභාවනො²
1016. තතිශාරූපවිඤ්ඤාණං තං පතපෙපති යොගිනො;
අපපණ්ණං³ තයො පෙඤ්ඤා හොති ථුතතතයොව සො.
1017. ආකාසගතවිඤ්ඤාණං දුතිශාරූපවකුක්කා
පස්සනොතා’පහරිකාන⁴ “තඤ්ඤි තඤ්ඤි”ති ආදිකා,
1018. පරිකකම්ම-මනකකාරෙත’ස්මිං⁵ අනතරහිතෙ පත
තස්සාපගම්මත්තං ව පස්සනොතා වසති ව සො;
1019. සන්තිපාතං යථා කොපි දිස්වා සම්ඝස්ස කඤ්චි
ගතෙ සංඝෙ භු තං ථානං සුඤ්ඤමෙවා’නුපස්සති.
1020. පුත භාවෙතුකාමෙන චතුඤ්ඤාරූපමානසං
සුචිණ්ණවසිතා හුතා තතිශාරූපමානසෙ,
1021. ආසන්නදුතිශාරූප විතතපච්චෙතිකං ති ව
චතුඤ්ඤාරූපවිතතං ව ත ව සන්තමිදන්ති ව,
1022. එවමාදිතවං දිස්වා තතිශාරූපමානසෙ
තිකන්තිං පරියාදය චතුඤ්ඤං සන්නතො පත
1023. එවං මනසි කතාන පුත තස්සෙව⁶ ධිමතා
අභාවාරම්මණං කතා සම්පවත්තමිදං මනො,
1024. සන්නං සන්තමිදං විතතං ඉවෙවං තං පුතපුතං
හොති ආසෙවිතබ්බඤ්ච,⁷ කාතබ්බං මනසාපි ව.

1. B. සති තිඨති භියොපි. 2. B. අභාවකෙ. 3. B. අපපණ්ණං.
4. B. විහරිකාන. 5. B. මනකකාරෙ තස්මිං. 6. B. තඤ්ඤි.
7. B. ආවජ්ජිතබ්බඤ්ච.

1025. තසම් නිමිත්තෙ තසෙවං විචාරෙනාසං මානසං
සති තිට්ඨති භිශොපි, සමාධියති මානසං;
1026. ආසෙවති ව භාවෙති තං නිමිත්තං පුනපුනං;
තසං වෙවං කරොන්තාසං සතිසම්පන්නාවෙනසො.
1027. තතියාරුප්පසංඛාතකකිකෙසු ව චතුස්සවි
චතුස්සාරුප්පවිඤ්ඤාණං තං පනපෙපති යොගිනො;
1028. අප්පණං තයො පෙත්ථ හෙට්ඨා චුත්තනස්සපමො
අපි වෙත්ථ විසෙසො'යං වෙදිතබ්බො විභාවිතා;
1029. "අහො සන්තා වතා'යනතු සමාපනති" ති පස්සති
යා තාමා'භාවමත්තමපි¹ කත්වා සස්සති ගොචරං,
1030. සන්තාරමමණතායෙව සන්තාය'නති විපස්සති;
සන්තතො වෙ මනකතාරො, තථං ව සමතික්කමො?
1031. අනාපජ්ජිතුකාමතො හොතෙව සමතික්කමො.
"සමාපජ්ජාමහං එතං" ඉච්චාහොගො න විජ්ජති.
1032. සන්තතො තං කරොන්තො හි මනසා සුබ්බං පරං
අසඤ්ඤමප්පණාප්පත්තං² පාපුණාති මහගගනං,
තෙව සඤ්ඤා ව තාසඤ්ඤා යාය සඤ්ඤාය හොති සො.
1033. ත කෙවලනතු සඤ්ඤාව එදිසි අථ බො පත
එවමෙව භවතෙත්ථ සුබ්බො වෙදනාදයො
1034. පත්තමකිතතෙලෙන, මහෙසම් උදකෙන ව
සංඛෙතබ්බො³ අයං අත්ථො චතුස්සාරුප්පබොධනෙ.
1035. පච්චසඤ්ඤාය කිච්චස්ස තෙව කරණතො අයං
තෙව සඤ්ඤාති නිද්දිට්ඨා චතුස්සාරුප්පසමභවා;
1036. පච්චසඤ්ඤාය කිච්චං සා කාතුං සකෙකාති තෙව ව,
යථා දහනකිච්චනතු තෙජොධාතු සුබොදකෙ;
1037. සා සංඛාරාවසෙසහතා සුබ්බතෙන න විජ්ජති;
තසමා ව පත සා සඤ්ඤා තාසඤ්ඤාති පච්චිචති.
1038. එවං ති⁴ රුපමාකාසං විඤ්ඤාණං තදභාවකං
අතික්කමිත්වා කමතො වතසෙසා හොනති; ආහ ව:
1039. ආරමමණාතික්කමතො වතසෙසා පි භවනති'මා;
අභිනාතික්කමමෙතාසං ත ඉච්ඡන්ති විභාවිතො'ති.

1. B. පනානාචමත්තමපි. 2. B. අසඤ්ඤමපන දුබ්බලාසං.

3. B. සංඛෙතබ්බො. 4. B. එතාති.

1040. සුප්පඤ්ඤිතතරා ගොනති පච්ඡමා පච්ඡමා ඉධ;
උපමා නත්ථ විඤ්ඤායාසා: පාසාදනල-සාටකා නි.
1041 සබ්බෙපෙත මයා'රුපසමාපනතිතයො අයං
දසසිතො, දසසිතො සුඛ-දසසිතා පියදසසිතා.
1042. රුපාරුපඤ්ඤාන-සමාපනතිවිධානං
ජානාතිමං සාරතරං යො පත භික්ඛු (?)
රුපාරුපඤ්ඤාන-සමාපනතිපුරෙකෙතො¹
රුපාරුපං යාති භවං සො අභිභූයාස.

ඉති අභිධම්මාචර්‍යාථෙ අරුපාවචර-සමාධිභාවනාභිදේශො
නාම පණණ්ණස්මො පටිච්ඡේදො.

XVI සොළසමො පටිච්ඡේදො.

අභිඤ්ඤාභිදේශො.

1043. ඉතො පරං කරියාමි පඤ්ඤාට්ඨාකරං² පරං
පඤ්චනාමපි අභිඤ්ඤානං මුඛමතතතිදස්සනං.
1044. රුපාරුපසමාපනති නිබ්බතොතො: පතට්ඨ පි
ලොකිකා පි අභිඤ්ඤායො භාවෙනබ්බා විභාවිතා.
1045. චතුස්ඤ්ඤානමතො පි සුවිණ්ණවසිතා සතා
අනුයොගමභිඤ්ඤාසු කාතුං චට්ඨති යොගිතා.³
1046. අභිඤ්ඤා නාම භික්ඛුතං සාභිඤ්ඤාතං අනුත්තරො
අලංකාරො භිතාතනන-සමුට්ඨාතනනි⁴ ට්ඨවති (?)
1047. නිබ්බතතිතාසා'භිඤ්ඤාසු, යොගාවචරභික්ඛුතා
සමාධිභාවනා භි'ස්ස නද නිට්ඨං ගතා සියා.
1048. දිබ්බාති චක්ඛු-සොතාති, ඉද්ධි, විතතවිජානනං,
පුබ්බෙතිවාසඤ්ඤානනි පඤ්චාභිඤ්ඤා ඉමා සිද්ධං.
1049. කසිණානුලොමනාදීති චතුද්දසකයෙහි ච
දමෙතබ්බමභිඤ්ඤායො පනතුකාමෙත මාතසං;
1050. දතො සමාතිතො සුද්ධො පරියොදතො අනඛගණේ
අනුපකකිලෙසෙ⁵ මුද්දහුතො කමමතියෙ සිතො'වලෙ⁶,
1051. ඉති අට්ඨඛගසමපතො විතො ඉද්ධිවිධාය ච
අභිනිභරති වෙ විතනං සිද්ධාති ඉද්ධිවිකුබ්බනං.

1. B. සුරෙකා. 2. B. සුභිකරං. 3. B. යොගිතො.

4. B. භිතාණනනි සත්තනි ව. 5. B. නුපකෙලසෙ

6. B. සිතාවලෙ.

1052. අභිඤ්ඤපාදකඡ්ඤානං සමාපජ්ජ තතො පන
වුට්ඨාය හි සතං වා පි සහස්සං වා යදිවජ්ජිති;
1053. “සතං හොමි, සතං හොමි” චේවං කතාන මානසං
අභිඤ්ඤපාදකඡ්ඤානං සමාපජ්ජ තතො පන
1054. වුට්ඨාය පුනට්ඨාති; සහාට්ඨානවෙනසා
සතං හොති හි සො යොති; සහස්සාදිසව්’යං තයො.
1055. පාදකඡ්ඤානවිතතනතු නිමිත්තාරමමණං සියා;
පරිකමමතාතෙ’ත්ථ¹ සතාරමමණිකානි තු.
1056. තද්ධට්ඨානවිතතමප්පි සතාරමමණමෙව තං.
පුබ්බෙ වුත්තප්පණිවිතතං විශ ගොත්‍රා-අනන්තරං.
1057. තමෙකං ජායතෙ තත්ථ චතුත්ථඡ්ඤාතිකා මනො,
පරිකමමවිසෙසොව. සෙසං පුබ්බසමං ඉධ.

ඉද්ධිවිධිඤ්ඤං.

1058. දිබ්බසොතමිදං තත්ථ භාවෙනබ්බං කථං සියා?
අභිඤ්ඤපාදකඡ්ඤානං සමාපජ්ජ තතො පුන
1059. වුට්ඨාය පරිකමෙමන කාමාවචරවෙනසා
සද්දො ආවජ්ජිතබ්බොව මහනෙතා සුබ්බමො පි ව;
1060. තසොවං පන සද්දස්ස නිමිත්තං මනසි කුබ්බතො
දිබ්බසොතමි’දුනිස්ස උප්පජ්ජස්සති තං ඉති,
1061. සද්දෙසව්’ඤ්ඤතරං සද්දං කතා ආරමමණං තතො
උප්පජ්ජතා නිරුද්ධො තු මනොආරාවජ්ජනෙ පුන
1062. ජවතාති හි ජායතෙත තස්ස චත්තාරි පඤ්ච වා
පුරිමාතෙත්ථ විතෙතසු තිණි චත්තාරි වා පන
1063. පරිකමෙමාපවාරානුලොම-ගොත්‍රානාමකා;
චතුත්ථං පඤ්චමං වා පි අප්පණිවිතතමීරිතං.
1064. සහජාතනතු යං ඤ්ඤං අප්පණිමානසෙන හි
තං ඤ්ඤං දිබ්බසොතනාති වදන්ති සුතකොවිදා.
1065. ථාමජාතං කරොතෙතන තං ඤ්ඤං තෙන යොතිතා
“ථත්ථන්තරගතං සද්දං සුණම්”ති ව වෙනසා
1066. අබ්බුලං ද්වබ්බුලං භියො විදජ්ජි රතනං තථා
භාමො දෙසො තතො යාව චක්කවාලා තතො පරං.
1067. ඉච්චෙවනතු පරිවජ්ජ්ජ වසෙසුතබ්බං යථාක්කමං
ථසො අධිගතාභිඤ්ඤ පාදකාරමමණෙන තු,

1068. පුට්ඨාකාසගතො සද්දෙ සබ්බෙ පන සුඤ්ඤානි සො;
සුඤ්ඤානා පාටියෙක්කමපි සලලකෙනතුං පහොති සො.

දිබ්බසොතඤ්ඤාණං.

1069. කථං පනුප්පාදෙනබ්බං වෙතොපරියමානසං?
දිබ්බවක්ඛුචසෙනෙව ඉදං ඤ්ඤාණං පනි'ජ්ඣති
1070. ආලොකං පන වබ්බසංචා නසමා දිබ්බෙන චක්ඛුතා
හදයං පන නිසංඝය වත්තමානනතු ලොභිතං.
1071. දිස්වා පරස්ස විඤ්ඤායං හොති විත්තනතු භික්ඛුතා.
සොමනස්සයුතෙ විතෙත ලොභිතං ලොභිතං සියා.
1072. දෙමනස්සයුතෙ විතෙත වත්තමානෙ තු කාලකං.
උපෙක්කාසගතො විතෙත, තිලතෙලුපමං සියා.
1073. තස්මා පරස්ස සත්තස්ස දිස්වා හදයලොභිතං
වෙතොපරිය-ඤ්ඤාණං තං කාතබ්බං ථාමිතං ගතං.
1074. එවං ථාමගතෙ තස්මිං යථානුක්කමතො පන
විත්තමෙව විජානාති විතා ලොභිතදස්සනං.
1075. කාමාවචරවිත්තඤ්ඤව රුපාරුපෙසු මානසං
සබ්බමෙව විජානාති සරාගාදිපපහෙදකං.

වෙතොපරියඤ්ඤාණං.

1076. පුබ්බෙතිවාසඤ්ඤාණෙන කතතබ්බං තදනුස්සති;
තං සමපාදෙතුකාමෙන ආදිකමමිකතික්ඛුතා
1077. අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣාතා වුට්ඨාය භි තතො පුත
භික්ඛුතා'වජ්ජතබ්බං ව නිසජ්ජා සබ්බපච්ඡමා;
1078. තතොපපභුති සබ්බමපි පටිලොමක්කමා පන
සබ්බමාවජ්ජතබ්බනතු¹ දිවසෙ රතතිසං කතං.
1079. පටිලොමක්කමෙනෙව, දුතියෙ තතියෙ පි ව
දිවසෙ පක්ක-මාසෙසු තථා සංවච්ඡරෙසු පි,
1080. යාව අසමිං භවෙ සක්ඛි තාව තෙන ව භික්ඛුතා
කතමාවජ්ජතබ්බනතු¹ පුරිමස්මිං භවෙපි ව,
1081. වුතික්කණෙ පි නිබ්බතන-නාමරුපඤ්ඤව සාධුකං.
එවමාවජ්ජතෙ තස්මිං නාමරුපෙ යද පන

1082. තදෙවාරමමණං කඛා තාමරූපං චුතික්කණේ
මනොඥාරේ මහක්කාරො උපපජ්ජති යදා¹පන
1083. ආවජ්ජනෙ තිරුඤ්ඤිමිං තදෙවාරමමණං පන
කඛා ජවනවිතතාති හොනති වහනාරි පඤ්ඤ වා;
පුබ්බෙ චුත්තනසෙතෙව සෙසං ඤෙය්‍යං විභාවිතා.
1084. පරික්කමානුලොමාති² පුරිමාති භවන්ති තු;
පච්ඡමං අප්පණ්ණවිතතං රූපාවචරිකං භවෙ.
1085. තෙන විතෙතන යං ඤාණං සංයුත්තං, තෙන යා පන
සංයුත්තා සති සා පුබ්බෙ-තිවාසානුස්සති³ රිතා.

පුබ්බෙතිවාසානුස්සතිඤාණං.

1086. රූපං පස්සිතුක්කාමෙන භික්ඛුතා දිබ්බවක්ඛුතා
කසිණාරමමණං ක්කාතං අභිඤ්ඤාපාදකමපන
1087. අභිනිහාරකම්මං කඛා තෙපොකසිණමෙව වා
මිදුතකසිණං වා පි ආලොකකසිණමපි වා;
1088. ඉමෙසු කතපුඤ්ඤාහි කසිණෙසු ව තිසු පි
ආලොකකසිණං එත්ථ සෙට්ඨන්ති පරිදිපිතං.
1089. තස්මා තමිහරං වා පි උපපාදෙතො යථාකමං
උපවාරභුමියා යෙව ස්ථාන පන³ පණ්ඨිතො
1090. වස්සෙත්තාන ස්පෙතබ්බං; න උපපාදෙය්‍ය අප්පණං;
උපපාදෙති සවෙ; හොති ත⁴ පාදකජ්ඣානනිසිත්තං;
1091. ක්කාතස්ස වස්සිතස්ස'නෙතාගතං රූපං තු යොගිතා
පස්සිතබ්බං භවෙ; රූපං පස්සන්තො පන තස්ස තං,
1092. පරිකම්මස්ස වාරොපි අතික්කමති තාවදෙ,
ආලොකොපි තතො තස්ස ඛිප්පමනතරධායති;
1093. තස්මිං අනතරහිතෙ රූප-ගතමපි ව න දිස්සති;
තෙතාපි⁵ පාදකජ්ඣාතං පවිසිත්වා තතො පුන
1094. චුට්ඨාය පුන⁶ ආලොකො ඵරිතබ්බො ව භික්ඛුතා;
එවමනුක්කමෙතෙව ආලොකො ථාමවා සියා.
1095. "ආලොකො එත්ථ හොතු"ති යනතකං ඤාතමෙව සො
පරිච්ඡිද්දති, තත්ථෙව ආලොකො පන තිට්ඨති;

1. B. තදා 2. B. පරික්කමාදිතාමාති. 3. B. ස්ථානං පන.
4. B. මරමමපොත්ථකෙ තත්ථි. 5. B. තෙතාපි. 6. B. පන.

1096. දිවසමප්ති නිසිදිනා පසසතො ගොති දසසතං;
තිණ්ණකකාය ගතො මග්ගං පුරිසෙත්ථ නිදසසතං;
1097. උපපාදනකකමො පියස නත්තං දිබ්බවකුත්තො:
වුත්තපසකාරං රූපං තං කතා ආරමමණං පත
1098. මනොඥා, රෙ මනකකාරෙ ජාතෙ යාති තදෙව ච
රූපමාරමමණං කතා ජායන්ති ජවතාති හි
1099. කාමාවචරවිත්තාති නිණ්ණ වත්තාරි වා පත;
හෙට්ඨා වුත්තනසෙතෙව සෙසං ඤෙය්‍යං විහාසිතා.
1100. අත්ථාධකවිත්තං තං චතුත්ථකාතිකං මතං;
තං විත්තසංයුතං ඤාණං දිබ්බවකුත්ති වුච්චති.
1101. අනාගතං ඤාණස්ස යථාකමුඵගස්ස ච
පරිකමමං විසුං තප්පි; ඉස්සිනති දිබ්බවකුත්තා
1102. වුත්තපපාතඤාණන්ති දිබ්බවකුත්ති චා පත
අත්ථනො එකමෙවෙදං; බ්‍යඤ්ඤතෙ පත තාතතා
දිබ්බවකුත්තා.

1103. යො ව¹ සුණාති කරොති ච විතෙත
ගන්ථමිමං පරමං පත හිකු
සො අභිධම්මනණ්ණවපාරං
යාති අතෙත තරෙත තරිතාති

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ අභිඤ්ඤානිදෙදසො නාම
සොළසමො පරිච්ඡෙදො.

(XVII සන්තාරසමො පරිච්ඡෙදො.)

අභිඤ්ඤාරමමණනිදෙදසො.

1104. අනාගතං ඤාණස්ස යථාකමුඵගමප්ති ච
පසාදි ඉද්ධිවිධාදිති සත්තාභිඤ්ඤා ඉමා පත.
1105. එතාසං පත සත්තනතං අභිඤ්ඤානමිතො පරං
පවකතාමි සමාසෙත ආරමමණවිතිච්ඡයං;
1106. ආරමමණතතිකා වුත්තා යෙ වත්තාරො මහෙසිතා
සත්තනතමෙත්ථ ඤාණතං සමපවතතිං සුණාථ මෙ;

1107. තත්ථ ඉද්ධිවිධං ඤාණං පරිත්තාදිත්‍ර සත්තස්ස
ආරම්මණවිභාගෙත්‍ර පචත්තති කථං පත?
1108. කායෙන'දිස්සමානෙන, ගතත්‍රකාමො යද් හවෙ
විත්තසන්තිසිත්තං කත්වා කායං විත්තවසෙන තු
1109. මහගගතෙ ව විත්තසම්මං සමාරොපෙති සො තද්,
කායාරම්මණතො ඤාණං පරිත්තාරම්මණං සියා.
1110. දිස්සමානෙන කායෙන ගතත්‍රකාමො යද් හවෙ
කායසන්තිසිත්තං කත්වා විත්තා කායවසෙන තු¹,
1111. පාදකඡ්ඤානවිත්තං තං කායෙ රොපෙති සො යද්,
ඤාතාරම්මණතො ඤාණං තං මහගගතගොචරං.
1112. අනාගතමිතීතඤ්ච නරොති විසයං යද්,
අතීතාරම්මණං හොති තද්'නාගතගොචරං.
1113. කායෙන දිස්සමානෙන, ගමනෙ පත භික්ඛුනො
පච්චුප්පනො හවෙ තස්ස ගොචරො ති විතීද්දිසෙ
1114. කායං විත්තවසෙනාපි, විත්තං කායවසෙන වා
පරිණාමකසාලසම්මං අඡ්ඤාතාරම්මණං සියා.
1115. බභ්ඤ්ඤාරම්මණං හොති බභ්ඤ්ඤා රුපදස්සනෙ;
එවමිද්ධිවිධං ඤාණං, සම්පචත්තති සත්තත්‍ර.
1116. පච්චුප්පනො පරිත්තො ව බභ්ඤ්ඤා'ඡ්ඤාතකිකෙත්‍ර පි
චතුසො'නෙත්‍ර ධම්මෙත්‍ර දිබ්බසොතං පචත්තති;
1117. පච්චුප්පනො පරිත්තො ව සද්දො ආරම්මණං යතො
පරිත්තාරම්මණං පච්චුප්පනාරම්මණතං ගතං; (ඊ)
1118. අත්තනො කුච්ඡිසද්දස්ස සවණෙ පි පරස්ස ව
අඡ්ඤාතාරම්මණඤ්ච ව බභ්ඤ්ඤාරම්මණං පි ව.
1119. චෙතොපරියඤාණමපි පරිත්තාදිත්‍ර අවස්ත්‍ර
ආරම්මණවිභාගෙත්‍ර පචත්තති කථං පත?
1120. පරිත්තාරම්මණං හොති පරිත්තාතං පජානනෙ;
ජානනෙ මඡ්ඤාමානනත්‍ර තං මහගගතගොචරං.
1121. ජානනෙ පත මග්ගස්ස ඵලස්සාපි පජානනෙ
තද් පතස්ස ඤාණස්ස අප්පමාණොච ගොචරො;
1122. තං මග්ගාරම්මණං හොති, මග්ගවිත්තස්ස ජානනෙ.
පරියායෙනෙව හෙ'තස්ස මග්ගාරම්මණතා මතා.

1123. අතීතෙ සත්තදිවසබ්බන්තරෙ ව යද්‍ය පත
අනාගතෙ තථා සත්තදිවසබ්බන්තරෙ පි ව.
1124. පරෙසං පත විතතස්ස ජාතතෙ සමුද්දිරිතං
අතීතාරමමණ්ඤෙව තද්‍යනාගතගොචරං.
1125. කථංඤ්ඤි පත තං පච්චුප්පන්න-ගොචරකං සීයා? ¹
පච්චුප්පන්නං තිධා වුත්තං බණ්-සන්නති-අද්ධතො;
1126. තත්ථ තිකඛණ්සමපත්තං පච්චුප්පන්නං බණ්දිකං;
එකද්විසන්නතිචාර-පරියාපන්නමිදං පත
1127. සන්නතිපච්චුප්පන්නන්ති ආනු සන්නතිකොපිද්;
එකභවපරිවර්තනං පච්චුප්පන්නනතු? පච්ඡමං.
1128. බණ්දිකත්තයං පච්චුප්පන්නං තමිති? කෙවි ධ
වෙතොපරියඤ්ඤස්ස හොති ආරමමණං ඉති.
1129. යථා ව පුප්ඵමුට්ඨමිති උක්ඛිතො ගගතෙ පත
අවස්සං එකමෙකස්ස වණං වණොත විජ්ඣති
1130. එවං මහජනස්සාපි විතො ආවජ්ජිතෙ පත
එකස්ස විතතමෙකෙන අවස්සං පත විජ්ඣති.
1131. යෙතො'වජ්ජති විතොත, යෙන ජාතාති වෙතසා,
හෙසං ද්විත්තං සහට්ඨාතො'භාවතො තං ත සුජ්ජති;
1132. ජවතාවජ්ජතාතනතු තාතාරමමණපත්තිතො
අතිට්ඨං පත ණතෙ තං,⁴ අසුත්තං ති පකාසිතං;
1133. තස්මා සන්නති-අද්ධාත-පච්චුප්පන්නාතමෙව තු
වසෙන පච්චුප්පන්නං හි⁵ හොති ආරමමණං ඉදං
1134. පච්චුප්පන්නමපි අද්ධාතං⁶ ඉදං ජවතවාරතො
දීපෙතබ්බන්ති නිද්දිට්ඨං; තත්‍රායං දීපතාතයො:
1135. යද්‍ය පරස්ස විතතං හි ඤ්ඤාමාවජ්ජති'ද්ධිමා
ආවජ්ජනමතො තස්ස පච්චුප්පන්නං බණ්වතයං
1136. ආරමමණං තද්‍ය කත්වා තෙන සද්ධිං නිරුජ්ඣති.
ජවතාති හි ජායනොත තස්ස වත්තාරි පඤ්ඤ වා,
1137. එතෙසං පච්ඡමං විතතං ඉද්ධිවිතතමුද්දිරිතං;
කාමාවචරවිත්තාති සෙසාතීති විනිද්දිසෙ.

1. B. ගොචරනං ගතං. 2. B. පච්චුප්පන්නන්ති. 3. B. තමානු.

4. B. පත හි ණතෙ. 5. B. නං. 6. B. අද්ධාබ්‍යං.

1138. එතෙසං පත සබ්බෙසං නිරුද්ධං භූ තදෙව ච විතතං ආරම්භණං හොති, තස්මා සබ්බාති තාති පි
1139. එකාරම්භණතං යනති; තාතාරම්භණතා න හි;¹ අද්ධාවසා හවෙ පච්චුප්පත්තාරම්භණතා² පත.
1140. එකාරම්භණතාවෙ පි ඉද්ධිමානසමෙව ච පරස්ස විතතං ජානාති, තෙතරාති; යථා පත
1141. චක්ඛුදාරෙ භූ විඤ්ඤණං රූපං පස්සති තෙතරං; එවමෙව ච තං ඉද්ධි-විතතමෙව ච ජානති.
1142. පරවිතතාරම්භණතා බහිද්ධාරම්භණං සියා. වෙතොපරිඤ්ඤණමපි අධ්දියෙවං³ පවත්නති.
1143. පුබ්බතිවාසඤ්ඤණමපි පරිත්තාදිසු අධ්දිය ආරම්භණවිභාගෙසු පවත්නති කථං පත?
1144. කාමාවචරබ්බාතං සමනුස්සරණෙ පත පරිත්තාරම්භණං යෙව හොතිති පරිදීපයෙ
1145. රූපාවචරිකා රූප-බ්බාතානුස්සරණෙ පත හවතීති හි ඤාතබ්බං තං මහගතගොචරං.
1146. අතීතෙ අත්තතා මග්ගං භාවිතනනු ඵලමපි වා සමනුස්සරතො එවප්පමාණාරම්භණං සීයා.
1147. සමනුස්සරතො මග්ගං මග්ගාරම්භණමෙව තං. අතීතාරම්භණං යෙව හොති එකන්තතො ඉදං.
1148. වෙතොපරිඤ්ඤණමපි යථාකල්පගමපි ච අතීතාරම්භණං හොති කීඤ්චාපි, අථ බො පත,
1149. වෙතොපරිඤ්ඤණස්ස සත්තදිවසබ්බාතාරෙ⁴ අතීතං විතතමෙවස්ස ආරම්භණමුදිරිතං;
1150. අතීතෙ වෙතනාමත්තං⁵ යථාකල්පගස්ස පි; පුබ්බතිවාසඤ්ඤණස්ස තත්ථි කීඤ්චි අගොචරං.
1151. අජ්ඣානාරම්භණං අත්තබ්බාතානුස්සරණෙ සීයා; බහිද්ධාරම්භණං අඤ්ඤ-බ්බාතානුස්සරණෙ හවෙ;
1152. සරණෙ තාමගොත්තස්ස තං නවත්තබ්බගොචරං. පුබ්බතිවාසඤ්ඤණං හි අධ්දියෙවං පවත්නති.
1153. පච්චුප්පතො පරිත්තො ච බහිද්ධිජ්ඣානතිකෙසු පි චතුසොත්තෙසු ධම්මෙසු දීඛවකුටු පවත්නති.

1. B. න නුතාරම්භණාති හි. 2 B. -රම්භණතො 3. B. අධ්දියෙවං

4. P. -බ්බාතාරං. 5 B. -මත්තො.

1154. දිබ්බසොතසමං දිබ්බ-වක්ඛු ආරමමණ්නකමෙ;
රූපං සද්දෙහි දව්නනමි¹ අයමෙව විසෙසනා.
1155. අනාගතංසද්දණමපි පරිත්තාදිසු අච්ඡ
ආරමමණවිභාගෙසු පවත්නති කථං පත?
1156. නිබ්බතතිස්සනායං කාමාවචරෙති පජානතො
පරිත්තාරමමණං හොති; රූපාරූපෙසවනාගතො
1157. නිබ්බතතිස්සනායං වානි සියා මහග්ගනගොවරං;
'භාවෙස්සති අයා මග්ගං, ඵලං සවජ්ඣතිස්සති,'"
1158. ඵලං පජානතො අප්පමාණාරමමණකං භවෙ;
මග්ගං භාවෙස්සති'චෙචචං ජානතො මග්ගභොවරං
1159. ඵකනොතන ඉදා සද්දණං හොතාතාගතගොවරං;
වෙතොපරියනතු කිඤ්චාපි හොතාතාගතගොවරං;
1160. අථ බො පත තං සත්ත-දිවසබ්බන්තරො² පත
විත්තමෙව ච ජානාති; තති තං අඤ්ඤාගොවරං.
1161. අනාගතංසද්දණස්ස අනාගතංව³ ගොවරං;
'අහං දෙවො භවිස්සාමි' ඉචෙචචජ්ඣිත්තගොවරං;
1162. "තිස්සො, ථුස්සො අමුත්තායං නිබ්බතතිස්සනාගතො"
ඉචෙචචං ජානතො තස්ස බහිද්ධාරමමණං සියා;
1163. ජානතො තාමගොතතස්ස යස්ස කස්සවි'නාගතො
ථුබ්බෙතිවාසද්දණංව තං නවත්තබ්බගොවරං.
1164. යථාකමමුපගං සද්දණං පරිත්තාදිසු පඤ්චසු
ආරමමණවිභාගෙසු පවත්නති කථං පත?
1165. ජානතො කාමකමමස්ස පරිත්තාරමමණං සියා;
තථා මහග්ගතකමමස්ස තං මහග්ගතගොවරං.
1166. අතීතමෙව ජානාති, තස්මා වාතීතගොවරං;
අජ්ඣිත්තාරමමණං හොති අත්තතො කමමජානතො;
1167. බහිද්ධාරමමණං හොති පරකමමපජානතො.
ඵලං පවත්ති සද්දතබ්බො යථාකමමුපගස්ස පි.
1168. සත්තන්තමපි අභිඤ්ඤානං වුත්තො ආරමමණකකමො
ඵත්ථ වුත්තනකයෙනෙව වෙදිනබ්බො විභාවිතා.

1169. විවිධත්වණණපදමෙහං¹,
 මධුරත්වමණිසාරමුත්තමං.²
 සොභුජනස්ස හදයපිතිකරං,³
 සුඤ්ඤං තං⁴ කොචි මනුජො සවෙනතො?

ඉති අතිධම්මාවතාරෙ අභිඤ්ඤාරමමණනිදදෙසො නාම
 සත්තාරසමො පරිචෙජ්ජෙ.

XVIII අට්ඨාරසමො පරිචෙජ්ජෙ.

දිසිමිසු භිනිදෙදෙසො.

1170. සමායං පත සාහිඤ්ඤං භාවෙනා තදනන්තරං
 භාවෙනබ්බො යතො පඤ්ඤ භික්ඛුනා තෙන ධිමනා,
 1171. තතෙ'හං දාති වත්තමි පඤ්ඤභාවනමුත්තමං
 සමාසෙනෙව භික්ඛුනං පරං පිතිසුඛාවහං.
 1172. කා පඤ්ඤ පත? කො ව'තො? කිමස්සා ලක්ඛණාදිකං?
 කතිධා සා? කථං තෙන භාවෙනබ්බාති? චුච්චතො:
 1173. පඤ්ඤ විපස්සනා පඤ්ඤ, පුඤ්ඤවිත්තසමාසුභා;
 පජානාතීති සා පඤ්ඤ; ජානනා වා පකාරතො.
 1174. සඤ්ඤ-විඤ්ඤණ-පඤ්ඤනං, කො විසෙසො? කිමන්තරං
 සඤ්ඤ-විඤ්ඤණ-පඤ්ඤනං, ජානනතෙන සමෙ පි ව,
 1175. සා සඤ්ජානනමත්තාව⁵ සඤ්ඤ නිලාදිතො පත;
 ලක්ඛණපරිචෙධනතු කාතුං සකෙකාති තෙව සා.
 1176. විඤ්ඤණං පත ජානාති නිල-පිතාදිගොවරං,
 සකෙකාති පි අතිව්වාදි-ලක්ඛණං පටිවිජ්ඣිතුං;
 1177. උස්සකෙකඤා ත සකෙකාති මග්ගා පාපෙතුමෙව නං;
 පඤ්ඤ චුත්තනතං කාතුං සකෙකාති නිවිධමි ව.⁶
 1178. ඉමෙසං පත තිණණමපි විසෙසො සමුදිරිතො.
 සබ්බෙසං පත ධම්මානං සභාවපරිචෙධනං.
 1179. ලක්ඛණං පත පඤ්ඤය ලක්ඛණඤ්ඤාති දිපිතං;
 සමෙමාහනනිකාරස්ස විද්ධංසතරසා මනා;
 1180. අසමෙමාහපච්චුපට්ඨානා, සමාධාසනනකාරණා.
 එවමෙත්ථ ව විඤ්ඤායා පඤ්ඤායං ලක්ඛණාදිතො.⁷

1. B. පදෙති සමපනනං. 2. B. මධුරත්වමනිතිසාරං ගන්තං.
 3. B. හදයං පිතිකරං. 4. B. සුඤ්ඤය. 5. B. මත්තං ව.
 6. B. නං. 7. B. පඤ්ඤය ලක්ඛණාදිකා.

“කතිවිධානි” එන්:

1181. ලකභේතෙකධා වුතතා; ලොකිකා'ලොකිකා දව්ධා.
ලොකියෙනෙත් මගෙන යුතතා සා ලොකිකා සියා;
1182. ලොකුතතරෙන මගෙන යුතතා ලොකුතතරා මනා
තිවිධා පි සියා පඤ්ඤ විනතා-සුතමයාදිතො;
1183. තත්'තතතොව විනතාය නිපථනතතා හි තය්ස සා
තොති විනතමයා පඤ්ඤ හුරිපඤ්ඤක දෙසිතා.
1184. පරතො පන සුචාන ලභා පඤ්ඤ අයං ඉධ
සුතෙනෙව ව නිපථනතා පඤ්ඤ සුතමයා මනා.
1185. යථා වාපි තථා වෙ'ත් භාවතාය වසෙන තු
නිපථනතා අපපණාපතතා පඤ්ඤ සා භාවතාමයා.
1186. පටිසම්භිද්වතුකකය්ස වසෙන වතුධා සියා:
අත්-ධම්ම-නිරුතතිසු ඤාණං ඤාණෙසු නිසු පි.
1187. යං කිඤ්චි පච්චසුපපනං විපාකා ව ක්‍රියා තථා
තිබ්බාණං භාසිතතො ව පඤ්ඤවතෙ අත්සඤ්ඤිතා.
1188. එලනිබ්බතතකො තෙතු, අරියමග්ගො ව භාසිතං
කුසලාකුසලඤ්ඤවති පඤ්ඤවතෙ ධම්මසඤ්ඤිතා.
1189. තසම්ම අත්ථෙ ව ධම්මෙ ව යා සභාවනිරුතති තු
නිරුතති නි ව නිද්දිට්ඨා නිරුතතිකුසලෙන සා.
1190. ඤාණමාරමණං කතා තිවිධං පච්චචෙකකතො
තෙසු ඤාණෙසු යං ඤාණං පටිභාණනති තං මනං.
1191. පරියතති-පරිපුච්ඡාති සවණාබ්ගමෙති ව,
පුබ්බයොගෙන ගවජනති පහෙදං පටිසම්භිද්.

“කථං භාවෙතබ්බා”නි එන්:

1192. බකාදීසු හි ධම්මෙසු භුමිභුතෙසු යොගිතා
උග්ගභාදිවසෙනෙ'ත් කතා පරිවයං පන,
1193. සීල-විතත-විසුද්ධි ව සමපාදෙඤ්ඤා තතො පරං
දිට්ඨිසුද්ධාදයො පඤ්ඤ සමපාදෙනෙතන සුද්ධියො,
1194. තාය පඤ්ඤය යුතෙන හිතෙන ජනනාදිතො
භාවෙතබ්බා භවාභාවං පත්ථයෙනෙතන භික්ඛුතා.
1195. රුපඤ්ඤ වෙදනා සඤ්ඤා සංඛාරා වෙච්ච සබ්බසො
විඤ්ඤාණඤ්ඤවති පඤ්ඤවතෙ සමමාසමුද්ධාදෙසිතා.

1196. තත්ථ යං කිංකුචි රූපං තං අනිතාතාගතාදිකං
අජ්ඣතතං වා බහිඤා වා සුබ්බුතො'ළාරිතමපි වා,
1197. භිතං වා පි පණිතං වා, යං දුරෙ යඤ්ච සනතිකෙ
සබ්බං තමෙකතො කථා රූපකකිකොති ට්ථිච්චති.
1198. ඉතරෙසු පි යං කිංකුචි තං වෙදසීතලකකිණං,
සබ්බං තමෙකතො කථා වෙදනාකකිකිතා කතා
1199. විතතජං පත යං කිංකුචි තං සඤ්ජාතතලකකිණං,
සබ්බං තමෙකතො කථා සඤ්ඤකකිකොති ට්ථිච්චති
1200. යං කිංකුචි විතතසමීභුතං අභිසංඛාරලකකිණං,
සබ්බං තමෙකතො කථා සංඛාරකකිකිතා කතා.
1201. තත්ථ විතතනතු යං කිංකුචි තං විජාතතලකකිණං,
සබ්බං තමෙකතො කථා විඤ්ඤාණකකිකිතා කතා.
1202. චතතාරො ව මහාභුතා උපාදා වතුච්ඡිසති
අවස්ථිසතිධා වෙතං රූපං රූපතති ගණහති.
1203. එකාසීතිසා විතෙතන සංයුතා වෙදතාදයො
වෙදනා-සඤ්ඤ-සංඛාර-විඤ්ඤාණකකිකිසඤ්ඤිතා.
1204. චතතාරො'රූපිකො බ්බා නාමතති පරිගණහති;
රූපකකිකො භවෙ රූපං, නාමකකිකා අරූපිකො;
1205. රූපතලකකිණං රූපං, නාමං තමතලකකිණං,
ඉති සංඛෙපතො නාම-රූපං සො පරිගණහති.
1206. එළෙනො¹ විස නාලසා කඤ්ඤා² යමකං ද්විධා
චච්චපෙති නාමඤ්ච රූපඤ්චාති ද්විධා පත;
1207. නාමතො රූපතො අඤ්ඤා සතො වා පුග්ගලොපි වා
අතතා වා කොපි තතීති නිට්ඨං ගච්ඡති සබ්බථා.
1208. එවං චච්චපෙති, සො නාමරූපං සභාවතො
සතතසමොග්ගතත්ථං බ්බුසුතවසෙති'ධ³
1209. "නාමරූපමතතඤ්ඤාච තතී කොවිධි පුග්ගලො"
එවමෙත්ථ පණිතො පොසො, චච්චපෙති තං පත

ට්ඨතං හෙතං:

1210. "යථාපි අභිතසමාරා හොති සද්දො රථො ඉති.
එවං බ්බෙසුසු සනෙතසු හොති සතතාති සමමුති"

1. B. පාලෙනො. 2. E. බ්බිනතු. 3. B. බ්බුසුතතවසෙතිධ.

1211. යථාපි දරුයනනඤ්ඤි නිජජවඤ්ඤා නිරිහකං
දරු-රජ්ජසමායොගෙ තං ගවජ්ඤි පි නිට්ඨති;
1212. තපේ'දං තාම-රූපමපි නිජජවඤ්ඤා නිරිහකං
අඤ්ඤාමඤ්ඤාසමායොගෙ තං ගවජ්ඤි පි නිට්ඨති.

තෙනානු පොරාණා:

1213. "තාමඤ්ඤා රූපඤ්ඤා ඉධත්ථි සච්චනො;
තගෙත්ථ සතෙනා මනුජො ච විජ්ජති
සුඤ්ඤං ඉදං යනනමිවානිසංඛතං,
දුක්ඛස්ස පුඤ්ඤො තිණ්‍හකට්ඨසාදිසො'ති
1214. අඤ්ඤාමඤ්ඤාපතිස්සාය දණ්ඩනෙසු ධිතෙසු හි
එක්ඛමිං පතමානෙ භූ තපේච පතති'තරො.

තෙනානු පොරාණා:

1215. "යමකං තාමරූපඤ්ඤා උහො අඤ්ඤාඤ්ඤාතිස්සිතා,
එක්ඛමිං හිජ්ජමානස්මිං උහො හිජ්ජනති පච්චයා."
1216. උභින්නං තාමරූපානං තාමං නිතෙතජමෙත්ථ, තං
සකෙතෙච හි තෙජේත ත සකෙකාති පච්චතතිතුං;
1217. ත බ්‍යාහරති, නො සෙති, ත නිට්ඨති, ත ගවජ්ඤි,
ත රොදති, ත වොදෙති,¹ ත භුඤ්ජති, ත බාදති.
1218. තථා රූපමපි නිතෙතජං විතා තාමඤ්ඤා සබ්බථා
සකෙතෙච හි තෙජේත ත සකෙකාති පච්චතතිතුං.
1219. භුඤ්ජාමිති පිචාමිති බාදමිති තපේච ච
රොදමිති භ්‍යාමිති රූපස්සො'තං ත විජ්ජති.
1220. තාමං නිස්සාය රූපං භූ, රූපං නිස්සාය තාමකං
පච්චතති සද්ද සබ්බං පඤ්ඤාවොකාරභූමියං.
1221. ඉමස්ස පත අත්ථස්ස ආවිභාවත්මෙච ච
ජච්චකි-පිට්ඨපපිතං චතතබ්බං උපමා ඉධ.
1222. යථා හි තාවං නිස්සාය මනුස්සා යනති අණණ්ණවෙ
එවං රූපං හි නිස්සාය තාමකායො පච්චතති.
1223. යථා මනුස්සො නිස්සාය තාවා ගවජ්ඤි අණණ්ණවෙ,
එවං තාමං හි නිස්සාය රූපකායො පච්චතති.
1224. සතතසඤ්ඤං විතොදෙත්වා තාමරූපස්ස සබ්බථා
යථාවදස්සනං එතං දිට්ඨිසුඛිනි ට්ථිච්චති.

1. B. හෙදෙති ත වොරෙති.

1225. පරිමුඤ්චිතුකාමො වෙ දුක්ඛතො ජාතිආදිතො
අනතථොසං විචජ්ජන්තා භාවයෙ පන පණ්ණිකො.

1226. දිට්ඨිවිසුද්ධිමමං පරිසුද්ධං
සුච්ඡිතරන්තු කරොති තරො යො
දිට්ඨිගතාදිමලාති අසෙසං
තාසමුපෙන්නි කිරස්ස! තරස්ස.

ඉති අනිඛමමාවතාරෙ දිට්ඨිවිසුද්ධිනිදෙදසො නාම
අට්ඨාරසමො පටිච්ඡෙදො.

(XIX එකුනවිසතිමො පටිච්ඡෙදො.)

කංඛාවිතරණවිසුද්ධිනිදෙදසො.

1227. එතස්ස තාම රූපස්ස ජාතිනා හෙතුපච්චයෙ
කංඛං² තිසු පනඤ්ඤාසු විතරිතා සිතං පන

1228. කංඛාවිතරණං තාම ඤ්ඤං තං සමුදිරිතං.
තං සමපාදෙතුකාමෙත අත්ථකාමෙත භික්ඛුතා

1229. “තාමරූපස්ස කො හෙතු? කො නු වා පච්චයො භවෙ?
ආවජ්ජිතබ්බමිච්චෙවං³; රූපකායස්ස තාවදෙ:

1230. කෙසා ලොමා තඛා දන්තා තවො මංසං නහාරු ව
අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජා වක්ඛං හදයං යකතං පි ව,

1231. ඉවෙවමාදි-ආතතිංසකොට්ඨාසඤ්ඤායස්ස⁴ හි
පරිගණනති කායස්ස මනසා හෙතුපච්චයෙ.

1232. අවිජ්ජාතණිත්‍රපාදතා කමමං හෙතු වතුබ්බිධො
එතස්ස රූපකායස්ස; ආභාරො පච්චයො මනො.

1233. ජනකො හෙතු අක්කාතො; පච්චයො අනුපාලකො;
හෙතඬිකුරස්ස⁵ ඕජනතු; පච්චයා පඨව්‍යාදයො.

1234. ඉති'මෙ පඤ්ච ධම්මා හි හෙතුපච්චයතං ගතා,
අවිජ්ජාදයො තයො තත්ථ මාතාව උපතිස්සයා;

1235. ජනකං පන කමමනතු පුත්තස්ස හි පිතා වීය;
ධාතී වීය කුමාරස්ස ආභාරො ධාරකො භවෙ,

1236. ඉවෙවමං රූපකායස්ස සො පච්චාපරිගහනං
කතා පුත පි වක්ඛුඤ්ච රූපා ආලොකමෙව ව

1. B. හි තස්ස. 2. B. කංඛා. 3. B. ආවජ්ජිතා තමිච්චෙවං.
4. B. කොට්ඨාසපච්චයස්ස. 5. B. හෙතඬිකුරස්ස.

1237. පටිච්ච වකුච්චිඤ්ඤාණං හොති'තිවෙච්චමාදිතා
තසෙත නාමකායස්ස පච්චයං පරිගණහති.
1238. සො එවං නාමරූපස්ස චූතතිං දිස්වාත පච්චයා,
යථා එතරහෙ'තනතු² අතීතෙ පි තථෙවිදං.
1239. පච්චයාව පච්චනතිත්; තථෙවාතාගතෙ පි ව
පච්චනතිස්සති; අද්ධාසු නිසෙච්චමනුපස්සති.
1240. තස්සෙවං පස්සතො යා සා පුබ්බතොත පඤ්චධා'ගතා³
අපරතොත පි යා⁴ කංඛා පඤ්චධා සමුදිරිතා,
1241. පච්චුප්පතොත පි අද්ධාතො, ඡබ්බිධා පරිකිත්තතා
සබ්බථා'තවසෙසා ව⁵ යොගිතො ඥා පතියති.
1242. එකො කමමිපිපාකාතං වසෙත පි ව පණ්ණිතො
එතස්ස නාමරූපස්ස පච්චයං පරිගණහති;
- 1243 කමමං වතුබ්බිධං දිට්ඨධමමචෙදනියං තථා
උපපජ්ජාපරපරියා' හොසිකමමවසා පත.

තත්ථ එකජවනවිපියං සත්තසු විතෙතසු කුසලා වා
අකුසලා වා පඨමජවනවෙනතා දිට්ඨධමමචෙදනියකමමං නාම.
තං ඉමිස්මිං යෙව අත්තභාවෙ විපාකා දෙති; තථා අසකෙකානතං
පත: "අහොසි කමමං, නාහොසි කමමිපිපාකො; ත භවිස්සති
කමමිපිපාකො, තත්ථි කමමිපිපාකො" ති ඉමිස්ස තිකස්ස වසෙත
අහොසිකමමං නාම හොති අත්ථසාධකා⁶ පත සත්තමජවනවෙනතා
උපපජ්ජවෙදනියකමමං නාම; තං අත්තනතරෙ අත්තභාවෙ
විපාකං දෙති; තථා අසකෙකානතං චූතතතසෙත අහොසිකමමං
නාම හොති. උභින්නමින්නතරෙ පඤ්ච ජවනවෙනතා අපරාපරිය-
වෙදනියකමමං නාම; තමතාගතෙ යදා ඕකාසං ලහති, තදා
විපාකං දෙති; සති සංසාරපච්චනතියා අහොසිකමමං නාම
ත හොති

1244. අපරං වතුබ්බිධං කමමං: ගරුකං බහුලමි⁷ ව
අසත්තඤ්ඤා කට්තතා ව කමමනති සමුදිරිතං.

1245. අඤ්ඤං වතුබ්බිධං කමමං: ජනකං උපථමාකං
තදුපපිලකං කමමං, උපසාතකමෙව ව.

2. B. එතරහිදනතු. 3. B. පඤ්චධා තථා 4. B. අපරතොත සියා.
5. B. සබ්බා වාතවසෙසා ව. 6. B. අත්ථසාධකා. 7. B. බහුකමපි.

තත් ජනකකමමං තාම කුසලං වා අකුසලං වා යං¹ කමමං පටිසංඝයාමපි පවතෙතපි රුපාරූපවිපාකකකිකෙ ජනෙති. උපත්ථෙතං පන විපකං ජනෙතුං න සකෙතාති; අඤ්ඤාන කමෙත දිනතාය පටිසංඝයා ජනිතෙ විපාකෙ උපපජ්ජනකසුඛ-දුක්ඛං උපත්ථෙතාති; අභ්භානං පවතෙතති. උපටිලකමපන අඤ්ඤාන කමෙත දිනතාය පටිසංඝයා ජනිතෙ විපාකෙ උපපජ්ජනකසුඛ-දුක්ඛං පිළෙති, බාධෙති; අභ්භානං පවතතිතුං න දෙති උපසානකා පන සයං කුසලමපි සමානං අඤ්ඤං දුබ්බලකමමං සාතෙත්වා නස්ස විපාකං පටිබාහිත්වා අත්තතො විපාකස්ස ඔක්කාසං කරොති; එවං පන කමෙත ඔක්කාසෙ ඤාතෙ තස්ස විපාකං උපපන්නං තාම හොති ඉති ඉමං ද්වාදසවිධං කමමං කමමවටො² පකඛිපිත්වා එවමෙකො කමමවිපාකවසෙත තාමරූපස්ස පවතති. දිස්වා: “යථා ඉදමෙතරති එවමිතිතෙ පි අභ්භාතෙ කමමවිපාකවසෙත පච්චයතො පවතතිත්; අනාගතෙ පි පවතතිස්සති” ඉති කමමං වෙච විපාකො වාති කමමවිපාකවසෙත ලොකො පවතතිති තං සමනුපස්සති; තස්සෙවං සමනුපස්සතො සබ්බා සොළසවිධා කඛ්ඛා පතියති; හෙතුඵලසමබ්බවසෙතෙ’තං පවතති කෙවලං තාමරූපං ති සමමා සමනුපස්සති.*

1246 එවං කරණතො³ උභං කාරක⁴ න ව පස්සති;
පාකපච්චතීතො උභං න පාකපටිවෙදකං.

තෙතානු පොරාණො:

1247. “කමමස්ස කාරකො තපී; විපාකස්ස ව වෙදකො;
සුභ්බධම්මො පවතන්නති; එවෙනං සමෙදස්සනං.”

1248. “එවං කමෙම විපාකෙ ව වන්නමාතෙ සහෙතුකෙ
බිජරුකාදිකානංව පුබ්බා කොටි න ඤායති;⁵

1249. අනාගතෙ පි සංසාරෙ අපච්චති න දිස්සති”
එතමත්ථමනඤ්ඤාය තිප්පිතං අසයංවපී,

1250. සත්තසඤ්ඤං ගහෙත්වාන සස්සතුචේදදසසිතො
ද්වාසංඝිදංසි⁶ ගණන්නති අඤ්ඤමඤ්ඤවිරොධිතො,”

1. B. මරමමපොත්ථකෙ තපී. 2. B. වටො. 3 B. කරණතො,
4. B. කරණං. 5. B. න පඤ්ඤති. 6. B. දිසී.

* හෙතුඵලස්ස සමබ්බවසෙතෙව පවතති
කෙවලං තාමරූපතී සමමා සමනුපස්සති.

(මරමමපොත්ථකෙ ගාථා.)

1251. “දිට්ඨිබ්බිකඛබ්බා තෙ තණ්හාසොතෙන චුක්ඛරෙ
තණ්හාසොතෙන චුක්ඛානා තෙ දුක්ඛා පමුච්චරෙ”

1252. “එවමෙනමිහිඤ්ඤා භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො
ගමිතරං නිපුණං සුඤ්ඤං පච්චයං පටිවිජ්ඣති,

1253. කමමං තඤ්ච විපාකමති පාකො කමමං න විජ්ජති;
අඤ්ඤමිඤ්ඤං උභො සුඤ්ඤා; න ච කමමං විතා ඵලං.”

1254. “අථා න සුරියෙ අගති, න මණ්ඩලි, න ගොමයෙ;
න තෙසං ඛගිසො අඤ්ඤා; සමානාරොති ච ජායති’;

1255. තථා න අනෙතා කමමස්ස විපාකො උපලබ්භති;
බග්ගිඤ්ඤා න කමමස්ස; න කමමං තඤ්ච විජ්ජති;

1256. ඵලෙන සුඤ්ඤං තං¹ කමමං; ඵලං කමමං න විජ්ජති;
කමමඤ්ඤා බො උපාදාය තතො නිබ්බන්ධනෙන ඵලං.

1257. න ගෙඤ්ඤා දෙවො න බුග්ගා සංසාරස්සඤ්ඤා² කාරකො:
සුඤ්ඤාමමං පච්චන්තන්ති ගෙඤ්ඤාපච්චයං” ති;

1258. ඵමං තාතපසකාරොති තාමරුපස්ස පච්චයං
පරිග්ගහෙතො අධාසු තරිතො කඛිඤ්ඤානං.

1259. කඛිඤ්ඤානං තාම ඤ්ඤානං තං සමුද්ධිතං;
ධම්මට්ඨිති අභිභූතං තං සමාදායස්සතන්ති පි.³

1260. ඉමිතා පත ඤ්ඤානෙස සංසුතො බුද්ධස්සතෙ
ගොති ලොපඤ්ඤා සො සොනාපනොති චුලලකො.

1261. තස්මා සපඤ්ඤා පත අත්තකාමො
යො තාමරුපස්ස සගෙඤ්ඤාපච්චයං⁴
පරිග්ගහං සංඛු කරොති ධරො
බිපපං ස නිබ්බානපුරං උපෙති.

ඉති අග්ගිමමාධිකාරෙ කංඛාවිතරණවිසුඬිතිදේශො නාම
ඵකුනවිසතිමො පටිච්ඡෙදො.

1. B සුඤ්ඤානං සුඤ්ඤාකං (?) 2. B සමානාරොති. 3. අයං පාදො-
මඋමමපොත්තෙකෙ ඤ්ඤා. 4 B ගෙඤ්ඤාපච්චයාති.

XX විසතිමො පරිචෙජ්ජෙ

මහාමහසද්ධන්දසූත්තපිට්කේදසො.

1262. කලාපෑමමසනෙනෙව යොගො කරණීයො සියා
මහාමහෙන භූ ඤාණං තං අධිගනතුං පතිච්ඡතා.
1263. පච්චුප්පනතස්ස ධම්මස්ස නිබ්බතති උදයො මනො;
වයො විපරිණාමොති තස්සෙව සමුදිරිතො;
1264. අනුපස්සතා ඤාණන්ති වරඤ්ඤාන දෙසිතං;
සො පතෙවං පජාතාති යොගාවචරමාණවො.
1265. ඉමස්ස නාමරූපස්ස පුබ්බෙ උප්පත්තිතො පත
නිවයො රාසි වා තත්ථි; තථා උප්පජ්ජතො පි ව
1266. රාසිතො නිවයා වා පි තත්ථි ආගමනංති ව;
තථා නිරුජ්ඣමානස්ස ත දිසාගමනන්ති ව;
1267. නිරුඤ්ඤාස්ස පි එකස්මිං ථාතෙ තත්ථි වයො නි ව.
එත්ථ විණ්ණුපමා චුතතා එතස්සත්ථස්ස දිපතෙ.
1268. උදයබ්බයමනකකාරං එවං සබ්බෙපතො පත
කත්වා තස්සෙව ඤාණස්ස විභවස්ස වසෙත තු;
1269. “අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයො” නි හි ආදිතා
තයෙනෙකෙකබ්බස්ස උදයබ්බයදස්සතෙ
1270. දස දසාති කත්වාන චුතතා පඤ්ඤාසු ලකඛණා;
තෙසමපත වසෙනාපි ස¹ ධම්මෙ සමනුපස්සති.
1271. එවං රූපුදයො හොති; එවං අස්ස වයො ඉති;
උදෙති එවං රූපඤ්ඤි එවං රූපං තු චෙති² ව;
1272. එවං පච්චයතො පෙත්ථ බණ්ණො උදයබ්බයං
පස්සතො සබ්බ ධම්මා ව පාකවා හොන්ති තස්ස තෙ.
1273. උදකෙ දණ්ඩරාජීව, ආරගෙහිරිව සාසපො,
විජ්ජුප්පාදෙව ධම්මෙ තෙ පරිනතට්ඨාසිතො සිග්ගං.
1274. කදලි-සුපිතාලානවකක-මායුපමා ඉමෙ
අසාරා පත නිස්සාරා හුත්වා බායන්ති යොතිතො.
1275. එවමෙත්තාවතා තෙන උදයබ්බයදස්සතං
ලකඛණංති ව පඤ්ඤාසු පටිවිජ්ඣා සිතං පත

1276. ඤාණං අධිගතං හොති තරුණං පඨමං පත;
යස්ස වාධිගමා යොගි හොතා'රදධිවිපස්සකො.
1277. විපස්සනාය හෙතාය තරුණායා'ථ යොගිතො
විපස්සකස්ස ජායනෙන උපකෙලසා දසාපි'මෙ.¹
1278. ඔහාසො පිති පස්සද්ධි ඤාණං සද්ධා සති සුඛං
උපෙක්ඛා විරියඤ්චව නික්ඛන්ති² දසෙවිමෙ
1279. සමපත්තපට්ඨෙධස්ස සොතාපත්තාදිතො පි ච
තථා විපට්ඨපත්තස්ස උපකෙලසා ත ජායරෙ;
1280. සමමා ච පට්ඨපත්තස්ස සුත්තයොගස්ස භික්ඛුතො
සදා විපස්සකස්සෙව උපපජ්ජන්ති කීරස්ස තෙ.
1281. විපස්සනාය ඔහාසො ඔහාසොති ති පට්ඨවචති;
තස්මිං පත සමුපපනෙන යොගාවචරතික්ඛු සො
1282. "මග්ගපපතො ඵලපපතො අහමස්මි"ති ගණන්ති
අමග්ගං යෙව මග්ගොති; තස්සෙවං පරිගණන්තො³
1283. ඵචං විපස්සනාවිපි උක්ඛන්තො⁴ නාම හොති සා;
ඔහාසමෙව සො භික්ඛු අස්සාදෙනො නිසීදති.
1284. පිති විපස්සනාපිති තස්ස තස්මිං බණේ පත
තදා පඤ්චවිධා පිති ජායනෙන බුද්දකාදිනා
1285. විපස්සනාය පස්සද්ධි "පස්සද්ධි" ති පට්ඨවචති
යොගිතො කායචිත්තානි පස්සද්ධානෙව හොන්ති හි,
1286. ලහුති ච මුදුනෙව කමමඤ්ඤනෙව හොන්ති හි.
පස්සද්ධාදිති සො භික්ඛු අනුගගතිතමානසො
1287. අමානුසිං රතීං නාම අනුහොති අනුත්තරං;
යං සක්ඛාය ච ගාථායො භාසිතා හි මහෙසිතා;
1288. "සුඤ්ඤාගාරං පට්ඨංස්ස සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුතො
අමානුසි රතී හොති සමමා ධම්මං විපස්සන්තො.
1289. යතො යතො සමමසති බක්ඛානං උදයබ්බයං
ලහති පිතිපාමොජ්ජං අමතං තං විජාතනං" ති
1290. ඤාණාදයො උපකෙලසා ඤෙය්‍යා චුත්තතයෙතිධි;
ඵනෙ දස උපකෙලසා වජ්ජනියා ච යොගිතා.

1. B. දසෙවිමෙ. 2. B. විරියං නික්ඛන්ති උපකෙලසා.

3. B. පත ගණන්තො. 4 B. ඔක්ඛන්තො.

1291. එතොභාසාදයො ධම්මා උපකලසස්ස වන්ත්තො
උපකලසා හි නිද්ධිංචා; උපකලසො නිකන්ති¹ භූ
1292. තං තමාවජ්ජමානස්ස භාවතා පරිභායති;
අපභතෙහ පත්තසක්කුද්ධි ව හොති අපසස්සුතො තරො.
1293. සබ්බොභාසාදයො² ධම්මෙ ත මග්ගො හි විචාරයං
“මග්ගො විපස්සනාස්සණං” ඉච්චවං පත පණ්ණිනො,
1294. වචන්තපෙති මග්ගස්ස අමග්ගං චෙව චෙතසා
තස්ස චෙවං “අයං මග්ගො” “තයං මග්ගො” හි යොගිතො.
1295. මග්ගාමග්ගස්ස වික්කුද්ධිං සිතං ස්සණ්ණිද්ධිපත
මග්ගාමග්ගස්ස ස්සණ්ණිද්ධි පුරිස්සණ්ණිද්ධි දෙසිතං.
1296. මග්ගාමග්ගස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ පුකුස්සිද්ධි
සාරාසාරච්ඡෙදිතො සද්ධි සමාහිතා
මග්ගාමග්ගස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ තං ඉදං
බුද්ධා බුද්ධසාවකා වදන්ති තාදිකො³

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ මග්ගානම්මසාදයස්ස
නිද්දෙසො නාම විසතිමො පටිපෙක්ඛෙද්ධි

(XXI එකවිසතිමො පටිපෙක්ඛෙද්ධි.)

පටිපෙක්ඛෙද්ධිස්සෙ පටිපෙක්ඛෙද්ධිස්සෙ

1297. අට්ඨස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ පටිපෙක්ඛෙද්ධිස්සෙ
තමං පටිපෙක්ඛෙද්ධිස්සෙ තන්ති පටිපෙක්ඛෙද්ධි
1298. අට්ඨස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ තමෙත්ථ චෙදිතබ්බාති වික්කුද්ධි
උපකලසවිතිමුත්තං ස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ පත
1299. උදයබ්බස්සෙ ව භවෙති ව භවෙති අදිතචෙ තථා
නිබ්බද්ධිපුත්තසාදයො⁴ ස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ මුක්ඛිත්තමානා,
1300. පටිපෙක්ඛෙද්ධිස්සෙ සංඛාරෙ, උපෙක්ඛෙද්ධිස්සෙ මට්ඨමං.
ඉමාහි අට්ඨස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ; තමං සම්මානුලෝමිකං.⁵
1301. සම්මානුලෝමිස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ අනුලෝමං පටිපෙක්ඛෙද්ධි
තං සම්මානුලෝමිස්සෙ යොනාවර්තකිකුත්තං.
1302. උදයබ්බස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ අදිං කතං පතමස්ස
එතෙස්ස පත ස්සණ්ණිද්ධිස්සෙ කාරණියො පුතං⁶

1. B උපකලසනිකන්ති 2. E. සබ්බොභාසාදයො 3. B. වාදිකො.

4. B නිබ්බද්ධිපුත්තසාදයො. 5. B -ලෝමිකං. 6. B. පත.

1303. යථානුකතමතො තස්ස තෙසු ඥාණෙසු අට්ඨසු
අනිච්චාදිවසෙතෙව යොගං කතාං සිතස්ස හි;
1304. “අනිච්චං දුක්ඛමනතතා”ති සංඛාරෙ අනුපස්සන්තො
අට්ඨන්තං පත ඥාණානං වසෙත පත යොගිනො;
1305. විපස්සනාං සිඛාප්පතතාං හොති වුට්ඨානගාමිනී;
සච්චානුලොමඥාණනති, අයමෙව පට්ඨවති.
1306. සංඛාරුපෙකඛාඥාණං තං ආසෙවනතස්ස යොගිනො
ඉද්දති තස්ස මග්ගො ව සමුප්පජ්ජස්සනිති හි
1307. සංඛාරුපෙකඛාං සංඛාරෙ අනිච්චාං දුක්ඛාදිතො¹ නථා
සමමසිනාං භවබ්ගනනු පුත මතරතෙව ඥා;
1308. භවබ්ගනනතරං සංඛාරුපෙකඛාකතතයෙනතු²
අනිච්චාදිවසෙතෙව සංඛාරෙ පත ගොචරං.
1309. කුරුමානං මනොඥාරෙ ජායතාවජ්ජනං තතො
භවබ්ගාචරිතං කතාං ජාතස්සානනතරං පත
1310. සංඛාරෙ ගොචරං කතාං පඤ්චං ජවතමානසං
උප්පජ්ජති හි, තං විතතං පරික්ඛමනති වුට්ඨති;
1311. තදනනතරමෙවඥාඤං සංඛාරාරමණං පුත
දුතියං ජවතං හොති, උපචාරනති තං මතං;
1312. තදනනතරං තතො³ හොති නථා සංඛාරගොචරං
තතියං ජවතං විතතං අනුලොමනති සඤ්ඤිතං.
1313. පුරිමානං පතට්ඨන්තං ඥාණානං අනුලොමතො,
බොධිපක්ඛිංශමමානං උදාඤ්ච අනුලොමතො,
1314. තෙතෙව තං හි සච්චානුලොමඥාණං පට්ඨවති.
ඉදං හි පත සච්චානුලොමඥාණං මහෙසිනා
1315. වුට්ඨානගාමිනියා හි පරියොසානනති භාසිතා;
ඤ්ඤායං සබ්බප්පකාරෙන පරියොසානනති ගොත්රභු.
1316. ඉති තෙකෙහි තාමෙහි කීන්තිතා යා මහෙසිනා
වුට්ඨානගාමිනී සනතා පරිසුද්ධා විපස්සනා
1317. වුට්ඨාතුකාමො සංසාරදුක්ඛපංකා මහබ්ගායා
කරෙය්ස සතතං තත්ථ යොගං පණ්ණිතජාතීනො

ඉති අනිබ්මොචනාරෙ පටිපදාඥාණදසසත්තිසූතියෙදසො නාම එකවිසතිමො පට්ඨෙපදෙ.

XXII ද්වාවිසතිමො පරිවෙජ්ඣෙ.

ඤ්ණදස්සනවිසුද්ධිනිදෙදසො.

1318. ඉතො පරං තු භික්ඛුස්ස හොති ගොත්තුමානස්ස
ආවජ්ජනියසානන්තා මග්ගවිත්තස්ස නං පත
1319. න ච පටිපදඤ්ණ-දස්සනං වා නපෙච ච
ඤ්ණදස්සනසුද්ධිං වා භජතෙ න කුද්දවනං;
1320. උභින්නමන්නරා එතං අබ්බොභාරිකමෙව තු¹;
විපස්සනාය සොතස්මිං පතිත්තතා විපස්සනා,
1321. පුපුජ්ජනියගොත්තං² වා අභිභුය්‍ය පවත්තිතො,
ගොත්තං වුච්චති නිබ්බානං, තතො භවති ගොත්තු.
1322. ඤ්ණං චතුසු මග්ගසු ඤ්ණදස්සනසුද්ධිකං,
තත්ථ තං පස්මං මග්ගං සමපාදෙතුං පතිවජ්ජතා.
1323. අඤ්ඤං කිඤ්ච පි කාතබ්බං භික්ඛුතා තෙන තත්ථි තං
යං හි තෙන ච කාතබ්බං සියා තං කතමෙව තු;
1324. අනුලොමාවසානං හි පගුණං තික්ඛිවිපස්සනං
උපපාදෙනෙතන තං සබ්බං කතමෙව ච යොගිතා,
1325. තස්සානුලොමඤ්ණස්ස අනෙත තු අතිමිත්තකං
විසඬාරං නිරෝධඤ්ච නිබ්බානං අමතං පදං.
1326. ගොවරං කුරුමානං තං නිබ්බාතාරමමණේ පත
පස්මාවජ්ජනං වෙච පස්මාභොගතා පි ච,
1327. මග්ගස්සානන්තරාදිති පච්චයෙති පතවජ්ජි
තස්ස පච්චයභාවඤ්ච සාධයන්තං, තතො පත
1328. විපස්සනාය මුද්ධං හි සිබාපපත්තං යථාතථං
උපපජ්ජති අනාවට්ටං පරමං තස්ස³ ගොත්තු.
1329. එකෙනාවජ්ජතෙනෙව එකිස්සා යෙච විපියා
තාතාරමමණතා වා'නුලොම-ගොත්තුචෙතස්සං
1330. සත්ථා ආවජ්ජනවසානෙ තමනාවජ්ජනං පි ච
මග්ගස්ස පත තං සඤ්ඤං දත්වා විස නිරුජ්ජිති;
1331. මග්ගා පි හෙත තං දිත්තං අමුඤ්චිත්වා සඤ්ඤිතං
තං ඤ්ණමනුබ්බිකෙනො ජායතෙ තදනන්තරං.

1332. කදවි පි අනිබ්බදා-පුබ්බං මග්ගො පතෙස හි
ලොභා දෙසඤ්ඤා මොහඤ්ඤා විද්ධංසෙතො ව ජායති.
1333. න කෙවලමයං මග්ගො දෙසනාසතමෙව ව
කරොති, අපි බො'පායද්වාරාති පි පිබෙති ව.
1334. අතමනග්ගසංසාර-වට්ඨකම්මොදධිං
අපාරමනිකොරඤ්ඤා¹ සොසෙති ව අසෙසතො.
1335. මිච්ඡාමග්ගං පනට්ඨංගං ජායමානො ව උජ්ඣති;
සබ්බවෙරහයාතෙස්ස නිව්චං වුපසමෙති ව;
1336. බුද්ධසොරසපුත්තතතං උපතෙති තරං.² පත;
ආනිසංසෙ අතෙකෙපි සමපවතෙතති³ යොගිතො;
1337. දයකෙතාතිසංසාතං අතෙකෙසමතෙත ව
ආදිමග්ගෙත සංයුත්තං සද්දේශං තං සද්දේශදෙසනං.

පඨම-මග්ගඤ්ඤාං.

1338. තසෙසව්‍යතනතරං තසෙස විපාකා දො පි තිණි වා
ඵලවිත්තාති ජායතො; ත ජායතො තතො පරං.
1339. කෙවි එකඤ්ඤා දො තිණි වත්තාරි ති වදන්ති තු;
ත පතෙ'තං ගගෙනබ්බං; අජාතිකා වදන්ති තෙ.
1340. එකසොසෙවතං තප්පි, තසමා දො අනුලොමකා
තෙති ආසෙවතං ලද්ධා තතිසං හොති ගොත්‍රහු;
1341. වතුස්සං මග්ගවිත්තනතු තසමා තිණි ඵලාති හි.
අනුලොමා තයො හොන්ති, වතුස්සං හොති ගොත්‍රහු,
1342. පඤ්ඤාමං මග්ගවිත්තං ව⁴ ඵලාති දො තයො පත
සත්තවිත්තපරමා ව එකාවජ්ජනවිති හි.
1343. එත්තාවතා පතෙ'සො හි, සොතාපතො ති වුච්චති;
ඵලසං පරියොසාතෙ හවබ්බොත්තරණං⁵ සියා;
1344. තතො හවබ්බං ඡිද්දිකා මග්ගපෙකිකතෙතුකං
උපපජ්ජති මනොද්වාරෙ ආවජ්ජනමනො පත;
1345. තසමං නිරුද්ධො මග්ගසං පච්චවෙකිකණ්ණඤ්ඤා
ජවතාති හි ජායතො සතොතව පටිපාටියා.
1346. එසො ව ව තයො ඤෙයොසා ඵලාදිතම්පි පෙකිකතෙ.
පච්චවෙකිකණ්ණඤ්ඤාති හවත්තොකුතවිසති.

1. B. අපායං—

2. B. තයං.

3. B. පවත්තයති.

4. E. ව.

5. B. හවබ්බොත්තරණං.

1347. මහො, ඵලං, පභිතා ව නිලෙසා, අවසිට්ඨිතා,
නිබ්බානං වෙති පඤ්චනෙ පච්චවේක්ඛණ්හුමියො.
1348. එවං සො පච්චවේක්ඛිතො සොතාපනොපපන්නියා
යොගමාරහතෙ ධීරො දුතියාය ව භුමියා;
1349. බ්බුපඤ්චකසංඛාතං තං සංඛාරගතං පත
අතිච්චං දුක්ඛමතත්තාති, ඤ්ණෙන පරිමජ්ජති;
1350. තතො විපස්සනාවිට්ඨොගාහති ව තාවදෙ,
තස්සෙවං පටිපන්නස්ස හෙට්ඨා චුත්තතයෙන භු,
1351. තතො සංඛාරපෙක්ඛාය අවසානෙ තථෙව ව
එකාවජ්ජනවාරස්මිං ගොත්‍රභුස්ස අනන්තරං.
1352. ව්‍යාපාද-කාමරාගානං තනුභාවනතු සාධයං
සකදගාමිමග්ගො'යං ජායතෙ දුතියො පත.

දුතියමග්ග ඤ්ණං.

1353. ඉමස්ස පි ව ඤ්ණස්ස හෙට්ඨා චුත්තතයෙති'ධ
ඵලවිත්තාති ඤ්ඤායාති විඤ්ඤාතා දො ව තිණි වා.
1354. එත්තාවතා පතෙ'සො හි සකදගාමිතාමකො
සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා'න්තකරො හවෙ.
1355. හෙට්ඨා චුත්තතයෙනෙව පඤ්චධා පච්චවේක්ඛණං
එවං සො පච්චවේක්ඛිතො සකදගාමිපන්නියා
1356. යොගමාරහතෙ ධීරො තතියාය ව භුමියා
ව්‍යාපාද-කාමරාගානං පහානාය ව පණ්ණිතො;
1357. බ්බුපඤ්චකසංඛාතං තං සංඛාරගතං පුත
අතිච්චං දුක්ඛමතත්තාති ඤ්ණෙන පරිමජ්ජති;
1358. තතො විපස්සනාවිට්ඨොගාහති ව තාවදෙ,
තස්සෙවං පටිපන්නස්ස හෙට්ඨා චුත්තතයෙන භු
1359. තතො සංඛාරපෙක්ඛාය අවසානෙ තථෙව ව
එකාවජ්ජනවිට්ඨිති ගොත්‍රභුස්ස අනන්තරං.
1360. ව්‍යාපාදකාමරාගානං මූලසාත්තතු සාධයං
තස්සා'නාගාමිමග්ගො'යං ජායතෙ තතියො පත.

තතියමග්ග ඤ්ණං.

1361. ඉමස්ස පි ව ඤ්ණස්ස හෙට්ඨා චුත්තතයෙති'ධ
පවත්ති ඵලවිත්තානං වෙදිතබ්බා විභාවිතා.

1362. එතතාවතා පනෙසො' පි හොතාතාගාමි-තාමකො,¹
තපෙව පරිනිබ්බාසි අතාවතතිසභාවකො.²

1363. හෙට්ඨා චුත්තතයෙනෙව පඤ්චාධා පච්චවෙකකණං
එවං සො පච්චවෙකකිත්වා අතාගාමීහතපතතියා,³

1364. යොගමාරහතෙ ධිරො චතුස්සාය ව භුමියා
පතතියා, රූපරාගාදි-පභාතාය ව පණ්ණිනො.

1365. තදෙව⁴ සංඛාරගතං අනිච්චාදිවසෙක සො
පරිවතතිතඤ්ඤාන තපෙව පරිමජ්ජති;

1366. තතො විපස්සාතාචීචිමොගාහති ව තාවදෙ;
තස්සෙවං පටිපන්නස්ස හෙට්ඨා චුත්තතයෙන භු

1367. තතො සංඛාරූපෙකකාය අවසානෙ තපෙව ව
එකාවජ්ජනවාරයමිං ගොත්‍රභුස්ස අතන්නරං

1368. තස්සාරහතතමග්ගොගං ජායතෙ භු තතො පරං
රූපරාගාදිදෙසානං විභංසනකරො පත.

චතුස්සමග්ග ඤාණං.

1369. ඉමස්ස පි ව ඤාණස්ස හෙට්ඨා චුත්තතයෙනි'ධ
පවතති ඵලවිත්තානං වෙදිතබ්බා විභාවිතා.

1370. එතතාවතා පනෙ'සො පි⁵ අරහා තාම අට්ඨමො
අරියො පුග්ගලො හොති, මහාබ්ණිසවො අගං

1371. අනුප්පත්තසද්දෙවො ව, බිණ්සංයොජනො ඉසි,⁶
සදෙවකස්ස ලොකස්ස දකඛිණේයොසා අනුත්තරො.

1372. එතතාවතා චතස්සො පි ඤාණදස්සනසුද්ධියො
තිත්තස්සාය හි භික්ඛුතං සංඛෙපෙනෙව දස්සිතා.

1373. සද්ධෙන සම්මා පත භාවතියා
අරියාය පඤ්ඤාය ව භාවතා'යං⁷
විසුද්ධිකාමෙන තපොධනෙන
භවකතං පඤ්ඤායා බුධෙන.

ඉති අග්ගිමමාවතාරෙ ඤාණදස්සනවිසුද්ධිතිදෙසො නාම
බාවිසන්තො පටිවෙජ්ජෙ.

1. B. තාමයං. 2. B. සභාවතො. 3. B අතාගාමීරියසාවකො.
4. B. තපෙව. 5. B හි. 6. B ඉසි. 7. B භාවතාය.

XXIII තෙව්සතිමො පරිචෙජ්ඣො.

කිලෙසපභානකථා

1374. එතෙසු යෙන යෙ ධම්මා පභානබ්බා භවන්ති හි
තෙසං දුති කරිස්සාමි පකාසනමිතො පරං.

තෙසං පභානමෙවං වෙදිතබ්බා: එතාති හි යථායොගං
සංයෝජන-කිලෙස-මිච්ඡන්ත-ලොකධම්ම-මච්ඡරිය-විපල්ලාස-ගන්ධ-
-අගති-ආසව-මිස-යොග-නිවරණ-පරාමිස-උපාදානානුසය-මල-
අකුසලකම්මපථ-අකුසලවිත්තුප්පාද සංඛාතානං පභානකරාති.

තත්ථ “සංයෝජනාති” හි දස සංයෝජනාති, සෙය්‍යපීදං
රූපරාශාරූපරාග-මාන-උද්ධවං’විජ්ජාති ඉමෙ පඤ්ච උද්ධමානිදං-
සංයෝජනාති නාම; සකකායදිට්ඨි විවිකිච්ඡා සිලබ්බතපරාමාසො
කාමරාගො පටිඝොති ඉමෙ පඤ්ච අධොභානිදං සංයෝජනාති
නාම.

“කිලෙසා” හි දස කිලෙසා, සෙය්‍යපීදං: ලොභො දොසො
මොහො මානො දිට්ඨි විවිකිච්ඡා පිනං උද්ධවං අතිරිකං
අනොත්තප්පං හි.

“මිච්ඡන්තාති” හි දස මිච්ඡන්තාති සෙය්‍යපීදං: මිච්ඡාදිට්ඨි
මිච්ඡාසංකප්පො මිච්ඡාවාචා මිච්ඡාකම්මනෙතො මිච්ඡාආජිවො
මිච්ඡාවායාසමො මිච්ඡාසති මිච්ඡාසමාධි මිච්ඡාඤ්ඤා මිච්ඡා
විමුත්තිති.

“ලොකධම්මාති” හි අට්ඨ ලොකධම්මා: ලාභො අලාභො අයසො
යසො නිත්‍ය පසංසා සුඛං දුක්ඛන්ති. ඉධ පන කාරණුපචාරෙන
ලාභාදිවඤ්ඤාසං අනුක්‍රයස්ස, අලාභාදිවඤ්ඤාසං පටිඝස්ස ච
ලොකධම්මගතණෙන ගහණං කතන්ති වෙදිතබ්බං.

“මච්ඡරියාති” හි පඤ්ච මච්ඡරියාති: ආවාසමච්ඡරියං කුල
මච්ඡරියං ලාභමච්ඡරියං ධම්මමච්ඡරියං වණණමච්ඡරියන්ති ඉමාති
ආවාසාදිසු අඤ්ඤාසං සාධාරණභාවං අසහනාකාරෙන පවත්නාති
මච්ඡරියාති.

“විපල්ලාසා” හි අතිවච-දුක්ඛ-අතත්ත-අසුභෙසු යෙව චක්ඛුසු
“නිවචං සුඛං අත්තා සුභ”න්ති එවං පවත්නා සඤ්ඤාවිපල්ලාසො
විත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසොති ඉමෙ තයො විපල්ලාසා.

“ගන්ධ” හි වතනාරො ගන්ධා: අභිජ්ඣාකායගන්ධෝ, ව්‍යාපාදො, සීලබ්බතපරාමාසෝ, ඉදං සච්චාභිතිවෙසො කායගන්ධෝති.

“අගති” හි ඡන්ද-දෙස-මොහ-හයාති. “ආසවා” හි වතනාරො ආසවා කාමරාග-භවරාග-මිච්ඡාදිට්ඨි-අවිජ්ජාසවොති ඔස-යොගා-නිතිපි තෙසමෙව අභිවචනා. “නිවරණාති” හි කාමච්ඡන්දයො. “පරාමාසෝ” හි මිච්ඡාදිට්ඨිය අභිවචනං. “උපාදානාති” හි වතනාරි උපාදානාති කාමුපාදානාදිති “අනුසයා” හි, සත්ත අනුසයා: කාම රාගානුසයො පටිසං - මාත - දිට්ඨි - විචිකිච්ඡා - අවිජ්ජා - භවරාගානුසයොති,¹ “මලා” හි තයො මලා:² ලොහො දොසො මොහොති

“අකුසලකම්මපථා” හි දස අකුසල-කම්මපථා, සෙය්‍යපිදං, පාණතිපාතො, අදින්නාදානං, කාමෙසු මිච්ඡාවාරො, මුසාවාදො, පිටුණාවාවා, ඵරුසාවාවා සම්පප්පලාපො, අභිජ්ඣා, ව්‍යාපාදො, මිච්ඡාදිට්ඨි දසඅකුසලවිතතුප්පාදාපි ලොහමුලාති අංඝ, දෙසමුලාති දො, මොහමුලාති දොති ඉමෙ ආදාසාති එතෙසං සංයොජනා දිනං එතාති යථාසම්භවං පහානකරාති.

කථං? සංයොජනෙසු නාව සක්කායදිට්ඨි-විචිකිච්ඡා-සීලබ්බත පරාමාසා අපායගමනියා කාමරාග-පටිසාති එතෙ පඨම-මග්ගඤ්ඤාණ වජ්ඣා; සෙසා කාමරාග-පටිසා ඔලාරිකා දුතියමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; පුටුමා තතියමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; රුපරාගාදයො පඤ්චපි වතුන්මග්ග ඤ්ඤාණවජ්ඣා.

එවං³ කිලෙසෙසු දිට්ඨි-විචිකිච්ඡා පඨමමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; දොසො තතියමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; ලොහ-මොහ-මාත-පිත-උද්ධච්ච-අතිරික-අනොත්තප්පාති වතුන්මග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣාති. මිච්ඡතෙතසු මිච්ඡාදිට්ඨි මුසාවාදො මිච්ඡාකම්මනොතා මිච්ඡාආජ්ඣොති ඉමෙ පඨමමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; මිච්ඡාසංකප්පො පිටුණාවාවා ඵරුසාවාවාති ඉමෙ තතියමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; වෙනනා යෙව වෙත්ථ මිච්ඡාවාවාති වෙදිතබ්බා සම්පප්පලාප-මිච්ඡාවායාම-සති-සමාධි-විමුත්ති-ඤ්ඤාති වතුන්මග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣාති. ලොකධම්මෙසු පටිසො තතියමග්ගඤ්ඤාණ වජ්ඣා; අනුතයො වතුන්මග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; යසෙ ව පසංසාය ව⁴ අනුතයො වතුන්මග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣාති එකෙ මච්ඡරියාති පඨමමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣාති එව.

1. B. භවරාගාච්ඡානුසයො. 2. B. මුලාති තයො මුලා.

3. මරමමපොත්ථකෙ තස්සි.

4. B. යසො පසංසා ව (මරමමපොත්ථකෙ පාඨහෙදො.)

විපල්ලාසෙසු පන අනිවේචනිවං, අනන්තනි අනන්තනි ව සඤ්ඤා-විතන-දිට්ඨි-විපල්ලාසා, දුකෙහි සුඛා, අසුභෙ සුභනා දිට්ඨිවිපල්ලාසො වානි ඉමෙ පස්මමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; අසුභෙ සුභනා සඤ්ඤා විතන-විපල්ලාසා තතියමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; දුකෙහි සුඛානි සඤ්ඤා විතන-විපල්ලාසා¹ චතුත්මග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා.

ගනේසු සීලබ්බතපරාමාස- ඉදංසච්චාභිනිවේස- කායගන්තා පස්ම-මග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා; ව්‍යාපාදකායගනේසා තතියමග්ගඤ්ඤාණ-වජ්ඣා; අභිජ්ඣාකායගනේසා චතුත්මග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා ව. අගතියො පස්මමග්ගඤ්ඤාණවජ්ඣා.

ආසවෙසු දිට්ඨාසවො පස්මඤ්ඤාණවජ්ඣා; කාමාසවො තතිය-ඤ්ඤාණවජ්ඣා; ඉතරෙ දො චතුත්මඤ්ඤාණවජ්ඣා; ඔස යොගෙසු පි එසෙව තයො. නිවරණෙසු විවිකිච්ඡානිවරණං පස්මඤ්ඤාණවජ්ඣා; කාමච්ඡදො ව්‍යාපාදො කුතකුච්චනානි තිණි තතියඤ්ඤාණවජ්ඣාති; පිතමිදං උදාව්වාති චතුත්මඤ්ඤාණවජ්ඣාති. පරාමාසො පස්මඤ්ඤාණවජ්ඣා.

උපාදනෙසු සබ්බසම්පි ලොකියධම්මානං චන්ද්‍රිකාමවසෙන කාමානි ආගතතතා රුපාරුපෙසු රාගොපි කාමුපාදනෙ පතති;² තසො තඤ්ච කාමුපාදනං චතුත්මඤ්ඤාණවජ්ඣා; සෙසානි පස්ම ඤ්ඤාණවජ්ඣාති. අනුසයෙසු දිට්ඨි-විවිකිච්ඡානුසයං පස්මඤ්ඤාණවජ්ඣා; කාමරාගපිඤ්ඤානුසයං තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; මාන-භවිරාගා'විජ්ජානු සයං චතුත්මඤ්ඤාණවජ්ඣා.

මලෙසු දෙසමිලං තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; ඉතරානි චතුත්මඤ්ඤාණ වජ්ඣානෙ'ව.

අකුසලකම්මපටේසුපි පාණානිපාතො අදින්නාදනං මිච්ඡාචාරො මුඤ්ඤාචාරො මිච්ඡාදිභිනි ඉමෙ පස්මඤ්ඤාණවජ්ඣා; පිසුණාචාරා ඵරුසාචාරා ව්‍යාපාදො ව තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; සමප්පල්ලාපො අභිජ්ඣා ව චතුත්මඤ්ඤාණවජ්ඣා ව.

අකුසලවිතතුපපාදෙසු වත්තාරො දිට්ඨිගතවිතතුපපාද, විවිකිච්ඡාසමපසුතො වානි පඤ්ච පස්මඤ්ඤාණවජ්ඣා; දො පටිස සමපසුතො තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; සෙසා චතුත්මඤ්ඤාණවජ්ඣාති. යං ච යෙන වජ්ඣං, තං තෙන පභාතබ්බං තාමි; තෙන චුත්තං: "එතෙසං සංයෝජනාදිතං ධම්මානං එතානි යථායොගං පභාතකරානිති.

1. මරමමපොත්තකෙ තඤ්ච. 2. B. අවතනති. 3. B. මුලෙසු දෙසමුලං.

1375. එතෙසු ඤාණෙසු ව යෙන යෙන
 යො යො හි ධම්මො සමුපෙති ඝාතං
 සො සො අසෙසෙන ව තෙන තෙන
 සන්දසයිතො සාධු මයා පනෙවං.

කිලෙසපහානකථා නාමාශං 1

1376. පරිඤ්ඤාදිති කිව්වාති යාති චුත්තාති සජ්ජනා,
 සව්වාභිසමයෙ තාති පවත්නාමි ඉතො පරං.
1377. එතෙකස්ස පතෙ'තෙසු ඤාණස්සෙකකකිණේ² සියා
 පරිඤ්ඤා ව පහානඤ්ච සච්ඡිකිරියා ව භාවතා.
1378. පරිඤ්ඤාදිති එතාති කිව්වාතෙ'කකකිණේ පත
 යථාසම්භවතො³ තාති ජාතිතබ්බාති විඤ්ඤාතා.
1379. පදිපො හි යථා ලොකෙ අපුබ්බං අවර්ගං ඉධ
 චතතාරි පත කිව්වාති කරොතෙකකකිණේ පත:
- 1380 ආලොකං ව විදංසෙති,⁴ තාසෙති තිමිරං පි ව,
 පරියාදිගති තෙලං ව, වර්ටිං⁵ ක්කිපෙති එකතො;
1381. එවං තං මග්ගඤ්ඤාමපි අපුබ්බං අවර්ගං පත
 චතතාරි පි ව කිව්වාති කරොතෙකකකිණේ පත:
1382. පරිඤ්ඤාභිසමයෙන⁶ දුක්ඛං අභිසමෙති සො,
 පහානාභිසමයෙන⁷ තථා සමුදයං පි ව,
1383. භාවනාවිධිතා යෙව මග්ගං අභිසමෙති තං,
 ආරමමන්ත්‍රියායෙ'ව තිරොධං සච්ඡිකරොති සො.

චුත්තමපි වෙතං: "මග්ගසම්බන්ධස්ස ඤාණං, දුක්ඛෙ පෙ'තං
 ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ පෙ'තං ඤාණං, දුක්ඛතිරොධෙ පෙ'තං ඤාණං,
 දුක්ඛතිරොධගාමිතියා පටිපදාය පෙ'තං ඤාණං"ති. තත්ථ යථා
 පදිපො වර්ටිං ක්කිපෙති, එවං මග්ගඤ්ඤාමං දුක්ඛං පරිජානාති;
 යථා අකුසාරං තාසෙති, එවං සමුදයං පජගති; යථා ආලොකං
 විදංසෙති⁴, එවං සහජාතාධිපතිපච්චයනාය සම්මාසංකප්පාදිමග්ගං
 භාවෙති; යථා තෙලං පරියාදිගති, එවං කිලෙසපරියාදනෙන
 තිරොධං සච්ඡිකරොතිති වෙදිතබ්බං.

1384. උග්ගච්ඡන්තො යථා'දිවෙවං අපුබ්බං අවර්ගං⁶ පත
 චතතාරි පත කිව්වාති කරොතෙකකකිණේ ඉධ:

1. B. කිලෙසපහානකකමකථායං. 2. B. ඤාණස්සෙකකකිණේ.
 3. B. යථාසම්භවතො. 4. B. විධංසෙති. 5. B. චතති.
 6. B.-සමයෙනෙව. 7. B.-සමයෙනෙව. E පහානාභිසමෙතෙසු.
 8. B. අපුබ්බාවර්ගං.

- 1385 ඔහාසෙති ව රුපාති, නාසෙති නිමිරමපිව,
අලොකඤ්ච විදංසෙති, සිතඤ්ච පටිභඤ්ඤාති;
1386. යථා ව මහති නාවා අපුබ්බං අවරිමං¹ පන
වත්තාරි පන කිච්චාති කරොතෙකකකිණේ ඉධි:
1387. ජහති ඔරිමං තිරං, සොතං ඡිඤ්ඤාති සා පන,
තථා වහති භණ්ඩඤ්ච, තිරං අපෙපති පාරිමං.
1388. නාවායො'රිමතිරස්ස යථා පජ්ඣනමපන
තථෙව මග්ගඤ්ඤාත්ස්ස දුක්ඛස්ස පරිජාතකං.
1389. යථා ඡිඤ්ඤාති සා සොතං, තණ්හං ජහති තං තථා.
යථා වහති තං භණ්ඩං සහජාතාදිනා පන
1396 තථෙව පච්චයතෙතන මග්ගං භාවෙති නාම සො;
යථා පාරං පන එවං නිරොධාරමමණං භවෙ.
1391. ලොකුත්තරෙත නිද්දිට්ඨා යා ලොකුත්තරභාවතා
සා සංඛෙපනසෙතෙ'වං මයා සාධු පකාසිතා
1392. කො හි නාම තරො ලොකෙ ලොකුත්තරසුඛාවහං
භාවනමපන පඤ්ඤාය න ව භාවෙය් පණ්ණිතො.
1393. ඉදං විදිතා භිතභාවතං වතං²
උපෙති යො වෙ සුඛසංතිතං හිතං
විධුය් විතතස්ස අනුත්තමං³ තමං
උපෙති වා'විග්ගහකං පදං පදං.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ ඤාණදස්සනවිසුඛි නිදෙදසො නාම
තෙවිසතිමො පටිච්ඡේදො.

XXIV. චතුර්විසතිමො පරිච්ඡේදො.

පච්චයනිදෙදසො.

1364. යෙසං පච්චයධම්මානං වසා සප්පච්චයා ඉමෙ
ධම්මා, තෙ පච්චයෙ වා'හං දස්සාසිස්සාමි'තො පරං.

කතමෙ “පච්චයා”ති? චුළුචතො: හෙතරමමණාදිපති-
අතනතර-සමිතනතර-සහජාත - අඤ්ඤාමඤ්ඤා - නිස්සය්‍යපතිස්සය-
පුරෙජාත-පච්ජාජාතාසෙවන-කමම-විපාකා'හරි- ඡුඤ්-කිංත-මග්ග-
සමපසුත්ත-අභි-නිභි-විගත-විපසුත්තා'විගතවසෙත⁴ චතුර්විසතිධා-
නොනති.

1. B අපුබ්බාවරිමං. 2. E. පදං. 3. B. පනුත්තමං.
4. B. විගතාවිගතවසෙත.

තත් “ගෙතුපව්වයෝ”නි ලොහො දෙසො මොහො ආලොහො අදෙසො අමොහො නි ඉමෙ ඡ ධම්මා නෙතුපව්වයෝ “ආරම්භ-පව්වයෝ” නි සබ්බ ලොකීයා ලොකුත්තරා;¹ යං යං ධම්මං ආරම්භ යෙ යෙ ධම්මා උපපජ්ජන්ති විත්තවෙතසිකා, තෙ තෙ ධම්මා තෙසා තෙසා ධම්මානං ආරම්භණපව්වයෙන පව්වයෝ, ‘අභිපතිපව්වයෝ’ නි² සහජාතාභිපති-ආරම්භණාභිපතිවසෙන දුට්ඨො; තත් සහජාතාභිපති ඡන්ද-විත්ත-විරිය-විමංසානං වසෙන චතුරුභිධො; ආරම්භණාභිපති පන දෙමනස්ස විවික්චජ්ජුඛවං-සහ ගතො,³ කිරියාබ්‍යාකතාකුසලවිපාකෙ ව, අතිරිද්ධසම්මතඤ්ච රූපං ඵපෙත්වා අවසෙසං. “අනන්තරපව්වයෝ”නි අනන්තරකිරුඤ්චා විත්ත වෙතසිකා ධම්මා; තථා “සමනන්තරපව්වයෝ”, “සහජාතපව්වයෝ”නි විත්තවෙතසිකා, මහාභූතා වෙව හදගච්ඡු ව; තථා “අඤ්ඤමඤ්ඤ-පව්වයෝ”. “නිස්සංගපව්වයෝ”නි ච්ඡුරූපාති වෙව මහාභූතා විත්තවෙතසිකා ව. “උපනිස්සංගපව්වයෝ”නි ආරම්භණානන්තර-පකතුපනිස්සංගවසෙන තිථිධො; තත් ආරම්භණපනිස්සංගො ආරම්භණාභිපති යෙව; අනන්තරූපනිස්සංගො පන අනන්තරපව්ව යො ව; පකතුපනිස්සංගො පන කායික-සුඛ-දුක්ඛ-උතු-භොජන-සෙත්තාසන-පුග්ගලා සද්ධා සීල-ගුණ-සුත-වාග-පඤ්ඤ-රාග-දොස-මොහාදයො ව. “පුරෙජාතපව්වයෝ” වජ්ජාරම්භණවසෙන දුට්ඨො; තත් ච්ඡුපුරෙජාතො තාම ච්ඡුරූපාති. ආරම්භණපුරෙජාතො තාම පච්චුපජ්ජනරූපාදිතෙව “පච්ජාජාතපව්වයෝ”නි විත්ත වෙතසිකා ව. “ආසෙවනපව්වයෝ”නි ඵපෙත්වා ආචර්ජනදායං ලොකීය-කුසලාකුසල කිරියාබ්‍යාකත-ධම්මා ව. “කම්මපව්වයෝ” සහජාත-තාතාකඤ්ඤකවසෙන දුට්ඨො; තත් සහජාතා ලොකීය ලොකුත්තරා එව; තාතාකඤ්ඤකා පන සාසව-කුසලාකුසලවෙතතා ව; අනාසවකුසලවෙතතා අනන්තරමෙව අතතතො විපාකස්ස පව්වයෝ හොති. “විපාකපව්වයෝ”නි විපාකවිත්තවෙතසිකා. “ආහාරපව්වයෝ”නි කලීඞ්කාරාහාර-එස්ස-වෙතතා-විඤ්ඤාණාහාර වසෙන චතුරුභිධො. “ඉන්ද්‍රියපව්වයෝ”නි රූපසත්තක-මන-ථිවිත සුඛදුක්ඛ-සොමනස්ස-දෙමනස්ස-උපෙක්ඛා-සද්ධා-විරිය-සති සමාධි-පඤ්ඤ-අනඤ්ඤානඤ්ඤාස්සාමිතින්ද්‍රිය - අඤ්ඤින්ද්‍රිය - අඤ්ඤානාමින්ද්‍රියානි නි බාවිසතින්ද්‍රියානි, තෙසු ඉන්ද්‍රිය-පුරිස්සින්ද්‍රියානි වජේත්වා, විසතින්ද්‍රියානි හොන්ති. “කාතපව්වයෝ”නි විතකත-විචාර-පිති-සුඛ-විතකකග්ගතාවසෙන පඤ්චවිධො. “මග්ගපව්වයෝ”නි සම්මා දිට්ඨි¹-සංකප්ප-වායාම-සති-සමාධි සම්මාචාරා-සම්මාකම්මන්තා² ජව-මිච්ඡාදිට්ඨිවසෙන නවවිධො. “සම්පසුත්තපව්වයෝ”නි විත්ත

1. B. සබ්බලොකීයලොකුත්තරං. 2. B. -පව්වයෝනි එත්.

3. B. “සහගතො”නි මරමමපොත්තෙතෙ තත්ති. 4. B. දිඞ්.

වෙනසිකාව. “විපප්‍රසන්නපච්චයෝ”ති වජ්‍රපුරෙජානාති වෙව පච්ජාජානා විතතවෙනසිකා ව. “අඤ්චපච්චයෝ”ති ජීවිතින්ද්‍රිය - කාමලිඛකාරානාරාමමණ-පුරෙජානාති වෙව නිසංසපච්චයෙ වුතත ධම්මා ව. “තඤ්චපච්චයෝ”ති අනන්තරපච්චයෝ ව; තථා “විගත පච්චයෝ” ව. “අවිගතපච්චයෝ”ති අඤ්චපච්චයෝ ව. එව මිමෙ වතුච්ඡතිපච්චයා නාම.

එඤ්ච කතීනා’කාරෙති රූපං රූපස්ස පච්චයෝ හොතිති? යථාරහං සහජාත - අඤ්ඤමඤ්ඤ - නිසංසාගාරින්ද්‍රිය - අඤ්ච - අවිගත වසෙන සත්තධා පච්චයෝ හොති. රූපං අරූපස්ස යථාරහං ආරම්මණාධිපති-සහජාත - අඤ්ඤමඤ්ඤ - නිසංසුපතිස්සය - පුරෙ ජාතින්ද්‍රිය - විපප්‍රසන්න - අඤ්ච - අවිගත - වසෙන එකාදසති ආකා-රෙති පච්චයෝ හොති. රූපං රූපාරූපස්සාති තඤ්ච.

1395. සත්තධා රූපං රූපස්ස, භවතෙකාදසෙති නං පච්චයෝ නාමධම්මස්ස; මිසංසස්ස න කිඤ්චි වු.

අරූපං අරූපස්ස රථාරහං හෙතා-රම්මණාධිපති-අනන්තර-සමනන්තර-සහජාත-අඤ්ඤමඤ්ඤ-නිසංසුපතිස්සයාසෙවන-කමම-විපාකාගාරි-න්ද්‍රිය-කාත-මග්ග-සමප්‍රසන්න-අඤ්ච-තඤ්ච-විගතාවිගත-වසෙන එකච්ඡතිධා පච්චයෝ හොති. අරූපං රූපස්ස යථාරහං හෙතාධිපති - සහජාත - අඤ්ඤමඤ්ඤ - නිසංස - පච්ජාජාත-කමම-විපාකාගාරි-න්ද්‍රිය - කාත - මග්ග - විපප්‍රසන්න-අඤ්ච-අවිගත-වසෙන පණ්ණෙරසධා පච්චයෝ හොති. අරූපං රූපාරූපස්ස යථාරහං හෙතාධිපති-සහජාත-අඤ්ඤමඤ්ඤ-නිසංස-කමම-විපාකාගාරින්ද්‍රිය - කාත-මග්ග-අඤ්ච-අවිගතවසෙන තෙරසධා පච්චයෝ හොති.

1396. එකච්ඡතිධා නාම පච්චයෝ භවත’ත්තතො; තිපඤ්චති ව රූපස්සුභින්නං තෙරසධා පත.

රූපාරූපා රූපස්ස යථාරහං සහජාත - නිසංස - අඤ්ච - අවිගතවසෙන වතුධා පච්චයෝ හොති. රූපාරූපං අරූපස්ස යථාරහං සහජාත-අඤ්ඤමඤ්ඤ-නිසංසින්ද්‍රිය-අඤ්ච-අවිගත වසෙන ජධා පච්චයෝ හොති. රූපාරූපං රූපස්සාති තඤ්ච.

1397. උහො පි රූපධම්මස්ස වතුධා හොති පච්චයෝ;¹ ඡබ්බිධා නාමධම්මස්ස; මිසංසස්ස න කිඤ්චි වු.

එතෙසු පත පච්චයෙසු කති රූපා? කති අරූපා? කති ඥානාකාති? පුරෙජාතපච්චයෝ එකො රූපධම්මො ව. හෙතු-

අනන්තර - සමනන්තර - පව්වයනිදෙදස - කමම - විපාක -
කොක - මගන - සමපසුතන - නන්ති - විගතානං වසෙන ආදස
පව්වයා අරුපබමමා ව; අවසෙසා පන එකාදස පව්වයා රුපරුප
මෙසාකාති වෙදිනබ්බා.

පුත්ත කාලවසෙන: හෙතු - සහජාත - අඤ්ඤමඤ්ඤ - නිසංස-
පුරෙජාත - පව්වයන - විපාකා'හාරිඤ්ඤ - කොක - මගන - සමප-
සුතන - විපපසුතන - අන්ති - අවිගතානං වසෙන පණ්ණරසපව්වයා
පව්වපසනාව හොනති; අනන්තර - සමනන්තරා'සෙවන - නන්ති -
විගත - පව්වයා අතිතා ව; කමමපව්වයො අතිතො වා හොති
පව්වපසනො වා; ආරමමණාගිපති - උපතිසංසයා තිකාලිකා
හොනති, කාලවිමුතතා ව

1398. පව්වපසනා ව හොනෙතත් පව්වයා දස පඤ්ච ව;
අතිතා පන² පඤ්චකො ආකාලිකො ව දසසිතො.
තයො තෙකාලිකා වෙව විමුතතා වා පි³ කාලතො.

සබ්බෙ පනිමෙ වතුච්ඡති පව්වයා යථාරහං ආරමමණ්ණප-
තිසංසය - කමම - අන්ති - පව්වයානං වසෙන වතුසු පව්වයෙසු
සංගහං ගව්ඡන්තිති වෙදිනබ්බා.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පව්වයනිදෙදසො නාම වතුච්ඡතිමො
පටිච්ඡෙදො.

1399. අභිධම්මාවතාරො'යං වරො පරමගමනිතො
ඉච්ඡතා නිපුණං බුද්ධිං භික්ඛුතා පන සොතබ්බො.

1400. සුමතිමතිවිචාරබොධනො
විමති-විමොහවිතාසනො අයං
කුමතිමති-මහාතමොහරො⁴
පටුමතිහාසකරො⁵ කතො මයා.

1401. යතො සුමතිතාමකො තාමතො
ආයාචි අසමානතො මානතො
තතො විරචිතා සදා තොසදා
මයා භිතවිතාවතා භාවතා.

1402. අත්තො ගත්තො වාපි සුත්තිතො වාපි එත්ත ව
අසුත්තං වා විරුද්ධං වා යදි දිස්සති කිඤ්චිපි

2. B. එව. 3. B. විනිමුතතාපි. 4. B. තමොනාසො.

5. B පටුමතිහාසකරො.

1043. පුබ්බාපරං විලෝකෙත්වා, විචාරෙත්වා, පුනපුනං
ධීමතා නං ගහෙනබ්බං,¹ ගහෙනබ්බං න දෙසිතො.
1404. නිවිධා ව්‍යවධානානං² ගතියො දුලුභාපි ව්‍යව
නස්මා උපපරික්ඛිත්වා වෙදිතබ්බං විහාපිතා.
1405. නිකායන්තරලද්ධිති අසමමිසෙසා අනාකුලො,
මහාවිහාරවාසීනං වාචනාමග්ගතිස්සිතො,
1406. මධුරකරසංයුතො අන්තො යස්මා පකාසිතො
නස්මා හිතත්තාමෙත කාතබ්බො ඵත්ථ ආදරො.
1407. සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙත කාරොන්තොන ව යං මයා
පුඤ්ඤං අධිගතං, තෙන සුඛං පපෙපානතු පාණිතො.
1408. අන්තරායං විතා වා'යං යථා සිද්ධිමුපාගතො
ත්ථා කල්‍යාණසංකප්පා සිද්ධිං ගව්ඡන්තු පාණිතං.
1409. තරතාරිගණාකිණ්ණො අසංකිණ්ණ-කුලාකුලෙ
පිතෙ සබ්බභගසම්පන්නෙ පසන්නසරිතුදකෙ⁴
1410. තාතාරතතසම්පුණ්ණ-විවිධාපණ්ණංකවෙ
කාවෙරිපට්ඨනෙ⁵ රමම තාතාරමොපසොභිතෙ
1411. කෙලාසසිඛිරාකාර-පාසාදපතිමණ්ඩිතෙ
කාරිතෙ කණ්ඩදසෙන⁶ දස්සනියෙ මනොරමෙ,
1412. විහාරෙ විවිධාකාර-වාරුපාකාරගොපුරෙ
ත්ත්ථ පාවිතපාසාදෙ මයා නිවසතා සතා,⁷
1413. රමමසලෙඛ-සාබලා⁸-සීලාදිගුණසොභිතා
අයං සුමතිතා සාධු යාවිතෙන කතො, තතො⁹
1414. දෙවා කාලෙත වස්සන්තු වස්සං වස්සවලාහකා;
පාලයන්තු මහිපාලා ධම්මතො සකලං මහිං.
1415. යාව තිට්ඨති ලොකසම්මං හිමවා පබ්බතුත්තමො,
තාව තිට්ඨතු සද්ධම්මො ධම්මරාජස්ස සජ්ඣතො හි.

ඉති අභිධම්මාවතාරො නාම ගන්තො සමන්තො.
උරගපුරතිවාසිකෙන ආවර්ගෙන හදනනමුද්ධිදත්තෙන
කතො අභිධම්මාවතාරො නාමායං.
අභිධම්මාවතාරො නිසිතො.

1. B. සංගහෙනබ්බං. 2. B. ව්‍යවපථානංහි. 3. B. දුබ්බධාපි වෙ
4. B. සුපසන්නසිතොදකෙ. 5. B. කාවෙරිපට්ඨනෙ.
6. B. කණ්ඩදසෙන. 7. B. සද්. 8. B. අසලෙඛමසාබලො
9. B. සතා.

අනුරාධාපුරයේ

විජයා

නාමරූපපරිච්ඡේදය

නාමරූපපරිච්ඡේද

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සමමාසමුදාසය.

පඨමො පරිච්ඡේද

1. සමමා සමමාභිසමුදායං, ධම්මං ධම්මපපතාසකං,
සඛ්ඤාං සංසුතතමං ලොකෙ වජ්ඣනාං වජ්ඣනාරහං,
2. නාමරූපපරිච්ඡේදං පච්ඤානාමි සමාසතො
මහාවිහාරවාසීනං වණණනාතයතිසසිතං.
3. තත්ථ විතතං වෙනසිකං නිබ්බාණනානි මතං තිබ්බා
නාමං; රූපනතු දුට්ඨං: භූතොපාදාය-හෙදතො.
4. කාමභූමාදිහෙදෙන තත්ථ විතතං වතුබ්බිධා,
වෙනොයුතතා ද්විපඤ්ඤාසං ධම්මා වෙනසිකා මතා.
5. වකඛු-සොත-සාණ-ජ්වහා-කායවිඤ්ඤාණධාතුයො,
සමපරිච්ඡිතවිතතඤ්ඤා, තථා සන්තර්ණදායං,
6. සොමනස්ස-සහගතං, උපෙක්ඛාසහිතං ති ව
ඉව්වාහෙතුකවිතතාති පුඤ්ඤපායාති අවස්ථා.
7. සොමනස්සයුතං තත්ථ භිනා සන්තර්ණං තථා
සත්තාකුසලපායාති නාතෙවාති විනිද්දිසෙ.
8. පඤ්ඤාචාර-මනොචාරාවජ්ජනං හසතනානි ව
ත්තිසාවිතතමුදිරිතං තිවිධමප්පි අහෙතුකං.
9. එවං අවසාරසම්ඨං මාතසං හොත'හෙතුකං,
මූලහෙදෙනාකුසලං විතතනතු තිවිධං මතං.
10. සොමනස්සසහගතං, උපෙක්ඛාසහිතං තථා,
දිට්ඨිතසමපයුතතා, විපපයුතතනානි හෙදිතං.
11. අසඬාරං සසඬාරමිති භින්නං පුතට්ඨාධා,
ලොහමූලං පකාසෙනානි තත්ථාකුසලමාතසං.
12. දෙමනස්සසහගතං, පරිසෙක සමායුතං,
දෙසමූලමසඬාරං, සසඬාරනානි පි ද්විධා

13. විවික්ඛිච්ඡාසහගතං, උද්ධව්වසහිතං ති ව
මොහමුලඤ්ච දුච්ඛං, උපෙක්ඛාය සමායුතං.
14. ආදසාකුසලානේ'වං විතතාති ති විතාවසෙ,
තිනි'හෙතුක-පාපාති. සොහනාති තතො පරං;

 15. සොමනස්සසහගතං උපෙක්ඛාසහිතං තථා,
දුච්ඛා ඤ්ඤෙත සංයුතතං, විපප්පතතනති හෙදිතං;
 16. අසඛිධාරං සසඛිධාරමිති භින්නං පුතට්ඨධා¹
සහෙතුකාමාවචර-පුඤ්ඤපාකක්‍රියා භවෙ.
 17. කාමෙ තෙව්ස පාකාති; පුඤ්ඤ-පුඤ්ඤති වීසති;
එකාදස ක්‍රියාවෙති, චතුපඤ්ඤස සබ්බථා.
 18. තක්ක-චාර-පිති-සුබ්බෙකගතතාසහිතං පන
පඨමජ්ඣානකුසලං, විපාකඤ්ච, ක්‍රියා තථා
 19. දුතියං තක්කතො හිතං; තතියනතු විචාරතො;
චතුස්සං පිතිතො හිතමුපෙකෙබ්බකගතතායුතං
 20. පඤ්චමං පඤ්චදසධා රූපාවචරමිරිතං.
පඤ්චමජ්ඣානමෙවෙකමරූපාවචරමපන.
 21. ආකාශානඤ්චායතනං පුඤ්ඤපාකක්‍රියා තථා,
විඤ්ඤාණඤ්චායතනං ව, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනකං,
තෙවසඤ්ඤාතාසඤ්ඤායතනං ආදසධා භවෙ.
 22. සොතාපතතිමග්ගවිතතං, එලවිතතං තථාපරං,
සකද්ධාම'තංගමි අරහතතනති අට්ඨධා
 23. ක්කාතඛයොගභෙදෙන කතෙකකනතු පඤ්චධා
විජාරානුත්තරං විතතං චතතාමිසවිධං භවෙ.
 24. රූපාවචරවිතතාති ගග්ගනතානුත්තරාති ව
පඨමාදික්කාතගෙදෙ, ආරූපපඤ්චාපි පඤ්චමෙ.
 25. ආදසාකුසලානේ'වං; කුසලානේ'කවීසති;
ඡතතිංසෙව විපාකාති; ක්‍රියාවිතතාති වීසති.
 26. එකවීසසතං වාථ, එකුතනවුතිවිධං
විතතං. තංසමපයොගෙන භින්නා වෙනසිකා තථා.
 27. එසෙසා ව වෙදනා සඤ්ඤා වෙනතෙකගතතා තථා
ඡ්විතං. මනසිකාරො, සබ්බසාධාරණං මතා.
 28. තක්ක-චාරාධිමොනතා ව, විරියං ඡන්ද-පිතියො
පකිණ්ණකා ඡ අකතාතා, තෙරසඤ්ඤසමානකා

29. පනිණ්ණකා න විඤ්ඤාණේ; විතකෙකා දුතියාදිසු;
විචාරො තතියාදිමහි; අබ්මොකෙකා තු කංඛිතෙ.
30. සන්තරණ-මනොධාතුතනිකෙසු විරියා තථා;
චතුත්ථාසුඛිතෙ¹ පිති; ඡන්දෝභෙතුමහි මොමුහෙ.
31. ඡසංඛි, පඤ්චපඤ්ඤාස, එකාදස ව, සොළස,
සත්තති, විසති වෙව, නාති විතතාති දීපසෙ.
32. මොහාතිරිකතොත්තපපමුඛචං සබ්බපාපජං.
ඉස්සා-මවෙජ්ර-කුක්කුචච-දෙසා තු පටිසෙ තථා;
33. ලොහො ලොහෙසු; දිට්ඨි ව දිට්ඨිසුතෙන; විසුත්තකෙ
මානො ව පිතමිඳුනතු සසංඛාරෙසු පඤ්චසු;
34. කාඛිතෙ විවිතිච්ඡාති, චුද්දසා'කුසලාති'මෙ
ආදසාකුසලෙසෙව නියමෙත චචජිතා.
35. සඤ්ඤා සති හිරොත්තපං, අලොභාදෙසමජ්ඣිතා,
කායවිතතාන-පස්සද්ධි, ලහුතා මුදුතා තථා,
36. කමමඤ්ඤාතා ව පාඤ්ඤාදං උජ්ජතාති යුගා ඡ ව,
එකුත්තවිසති ධම්මා අඤ්ඤාමඤ්ඤාච්ඡයොගිතො
එකුත්තසංඛි-විතෙනසු, සොහනෙසු චචජිතා.²
37. සමමාචාරා ව කමමන්තාජ්චොති³ විරති ඉමා;
ලොකුත්තරෙ සද්ද සබ්බා⁴ සහ; කාමසුහෙ විදුං.
38. කරුණා මුදිතා තාතා රූපෙ පඤ්චමචජ්ජිතෙ;
කද්දවි කාමෙ කුසලෙ; ක්‍රියාවිතෙන සහෙතුකෙ.
39. තිහෙතුකෙසු විතෙනසු පඤ්ඤා සබ්බත්ථ ලබ්හති;
එතෙ සඤ්ඤාදයො ධම්මා පඤ්චවිසති සොහතා.
40. ඉස්සා-මවෙජ්ර-කුක්කුචචා, විරති කරුණාදයො,
තාතා කද්දවි මානො ව; පිතමිඳුං තථා සහ.
41. සත්ත සබ්බත්ථ ජායනති; ඡ තු ධම්මා යථාරහං
චුද්දසා'කුසලෙසෙව; සොහනෙසෙව සොහතා
42. ඤෙපඤ්ඤාස පතිවෙචං ධම්මෙ⁵ සබ්බස්ස මාතසෙ
ලබ්හමානෙ විභාවෙය්‍ය පච්චිකසමි. විවක්ඛණො.
43. සොහනඤ්ඤාසමාතා ව පඨමෙ විරති⁶ විතා,
දුතියාදිසු තත්තඤ්ච, විචාරං තතියාදිසු,
44. චතුත්ථාදිසු පිතිඤ්ච, කරුණාදිඤ්ච පඤ්චමෙ,
හිත්වානෙ'වං නියොජෙය්‍ය, සංඛිපිත්වාන පඤ්චධා.

1. B.E චතුත්ථාසුඛිතෙ 2. B. පවත්තිතා. 3. D.B. කමමන්තාජ්චොති.
4. B. සමමා. 5. B. ධම්මා. 6. D. B. විරතිං.

45. පඤ්චනිංස, චතුරනිංස, තෙතනිංස ව යථාකකමං,
ආතනිංස, නිංස එවාථ ජායන්ති මහගගනෙ.
46. ගහෙවා විරතී සබ්බා, භික්ඛාන කරුණාදයො,
පඨමෙ; දුතියාදිමහි විතකකාදිං විතා තථා,

 47. පඤ්චධා ව ගණේයෙවං, ඡතනිංස ව යථාකකමං
පඤ්චනිංස, චතුරනිංස, තෙතනි සංඛයමුත්තරෙ.
 48. සොභනඤ්ඤසමානා ව කාමෙසු කුසලෙ; ක්‍රියෙ
භික්ඛා විරතියො; පාකෙ විරතී කරුණාදයො
 49. ඤාණසුත්තෙත සොමනසෙස; විසුත්තෙත ඤාණවජ්ජිනා;
උපෙකකකෙ පිහිනිනා; විපසුත්තෙත ආයං විතා.
 50. චතුර්ධා තිව්ධෙසවං විගණේය ආයං ආයං.
ත සහතුපෙකකාසහිතෙ කරුණාදීති කෙවත.
 51. අට්ඨනිංස, සත්තනිංස-ආයං, ඡතනිංසකං සුභෙ;
පඤ්චනිංස, චතුරනිංස-ආයං, තෙතනිංසකං ක්‍රියෙ.
 52. තෙතනිංස පාකෙ ආතනිංස, ආයෙකතනිංසකං භවෙ
සහෙතුකාමාවචර-පුඤ්ඤපාකක්‍රියාමතෙ.
 53. මොහාදයො සමානා ව පඨමෙ ලොභදිට්ඨියා;
තතියෙ ලොභමානෙත ජායන්තකුතච්ඡති.
 54. අට්ඨාරස පිහිනිනා පඤ්චමෙ, සත්තමෙ තථා,
තවමෙ දෙස-කුතකුච්ච-මච්ඡරිසසාහි¹ විසති.
 55. පඨමාදිසු වුත්තා ව දුතියාදිසු ජායරෙ,
පිතමිද්ධෙතෙකච්ඡස, විස, දොවිසතිකකමා.
 56. ඡන්ද-පිතිං විනුඤ්චෙව², කංඛිතෙ නිව්ඡයං විතා
පඤ්චදසෙව කඛියාය අසුභෙසු විභාවයෙ
 57. සිතෙ සමානා නිව්ඡන්ද ආදසෙකාදසෙව තු
පිතිං භික්ඛාන වොඨබ්බෙ³, විරියං සුඛතීරණේ.
 58. ආයං භික්ඛා මනොධාතු උපෙකකාතීරණේ දස.
සත්ත සාධාරණො එව පඤ්චවිඤ්ඤාණසමානා.
 59. ඉති වෙතසි සමුත්තා දොපඤ්ඤාස යථාරහං
ඤ්ඤායා වෙතසිකා ධම්මා වෙතොහෙදපසහෙදිනා⁴
 60. සුඤ්ඤානං අතිමිත්තං ව තථාපපණ්ණිතිතං ති ව
තිවිධාකාරමීරන්තී නිබ්බානමමතං බුධා.

1. B. මච්ඡරියාහි

2. E. B. ඡන්දපිතිවිනුඤ්චෙව.

3. D. භික්ඛා වොඨපතෙ.

4. B. D. පසහෙදිකො.

61. යං ආරබ්භ පචත්තන්තං තුස්සානුත්තරමානසං
සුඤ්ඤතාදිවිමොක්ඛොති නාමමාලමබ්භො ලභෙ.
62. සොපාදිසෙසනිබ්බාතධාතු වෙත්ථ¹ තථාපරා,
අනුපාදිසෙසං වාති ද්විධා ධම්මනියාමනො.²
63. තදෙතං වාතනික්කන්තං, අවචන්තං සන්තලක්කණං,³
අසාසකරණරසං, බෙමභාවොති⁴ ගගාති.
64. තං නාමෙතීති නිබ්බාතං; තමනතීති තතො පරෙ
තෙපඤ්ඤාසාති⁵ නාමාති චතුපඤ්ඤස සබ්බථා.
65. විත්තවෙනසිකයොජනාතයං
විත්තමුත්තමමිදං පකාසිතං
සාධු වෙනසි නිධාය පණ්ණිතා
සාධු සාසනධරා භවන්ති තෙ.
66. බුද්ධපපචත්තමවගාතිතබ්බොධිඤ්ඤං-
මිච්චාතිධම්මමවගාතිත සබ්බධම්මං
මගගා නාමගතරාසිමසෙසසිත්තා
සබ්බගා සබ්බමිධ යොජ්නමාදරෙත.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ නාමස්සංඝො විභාගො
පට්ඨමො පරිච්ඡේදො.

දුතියෝ පරිච්ඡේදය.

67. සභාවො ලක්කණං නාම, කිච්චසම්පජ්ජනා රසො,
ගගාකරො උපට්ඨානං, පදට්ඨානං තු පච්චයො.
68. අනතුපලඳ්ධිසංඛිතා⁷ සම්පන්නා⁸ ච පන'ත්ථනො
ලක්කණ-රසුපට්ඨානා වොහාරාභ්ගාගභෙදිතා⁹
69. තෙපඤ්ඤාස සභාවේසු තසමා හෙදං යථාරහං
ලක්කණාදිපපකාරෙති පවක්කාමී ඉතොපරං.
70. විනොතතීති භවෙ විත්තං, වින්තතමත්තමෙව වා,
සම්පසුත්තා'ථවා තෙන විනොතතීති ච ගොචරං.

1. B. වෙව. 2. B. පරියායතො 3. B. D. සන්තිලක්කණං.
4. B. බෙමභාවෙන 5. D. තෙපඤ්ඤසාති. 6. B. D. නාමත්තය
විභාගො 7. B. අනුපලඳ්ධි-. 8. D. B. සම්පන්නා 9. E. වොහාරෙ,
භොවරාදිතො. D. වොහාරාභ්ගාවභෙදිතා B. වොහාරතො ච භෙදිතා.

71. පුස්සනීති භවේ එසෙසා, පුස්සනං වාචං කෙවලං;
සමපයුත්තා'ථවා තෙන පුස්සනීති ව ගොවරා.
72. එවං කතන්ති, භාවෙ ව කරණෙ ව යථාරහං
තෙපඤ්ඤාසි සභාතෙසු සද්දනිබ්බවතං තෙය.

 73. ආලම්බණමතං¹ විත්තා, තං විජාතනලක්කණං,
සහජාතිට්ඨානරසං, විත්තාකප්පොති ගග්ගති.
 74. ආලම්බණසමොධානො එසෙසා පුස්සනලක්කණො,
සබ්බප්පකරසො තත්ථ සන්තිපාතොති ගග්ගති.
 75. වෙදනා'ලම්බණරසා, සා වෙදසිතලක්කණා,
ගොවරානුභවරසා, අනුභුතනීති ගග්ගති.
 76. ආකාරගහණං සඤ්ඤා, සා සඤ්ජාතනලක්කණා,
නිමිත්තප්පාදකරසා, උපලක්කණා ති² ගග්ගති
 77. වෙනතා විත්තවිපථාරා, සා සබ්බාපාරලක්කණා
කම්මන්තායුගතරසා, සංවිධානනනි ගග්ගති.
 78. එකග්ගතා අවිකෙබ්බො, සා'විසංභාරලක්කණා,
සමපිණ්ඩකරසා, විත්ත-සමොධානනනි ගග්ගති
 79. යාපනං සහජාතානම්නුපාලනලක්කණං
ජීවිතං ජීවකරසං ආයුබ්බෙකොති ගග්ගති.
 80. සරණං³ මතසිකාරො, සම්මන්තාභාරලක්කණො
සංයොජකරසො විත්ත-පටිපතනීති ගග්ගති
 81. සංකප්පලක්කණො තනෙකා, සහජාතීතිරොපනො
ආලම්බාගතකරසො, සන්තිරූහොති⁴ ගග්ගති.
 82. විවාරො අනුසංකානො අනුමජ්ජනලක්කණො
විත්තානුයොජකරසො, අනුපෙක්කොති ගග්ගති.
 83. අබ්මොකෙකා අසංසප්පො⁵, සුසන්තිට්ඨාන ලක්කණො
නිව්චලාපාදකරසො, දළහවුතනීති ගග්ගති.
 84. විරියං පත වායාමො පග්ගනුස්සාහලක්කණො;⁶
කිම්බාසංසීදකරසො, උපත්ථෙහොති ගග්ගති
 85. ආලම්බෙතීතතා ජ්ඣෙද්ද, කතතුකාමනලක්කණො,⁷
ආලම්බෙනෙසකරසො, භත්ථාදතනනි ගග්ගති.
 86. සහජාතානුචරණො⁸ සමප්පිකායනලක්කණා,
සමපිණ්ඩකරසා පිති, පාමුජ්ජමිති ගග්ගති.

1. D මතං. 2. B. D. උපලක්කොති. 3. B. සාධාරණො.

4. B. සන්තිසුප්පොති. 5. B. අසංකප්පො. 6. B. මුත්තස්සාහනං.

7. B කතතුකාමනං. 8. B. සංයොජනානුචරණො,

87. වෙනො සද්දහනං සද්ධා, භූතොක්කප්පකලකණ්ණා,
භිතපකකිඤ්ඤකරසා, අභිමුතනිති ගග්ගති.
88. අසමොහසභාවෙසු සති ධාරණ්ලකකණ්ණා,
ධම්මාපිලාපකරසා, අප්පමාදෙති ගග්ගති.
89. භීරී ජගුව්ඨා පාපෙසු සා හරායකලකණ්ණා
භීල-සංකොචකරසා, පාපලජ්ජාති ගග්ගති.
90. පාපසාරජ්ජමොත්තප්පං, උබ්බෙගුත්තාසලකකණ්ණං,
හග්-සංකොචකරසං, අවිසාසොති ගග්ගති.
91. අලොභො අතභිසංඝෙහා, අපරිත්තහලකකණ්ණො
මුත්තප්පවත්තකරසො අසංසග්ගොති ගග්ගති.
92. අද්දෙසො විත්තසාධලාසං, අඛ්‍යාපජ්ජකලකකණ්ණො
සණ්ඨප්පවත්තකරසො, සොමමහාවොති ගග්ගති.
93. අමොහො ඛලිතාහාවො, පටිවිජ්ඣකලකකණ්ණො,
විසයොහාසකරසො, පටිබ්බොධොති ගග්ගති.
94. තත්ත්වමජ්ඣන්තනොපෙකකා සමීකරණ්ලකකණ්ණා,
අපකකිපාතකරසා, සමමාහොති ගග්ගති.
95. පසංගාමි කායචිත්තානං දුර්ථාහාවලකකණ්ණා,
අපරිපච්ඡකරසා¹, සීතිහාවොති ගග්ගති.
96. ලුහුතා කායචිත්තානං, අදකුසාර්ලකකණ්ණා,
අවිජ්ජාරසා, සලලුකවුතනිති ගග්ගති.
97. මුදුතා කායචිත්තානං කකකලාහාවලකකණ්ණා,
කිව්වාපිරොධකරසා, අනුකුලානති ගග්ගති.
98. කම්මඤ්ඤානා උභින්නමපි අලංකිවමසං ලකකණ්ණා
පවතති-සමපතතිරසා, යොගහාවොති ගග්ගති.
99. තථා පාගුඤ්ඤානා දවින්නං විසදකාර්ලකකණ්ණා,
සුඛප්පවත්තකරසා, සෙරිහාවොති ගග්ගති.
100. උජ්ජතා කායචිත්තානං කුටිලාහාවලකකණ්ණා;
ජම්බනිමමද්දකරසා, උජ්ජිතනිති ගග්ගති.
101. සමමාවාචා වට්ඨද්ධි, වාචාසංයමලකකණ්ණා,
මිවජ්ජාවොරමරසා, වට්ඨවෙලාති ගග්ගති.
102. සමමාකමමං ක්‍රියාසුද්ධං, සමමාකරණ්ලකකණ්ණං
මිවජ්ජාකමමාරමරසං, ක්‍රියාවෙලාති ගග්ගති.

103. සම්මාජීවො විසුඤ්චිට්ඨි, අක්ඛිට්ඨාජීවලකකණො
මිච්ඡාජීවොරමරසො, සම්මාචුතතීති ගයනති.
104. කරුණා දීනසතෙතසු දුක්ඛාපකයලකකණො,
සොඤ්චිතා-පඤ්චනරසා, අනුකම්පාති ගයනති.
105. සුඛධර්මිතෙසු මුදිතා අනුමොදනලකකණො
වෙනොවිකාසනරසා අවිරොදධාති ගයනති.
106. වෙනො සාරජ්ජනා¹ ලොහො අපරිච්චාගලකකණො,
ආලබ්භිතිජ්ඣනරසො,² අභිලග්ගොති ගයනති
107. වෙනො බ්‍යාපජ්ජනං දෙසො, සම්පදස්සනලකකණො,
ආලබ්භිතාසානරසො, වණ්ඨිකකමිති ගයනති.
108. වෙනො සම්මුග්ගනං මොහො, සො සම්මුග්ගනලකකණො;
සභාවච්ඡාදනරසො, අකිත්තාවොති ගයනති.
109. පාපජ්ඣවජ්ඣ'තිරිකං, නිලලජ්ජාකාරලකකණො,
පාපපාපලාපනරසං, මිලග්ගානොති ගයනති
110. අසාරජ්ජමකොත්තපපමනුත්තාසනලකකණො,
පාපපකිඤ්ඤනරසං, පාගබ්භමිති ගයනති.
111. දිට්ඨි දළහවිපල්ලාසො, සා පරාමාසලකකණො,
තුච්ඡාතිතිවෙසනරසා, මිච්ඡාගාතොති ගයනති.
112. අසමිති මඤ්ඤානා මානො, සො සමුත්තතිලකකණො,
කෙතුසම්පග්ගනරසො, අභංකාරොති ගයනති.
113. පරසම්පතතීසු ඉස්සා අකම්මාකාරලකකණො,
වෙනො විකුචනරසා, විමුඛතතනති ගයනති.
114. A. පරිග්ගතෙසු මචෙජරං සන්තිගුහනලකකණො,
සාමඤ්ඤාසනනරසං, වෙවිච්ඡමිති ගයනති.
114. B වෙනොපහනනං පිනං, තං සංසිද්ධනලකකණො,
උස්සාගභාඤ්ඤනරසං, සංඛිත්තමිති ගයනති.
115. විසානො සහජාතානං මිඤ්ඤං, මොහනලකකණො,
සන්තිසම්භාඤ්ඤනරසං, ආතුරත්තනති ගයනති.
116. උද්ධචං විත්තවිකේඛපො, අවුපසමලකකණො,
වෙනො'නවට්ඨානරසං,³ ගන්තත්තමිති ගයනති.
117. විප්පට්ඨාරො⁴ කුක්කුච්චමනුස්සාවනලකකණො
අත්තානුස්සාවනරසා, පච්ඡාතාපොති ගයනති.

1. D. සාරජ්ජනං

2. B. ආලබ්භිතිජ්ඣනරසො

3. B. වෙනොවිඤ්ඤානරසං.

4. B. විප්පට්ඨාරො.

118. කංඛායනා විවිකිච්ඡා අසනතිට්ඨානලක්කණො,
අනෙකගානතරසා අපපතිට්ඨානී ගග්ගති.
 119. ඉව්චෙවං ලක්කණදීභි විභාවෙය්‍ය විචක්කණො
තෙපඤ්ඤසංසභාවෙසු සභාවාකාරලක්කණො.
 120. ලක්කණත්ථකුසලා සලක්කණේ¹
ලක්කණතතපරමෙති² ලක්කණං³
ලක්කණ්ණගග්ගසුඛාය වණ්ණසුං
ලක්කණදිමුඛතො සලක්කණං.
 121. අත්ථං තමිත්ථමුග්ගමම මයෙ'ත්ථ චුත්තං —
මත්ථානමිත්ථනසතත්ථමනෙකධා පි,
පඤ්ඤාමෙත්ථ⁴ වචනත්ථනයෙති ඤ්ඤං—
මඤ්ඤ බුද්ධිවචනත්ථනයඤ්ඤකෙති.
- ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙද ලක්කණරසුපට්ඨානවිභාගො
නාම දුතියො පරිච්ඡේදො.

තනියෝ පරිච්ඡේදය.

122. එවං හෙදපපහෙදෙසු⁵ තෙසෙව චුත්ත සංගහං
සභාවත්ථිසෙසෙති පටකබාමී ඉතො පරං.
123. අසාධාරණඤ්ඤො හි සත්ථා වජ්ඣවිවෙචකො
සංගහෙත්වා සභාගෙති ධම්මෙ දසොසි වකබ්බො.
124. දිට්ඨි'හිතිවෙසට්ඨන යථාභූතසභාවතො
පරමාමසගිච්චෙචකා පරාමාසොති භාසිතා.
125. කිලෙසාසුචිභාවෙන⁶ වනසසාවරසො විශ
ආලිපනතාව සනතාතං සවනති පකාසිතා,
126. කාමතණ්හා භවතණ්හා දිට්ඨාපිප්පාති ආසවා
චතතාරො ආසවට්ඨන, තයො ධම්මා සභාවතො.
127. තෙ එවො'ඝාති චුත්තා ච ආරාලමාහිවාහිතො,
ඔත්ථරිත්ථා පරාභූතෙ හරන්තා පාණිනො භවෙ.
128. යොගාති වා'හු තෙ එව පාණිනො භවයනුතකෙ⁷
ආරාලමාහිසමකා යනනබ්බාව යොජිතා.

1. B. සලක්කණං. 2. D - පරමාගි. 3. B. කෙවලං.
4. B. වතෙනතමෙත්ථ 5. B. D. හෙදසභාවෙසු.
6. B. කිලෙසාසවිභාවෙන. 7. B. E. පාණිනං.

129. සන්නාතමිතිගණනනා මාච්චා මහාතරුං
ගණනනා දළහමාලබ්බං මණ්ඩුකමිච පනනගො,
130. කාමතණ්හා ච දිට්ඨි ච, උපාදානා චතුබ්බිධා.
දිට්ඨි දිට්ඨි-සීලබ්බතමාත්තවාදෙති හෙදිනා.
131. කායෙන කායං ගජේනනා දුපපමුඤ්ඤානුවේසිනො
කපිනා කායගජාති තණ්හා-බ්‍යාපාද-දිට්ඨියො
132. සීලබ්බතපරාමාසො ඉති දිට්ඨි විහෙදිනා
ඉදංඝවොභිතිවෙසො ඉති වෙචං චතුබ්බිධා.
133. තෙක්කමමං පට්ටිබොධෙනනා¹ භාවතාපරිපජ්ඣා,
සන්නාතමණ්ඩුකොසාච පරියොනනිකාති ච,
134. කාමච්ඡද්දෙ ච ව්‍යාපාදෙ පිනමිඤ්ඤං ච සංසයො
අච්ඡුද්ධච්චකුකකුච්චමිති නිවරණා මනා.
135. ආභාලහං පරියාදය, ඔග්ගා'නුපවතන්තො
යාපාරොගාව සන්නාතමනුසෙනාති භාසිනා,
136. කාමරාගො භවරාගො පටිසෙසා මානදිට්ඨියො
කබ්බා'විජ්ජාති සතෙනච ඡබමමානුසයා මනා.
137. ආරාලබ්බණ්ඩකෙන² පාණිතං භවමණ්ඩලෙ
සංයොජනාති චුතතාති පාසබ්බාච පකඝිතං.
138. කාමරුපාරුපරාගා පටිසෙසා මොහසංසයො
දිට්ඨි සීලබ්බතො³ මානො උඤ්චෙචන සිද්ධං දස⁴.
139. රුපාරුපරාගුඤ්චමිතිධමෙම විනා පුත
භවරාති'සායා මවේෂරං ගහෙනා දසධා සිද්ධං.
140. සංකෙලසයනා⁵ සන්නාතං, උපසානෙනාති පාණිතො,
සහජාතෙ කෙලසනාති කිලෙසාති පකාසිතා
141. ලොහො දෙසො ච මොහො ච දිට්ඨි මානො ච සංසයො
පිනා'තිරික්කො'ත්තපපමුඤ්ඤවෙචන සිද්ධං දස.
142. තවසංගතිනා එත්ථ දිට්ඨි-ලොහා පකාසිතා.
සත්තසංගතිනා'විජ්ජාපටිසෙසා පඤ්චසංගතො.
143. චතුසංගතිනා කංඛා මානුඤ්චවා තිසංගතා,
දුක්ඛසංගතිනං පිනං කුකකුච්චමෙකසංගතං.
144. මිඤ්ඤාතිරික්කො'ත්තපපමිසා⁶ මච්ඡරියං තථා;
ඉවෙචං දසධා චුතතා පාපකෙසෙච සංගතං

1. D. B. පට්ටිබොධෙනති. 2. E. බකාති. 3. B. සීලබ්බතං.
4. B. දසාහවෙ. 5. B. සලෙලපයනාති. 6. D. ද්විධාතිරි—

145. පරාමාසාසවෝසා ව යොග්‍යපාදන-ගන්ධනෝ
නීවරණානුසයනෝ සංයෝජනකිලෙසනෝ
146. වුද්දසෙව තු සංඛෙපා, සත්තපඤ්ඤා හෙදනෝ
යථාධම්මානුසාරෙන විතතුප්පාදෙසු යෝජයෙ
147. තතො පරෙ තොපරාමාසාදිහෙදිතසංගහා
විතතං වෙතසිකං රූපං නිබ්බානමිති දීපයෙ
148. ඉච්චාකුසලධම්මානං ඤානා සංගහමුත්තරං
මිසාසා තාම විඤ්ඤායා යථාසම්භවතො කථා?
149. ලොභො දෙසො ව මොහො ව එකත්තාකුසලා තයො,
අලොභාදෙසාමොහො ව කුසලාබ්‍යාසානා තථා,
150. පාදපසොව මූලානි පිරහාවාය පච්චයා
මූලභාවෙන ධම්මානං හෙතුධම්මා ඡ දීපිතා
151. විතකෙකා ව විචාරො ව පිතී වෙ'කග්ගතා තථා
සොමනස්සං දෙමනස්සං උපෙක්ඛාති ව වෙදනා
152. ආතවුට්ඨජනිජ්ඣායනතා නිජ්ඣාතට්ඨන පච්චයා
ඤාතධම්මාති සත්තානු; පඤ්ච වජ්ජසභාවතො.
153. සමමාදිට්ඨි ව සංකපපා වායාමො විරතීත්තයං,
සමමාසති සමාධි ව මිච්ඡාදිට්ඨි ව සමභවා,
154. සමමා මිච්ඡා ව නීයනතා නීයාතට්ඨන පච්චයා
මග්ගභිනා ආදසක්ඛාතා; තවධම්මා සභාවතො.
155. අත්තභාවං පවත්තෙනතා, ඔජ්ඣමකවෙදනං,
පටිසන්තිතාමරූපමානරනතා¹ යථාකකමං
156. කබලීභිකාරො ආහාරො, එසොසා සඤ්ඤවතනා තථා
විඤ්ඤාණමිති වතතාරො ආහාරාති පකාසිතා
157. ධම්මානං සහජාතානං ඉන්ද්‍රියට්ඨන පච්චයා
අත්තාතමිසාරට්ඨන අනුවතනාපකා තථා
158. සඤ්ඤා ව සති පඤ්ඤා ව විරියෙකග්ගතාපි ව
වෙදනා ජිවිතං විතතං අට්ඨරූපිඤ්ඤාති ව
159. කතං² ජිවිතමෙකනතු; සුඛං දුක්ඛතී වෙදනා
සොමනස්සං දෙමනස්සං උපෙක්ඛාති ව හෙදිතා
160. පඤ්ඤාදිමග්ගෙන තඤ්ඤාතං-ඤ්ඤාමිතිඤ්ඤායං භවෙ;
මජ්ඣෙක අඤ්ඤාදිඤ්ඤායං, අනෙත අඤ්ඤාතාපිඤ්ඤායං තථා.
161. සොළසෙව සභාවෙන ඉන්ද්‍රියත්ථිභාගතො
ඉන්ද්‍රියානිති වුත්තාති. බාචිසති විභාවයෙ.

162. දළභාබ්ධිනසන්නානා, විපකෙතති අකමිට්ඨා,
බලවනනසභාවෙන බලබමමා පකාසිතා,
163. සද්ධා සති භිරොත්තපපා විරියෙකග්ගනා තථා
පඤ්ඤා'තිරිකතොත්තපපමිච්චවං තවධා මනා

 164. ජෙට්ඨා පුබ්බඛගමට්ඨෙන පුඤ්ඤපුඤ්ඤපපවතතිශං,
පච්චයාබ්ධිපතෙය්‍යෙන සහජානං යථාරහං,
 165. වතනාරොබ්ධි පුත්තා ආබ්ධිපච්චසභාවතො:
ජ්‍යෙ චිත්තඤ්ච විරියං විමංසාති ච තාදිනා.
 166. පඤ්චසංගතිතා පඤ්ඤා, වායාමෙකග්ගනා පත
චතුසංගතිතා; විතතං සති චෙව තිසංගහා.
 167. සංකප්පො වෙදනා සද්ධා දුක්ඛසංගතිතා මනා.
එකෙකසංගහා සෙසා අට්ඨවිසති භාසිතා.
ඉච්චවං සත්තධාහෙදෙ, ථුතො; මිඤ්ඤසංගහො
 168. හෙතු-කිංතමන-මග්ගඛන-ආහාරිත්ථිශතො තථා,
බලාබ්ධිතො චෙව පුඤ්ඤපුඤ්ඤදිමිඤ්ඤතො
ජ්‍යතිංසෙව සභාවෙන; චතුසත්තති¹ පහෙදතො
 169. ඉච්චවං සංගහෙත්තා විභාවෙය්‍ය තතො පරං
චිත්තපපාදපපහෙදෙසු යථාසම්භවතො කථං?
 170. සිතාවජ්ජන-විඤ්ඤණ-සමපට්ඨජ්ජන-තිරණ,
අට්ඨාරසානෙතුකා ව; මොමුතා චෙකහෙතුකා
 171. සෙසා භු කුසලා ඤ්ණ විසුත්තා ව ද්විහෙතුකා;
චිත්තපපාද පරෙ සත්ත-වත්තාලීස තිහෙතුකා.
 172. පඤ්චවිඤ්ඤණමජ්ඣානං; ද්විකිංතමිතිකමිරිතං
චතුස් පඤ්චමජ්ඣානං; තිජ්ඣානං තතියං මනං.
 173. චතුජ්ඣානනතු දුතියං; කාමෙ ව සුඛවජ්ජනා;²
පඤ්චකිංතනතු පඨමං, කාමෙ ව සුඛිතා මනා³
 174. පඨමානුත්තරජ්ඣානං අට්ඨමග්ගඛතිකං මනං;
සත්තමග්ගඛතිකං තාම සෙසජ්ඣානමනුත්තරං.
 175. ලොකීයං පඨමජ්ඣානං තථා කාමෙ තිහෙතුකා
පඤ්චමග්ගඛතිකා තාම චිත්තපපාද පකාසිතා.
 176. සෙසං මග්ගහතං කිංතං, සමපසුත්තා ව දිට්ඨියා,
ඤ්ණෙන විපසුත්තා ව චතුමග්ගඛතිකා මනා
 177. පටිසුඤ්චවසුත්තා ව, විපසුත්තා ව දිට්ඨියා
තිමග්ගඛතා; දුමග්ගඛතං කංඛිතං සමුදිරිතං.

178. න හොනනා'හෙතුකෙ මගනා; විතනටසිති ව කංඛිතෙ;
විරතා'නියනතනා ව ලොකියෙසු න උදාවා
179. කාමෙසු කබලිංකාරො; අනාභාරා අසඤ්ඤිතො.
විතතුපපාදෙසු සබ්බජ ආභාරතනාමරිතං.
180. ඉන්ද්‍රියානි විභාවෙය්‍ය නවධානුතතරෙ බුධො;
අට්ඨධා සමුද්දිරෙය්‍ය ලොකියෙසු තිහෙතුකෙ.
181. සත්තධා පත ඤාණෙන විපපයුතෙන පකාසයෙ;
සිතවොජපතාපුඤ්ඤ පඤ්චධා; කංඛිතෙ පත
182. චතුධා; තිවිධා සෙසෙ විතතුපපාදෙ සමරියෙ.
තිහෙතුකා සත්තබලා; ඡබලා තු දවිහෙතුකා;
183. චතුබලා අකුසලා; කංඛිතං තිබලං මනං.
දව්බලං සිත-වොජපපමබලං සෙසමරිතං.
184. ජවතෙගිපතිනනතු යො කොචෙ'කො තිහෙතුකෙ;
දවිහෙතුකෙ වා'කුසලෙ විමංසා නොපලබ්භති.
185. ලොකියෙසු විපාකෙසු මොහමුලෙ අහෙතුකෙ
යථාසමභව-වුත්තිතනා තජාබිපති කොචි පි.
186. සමෙහාති කායවිඤ්ඤාණෙ පුඤ්ඤපාකෙ සුඛින්ද්‍රියං;
දුක්ඛින්ද්‍රියමපි තජොව පාපපාකමති භාසිතං.
187. සනතීරණඤ්ච හසතං සොමනස්සාති සොලස,
පඨමාදිචතුප්ඤ්ඤානං සොමනස්සුතං භවෙ.
188. දෙමනස්සුතා දොව විතතුපපාද පකාසිතා;
තදඤ්ඤ පත සබ්බෙපි පඤ්චපඤ්ඤසු'පෙක්ඛකා
189. වෙදනා-සමපයොගඤ්ච විනිබ්බුලේචමට්ඨධා
හෙතුයොගාදි-හෙදෙහි විතතුපපාද සමරිතා.
190. තං තං වියොගහෙදඤ්ච පචෙවකමථ මිසසිතං.
යථාචුත්තානුසාරෙන යථාසමභවතො තයෙ.
191. ඉච්චවං පත යොජේත්වා විතතුපපාදෙසු මිසංකං.¹
තතො ඤෙය්‍යා විසුද්ධා ව බොධිපක්ඛියසංගහා.
192. කායෙ ව වෙදනා-විතෙන ධම්මෙසු ව යථාරහා
අසුභං දුක්ඛ-මතිච්ච-මතතනාති සුපටසිතා
193. සමමාසති පතිච්චකා කිච්චගොචරහෙදතො
සතිපට්ඨානතාමෙන චතතාරො ති පකාසිතා.
194. උප්පනනානුප්පනන-පාප-පහාණානුප්පාදනාය ව,
අනුප්පනනුප්පනනාපාප²-තිබ්බතති-අතිවුද්ධියා

195. පදහනනසු වායාමො කිච්චානොගවිනානනො,
සමමප්පධානනාමෙත වතනාරොති පසාසිතා.
196. ඉද්ධියා පාදභුතනනා ඉද්ධිපාදති භාසිතා
ඡන්දෙ විතනඤ්ච විරියං විමංසාති චතුබ්බිධා.
197. පඤ්ච සද්ධා සති පඤ්ඤා විරියෙකගගතා තථා
ඉද්ධියාති'ද්ධියට්ඨන; බලට්ඨන බලාති ව.
198. සති ධම්මවිචයො ව තථා විරිය-පිතියො
පසංඥොකගනනොපෙකබා බුද්ධිනාසංගහනාවතො
299. බොජ්ඣංගාති විසෙසෙන සතත ධම්මා පසාසිතා.
නියසාතට්ඨන මගගහිතා සමමාදිට්ඨාදි අට්ඨධා.
200. ඡසඛගනන'න් වායාමො; සති-පඤ්ඤා සමීරිතා
පඤ්චසංගතිතා නාම; සමාධි චතුසඛගනො.
201. සද්ධා දුසඛගතා චුතතා; සෙසා එකෙකසංගතා
ඉච්චවං සතතධාතොදෙ බොධිපක්ඛියසංගතො.
202. සතිපට්ඨාන සමමප්පධානා¹ ඉද්ධිපාදනො,
ඉද්ධි-බල-බොජ්ඣංගා මගගනද ව භාසිතො.
203. ඡන්දෙ විතනමුපෙකබා ව සද්ධා පසංඤා-පිතියො
සමමාදිට්ඨි ව සංතපෙපා වායාමො විරතිතතයං,
204. සමමාසති සමාධිති දිපිතා බොධිපක්ඛියා,
චුද්දස ධම්මතො භොනති; සතතතිංස පහෙදනො,
205. යෙති ධම්මෙති බුද්ධිනො සච්චාති පටිවිජ්ඣති.
සමතතානුතතරෙ භොනති; තවා සංකප්ප-පිතියො;
206. පුබ්බභාගෙපි ලබනනති ලොකියමති යථාරතං
නිබ්බේධභාවතාකාලෙ ඡබ්බිසුද්ධිප්පච්චතියං.
207. ඉච්චවං තිව්ධාහෙදං විභාවෙය්‍ය යථාරතං
සභාව-හෙදහිතතාතං සභාවන්තෙ² සංගතං.
208. හෙදසංගත-විදුති වණ්ණෙන
හෙදසංගත-විමුතතිසාසනේ,
හෙදසංගත-තස්ස ච මුතතමං
හෙදසංගතමුඛං පසාසිතං.
209. ධම්මසභාව-විභාගබුධෙ'වං
ධම්මදිසමපතිසාසනධම්මෙ
ධම්මවිභුතිවිභුසිතවිජානා
ධම්මරසාමනසාති භවනතු.³

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ හෙදසංගතවිභාගො නාම
තතිභො පරිච්ඡේදෙ.

චතුරේ පරිච්ඡේද.

210. ඉතො පරං කිව්වතො ව, ආරාලමිණ-වජ්ජනො,
භූමිපුග්ගලතො ආනා ජනකා ව යථාරහං.
211. සංගහො ව පවනති ව පටිසංකප්පවනති සු
චිත්තප්පාදවසෙතව සංඛිප්පිතාන නිසඤ්ඤා.

 212. රූපා රූපමහාපාකා, උපෙක්ඛාතිරණද්වයං,
චුතිසංකප්පවනාති චිත්තානෙකානවිසති.
 213. ආවජ්ජනනතු යුගලං; දසසංකං සවණං තථා
සායනං සායනං වෙව උසනං සමපට්ඨිතං,
 214. තිණි තීරණචිත්තාති, එකා වොස්සකං මනං,
පඤ්චාදාරෙ මනොදාරෙ තදවජ්ජනනාමකං.
 215. පඤ්චපඤ්ඤා ජවනකිව්වානිති විනිද්දිසෙ
ත්වා වා'වජ්ජනං හිත්වා කුසලාකුසලං ඵලං.
 216. තදලමිණචිත්තාති භවනෙතකාදසෙව හි:
මහාවිපාකචිත්තාති අට්ඨ, සන්තීරණතතයං.
 217. පඤ්චකිව්වනති භාසනති උපෙක්ඛාතිරණද්වයං;
වතුකිව්වා මහාපාකා; තිකකිව්වා මහග්ගතා.
 218. දුකිව්වමිති වොට්ඨබ්බං, සුඛතීරණමිති.
පඤ්චචිකුසල-ජවන-මනොධාතුතතිකං පන
 219. එකකිව්වනති භාසනති; අට්ඨසට්ඨි විහාපිතො
ඉවෙව්වං කිව්වහෙදෙන චිත්තප්පාද වචනිතා.
 220. වකු-සොත-සාත-ජ්වහා-කායධාතු යථාකකමං
පඤ්චාදාරා; භවබ්ගනතු මනොදාරං පට්ඨවති.
 221. සානාදයො තයො රූපෙ; පඤ්ච වකාදයො තථා
අරූපෙ නත්ථ'හස්ස තදලමිණමානසං.
 222. ඡ ආරා, විපිචිත්තාති සතත; කාමෙසු රූපිසු
ආරතතයං ඡ චිත්තාති; මනොදාරමරූපිසු.
 223. පටිසංකාදිභූතා හි; අවසානෙ චුතිට්ඨිතා;
මජ්ඣිම භවබ්ගං ඡෙත්වාන පට්ඨිතං විපි ජායති.
 224. රූපාදරමමණ වකුප්පාසාදදිමති සට්ඨිතෙ
ආවජ්ජනාදයො හොනති භවබ්ගද්විවල්ලා¹ පරං.
 225. පරිණාමෙ භවබ්ගසං ආලමෙ භගණාරහෙ
තථා විපි මනොදාරෙ යථාසමභවතො භවෙ.

226. ආවජ්ජා, පඤ්චවිඤ්ඤාණං, සමපට්ඨජන-තිරණං,
වොට්ඨබ්බ-කාමජවනං තද්දලමිණමානසං,
227. සතෙනවං විටිච්ඡතාති; විතනුපපාදා චතුද්දස.
චතුපඤ්ඤාස විජාරා පඤ්චආරෙ යථාරහං.
228. උපපාදට්ඨිතිහඞ්ගානං වසා විතතකම්මත්තයං.
රූපානං සීති එකුත-පඤ්ඤාසඤ්ච; දුකෙ දුකං.
229. පරිතොත'තිපරිතොත ව, මහතොත'තිමහනතකෙ
වොට්ඨබ්බ-මොසජවනං තද්දලමිණති තං කමා.
230. ආවජ්ජනඤ්ච ජවනං මනොආරෙ තු ගොවරෙ,
විභුතො තු තද්දලමිණං; විජාරා සත්තසට්ඨි තෙ.
231. කාමෙ ජවන-සත්තාලමිණානං නිඤ්ඤෙ සති
විභුතො'තිමහතොත ව තද්දලමිණමීරිතං.
232. පඤ්චආරෙ මනොධාතු පච්චෙකමපි¹ යථාකකමං.
පඤ්චවිඤ්ඤාණසුගලං පච්චෙකනතු පකාසිතං.
233. මනොආරෙ තු ජවනං මහගගනමනුත්තරං;
සුඛතිරණ-වොට්ඨබ්බං පරිතාජවනං ඡසු.
234. මහාවිපාකච්ඡතාති උපෙක්ඛාතිරණආයං,
ඡසු ආරෙසු ජායනති; විටිච්ඡතාති චෙකදා.
235. සත්තති විටිච්ඡතාති; විපාකා තු මහගගනා
තව විටිච්ඡතාව; දුට්ඨාපි දසීරිතා.
236. ඉච්චෙවං ආරහෙදෙන විහාවෙචා, තතො පරං
ඤ්ඤායා ගොවරහෙදෙන විතනුපපාදා යථාරහං.
237. රූප-සද්ද-ගති-රස-ථොට්ඨබ්බා පඤ්ච ගොවරා,
සෙසඤ්ච රූපං පඤ්ඤාතති නාමඤ්ච ධම්මගොවරං.
238. පඤ්චආරෙ චතතමානං පඤ්චාලමිණං යථාකකමං;
ඡාලමිණං මනොආරෙ අතීතාතාගතං පි ව.
239. පඤ්ඤාතාතිතචතතනං² ඡආරගතිතං පත,
ඡලාරමිණසංඛාතං යෙභුයෙසන භවනතරෙ.
240. නිමිත්ත-ගති-කමමානං කමමමෙවොථ ගොවරං
පටිසංඝිහවඞ්ගානං චුතියා ව යථාරහං.
241. පඤ්චාලමිණං මනොධාතු පච්චෙකමපි යථාකකමං;
පඤ්චවිඤ්ඤාණසුගලං පච්චෙකනතු පකාසිතං.

1. D. B. පච්චෙකමපි.

2. B. පඤ්ඤාතාතිතචතතනං.

242. කාමපාකාති සෙසාති හසනඤ්ච පරිත්තකෙ;
ඤ්ඤාතිකාති පුඤ්ඤාති¹ ජවනාති අතිමමලෙ.
243. නිහෙතුකාමපුඤ්ඤාති, පුඤ්ඤාතිඤ්ඤා ව ලොකියා,
සබ්බාලමෙ පවත්තනති අග්ගමග්ගඵලං විතා.
244. ක්‍රියාතිඤ්ඤා ව වොඛ්ඛබ්බං, ක්‍රියා කාමෙ නිහෙතුකා
සබ්බාලමෙ පවත්තනති; නිබ්බාණේ නිමමලා සිද්ධං.
245. දුතියඤ්ච වතුන්ඤ්ච අරුපෙසු² මහග්ගතෙ;
මහග්ගතාඤ්ඤා වොභාසර; අයමාලමෙණේ නයො.
246. වතඛු-සොත-සාණ-ජිවහා-කාය-හදයවඤ්ඤා³
කාමලොකෙ ඡ වඤ්ඤාති නිසසිතා සත්ත ධාතුසො.
247. පඤ්චවිඤ්ඤාණධාතු ව, තාසං පුබ්බාපරත්තයං,
මනොධාතු, තතො සෙසා මනොවිඤ්ඤාණධාතු ව
248. වතසොභා ධාතුසො රූපෙ තිණි වඤ්ඤාති නිසසිතා,
අරුපෙ තු අතිසොභා, ධාතෙකාව පවත්තති.
249. පඤ්චපසාදෙ නිසොභා පච්චෙකනතු යථාකාමං
පඤ්චවිඤ්ඤාණසුගලං භවතිති පකාසිතං.
250. කාමපාකාති සෙසාති, මග්ගාවජ්ජනමාදිතො
හසනං පටිසං රූපාවචරං වඤ්ඤාතිසසිතං.
251. ද්වේවත්තාදිස නිසොභා අතිසොභා ව ජායරෙ;
අතිසොභා විපාකාති ආරුපෙපති සමිට්තං.
252. ඉච්චෙවං වඤ්ඤාදෙන විතතුපපාදි පකාසිතා.
තතො පරං විභාවෙය්‍ය භුමිභෙදෙන පණ්ඩිතො.
253. තීරයෙ පෙනලොකෙ ව, තීරවජාතාසුරෙ තථා
පාපකමොපපජ්ජනති පාපපාකාය සන්ධියා.
254. භුමිසසිතෙසු දෙවෙසු මනුසොසු පි භික්කා
අහෙතුකාය ජායනති පුඤ්ඤපාකාය සන්ධියා.
255. වාතුමහාරාජිකා ව තාවතීසා ව යාමකා
තුසිතා වෙව නිමොණරතිතො වසවත්තතො,
256. ඉච්චෙවං ඡසු දෙවෙසු මනුසොසු ව ජායරෙ
මහාවිපාකාසන්ධිති කාමපුඤ්ඤකතා ජතා.
257. බ්‍රහ්මානං පාරිසජ්ජා ව තථා බ්‍රහ්මපුරොභිතා
මහාබ්‍රහ්මා ව ජායනති පසමජ්ඣානසන්ධියා

1. D. ඤ්ඤාතිකාති'පුඤ්ඤාති. 2. B. ආරුපෙසු

3. D. E. -වඤ්ඤා. N. -වඤ්ඤාති.

258. පරිත්තා අපමාණාහා ජායන්තා'හස්සරා තථා
දුතියජ්ඣාතපාකාය තතියාය ව සන්ධිං.
259. පරිත්තසුභාපමාණ-සුභා ව සුභතිණහතා
චතුත්ථාය භූ ජායන්ති තතියජ්ඣාතභූමියා.¹
260. වෙහපථලා අසඤ්ඤී ව සුද්ධාවාසාති සත්තසු
පඤ්ඤාමාය ව ජායන්ති; අසඤ්ඤී විත්තවජ්ජිතා.
261. අවිහා ව අතප්පා ව සුද්දස්සා ව සුද්දස්සිනො,
අකතිට්ඨාති පඤ්ඤවතෙ සුද්ධාවාසා පකාසිතා.
262. ආකාසානඤ්චායතන-පාකාදීති යථාකකමං
ආකාසානඤ්චායතන-භූමිකාදිසු ජායරෙ.
263. චුති-සන්ධි-භවබිහානං වසා පාකා මහගහතා;
කාමෙ සහෙතුකා පාකා තදුලබ්බණ්ණො පි ව,
264. යථාචුත්තතියාමෙත භූමිසෛවතාසු ජායරෙ,
විත්තප්පාදෙසු සබ්බත්ථ තඤ්චොසඤ්ඤීනො මතා.
265. ඝාණ-ජ්වහා-කායධාතු-නිස්සිතං මානසං තථා
පටිසඤ්චයමිච්චවමුට්ඨහත්ත'ට්ඨ² කාමිසු.
266. චක්ඛුසොතඤ්ච³ විඤ්ඤාණං මනොධාතු ව තීරණං
කාමරූපෙසු ජායන්ති යථාසම්භවතො දස.
267. වොට්ඨබ්බ-කාමපුඤ්ඤති, විපපසුත්තාති දිට්ඨියා,
උද්ධව්වසතිතං වෙති සබ්බත්ථ'තාති චුද්දස.
268. කංඛිතං දිට්ඨිසුත්තාති සුද්ධාවාසවිචජ්ජිතෙ,
සිත්ඤ්ච රූපජවනමරූපාපායවජ්ජිතෙ.
269. කාමක්‍රියා සහෙතු ව, උද්ධං ලොකුත්තරත්තයං,
චතුත්ථාරූපජවනං සබ්බත්ථාපායවජ්ජිතෙ.
270. සෙසමාරූපජවනං භිත්වාපායං යථාකකමං
උද්ධමාරූපභූමිසු⁴ ජායතිති විභාවෙය.
271. සොතාපත්තිථලාදීති චත්තාරනුත්තරාති භූ,
සුද්ධාවාසමපායඤ්ච භිත්වා සබ්බත්ථ ජායරෙ.
272. සුද්ධාවාසමපායඤ්ච භිත්වා'රූපඤ්ච සබ්බථා
පඨමානුත්තරො මග්ගො සෙසට්ඨානෙසු ජායති.
273. සත්තතිංස අපායෙසු; කාමෝසිති පකාසිතා;
පඤ්චපඤ්ඤාසු සුද්ධෙසු; රූපෙසෛවකුතසත්තති

1. B. -භූමිකා. 2. B. මඨහොන්ත්. D. මඨහොනෙත්ථ.
3. B. චක්ඛුසොතෙ ව. 4. D. -භූමිං ව. B. උද්ධව්වමරූපභූමිං.

274. ඡවතනාසීස ආරුපො උපපජ්ජන්ති යථාරහං,
ඉවෙවං භූමිහෙදෙන විතතුපාද පකාසිතා.
275. තිහෙතුසතෙන සබ්බාති; ද්විහෙතා'හෙතුකෙ පත
පරිත්තාති විවජ්ජනා සද්දණ්ඩක-ක්‍රියාජවෙ.
276. පුථුජ්ජනානං සමෙහානති දිට්ඨියුතතඤ්ච කංඛිතං;
සොතාපතනාදිතිණ්ණමපි එලං හොති යථාසකං.
277. විතරාගස්ස ජවතං ක්‍රියා ව'නතිමනුත්තරං.
පුථුජ්ජනාදි-තිණ්ණමපි පටිසං සමුදිරිතා.
278. ජවා පුථුජ්ජනාදිතං වතුත්තං සෙසසාසවා;
සාසවා වජ්ජපාකාති පඤ්චත්තමපි දිපයෙ.
279. පුථුජ්ජනෙසු තෙසංචි; සොතාපතනාදිකථායෙ
එකුත්තසංචි-විත්තාති; අනාගාමිකපුග්ගලෙ
280. සත්තපඤ්ඤාස ජායන්ති; තෙපඤ්ඤාස අනාසවෙ.
මග්ගට්ඨෙසු සකො මග්ගො; පුග්ගලෙසු අයං තයො.
281. තිහෙතුකාමවුතියා සබ්බා පි පටිසංඝිතො;
ද්විහෙතා'හෙතුවුතියා කාමාවචරසංඝිතො.
282. රූපාවචරවුතියා අහෙතුරහිතා සිද්ධං.¹
ආරුපපා'රුපවුතියා හෙට්ඨිමාරුපවජ්ජිතා.
283. පටිසංඝි; තථා කාමෙ තිහෙතුපටිසංඝිතො
භවන්ති ච මෙධාපී වුතිසංඝිතං තයෙ.
284. වුතියාතත්තරං හොති පටිසංඝි, තතො පරං
භවමිතා, තං පත ඡෙත්වා හොති ආවජ්ජනං, තතො
285. අනිට්ඨෙ පාපපාකා ච වක්ඛුමිඤ්ඤාණකාදයො,
ඉට්ඨෙ තු පුඤ්ඤපාකා ච යථාසමාවතො සිද්ධං.
286. පුබ්බෙ වුත්තතයෙනෙව විච්චිත්තාති යොජයෙ,
පඤ්චආරෙ යථායොගං, මනොආරෙ ච පණ්ඨිතො.
287. සන්තීරණ-තදලමිට්ඨාලමෙ පවත්නති;
සුඛිතං ඉට්ඨමජ්ඣිතෙන; අනිට්ඨෙ ච උපෙක්ඛිතං.
288. සුබොපෙතං තදලමිට්ඨං උපෙක්ඛාත්‍රියතො පරං
ත හොති; දෙමතස්සමහා සොමතස්සහතු සබ්බථා.
289. තථො'පෙක්ඛාතද'ලමිට්ඨං² සුඛිතත්‍රියතො පරං;
අඤ්ඤාත් නිසමො තජි තදලමිපවත්තියා.

290. සොමනස්සභවඛගස්ස ජවතෙ දොමනස්සිතෙ
තද්දලමෙඛි අසමොනනෙත උපෙකඛාතිරණං භවෙ.
291. පරිකමෙමාපචාරානුලොම-ගොත්‍රානුතො පරං
පඤ්චමං වා චතුත්ථං වා ජවතං හොති අප්පණං.
292. චතුර්කානං සුඛොපෙත-ඤ්ඤානුතතානතනනරං;
උපෙකඛාඤ්ඤානුතතානං පඤ්චමං ජායතෙ පරා.
293. පුථුර්ජනානං සෙකඛානං කාමපුඤ්ඤා තිහෙතුතො;
තිහෙතු-කාමක්‍රියතො චිතරාගානමපණං.
294. ආචර්ජ-පඤ්චවිඤ්ඤාණ-සමපට්ඨත්ත-තිරණං,
පටිසංඝි-චුති සබ්බා රූපාරූපාදිකපණං,
295. නිරොධා වුට්ඨනනස්ස උපරිට්ඨප්පලද්වයං,
පඤ්චාභිඤ්ඤා තථා මග්ගා එකචිත්තකකණං මනා.
296. ද්විකඛතනුං හි නිරොධස්ස සමාපතතිකකණේ පත
චතුත්ථාරූපපජවතං තද්දලමෙඤ්ච සබ්බථා.
297. ද්විකඛතනුං වාථ තිකඛතනුං මග්ගස්සානනනරං ඵලං,
භවඛගාදි ව වොට්ඨබ්බං ජවතාදි¹ සකිං පත.
298. තිහෙතු-කාමජවතං අප්පණංඝට්ඨතං පත
තිකඛතනුං වා චතුකඛතනුං මනොආරෙ පචනතති.
299. ඡආරෙසු පතඤ්ඤාත් ජවතං කාමධාතුජං,
පඤ්චආරෙ ඡ වා සත්ත සමුපපජ්ජනති සමභවා.
300. සමාපතතිභවඛෙගසු නියමො න සමීරිතො;
වීථිචිත්තාවසානෙ තු භවඛගං චුති වා² භවෙ.
301. ඉච්චානනනරහෙදෙන චිත්තප්පාදට්ඨතිං චුතිං
ඤ්ඤාතා ගණෙය්‍ය සංගය්‍ය ලබ්භමානවසා කථං?
302. පඤ්චආරාචර්ජනතො දසචිත්තාති දිපයෙ;
සෙසාචර්ජනතො පඤ්ච-චතතාත්‍රිසතති භාසිතං.
303. පඤ්චවිඤ්ඤාණතො පාප-විපාකා සමපට්ඨත්තා
පරමෙකං; දූවෙ පුඤ්ඤ-විපාකා සමපට්ඨත්තා.
304. සනතීරණද්විහෙතුමගා පාකා ආදස ජායරෙ;
තිහෙතුකාමපාකමගා එකවීසති භාසිතා.
305. රූපාවචරපාකමගා පරමෙකුතවීසති;
තවට්ඨාරූපපාකමගා, සත්ත ඡ වා යථාකකමං.
306. පටිසමගා තු සතෙතව; සිතමගා තෙරස'බ්‍රවුං;
ද්විහෙතු-පුඤ්ඤපුඤ්ඤමගා එකවීසති භාවයෙ.

307. ද්විතේතුකාමක්‍රියතො අට්ඨාරස උපෙකකිකා;
සුඛිතමහා සත්තරස විහාවෙනති විවකකණං.
308. කාමපුඤ්ඤ නිතේතුමහා තෙනතිංසෝ'ව උපෙකකිකා;
සුඛිතමහා නිපඤ්ඤස භවනතීති පකාසිතං.
309. නිතේතුකාමක්‍රියතො වතුච්ඡතුපෙකකිකා;
සුඛිතමහා තු දිපෙය්‍ය පඤ්චවිසති පඤ්ඤිතො.
310. දස රූපජවමෙහ'කාදස ආදස තෙරස
යථාකකමං පඤ්චදස ආරූපසා පරිදිපයෙ.
311. ඵලමහා චුද්දසෙවා'හු; මග්ගමහා තු සකං ඵලං
පරං සංගහමිවෙවං විගණෙය්‍ය විසාරදෙ.
312. පඤ්චදසමහා'ද්වජ්ජමෙකවිසතිතො'පරං;
ඵකමහා පඤ්චවිඤ්ඤණං; පඤ්චමහා සමපට්ඨන්.
313. සුඛසන්තිරණං හොති පඤ්චවිසතිතො පරං;
සමොති සත්තතිංසමහා උපෙකකාතිරණද්වයං.
314. භවනති වත්තාලීසමහා සුඛපාකා ද්විතේතුකා;
තථෙකවත්තාලීසමහා උපෙකකාය සමායුතා.
315. හොනති සත්තතිතො කාමෙ සුඛපාකා නිතේතුකා;
ද්විසත්තතිමහා ජායනති උපෙකකාසතිතා පුත.
316. ඵකුතසට්ඨිතො රූපා පාකා; පාකා අරූපිතො
කමාට්ඨවත්තාලීසමහා, තථෙක-ද්ව-ති-තිතතො;
317. ඵලද්වයං වතුකකමහා; පඤ්චමහා'ත්තඵලද්වයං;
තිකා මහග්ගතජවා; මග්ගා කාමජවද්වයං.
318. විත්තුප්පාදතමිවෙවං ගණිතො පුබ්බසංගහො,
ඤ්ඤෙය්‍යා'යං ඨාතහෙදෙති¹ පුබ්බාපරනියාමිතො.
319. රූපපාක-මහාපාකා මනොධාතු ව තීරණං
රූපමෙව ජනෙනතීති චුත්තා ඵකුතවිසති.
320. අප්පණ්ණජවතං සබ්බං මහග්ගතමනුත්තරං
ඉරියාපථරූපාති ජනෙනතීති² සමිට්තං.
321. වොට්ඨබ්බං කාමජවතමභීඤ්ඤ ව යථාරහං
ඉරියාපථ-විඤ්ඤනති-රූපාතං ජනකා සිසුං.
322. පඤ්චවිඤ්ඤණමාරූපසා විපාකා ව ත කිඤ්චිපි,
සබ්බසං පටිසන්ති ව චුති වා'රහතො තථා.
323. රූපාදිත්තයමිවෙවං සමුට්ඨාපෙති මාතසං
උප්පජ්ජමානමෙවෙති ඤ්ඤෙය්‍යා ජනකසංගහො.

324. ඉති නිව්වාදිහෙදෙසු පච්චකයමිං පකාසිතං
තයං චිත්තානුසාරෙන සමාසෙඤ්ඤා විශොජ්ජයෙ.
325. පනුණ්ණසමමානමලස්ස සාසනෙ
විකිණ්ණවජ්ඣති සුගන්තිතං තයං
පකිණ්ණමොග්ගො පනත්තිණ්ණයෙ
විතිණ්ණකංඛාව භවන්ති පණ්ණිතා.
326. ඛුත්තය-විතිබ්බො කුලලමෙතං ගහෙඤ්ඤා
ජිතවචනසමුද්දං කාමමොග්ගො ධීරා
තිතසකලසමත්ථං චජ්ඣාරං හරිත්වා¹
හදයරතනගබ්භං සාධු සමපුරයන්තු².

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ පකිණ්ණකමිභාගො නාම
චතුසොපරිච්ඡේදො.

පඤ්චමො පරිච්ඡේදො.

327. විභාගං පන කමාතං, පචක්කාමි ඉතො පරං
කමම-පාක-ක්රියාහෙදෙ අමොභාය සමාසනො.
328. කමමපච්චයකමමන්ති වෙනතාව සමීරිතා;
තත්ථා පි නාතාබණ්ණිකා පුඤ්ඤපුඤ්ඤාව වෙනතා.
329. දෙනි පාකමඛිට්ඨාය සමපසුතෙන යථාරහං
කමමස්සායුහනට්ඨෙන පචත්තත්තා හි වෙනතා.
330. කෙලසානුසයසන්තානෙ පාකධම්මා හි ජායරෙ;
පතිතානුසයානනතු ක්‍රියාමත්තං පචත්තති.
331. මූලභාවා ව සබ්බෙසං තථෙවාචජ්ජනදායං,
ජනිතානි ව කමෙති විපාකානි පචත්තරෙ.
332. විතඤ්ඤපපාදවසෙතෙව කමමං³ තෙතතිස්සධා සීතං.
කමමචතුක්කහෙදෙති විභාවෙය්‍ය විචක්කිණො;
333. පච්චුපපන්තාදි-කණ්ණාදි-ජනකාදි-ගරාදිතො,
දිට්ඨධම්මාදි-කාමාදි-හෙද ඡද්ධා යථාපාං.
334. යං පාපං සුඛවොකිණ්ණමිතිචේත කරියති
පච්චුපපන්තසුඛං කමමොයතිං දුක්ඛපාකදං.
335. කිචේතන දුක්ඛවොකිණ්ණං යදි පාපං කරියති,
පච්චුපපනෙත ව තං දුක්ඛමොයති දුක්ඛපාකදං.

336. කීවේෂ්ඨ දුක්ඛවොකීණණං යදි පුඤ්ඤං කරියති
පච්චුප්පන්නමති තං දුක්ඛමායතිං සුඛපාකදා.
337. යං පුඤ්ඤං සුඛවොකීණණමකීවේෂ්ඨ කරියති,
පච්චුප්පන්නෙ සුඛං වෙච ආයතිං සුඛපාකදං.
338. විසසංසට්ඨමධුරං, සවිසං තිත්තකං තථා,
ගොමුත්ත-මධුගෙසජ්ජමිඤ්චොපමං යථාකකමං.
339. සමාදානෙ විපාකෙ ච සුඛදුක්ඛප්පහේදිතං
කමමමෙවං චතුර්ධාති පකාසෙනති තථාගතා.
340. ආනන්තරියකමමාදි එකන්තකටුකාවගං
කණ්ණං කණ්ණවිපාකනති කමමං දුගහතිගාමිකං.
341. පඨමජ්ඣානකමමාදි එකන්තන සුඛාවගං
සුක්කං සුක්කවිපාකනති කමමං සග්ගප්පත්තිකං.
342. වොකීණණකමමං වොකීණණ-සුඛදුක්ඛප්පත්තිකං,
කණ්ණසුක්කං, කණ්ණසුක්ක-විපාකනති සමීරිතං.
343. අකණ්ණසුක්කමීරෙනති අකණ්ණසුක්කපාකදං
කමමං ලොකුත්තරං ලොකෙ ගතිකමමකඛයා'වගං.
344. ඉති චට්ඨප්පවන්නමති කෙලසවොදනහේදිතං
කමමකඛයෙන සංගයග චතුර්ධා කමමමීරිතං.
345. ජනකඤ්ඤවටුපත්ථමාමුපපිළොපසානකං
චතුර්ධා කිච්චහෙදෙන කමමමෙවං පට්ඨවති.
346. ජනෙති ජනකං පාකා, තං ජිඤ්ඤප්පිළකං;
තං පච්චෙනතු'පත්ථමං; තං ඝාතෙනොපසානකං¹
347. කරොති අත්තතො පාකසායාවකාසනති භාසිතං.
පාකදයකකමමනතු යං කිඤ්චි ජනකං භවෙ.
348. බාධමානක-කමමනතු තං පාකමුප්පිළකං.
උපසානකමීරෙනති තදුපවේජ්දකං පරෙ².
349. ගරුකාසන්නමාවිණණං³ කට්ඨතාකමමුත්තා සහ
කමමං චතුර්ධං පාක-පරියායප්පහේදතො.
350. මහගගතානන්තරියං ගරුකමමනති ට්ඨවති;
කතං විනතිතමාසන්නමාසන්නමරණෙන හි
351. බාහුලෙත සමාවිණණමාවිණණනති පට්ඨවති.
සෙසං පුඤ්ඤමපුඤ්ඤඤා කට්ඨතාකමමමීරිතං.

1. B. ඝාතෙනොපසානකං. 2. E. වදෙ.

3. E. ගරුමාසන්න.

352. දිට්ඨධම්මෙ-වෙදනියමුපපජ්ජාපරෙ තථා
පරියායවෙදනියමිති වාහොසිකමුක්ඛා
353. පාකකාලවසෙතාථ කාලානිතවසෙත ව
චතුරෙවමපි අකතාතං කමමාදිවචබ්බුතා.
354. දිට්ඨධම්මවෙදනියං¹ පඨමං ජවතං භවෙ;
අලභාසෙවතතතා ව² අසමත්ථං භවන්තරෙ
355. වෙදනියනතුපපජ්ජ පරියොසාන මිටිතං,
පරිතිට්ඨිතකමමතතා විපවචති අනන්තරෙ.
356. සෙසාති වෙදනියාති පරියායාපරෙ පත
ලභාසෙවතතො පාකං ජනෙනති සති පච්චයෙ.
357. ට්ඛිචන්තා'හොසිකමමාති කාලානිතාති සබ්බථා,
උචජිනනතණ්හාමුලාති පච්චයාලාභතො තථා.
358. චතුරා පුත කාමාදි භූමිහෙදෙන භාසිතං;
පුඤ්ඤපුඤ්ඤවසා දොධා කාමාවට්ඨිකං භවෙ.
359. අපුඤ්ඤං තත්ථ සාවජ්ජමතිට්ඨථලදායකං,
තං කමමං ඵසාදාරෙති දුට්ඨා සමපච්චතති.
360. කායදාරං වච්චදාරං මනොදාරනති තාදිතා
කමමදාරතතයං ට්ඛිතා; ඵසාදාරා ඡ දිට්ඨිතා.
361. කමමදාරෙ මනොදාරෙ පඤ්චදාරා සමොභිතා;
ඵසාදාර-මනොදාරං කමමදාරතතයං කතං.
362. තථා හි කායවිඤ්ඤතති ජනෙත්වා ජාතවෙතතා
කායකමමං; වචිකමමං වචිහෙදපපච්චතතිකා.
363. විඤ්ඤතතිදාය'සමප තතා මනොකමමනති ට්ඛිචති.
හෙදෙයං පරියායෙන කමමාතමිති දිට්ඨිතො
364. පාණ්ණාතාදිකං කමමං කායෙ බාහුලලට්ඨනතො
කායකමමං; වචිකමමං මුසාවාදදිකං; තථා
365. අභිජ්ඣාදි-මනොකමමං තීහු දාරෙසු ජායති;
ද්විසු දාරෙසු සෙසාති; හෙදෙයං පරමත්ථො.
366. ඵසාදාර-මනොදාරෙ විඤ්ඤතතිදායමිටිතං;
පඤ්චදාරෙ දායං තත්ථි; අයමෙත්ථ විතිච්ඡයො.
367. අකඛන්ත'ඤ්ඤණ්-කොසජ්ජං දුසසීලාං මුට්ඨසච්චිතා
ඉට්ඨාසංවරහෙදෙන අට්ඨදාරෙසු ජායති.
368. කමමදාරතතයං වෙච පඤ්චදාරා තථාපරෙ
අසංවරාතං පඤ්චන්තං අට්ඨදාරා පකාසිතා

369. තත් කමමපථපපතනං පටිසන්ථිඵලාවහං
පාණ්ණාසාදිහෙදෙන දසධා සමපවතනති.
370. පාණ්ණාසාදිහෙදෙන, ඵරුසං, බ්‍යාපාදො ච තථාපරො
ඉවෙචචං තිවිධං කමමං දෙසමුලෙහි ජායති.
371. මිච්ඡාචාරො අභිජ්ඣා ච මිච්ඡාදිට්ඨි තථාපරා,
ඉවෙචචං තිවිධං කමමං ලොභමුලෙහි ජායති.
372. ථෙය්‍යාදුතං මුසාවාදො පිසුණං සමපලාපනං
කමමං චතුරිධිං පෙනං දව්මුලෙහි පවතනති.
373. ඡන්ද්‍ර දෙසා භයා මොහා පාපං කුබ්බන්ති පාණ්ණො,
තස්මා ඡන්ද්‍රදි-හෙදෙන චතතාප්‍රිසවිධං භවෙ.
374. ඉච්චාපුඤ්ඤං පකාසෙනති චතුරාපායසාධකං;
අඤ්ඤාත්ථාපි පවතනමති¹ විපතතිඵලසාධකං.
375. තිවිධං පත පුඤ්ඤනතු අනවජ්ජවාපාකදො,²
දුතං සීලං භාවනා ච තිසු ආරෙසු ජායති.
376. මහත්තං-ගාරවා සෙනහා දයා-සද්ධුපකාරතො³
හොගාජ්චාභයධමෙම⁴ දදතො දුතමීරිතං.
377. පුඤ්ඤමාවාර-වාරිතනං චත්තමාරබ්බ කුබ්බතො,
පාපා ච විරමනතස්ස හොති සීලමයං තදා.
378. දුතං-සීල-විනිමුත්තනං භාවනාති පවුච්චති.
පුඤ්ඤං භාවෙනති සන්තාතෙ යස්මා තෙන හිතාවහං.
379. ජනෙත්වා කායවිඤ්ඤාතනිං යද පුඤ්ඤං කරියති
කායකමමං තදා හොති දුතං සීලං ච භාවනා.
380. ච්චිවිඤ්ඤාතනියා සද්ධිං යද පුඤ්ඤං කරියති
ච්චිකමමං; මනොකමමං විතා විඤ්ඤාතනියා කතං.
381. තං-තං-ආරිකමෙවානු තංතං-ආරිකපාපතො
විරමනතස්ස විඤ්ඤාතනිං විතා වා සහ වා පුත.
382. දුතං සීලං භාවනා ච වෙය්‍යාවච්චාපවයනා
පතනානුමොදනා පතති-දුතං ධම්මස්ස දෙසනා
සවණං දිඬුජ්ජකමමමිච්චෙචං දසධා සිතං.
383. කාමපුඤ්ඤං පකාසෙනති කාමෙ සුගතිසාධකං;
අඤ්ඤාත්ථාපි පවතනමති සමපතතිඵලසාධකං.
384. විතනුපපාදපපහෙදෙන කමමං විසතිධා සිතං
කාමාවචරමිච්චෙචං විභාවෙනති විභාවිතො.

1. B. ච වතනමති. 2. B. අනවජ්ජථ. 3. B. සබ්‍යපකාරතො.
4. B. P.-ධම්මං.

385. රූපාවචරිකං කම්මමප්පණොභාවනාමයං
කසිණාදිකමාරබ්භ මනොද්ධාරෙ පවත්නති.
386. පඨව්‍යා'පො ච තෙජෝ ච වායො නීලඤ්ච පිතකං,
ලොහිතොද්‍යුතමාසමාලොකොති විසාරද.
387. කසිණානි දසිරෙනත් ආදිකම්මකයොහිතො.
උද්ධුමානං චිතීලං ච විපුබ්බක-විබාදිතා,
388. විවජ්ඣකඤ්ච විකඛින්නං හතවිකඛින්න-ලොහිතං
පුලවං අට්ඨකඤ්චති අසුභං දසධා සීතා.
389. බුද්ධො ධම්මෙ ච සබ්බෙ ච සීලෙ වාගෙ ච අග්ගතො
දෙවතොපසමායඤ්ච චුත්තානුසස්සනිභාවතා.
390. මරණේ සති නාමෙකා, තථා කායගතා සති.
ආණාපාණසති වෙචං දසධානුසස්සනිරිතා.
391. මෙත්තා-කරුණා-මුදිතා-උපෙක්ඛා-භාවනානි ච
චතුබ්බමවිහාරා ච, අප්පමඤ්ඤති භාසිතා.
392. ආහාරෙ භු පටිකතුලසඤ්ඤකාති පකාසිතා.
චතුධාතුචචන්දානං චතුධාතු-පරිග්ගහො.
393. චත්තාරො'රූප්පකා වෙති චත්තාලීස සමාසතො
කම්මට්ඨානාති චුත්තාති සමපේ භාවනාතයෙ.
394. ආණාපාණඤ්ච කසිණ පඤ්චකඤ්ඤානිකා තතිං;
පඨමඤ්ඤානිකා චුත්තා කොට්ඨාසාසුභභාවතා.
395. මෙත්තාදයො චතුඤ්ඤානා; උපෙක්ඛා පඤ්චමී මතා;
ආරූපාරූප්පකා; සෙසා උපචාරසමාධිකා.
396. කසිණාසුභ-කොට්ඨාසෙ ආණපාණෙ ච ජායති
පටිභාගො; තමාරබ්භ තත්ථ චත්තති අප්පණං.
397. කම්මට්ඨානෙසු සෙසෙසු පටිභාගො න විජ්ජති.
තථා හි සත්තවොහාරෙ අප්පමඤ්ඤ පවත්තරෙ.
398. කසිණුග්ගාටිමාකාසං පඨමාරූප්පමානසං
පඨමාරූප්පකාභාවමානිඤ්ඤාදො ච ගොචරං,
399. ආරූප්පා සම්පවත්තනති ආලබ්ඛිත්වා යථාකක්ඛං,
අඤ්ඤත්ථ පත සබ්බත්ථ තප්පවත්තති අප්පණං.
400. පරිකම්මං පරිකම්ම-සමාධි ච, තතො පරං
උපචාරප්පණං වෙති භාවනායං චතුබ්බධා.
401. පරිකම්මනිමිත්තඤ්ච උග්ගහො ච තතො පරං
ආටිභාගොති තිණේ'ව නිමිත්තාති පකාසස්සං.

402. නිමිත්තං ගණනතො පුබ්බමාදිකමමිකයොගිතො
පරිකමමනිමිත්තනන්ති කසිණාදිකමිති.¹
403. තසමිං පන නිමිත්තමහි ආරහන්තස්ස භාවනා
පඨමං පරිකමමනති භාවනාපි පටුවමති.
404. විතෙතනු'ගහතිතෙ¹ තසමිං මනොඥායෙ විභාවිතෙ
තදුග්ගහනිමිත්තනනු සමුපපන්නංති වුවමති.
405. පඤ්චඥාපිතිවමුත්තා තමාරභ සමාතිතා
පරිකමමසමාධිති භාවනා සං පකාසිතා.
406. උග්ගහාකාරසමුත්තං චක්ඛුධමමවිමුච්චිතං
පටිභාගනිමිත්තනන්ති භාවනාමයමිති.²
407. රූපාදිවිසයං හිත්වා තමාරභ තතො පරං
භවබහන්තරිතං හුත්වා මනොඥාරං පවත්නති.
408. සිබ්බාපත්තසමාධාන-මුපකෙලසවිමුච්චිතං
උපචාරසමාධිති කාමාවචරමිති.³
409. පටිභාගනිමිත්තමහි උපචාරසමාධිතො
භාවනාඵලනිපථන්නා³ සමුපපජ්ජති අපපණා.
410. පුරිමං පුරිමං කත්වා චසීභුතං තතො පරං
ඔලාරිකබගමොහාස සුමුමබගපපවත්ති⁴
411. අපපණා පදහන්තස්ස පවත්නති³ යථාකකමං
විතකකාදිවිතිවමුත්තා, විචාරාදිසමායුතා.
412. ආචජ්ජනා ච චසීතා තං-සමාපජ්ජනා තථා,
ටුවානාධිට්ඨානා පටිවචෙකකිතාති ච පඤ්චධා.
413. විතකකඤ්ඤා විචාරඤ්ඤා සහාතිකකමතො පන
චතුකකජ්ඣානමපෙපති පඤ්චකඤ්ඤා විසුං විසුං.
414. අපපණාය ච පච්චෙකං⁴ කුතසාසාපි විසුං විසුං,
ඉච්ඡිතබ්බා හි සබ්බස්ස පරිකමමාදිභාවනා.
415. තං පරිත්තං මජ්ඣමං ච පඤ්ඤිතං නි විභජ්ජති;
විමොකෙතා ච චසීභුතමභිභායනතං නි ච.
416. පරිත්තාතිපරිත්තාදි-ගොචරන්ති චතුබ්බධා;
දුක්ඛාපටිපදං⁵ දකුණිඤ්ඤාමිච්චාදිතො තථා.

1. B. විතෙතන ගහිතෙ. 2. B. භාවනාබල- 3. B. පවත්නනති.
4. B. පච්චෙක, 5. B. පටිපදා

417. නං ඡන්ද විතත-විරිය විමසාධිපතොයනො,
විසෙසට්ඨිති-නිබ්බේධ-භානභානියනොපි ව.
418. පඤ්චධා ක්කානහෙදෙන, චතුරාර්ථමනෙදනො
සමාධිභාවනාපුඤ්ඤමපණ්ණාපත්තමීරිතං.

 419. ඉති විකම්මතිතකෙලසං රූපලොකුපපතතිකං
රූපාවචරකමනති විභාවෙනති විසාරද,
 420. අරූපාවචරං කමමං චතුරාර්ථපසංයාමනං,
රූපධම්මවිභාගෙන භාවිතනති පට්ඨවචති.
 421. චතුපාරිසුද්ධිසීලං ධූතභිගපරිවාරිතං
සීලවිසුද්ධිස ඛාතං පූරසිත්වා තතො පරං.
 422. පඤා විතතවිසුද්ධිඤ්ඤා සොපචාරසමාධිකං,
තථා දිට්ඨිවිසුද්ධිඤ්ඤා නාමරූපපරිගහනං,
 423. කංඛාවිතරණං නාම පට්ඨවයට්ඨිතිදස්සනං
විසොඤ්ඤා මග්ගාමග්ග-ඤ්ඤාදස්සනමෙව ව,
 424. තතො පරං විපස්සනො විසුද්ධිසු සමාහිතො,
සමපාදෙත්වා පටිපදා-ඤ්ඤාදස්සනමුත්තමං,
 425. තතො පපෙපාති මෙධාවි විසුද්ධිං ඤ්ඤාදස්සනං,
චතුමග්ගසමඤ්ඤාතං සාමඤ්ඤඵලදායකං.
 426. ඡබ්බිගුද්ධික්කමෙනෙවං භාවෙනබ්බං යථාක්කමං
කමමං ලොකුත්තරං නාම සබ්බදුක්කකම්මයාවහං.
 427. ඉති ඡන්තං චතුක්කාතං වසා කමමං විභාවයෙ.
යෙන කමමවිසෙසෙන සන්තානමභිසංඛතං,
 428. භුමිහව-යොති-ගති-සිති-වාසෙසු සමහවා
පටිසංඛාදිභාවෙන පාකාය පරිවත්තති.
 429. සා'යං කමමසමඤ්ඤාතා කමමජාති යථාරහං
ජතෙති රූපාරූපාති මනොසඤ්ඤාතනා කථං?
 430. භුමි ලොකුත්තරා වෙව ලොකියාති 'දව්ඛා සිතා;
පරිත්තා ව මහග්ගතා අපපමාණාති හෙදිතා.
 431. ඵකාදස කාමහවා, හවා සොලස රූපිතො,
වත්තාරො'රූපපකා වෙති තිවිධො භවසංගහො
 432. අසඤ්ඤා'කො භවො, තෙවසඤ්ඤාදිතාසඤ්ඤාදිකො භවො,
සබ්බො සඤ්ඤාදිහවො සෙසො ඵවමපි තිවිධො භවො.
 433. ආරූපා චතුචොකාරා; ඵකචොකාර'සඤ්ඤාදිතො;
පඤ්ඤාචොකාරකො නාම භවො සෙසො පට්ඨවචති.

434. තීරයෙ හොති දෙවෙ ව යොනෙකා ඔපපාතිකා;
අණ්ඩජ ජලාබ්ජා ච සංසෙදජොපපාතිකා
435. පෙනලොකෙ තිරව්ජානෙ භූමිදෙවෙ ව මානුසෙ
අසුරෙ ව භවනොවං වතුධා යොතිසංගහො.
436. ගතියො තිරයං පෙනා තිරව්ජානා ව මාණවා
සබ්බෙ දෙවාති පඤ්චා'හ පඤ්චතිමමලලොවනො.
437. නාවතිංසෙසු දෙවෙසු වෙපවිත්තාසුරා ගතා;
කාලකඤ්ජාසුරා නාම ගතා පෙනෙසු සබ්බථා.
438. සක්ඛිසඤ්ඤාය නාතත්තා කායසාපි ව නාතනො,
නාතත්තකායසඤ්ඤීති කාමසුගතියො මතා.
439. පඨමජ්ඣානභූමි ව චතුරාපායභූමියො
නාතත්තකායා එකත්ත-සඤ්ඤීති සමුදිරිතා.
440. එකත්තකායා නාතත්ත-සඤ්ඤී දුතියභූමිකා;
එකත්තකායා එකත්ත-සඤ්ඤී උපරි රුපිනො.¹
441. විඤ්ඤාණවසීතියො සත්ත නිනාරුපෙපති හෙට්ඨනො
අසඤ්ඤාණ න ගණහන්ති විඤ්ඤාණාභාවතො සදා.
442. චතුරාරුපභූමි ව පට්ඨවිඤ්ඤාණභාවතො;
තං අවයම්පි ගහෙතොත සත්තාවාසා නවෙරිතා.
443. දෙවාමනුස්සාපායාති තිවිධා කාමධාතුයො;
පඨමජ්ඣානභූමාදිහෙද භූමි වතුබ්බධා.
444. පඨමාරුපාදිහෙද චතුරාරුපපායො.
සොතාප්පනාදි-හෙදෙන චතුරා'නුත්තරා මතා.
445. තීරයාදිපපහෙදෙන භින්නා පච්චෙකතො පුත
එකතිංසවිධා හොන්ති සත්තාතං ජාතිභූමියො.
446. එවං භූමාදිහෙදෙසු සත්තා ජායන්ති සාසවා;
කමොති ව විපජ්ජන්ති යථාසම්භවතො කථං?
447. අපායමා චුතා සත්තා කාමධාතුමිති ජායරෙ;
සබ්බධොතෙසු ජායන්ති සෙසා කාමහවා චුතා.
448. සුද්ධාවාසා චුතා සුද්ධාවාසෙසු'පරි ජායරෙ;
අසඤ්ඤිමා චුතා කාමසුගතිමො'පපජ්ජරෙ.
449. සෙසරුපා චුතා සත්තා ජායන්තා'පායවජ්ජනෙ;
ආරුපනො'පරි කාමසුගතිමිති, තතිං පි ව.
450. පුප්ඵජ්ජනාව ජායන්ති අසඤ්ඤාපායභූමිසු;
සුද්ධාවාසෙසු ජායන්ති අනාගාමිකපුගලා.

451. වෙහපඵලෙ අකතිට්ඨ භවග්ගෙ ව පඨිට්ඨිතා
න පුතඤ්ඤත් ජායන්ති සබ්බෙ අරියපුග්ගලා.
452. බ්‍රහ්මලොකගතා හෙට්ඨා අරියා නොපපජ්ජරෙ.
දුක්ඛමූලසමුච්ඡේද පරිනිබ්බන්ත'තාසවා.
453. ජායන්තානඤ්ච ජාතානමිති චුත්තනියාමනො
පචන්තාතිතකං කමමං පටිසංඝිපපචන්තියං,
454. අරූපං චතුර්වොකාරෙ, රූපමෙව අසඤ්ඤිසු
ජනෙති; රූපාරූපානි පඤ්චවොකාරභූමියං.
455. ආරූපානුත්තරං කමමං පාකමෙව විපච්චති;
කචන්තාරූපපාකානි, කාමරූපනියාමිතං.
456. කාලොපතිපපයොගානං ගතියා ව යථාරහං
සමපත්තිඤ්ච විපත්තිඤ්ච කමමමාගමම පච්චති.
457. අපායෙ සන්ඛ්චුද්ධච්ච-තිතං දඬා පචන්තියං
සබ්බාපි පඤ්චවොකාරෙ ද්වාදසාපුඤ්ඤාවෙනතා,
458. සත්තාකුසලපාකානි විපච්චන්ති යථාරහං.
කාමාවචර-පුඤ්ඤානි කාමසුගතියං පත.
459. සහෙතුකානි පාකානි පටිසංඝිපපචන්තියං
ජනෙන්නි පඤ්චවොකාරෙ; අහෙතුපි යථාරහං.
460. තිහෙතුපුඤ්ඤාමුක්ඛකට්ඨං පටිසංඝී තිහෙතුකං
දඬා සොලසපාකානි පචතෙන තු විපච්චති.
461. තිහෙතුකොමකුක්ඛකට්ඨං ද්විහෙතුං ව ද්විහෙතුකං
සංඝිං දෙති, පචතෙනපි තිහෙතුකවිචජ්ජනං.
462. ද්විහෙතුකොමකං පුඤ්ඤං පටිසංඝීමහෙතුකං
දඬා'හෙතුකපාකානි පචතෙන පුත පච්චති.
463. අසංඛාරං සසංඛාරං-විපාකානි ත පච්චති
සසංඛාරමසංඛාරං-විපාකානීති කෙවන.
464. පරිත්තං පඨමජ්ඣානං මජ්ඣමං ව පඤ්ඤාකං
භාවෙත්වා ජායරෙ බ්‍රහ්ම-පාරිසජ්ජාදිතිසු පි
465. තථෙව දුතියජ්ඣානා, තතියඤ්ච යථාක්කමං
භාවෙත්වා ජායරෙ ඥානං පරිත්තාභාදිතිසු පි.
466. තථා චතුත්ථං තිව්ධං භාවෙත්වාන සමාහිතා
පරිත්තසුභාදිකෙසු තිසු ජායන්ති යොගිනො.
467. පඤ්චමං පත භාවෙත්වා හොන්ති වෙහපඵලූපගා.
සඤ්ඤාපිරාගං භාවෙත්වා අසඤ්ඤිසු'පපජ්ජරෙ.

468. සුඛවාසසු ජායනති අනාභාමිකපුගලා.
ආරුපපාති භූ භාවෙනා ආරුපෙසු යථාකකමං.
469. එවං මහගගනං පුඤ්ඤං යථාභූමිවච්ඡිතං
ජනෙන සද්දසං පාකං පටිසංකප්පවත්තියං.
470. ලොකුත්තරාති පුඤ්ඤති උපපන්නානන්තරං පන
සමාපන්නිකකණේ වෙව ජනෙනති සද්දසං එලං.¹
471. මහගගනානන්තරියං පරිපක්කසභාවතො
අනන්තරභවාතිතං කාලාතිතං න පවචති.
472. සුබ්බමාලසභාවා ච සුබ්බමත්තා මහගගනා
සන්නාතෙ න විපවචනති පටිපකෙති දුසිතෙ.
473. සමානාසෙවතෙ ලද්ධං, විජ්ජමානෙ මහබ්බලෙ
අලද්ධා තාදිසං හෙතුං අභිඤ්ඤා න විපවචති.
474. සකං භූමිමතිතාතං න විපවචනනුත්තරං;
කමන්තරසංඛිට්ඨානා සන්නාතසෙසති දිපිතං.
475. ඉති තෙනතිංස කමමාති; පාකා ජනතිංස භාසිතා;
චිත්තපපාදා ක්‍රියා සෙසා ක්‍රියාමග්ගප්පවත්තතො.
476. චිත්තපපාදවසෙනෙ'වමෙකුතනවුතිවිධා,
තෙපඤ්ඤාස සභාවෙන චිත්තවෙනසිකා මතා.
477. ඉති චිත්තං වෙනසිකං නිබ්බාණනති නරුත්තරො
තාමං තිධා පකාසෙසි චක්ඛුමා වදනං වරො.
478. ඉති කමමවිපාකපණ්ණිතා
මිත-කමමවිපාකසාසනෙ
හිත-කමමවිපාකපාරගු
වතුකමමවිපාකමුත්තං.
479. යන්තා'යං පරමන්ත-වජ්ජනියමේ බාලොත² බාහුලොතො
අන්තානන්තවිචාරණං පති³ ජනො සමමොගමාපාදිතො⁴
බුද්ධො බොධිතලෙ යමාහ සුගතො ගන්තාන දෙවාරො
සංඛායං කමමවිපාක-නිවර්ණනො සංඛෙපතො දිපිතො.

ඉති නාමරූපපරිවේෂයෙ කමමවිභාගො නාම
සංක්‍රමො පරිවේෂයො.

1. B. බලං.

2. B. E. තුලොතං.

3. B. මති.

4. B. -මාපාදිතො.

ජලේඛා පරිච්ඡේදය.

480. ඉති පඤ්චපරිච්ඡේද - පරිච්ඡින්නාන්තංගනං
නාමධම්මමසෙසෙන විභාවෙනා සභාවතො,
481. සප්පහදං, පච්ඤාමි රූපධම්මමිතො පරං
භූතොපාදායහෙදෙන දුට්ඨමපි පකාසිතං.
482. උදෙසුස - ලක්ඛණාදීහි, විභාගජනකා තථා
කලාපුප්පතනිතො වානි යථානුකක්ඛමතො කථං?
483. රූපපතීති භවෙ රූපං විකාරප්පච්චයෙ සති
රූපරූපං; තථා රූප - පරියාපන්නතො පරං.
484. භූතරූපනතු පඨවී ආපො තෙජෝ තථා'පරො
වායො ව, භවතුපාදා-රූපමෙත්ථානි භාසිතං.
485. භූතරූපමූපාදාය පච්ඡතති න වඤ්ඤාථා
ඉච්චුපාදායරූපතති රූපං සෙසමූදිරිතං.
486. චක්ඛු සොතඤ්ඤා සාණ්ඤා ජිව්හා කායොති පඤ්ඤාධා
පසාදරූපමක්ඛාතං; තොපසාදං පතෙ'තරං.
487. රූප-සද්ද-ගක්ඛ-රස-ථොට්ඨබ්බමිති පඤ්ඤාධා
රූපං පසාද-විෂයං; පසාදා'ගොචරං¹ පරං.
488. ඉත්තං පුරිසත්තඤ්ඤා භාවරූපමූදිරිතං.
ජීවිතිඤ්ඤාරූපතති උපාදින්නප්පච්ඡතකං.
489. චක්ඛුරූපනතු හදයං යං ධාතුදායනිස්සයං,
කබ්බිකාරමාහාර-රූපමිච්චා'නු පණ්ණිතා.
490. රූපධම්මසභාවතො රූපතති පරිදිපිතං
ඉච්චවම්මට්ඨාරසධා රූපාරූපමූදිරිතං.
491. අතිපඨන්නසභාවතො රූපාකාරොපලක්ඛිතං,
අතිපඨන්නං නාම රූපං දසධා පරිදිපිතං.
492. රූපපරිච්ඡේදරූපමිච්චාකාසො පකාසිතො,
කායච්චිවිඤ්ඤාතතික-දායං විඤ්ඤාතතිරූපකං.
493. ලහුතා මුදුතා කම්මඤ්ඤාතා විඤ්ඤාතතියා සහ
විකාරරූපමිච්චානු පඤ්ඤාධාව විභාවිතො.
494. උපවයො සන්නති ව ජරාතානිච්චතා නි ව,
චතුධා ලක්ඛණරූපං රූපකණ්ණෙ විභාවිතං.
495. ඉච්චවම්මට්ඨවිසති-විධානිපි විචක්ඛණො
රූපානි ලක්ඛණාදීහි විභාවෙය්‍ය යථාකක්ඛමං.

496. බරතා පඨවිධානු සායං කකකල-ලකකණා;
කලාපාදිට්ඨානරසා; පටිග්ගානොති ගග්ගති.
497. ආබ්බකමාපොධානු, ඥා පග්ගරණලකකණා;
කලාපාබ්බකරසා; සඞ්ගහතොතන ගග්ගති.
498. තෙජනතනං තෙජොධානු, සායමුණ්ණතන-ලකකණා;
පාවනරසා මඤ්චානුපපාදනනති ව ගග්ගති.
499. වායොධානු වායනතනං, සා විජ්ඣානලකකණා;
සමීරණරසාතිනිගාරභාවෙන ගග්ගති.
500. සබ්බජාචිතිභූතතා පි අසමිසසිතලකකණා,
තංතංභාවසමුස්සනන-සමභාරෙසු'පලකකිතා,
501. අඤ්ඤමඤ්ඤානුපප්ථො, සෙසරුපස්ස නිස්සයා
චතුධෙවං කලාපෙසු මහාභූතා පවත්තරෙ.
502. චක්ඛු සමභාරචක්ඛුමහි සත්තකකිපලොචිතෙ¹
කණ්හමණ්ඩලමජ්ඣමහි පසාදෙති පට්ඨවති.
503. යෙන චක්ඛුපපසාදෙන රූපාති මනු පස්සති,
පරිනතං සුබ්බමං වෙනං උඤ්ඤාසිරසමුපමං.
504. සොතං සොකකිලස්ස'නොතා නබ්බලොමාවිතෙ තථා
අංගුලිවෙස්කාකාරෙ පසාදෙති පට්ඨවති.
505. අනොතා අජපදට්ඨානෙ සාණං ඤාණබ්බලෙ සිතං.
ජිවතා ජිවතාය මජ්ඣමහි උපපලාකාරසන්නිතෙ.²
506. ඉවෙච්චං පත චත්තාරො තංතංදෙසච්චත්තිතා.
කායපපසාදෙ කායමහි උපාදිතොති පඤ්චධා,
507. කපපාසපට්ටසෙනහ සන්නිතා භූතතිසසිතා
පසාද ජිවිතාරකකා, රූපාදිපරිවාරිතා.
508. සිතා³ රාජකුමාරාව කලාපනතරචනතිතො;
ආරභූතා ව පවෙච්චකං පඤ්චවිඤ්ඤාණවිචිතා
509. රූපාදුභිසාතරසා භූතානා වා යථාකකමං
දට්ඨකාමනිදුතාදි-කමමභූතානමෙව වා,
510. පසාදලකකණා; රූපාදුච්ඤ්ඤානරසා, තථා
පඤ්චවිඤ්ඤාණ සුගලං ආරභාවෙන ගග්ගරෙ.

1. D. E. B. පට්ටලොචිතෙ. 2. උපපලදලසන්නිතෙ (?)

3. B. D. සිතා. E. සිතා.

- 511 රූපං නිභාසො භූතානං; සද්දෝ නිග්ගොසනං තථා;
ගඤ්ඤා ව ගඤ්ඤානං තත්ථ; රතො ව රසනීයතා.
512. ඉද්ධෙවං පන චතතාරො ගොවරා භූතනිසසිතා
භූතත්තයඤ්ච ථොට්ඨබ්බමාපොධාතුච්චජ්ජිතං.
513. සද්දෝ අතීයතො තත්ථ; තදඤ්ඤා සහවුත්තිනො;
තං තං-සභාවහෙදෙන තං-තං දාරොපලකම්මතා.
514. පඤ්ඤාවං පඤ්ඤවිඤ්ඤාණ විට්ඨො විසයො මතා,
චක්ඛාදීනං පටිභතන-ලකිණිං ව යථාකතමං.
515. පඤ්ඤවිඤ්ඤාණසුගලාලම්භාවරසා; තථා
පඤ්ඤවිඤ්ඤාණසුගලං ගොවරතෙනන ගඤ්ඤරො.
516. ඉත්ථිජ්ජියං පනිත්තිතමිත්තිභාවො ති භාසිතො;
පුරිසතතං තථා භාවො පුරිසිජ්ජියතාමකො.
517. තං දායං පනුපාදිතො,¹ කායෙ සබ්බත්ථ ලබ්භති;
කලාපනතර්භින්නාඤ්ච භින්නසන්නාතචතති ව.
518. චසෙ චතෙනති ලිඛිතානමිත්තිපුම්භාවලකිණිං;
ඉත්ථි ති ව පුරිසොති පකාසනරසං තථා.
- 519 ඉත්තිනං පුරිසානඤ්ච ලිඛිතං ව යථාකතමං
නිමිත්තං - කුත්තාකපපානං කාරණතෙනන ගඤ්ඤති
520. සත්තා මරණති තාසෙන යසං, පාණනති වුත්තියා
සජ්චමනකායානං හෙදො යෙනොපලකම්මතො,
521. තදෙනං කමමජාතානමනුපාලනලකිණිං,
ජිවිතං ජිවනරසං, ආයුබ්බකොති ගඤ්ඤති.
- 522 මනොධාතුයා ව තථා මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා
නිසංසලකිණිං චජුරූපං හදයසමමතං.
523. සමාධානරසං තාසමුඛබාහතොත² ගඤ්ඤති.
යසමිං කුපිතකාලමති විහිත්තා ගොනති පාණිනො,
- 524 කායො යසංනුසාරෙන, විත්තකෙබ්බෙන ඛිජ්ජති.
යසමිං නිරුද්ධො විඤ්ඤාණ - සොතො පි ව නිරුජ්ඣති,
525. යං නිසංසය පතිට්ඨාති පටිසන්ති භවනතරො,
තදෙනං කමමසමුත්තං පඤ්ඤවොකාරභූමියං.
526. මජ්ඣෙකි හදයකො මති අභ්භසනලොභිතෙ
භූතරූපමුපාදය චක්ඛාදි විය චත්තති.

527. කබලිංකාරො ආභාරො රූපානරණලකඛණො;
කායානුයාපනරසො; උපස්මභොති ගග්ගති.
528. ඔජාය යාය යාපෙනති ආභාරසෙනහ සන්ධයා¹
පාණිනො කාමලොකමති සායමෙවං පට්ඨවති.
529. ආකාසධාතු රූපානං පරියොසානලකඛණො;
පරිවෙණ්දරසා; රූපමරියාදෙති ගග්ගති.
530. සලකඛණපරිවණ්න-රූපධම්මපරිග්ගහෙ
යොතිනමුපකාරාය යං දෙසෙසි දයාපරො²
531. පරිවණ්නසභාවානං කලාපානං යථාරහං
පරියන්තාතමෙවෙස නදාකාරො පට්ඨවති.
532. ගමනාදිවච්ඡෙසාස පපච්ඡතමති යථාකකමං
වායොපඨවිධාතුනං යො විකාරො, සමස්තො
533. සහජොපාදින්නකානං ක්‍රියා-වාචාපච්ඡතියා,
විපථඤ්ඤාච්ඡතොනො, විතතානුපරිවතතිනො,³
534. ස විකාරවිසෙසො'යං විඤ්ඤානතීති පකාසිතො;
විඤ්ඤාපෙතීති කායෙන වාචාය ව විචින්නතං.
535. වායො-පඨවාධිකානං භූතානමිති කෙවන;
පට්ඨතතා නාදිතා කාය-පරිග්ගහසුඛාය යා,
536. කායො යසංනුභාවෙන සභාභොගොව බායති,
යං-නිරොධා පරාභූතො සෙති නිවේචතතො යථා,
537. ලොකෙ පපඤ්ඤා වතනනති බහුධා යාය නිමමිතා,
කපෙන්නති කායමත්තානං බාලා යාය ව වඤ්ඤිතා,
538. සායං කාය-වච්ඡිකමම-ආරභාවෙන ලකඛිතා
බ්‍යාපාරඤ්ඤාච්ඡතොනො විකාරාකාරලකඛණො,
539. කායවාචා-අබ්භාය-පකාසනරසා නථා,
කායවිපථඤ්ඤාච්ඡතොනොගෙවෙන ගග්ගති.
540. ලහුතා පන රූපානං අදකාකාරලකඛණො,
අවිජානරසා; සලලහුකට්ඨතීති ගග්ගති.
541. මුද්දතා පි ව රූපානං කකඛලාභාවලකඛණො,
කිච්චාචිරූපකිකරසා; අනුකුලානති ගග්ගති.

1. N. D. සෙනහපතනියා. 2. B. දයාමනො.

3. D. B පරිවතතකො.

542. කම්මඤ්ඤානා ව රූපානං අලංකිච්චස්ස ලක්ඛණා,
පචතති-සම්පතතිරසා, යොග්ගභාවොති ගග්ගති.
543. සප්පායමුතුමාහාරං ලභා විත්තමනාමයං
ලුහු මුදු ව කම්මඤ්ඤං යද රූපං පචතතති.
544. තථා පචතතරූපස්ස පචතතාකාරහෙදිතං
ලුහුතාදිත්තයං පෙ'තං සහවුතති තද භවෙ.
545. සප්පායපට්ඨෙධාය පටිපත්තුපකාරිකා.
සාකාරා රූපසම්පතති පඤ්ඤානෙත්වං මහෙසිනා.
546. රූපස්සුප'වයො නාම රූපස්සාවයලක්ඛණො;
රූපුපපජ්ජාපතරසො;¹ පාරිපුරිති ගග්ගති.
547. පචතතිලක්ඛණා රූපසන්තතිති පකාසිනා,
අනුප්පබ්බකිතරසා; අවිච්ඡේදොති ගග්ගති
548. රූපමාවයරූපෙන ජායතිච්චුපරූපරි
පෙකිකතො'පවයාකාරා ජාති ගග්ගති යොගිතා
549. අනුප්පබ්බකාකාරෙන ජායතිති සමෙකිකතො
තදයං සන්තතාකාරා සමුප්පට්ඨාති චෙත්සි.
550. එවමාහොගහෙදෙන ජාතිරූපං ද්විධා කතං;
අත්තුපලභිභාවෙන² ජායන්තං වා'ථ කෙවලං.
551. රූපවිවිත්තමොකාසං පුරකතෙන වියති³
අභාවා පුත භාවාය පචතතමීති සන්තති.
552. එවමාකාරහෙදපි සබ්බාකාරවරාකරො
ජාතිරූපං ද්විධා'කාසි ජාතිරූපවිරොවතො.
553. ජරතා කාලගරණං රූපානං, පාකලක්ඛණා,
තවතාපායතරසා, පුරාණත්තන්ති ගග්ගති.
554. අන්තිමක්ඛණසම්පතති පරිභිජ්ජනලක්ඛණා,
සීදනරසාතිච්චතා,⁴ බයභාවෙන ගග්ගති
555. ඉති ලක්ඛණරූපත්තු නිවිධං භිත්තකාලිකං
සභාවං⁵ රූපධම්මෙසු තං-තං-කාලොපලක්ඛිතං.
556. යෙන ලක්ඛියති රූපං භිත්තාකාරං බණේ බණේ
විපස්සනාතයත්ථාය තමිච්චා'ග තථාගතො

1. B රූපුමුප්පජ්ජාපතරසො. 2. B. N. අනුප්පලභිභාවෙන
3. E. පුරකිකතෙන දිස්සති. B. පුරකිකතෙන විස්සති.
4. D. N. ගරණරසාතිච්චතා. B. අතිච්චතාගරණරසා.
5. B. N. සභාව.

557. ඉවෙව්වං සපරිවේෂ්ඨ සවිකාරා සලකකණ,
අභිච්ඡපරිවේධාය දයාපනෙනන තාදිනා.
558. රූපධම්මා 'සභාවෙන විජ්ජමානාති භාසිනා,
අජ්ඣාතාතිකාදිහෙදෙන ඛන්ධා භිජ්ජරෙ කථං?
559. ආරභුතා පවතෙනනති විතමතනාති කප්පිනා,
රූපමජ්ඣාතතිකං තසමා, පසාද; බාහිරං පරං.
560. වණ්ණණං ගණ්ඨා රසොජා ව භුතරූපඤ්ච භාසිනං
අවිතිබ්බොගරූපනති; විතිබ්බොගං පතෙතරං.
561. සත්තවිඤ්ඤාණධාතුතං නිසංසතතා යථාරහං
පසාද, හදයං වෙව වජ්ජනා වජ්ජ දෙසිතං.
562. පඤ්චවිඤ්ඤාණුපාදිනන-ලිඛිතාදිඤ්ච පවතතිනො¹
පසාද, ජීවිත - භාවා වෙ'න්ද්‍රියං; තෙන්ද්‍රියං පරං.
563. පඤ්චවිඤ්ඤාණකමමානං පවතතිමුඛභාවනො
ආරා පසාද-විඤ්ඤානති; පරමආරම්භිතං.
564. පටිහඤ්ඤානනඤ්ඤාමඤ්ඤං² පසාද-විසයා පන,
තසමා සප්පට්ඨං නාම; රූපමප්පට්ඨං පරං.
565. ආරාලබ්භනභාවෙන සභාවෙනෙ'ව පාකවා
තෙ එවො'ලාරිකා;³ තසමා සෙසං සුමුමම්භිතං.
566. ඔලාරිකසභාවෙන පටිග්ගහසුඛා තභිං
තෙ එව සන්තිකෙ රූපං; දුරෙ-රූපං පතෙ'තරං.
567. තණ්හාදිට්ඨිනුපෙතෙන කමමුතා'දිනනභාවනො
කමමජාහමුපාදිනනං; අනුපාදිනනකං පරං.
568. වකඛුතා දිස්සමානතතා සනිදස්සනතාමකං.
රූපමෙව; තතො සෙසමනිදස්සනමබුට්ඨං.
569. සනිදස්සනරූපඤ්ච, රූපං සප්පට්ඨං තථා;
අනිදස්සනමඤ්ඤානතු; ථූලං සප්පට්ඨං මතං.
570. අනිදස්සනරූපඤ්ච සෙසං අප්පට්ඨං තථා,
රූපං තිවිධම්චෙව'වං විහජනති විවකකණ.
571. අප්පත්තගොචරග්ගාති-රූපං වකකාදිකථායං:
සමපත්තගාති 'සාණාදිත්තයමග්ගාතිකං පරං.

1. B, E, D. පවතතිනො. 2. B. පටිග්ගහනතු සමඤ්ඤං.
3. B, N, එවොලාරිකං.

572. දිට්ඨං රූපං සුභං සද්දෙ, මුභං ගක්ඛාදිකතතං,
විඤ්ඤාණෙනෙව ඤෙය්‍යන්තා විඤ්ඤානමපරං භවෙ.
573. හදයං චන්ද්‍රමෙවෙනි, ආරං විඤ්ඤානතිකආයං;
පසාද චන්ද්‍ර ච ආරං,¹ අඤ්ඤං තුභගචජ්ජිතං.
574. හෙදිනා රූපමිච්චො'වං නසො'ව පුත පණ්ඩිතො
සමුට්ඨාන-ජනකෙති විභාවෙය්‍ය යථාරහං.
575. කුසලාකුසලං කමමතිතං කාමිකං තථා
රූපාවචරමිච්චො'වං පඤ්චවිසතිධා සිතං,
576. පටිසක්ඛිමුපාදය සඤ්ජනෙති ඛණේ ඛණේ
නාමරූපෙසු රූපාති කමමජාති යථාරහං.
577. ජායන්තා පඤ්චවිඤ්ඤාණ-පාකාරූපවිචජ්ජිතං
භවඛ්‍යාදිමුපාදය සමුපපාදෙති මානසං.
578. සීතුණෙහා'තුසමඤ්ඤානා තෙජොධාතු සිතිකඛණේ;
නථෙවජෙකාභවාහාරො කාමෙ කායං පතිට්ඨිතො.
579. අජකිත්තං පත චත්තාරො; බාතිරො'තුපලඛනි;
සබ්බෙ කාමභවෙ; රූපෙ ආහාරො න සමීරිතො.
580. පචතෙන භොනති චත්තාරො; කමමමෙවොපපනතියං;
ජ්වමානස්ස සබ්බෙපි; මනස්සො'තු සියං න වා.
581. කමම-විතොනාතු-මාහාරා ඉච්චෙවං¹ පත පණ්ඩිතා
රූපානං ජනකතෙන පච්චයාති පකාසස්සං.
582. හදසිඤ්ඤයරූපාති කමමජාතෙව; විතතජං
විඤ්ඤානතිආයමීරෙනති; සද්දෙ, විතොනාතුජො මනො.
583. විතොනා'තු-කඛ්‍රිංකාර-සමභූතා ලහුතාදයො;
කමම-විතොනාතුකාහාරජාති සෙසාති දීපයෙ
584. ජායමානාදිරූපානං සභාවත්තා හි කෙවලං
ලකඛණාති න ජායන්ති කෙතිවිති පකාසිතං.
585. යදි ජාතාදයො තෙසමවස්සං තං-සභාවතා²,
තෙසඤ්ච ලකඛණානං ති³ අතචන්ථා භවිස්සති.
586. අට්ඨාරස, පණ්ණරස, තෙරස, ආදසාති ව,
කමම-විතොනාතුකාහාරජාති භොනති යථාකකමං.

1. B. ආයං. 2. D. B. කමමං විතොනාතුමාහාරමිච්චෙවං,
3. B. සභාවතො, 4. ලකඛණාතිති (අමහාකං මති.)

587. කලාපාති යථායෝගං තාති සංගයන පණ්ණිනා
නව ඡ වතුරො දොති එකවිසති භාවස්සං.
588. ජීවිතං වා'විතිබොගරූපං ව සහවුතතිතො
සංගයන වනබුද්ධසකං වනබුද්ධාදිය භාසිතං.
589. තථා සොතඤ්ච ඝාණඤ්ච ජීවහං කායං යථාකකමං,
ඉප්පිභාවඤ්ච පුමහාවං වජ්ජමාදිය දීපයෙ.
590. අවිතිබොගරූපෙන ජීවිතතවකං භවෙ;
ඉවෙච්චං කමමජා තාම කලාපා නවධා සීතා.
591. අවිතිබොගරූපඤ්ච සුඛධම්මකමුදිරිතං
කායවිඤ්ඤානතියා සද්ධිං නවකංති පට්ටවති.
592. වච්චිඤ්ඤානති-සද්දෙති දසකං භාසිතං; තථා
ලුහතාදෙකාදසකං ලුහතාදීති නීති පි.
593. කායවිඤ්ඤානති-ලුහතාදීති ද්වාදසකං මතං;
වච්චිඤ්ඤානති-ලුහතාදීති තෙරසකං තථා.
594. ගහෙනා'කාරහෙදඤ්ච තං-තං-ක ලොපලනඛිතං
ඉති විතතසමුට්ඨාතා ඡ කලාපාති භාසිතා.
595. සුඛධම්මකතඤ්ච පස්මං; සද්දෙන නවකං මතං;
ලුහතාදෙකාදසකං ලුහතාදිසමායුතං.
596. සද්දෙන ලුහතාදීති තථා ද්වාදසකං භවෙ;
කලාපා උතුසමතුතා වතුබෙච්චං පකාසිතා.
597. සුඛධම්මකං ව ලුහතා-දෙකාදසකමිච්චපි
කලාපා'භාරසමතුතා දුට්ඨා'ව විභාවිතා.
598. කලාපාතං පරිවෘත්ත-ලක්කණතා විවකකණා
න කලාපභිගමිච්චානු ආකාසං ලක්කණාති ව.
599. ඉවෙච්චං වතුසමතුතං කලාපා එකවිසති
සබ්බෙ ලබනන් අජකිතතං; බාතිරො'තුසමුට්ඨිතා.
600. අධිකං සද්දතවකමිති දොධාව භාසිතා;
මතකායෙ පි තෙ එව සිසුං ඉච්චානු පණ්ණිතා.
601. කාමෙ සබ්බෙ පි ලබනන් සභාවාතං යථාරහං
සමුප්පණ්ණායතනානනතු පචතෙන වතුසමභව.
602. දසකාතෙව සබ්බාති කමමජාතෙව ජාතියං;
වනබු-සොත-ඝාණ-භාව-දසකාති න වා සිසුං.

603. වච්ඡ-කායදසකාති සභාවදසකාති වා
ගබ්භසෙය්‍යකසන්තානං; තතො සෙසානි සමභවා.
604. කමමං රූපං ජනෙනෙවං;¹ මානසං සක්ඛිතො පරං;
තෙජෝධාතු ධීතිපපත්තා; ආහාරජේඛාහවො තථා.
605. ඉච්චෙවං වතුසම්ප්‍රතා රූපසන්නති කාමිනං
දීපජාලාව සමබ්බා යාවජීවං පවත්තති.
606. ආයුතො වා'ථ කමමස්ස බයෙතොභින්නමෙව වා
අඤ්ඤාන වා මරන්නානමුපච්ඡේදක කමමුතා,
607. සත්තරස-විත්තකකණමායු රූපාන මීරිතං;
සත්තරසම-විත්තස්ස චුතිවිතොපරි තතො.
608. ධීතිකාලමුපාදය කමමජං න පරං භවෙ,
තතොභිජ්ජතුපාදින්නං; විත්තජාහාරජං තතො.
609. ඉච්චෙවං මනසත්තානං පුතඳෙව භවන්නරෙ
පටිසක්ඛිමුපාදය තථා රූපං පවත්තති.
610. සාණ-ජීවහා-කාය-භාව දසකාහාරජං පන
රූපං රූපභවෙ නත්ති පටිසක්ඛිපපවත්තියං.
611. තත්ථ ගඤ්ඤ-රසොජා ව න ලබ්භන්ති කෙවන;
කල්‍යාණං ගණේතබ්බං තත්ථ තං-රූපවජ්ජිතා.
612. ධීතිකකණඤ්ච විත්තස්ස තෙ ඵව පටිසෙධයුං;
විත්තභගිහකකිණේ රූප-සමුපපතතිඤ්ච වාරයුං.
613. වකඤ්ඤ-සොත වච්ඡ-සද්ද-විත්තජං පි අසඤ්ඤිසු;
අරූපෙ පන රූපානි සබ්බථාපි න ලබ්භරෙ.
614. ඉත්ථං පනෙත්ථ විමලෙන විභාවනත්ථං
ධම්මං සුධම්ම මුපගමම සුරාධිවා'සං
රූපං සරූප-විසභාග-සලකකිණං තං
චුත්තං පචුත්තමිතිධම්මතයෙ මයා පි.
615. රූපවිභාගමිමං සුචිහත්තං
රූපයතො පන චෙතසි නිච්චං.
රූපසම්ඤ්ඤානෙරිතධම්මෙ
රූපවති අභිවක්ඛති පඤ්ඤා.

ඉති නාමරූපපටිච්ඡේද රූපවිභාගො නාම
ජට්ඨො පටිච්ඡේදො.

(සත්‍යමො පරිවෙජ්ඣෙ.)

616. චතුපඤ්ඤාස ධර්මො හි නාමනාමෙක භාසිතා;
අධාරසච්ඡිධා චූතතා රූපධර්මො හි සබ්බථා.
617. අභිඤ්ඤායා¹ සභාවෙන දාසසත්තති සම්මසිතා
සච්ඡිකට්ඨ-පරමත්ථා චජ්ඣධර්මො සලකකණො.
618. තෙසං දුති පචක්කාමි සබ්බසංගාහිකං තයං
ආභිධර්මකභික්ඛුතං ගත්ථසාරමනුත්තරං,
619. දුක්ඛා භික්ඛා ච බන්ධායතනා² ධාතු-සච්චතො,
පට්ඨවසම්මුප්පාදා ච පච්චයා ච සමඤ්ඤානො.
620. පච්චයො ඵච නිබ්බාණමප්පච්චය මසංඛිතං,
අසංඛාරමනුප්පාදං සසංතං³ නිව්වලකකණො
621. පච්චයා චෙව සංඛාරා සංඛතා ච තතො පරො.
උප්පාද-වයධර්මො ච පච්චයට්ඨිතිකා තථා.
622. නිබ්බාණං රූපධර්මො ච විපප්පන්නා ච⁴ කෙවලං
ආරමමණො ඵච තාම; තාලමනනි හි කිඤ්චි පි.
623. ඵකුප්පාද-නිරොධා ච ඵකාලමණ-චජ්ඣකා
සංසට්ඨා සමප්පන්නා ච සහජාතා යථාරහං,
624. අඤ්ඤාමඤ්ඤානුපත්ථා, සබ්බත්ථ සහචුත්තරිනො,
සාරමමණාරමමණො ච විත්ත-වෙනසිකා මතා.
625. විපසංතාය භූමිති තත්ථ තෙභූමිකා මතා,
ලොකීයා පරියාපන්නා චට්ඨධර්මො සඋත්තරා.
626. සක්කායධර්මො, සහයා, තීර-මොරිමිතාමකං
සඤ්ඤාජනීයා, සමලා, තථා නිවරණීයකා,
627. සංකෙලසිකා, පරාමථා⁵ උපාදනීය-සාසවා,
ඔසනීයා, යොගනීයා, ගජ්ඣනීයා හි භාසිතා.
628. අඤ්ඤා අපරියාපන්නා, විචට්ඨා වා'විපසසියා,
ලොකුත්තරානුත්තරා ච, තො-සංයොජනීයාදයො.
- 629 කමමජාතා උපාදින්නා තාම චූච්චනති සාසවා;
අනුපාදින්නකා තාම තතො සෙසා පට්ඨවරො.

1. D. B. අභිඤ්ඤායා. 2. B. යතතතො. 3 B පසංතනං.

4. B. ච. 5. පරාමාසා B. යසමන්නා

630. ධම්මා අප්පට්භාගානි¹ කුසලාකුසලා මනා;
අප්පට්භාගධම්මානි² තදඤ්ඤා පරිදීපයෙ³.
631. සරණා ව පනාතබ්බා ආදසාකුසලා පන;
තදඤ්ඤා අරණා නාම, = පනාතබ්බා න කෙති වී.
632. රූපිනො රූපධම්මා ව; නාමධම්මා අරූපිනො;
එවමාදිප්පහෙදෙන ද්විධා හෙදං විභාවයෙ.
633. බාලා ධම්මා තපනීයා කණ්ණා ව කට්ඨකපථලා,
අසෙවිතබ්බා, සාවඡ්ඡා, ආදසා කුසලා මනා.
634. පණ්ණිනා වා' තපනීයා, සුඤ්ඤා ව, සුඛදායකා,
සෙවිතබ්බා'තවඡ්ඡා ව, කුසලා එකවීසති.
635. ක්‍රියා විපාකා රූපඤ්ච නිබ්බාණන්ති චතුබ්බධා
චිත්තා අබ්‍යාකතා නාම ධම්මා තබ්බපරිනතො.
636. භිතා ධම්මා පරිනතා ව කාමාවචරභුමිකා;
රූපාරූපා පට්ඨවචනති මජ්ඣිමා ව මහග්ගතා
637. අප්පමාණා පණ්ණිනා ව ධම්මා ලොකුතතරා මනා;
සංකිලිට්ඨ-සංකෙලසිකා ආදසාකුසලා; තථා
638. අසංක්ලිට්ඨසංකෙලසිකා ධම්මා තෙභුමිකා පරෙ;
අසංක්ලිට්ඨසංකෙලසිකා තව ලොකුතතරා සිද්ධං.
639. විපාකා තෙ පට්ඨවචනති විපාකා චතුභුමිකා,
විපාකධම්මා නාමාති කුසලාකුසලා මනා.
640. ක්‍රියා රූපඤ්ච නිබ්බාණං න පාකං, න භූ පථවති.
ආවයගාමිනො ධම්මා පුඤ්ඤපුඤ්ඤා ව සාසවා
641. චිත්තා'පථයගාමිනො ති කුසලානුතතරා පන.
ක්‍රියා රූපඤ්ච නිබ්බාණං පාකා වොහයවඡ්ඡිතා.
642. පඨමානුතතරො මග්ගො දසානං; භාවනා පරෙ;
තදඤ්ඤා අවයතිමත්තතා සබ්බෙ පි පරමත්තො.
643. සත්ත ලොකුතතරා හෙට්ඨා චිත්තා සෙක්ඛා ති තාදිනා,
අරහත්තථලමෙව අසෙක්ඛන්ති පකාසිතං.
644. ලොකීයා පි ව නිබ්බාණං භාසිතො'භයවඡ්ඡිතා.
එවමාදිප්පකාරෙති තිවිධා ති විභාවයෙ.

1. D. අප්පට්භාගානි.

2. D. අප්පට්භාගධම්මා.

3. E. B. තදඤ්ඤාති පරිදීපයෙ.

645. අනිත්තාගතා රූපං, පච්චස්සන්ත මථාපරං,
අජඤ්ඤානං වා, ඛනිඛා වා, සුඛමොලාරිකං තථා,
646. භිතං පණීතං, යං දුරේ, සන්තිකෙ වා, තදෙකතො
සබ්බං රූපං සමොධාය රූපකකොති චුළච්ඡි.
647. තථෙව වෙදනාකකො නාම යා කාචි වෙදනා.
සඤ්ඤාකකොති සඤ්ඤා ව රාසිභාවෙන දීපිතා¹.
648. චට්ඨමෙමසු අසාදං තදසාදෙපසෙවනං
විනිබ්භුජ් නිදසොසුං ඛනිච්ඡය මුද්ගචං.
649. විවාදමූල-සංසාර-කමහෙතුනිදසානං²
සකාය වෙදනා සඤ්ඤා කතා තාතාති කෙවන.
650. විත්තසංසට්ඨමමානං වෙනතාමුඛතො පන
සංඛාරකකකාමෙන ධම්මා වෙනසිකා මනා.
651. සප්පහෙදං තථා විත්තං විඤ්ඤාණකකකා සමමනං.
හෙදභාවෙන නිබ්බාණං ඛනිසංගහතිස්සවං.
652. ආලම්බනියභාවෙන උපාදනොපකාරතො³
පඤ්චුපාදනකකකාති ලොකුත්තර-විචජ්ජනා.
653. යථා-ථුලං⁴ භිතජාය පරිග්ගාහක-යොගිතං,
ධම්මා තෙහුමකා එව භුමි-භාවාය දෙසිතා.
654. භාජනං, භොජනං, තස්ස බ්‍යඤ්ඤානං, භොජකො, තථා
භුඤ්ඤානා වාති පඤ්ඤා'නෙ උපමෙන්නි යථාකකමං.
655. ගිලානසාලා, ගෙලඤ්ඤා, අසප්පායොපසෙවනා,
සමුට්ඨානං, ගිලානොති උපමෙන්නි ව පණ්ඨිතා.
656. වාරකො, කාරණං, තත් අපරාධො ව, කාරකො,
අපරාධකතො වොරො ඉති වො'පමිතා පුත.
657. නිව්වාහිපිලනට්ඨන භාරාති⁵ පරිදීපිතා;
කෙලසදුකකිමුඛෙනෙන වාරකා ව නිරන්තරං.
658. අනන්තාවගිතාර නිව්වමුකකිත්තාසිකවෙරිතො;
මච්චුමාරාභිධෙය්‍යතනා වධකා ති ව භාසිතා.

1. B. භාසිතා. 2. B. E. කාමහෙතු නිදසානං.

3. B. නොපකාරතා. 4. B. යථා භුලං. 5. B. භාවාති.

6. E. අනන්තාවගිතා

659. විමලසහනං රූපං ඵෙණපිණ්ඩං ව දුබ්බලං.
මුහුත්තරමණ්ණිකතා වෙදනා බුබ්බුලපමා.
660. මරිචිකූපමා සඤ්ඤා විපලාසක භාවනො.
සංඛාරා පි ච නිසාරා කදලිතකකිසාදිසා.
661. ඤානපපකාරං විනොනනං¹ නානාකෙලසවිමොතිනං.
පලමහතිති විඤ්ඤාණං මායාසම්මුදිරිතං.
662. ඉවෙච්චං පඤ්චුපාදනකකිකි බිකුං ව කෙවලා
පඤ්චකකිකි ති නාමෙන දෙසිතා ති විභාවයෙ.
663. අජ්ඣතනං ව බිහිද්ධා ව විඤ්ඤාණපපතතිකාරණං.
චාරාලම්බණහෙදෙන ද්වේශයනන මිරිතං.
664. චක්ඛාදජ්ඣතතිකං තත්ථ ඡ-චාරායනනං භවෙ;
බාහිරායනනං නාම තථා රූපාදිගොචරං.
665. ඉති විපිපච්චනානං චාරාලම්බණසංගහො
ආනමෙ අභිධමෙ තු සබ්බථා පි යථාරහං.
666. තථාහ'තනනරාතිනො ජායමානස්ස පච්ඡනො
මනො සබ්බො පි සබ්බස්ස මතස්සායනනං භවෙ.
667. තථා පුබ්බභගමිට්ඨෙක සහජානමරූපිතං²
චාරාභාවෙන විඤ්ඤාණං සබ්බමායනනං මනං.
668. මනායනන මිවෙච්චං, පසාදයනනං තථා
පඤ්චවිඤ්ඤාණධම්මානං ඉති ඡද්ධා විභාවයෙ.
669. පඤ්චපසාද-විසයා පඤ්චායනනසම්මතා;
සෙසං රූපං ච නිබ්බාණං සබ්බෙ වෙනසීකා ති ච
670. එකුතසංඝිධම්මානං ධම්මායනනසංගහො.
ඉති ඡද්ධා පකාසෙනති බාහිරායනනං බුධා.
671. සුඤ්ඤාගාමො ව දට්ඨබ්බ-මජ්ඣතතිකමසාරතො³.
ගාමිසාතකවොරා ව තං හනතාච බාහිරා⁴
672. කාමපපච්චතිමුළුභානං තදුපපතතිකකාරණං
චාදසායනනානිති ටුත්ත මිත්ථං මහෙසිතා.
673. සමතතා භාවමනෙතන ධාරෙනති සලකකිණං.
චාරාලම්බ-තදුපපනන-පරියායෙන හෙදිතා,

1. E. විනොනදං.

2. B. E. සහජා නාමරූපිතං.

3. E. B. පසාදනො. 4. B. හනනනංච බාහිරං.

674. මනායනන මෙත්ථා'හ සත්තවිඤ්ඤාණධාතුයො;
ඵකාදස යථාච්ඡින්නා ඉච්ච'ට්ඨාරස ධාතුයො.
675. අනනාදිකා මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතුයො
පචෙසාපගමෙ ආර-පරියායෙන නිට්ඨති.
676. හෙරිතල¹-දණ්ඩ-සොස-සමං ඡන්තං යථාක්කමං,
කට්ඨාරණි-පාවකාදි-සමඤ්ච නිවිධං හවෙ.
677. දුක්ඛං, සමුදයො වෙච්ච, නිරොධො ච තථාපරො
මග්ගො වානි චතුර්ධා'හ සච්චං සච්චපරක්කමො.
678. භාරො ච, භාරාදානඤ්ච, භාරනිකේපනං තථා,
භාරනිකේපනුපායො ඉච්චොපමමං යථාක්කමං.
679. රොහො, රොගනිදානඤ්ච, රොගවුපසමො, තථා
රොගහෙසජ්ජමිච්චෙච්චමුපමාහි ච දීපිතං.
680. විසරුකේඛා, රුක්ඛමූලං, රුක්ඛවේදෙදො, තථාපරො
රුක්ඛවේදකසත්තනි චතුරධොපමිතං තථා.
681. තීරමොරිමසංඛාතං, මහොසො, පාරිමං, තථා
තදතික්කමුපායොති උපමේනති ච තං බුධා.
682. සච්ඡිකචාන පච්චිකම්ච්චොපමමං යථාක්කමං
සමාවිකම් විමොක්ඛාය සච්චං තච්ඡතියාමනො.
683. තථා හි දුක්ඛං තාබ්බං; තා'ඤ්ඤං දුක්ඛං ච බ්බකං;
බ්බකත්තනිකාමෙන දුක්ඛං සච්චමිතිරිතං,
684. තං විතා තාඤ්ඤතො දුක්ඛං න හොති න ච තං තතො
දුක්ඛතෙහු-නිකාමෙන සච්චමාන විසත්තිකං.
685. තාඤ්ඤ නිබ්බාණතො සන්ති, න ච සත්තං න තං යතො,
සත්තභාවනිකාමෙන² නිබ්බාණං සච්චමුත්තමං.
686. තාඤ්ඤං මග්ගා ච නිකාතං³, අනිකාතො න වාපි සො,
තස්මා නිකාතභාවෙන මග්ගො සච්චංති සමමනො.
687. ඉති තච්චාච්ඡල්ලාසහුත්තාවො චතුසච්චි
සච්චට්ඨොති විනිද්දිට්ඨො දුක්ඛාදිසච්චිසෙසතො.
688. පිළුකට්ඨො, සංඛතට්ඨො සන්තාපට්ඨො ච භාසිතො
විපරිණාමට්ඨො වානි දුක්ඛසෙසචං චතුර්ඛිධා.

1. D. E. හෙරිතල. 2. B. සත්තිභාව- 3. B. නිකාතො,
4. B. චතුර්ධාච.

689. ආයුහනා නිදනා ව ස යොගා පළිබොධනො
දුක්ඛසමුදයස්සාපි චතුරා'න්ථා පකාසිතා,
690. නිස්සරණා විවෙකා වා'සංඛනා'මතනො නථා
අන්ථා දුක්ඛනිරෝධස්ස චතුරා'ථ¹ සමීරිතා.
691. නියාතනො හෙතුනො ව දස්සනාතිපතෙයානො
මග්ගස්සාපි චතුරෙධවමිති සොලසධා ධිතා²
692. සච්ඡිකට්ඨ-පරමන්ථා නච්ඡාහිසමයන්තො
නථන්තමපි සච්චට්ඨං පඤ්ඤපෙතොන්තා³ පණ්ඨිතා.
693. තදෙතං පටිවිජ්ඣනාති අරියාව චතුර්ඛිධං;
වුත්තං අරියසච්චනාති තස්මා තාපෙන තං කථං?
694. ජාති ජරා ව මරණං සොකො ව පරිදෙවනා,
දුක්ඛං ව දෙමනස්සං ව උපායාසො නථාපරො
695. අපට්ඨෙති ව සංයොගො, විපපයොගො පිඨෙති ව,
යං පි ත ලහති'ච්ඡන්තො තමපි දුක්ඛමිදං මතං.
696. අපායෙසු'පපජ්ජනා, චචනා දෙවලොකනො,
මනුස්සෙසු ව ජීරනා, නානාඛ්‍යසනපිළිනා,
697. සොචනා පරිදෙවනා, වෙදෙනා දුක්ඛවේදනං,
දෙමනස්සෙති සනතතනා, උපායාසවිසාතිනො,
698. අනිට්ඨෙති අකතෙති අපට්ඨෙති සමායුතා
සංඛාරෙති ව සතෙති තානාතන්තවිධාසිති,
699. ඉට්ඨෙති පියකතෙති මතාපෙති විශොජ්ජා
සංඛාරෙති ව සතෙති තානා-සමපතතිදාසිති,
700. දුක්ඛාපගමමිච්ඡනා, පන්තනා සුඛාගමං,
අලබ්භතෙය්‍යධම්මානං පිපාසාතුරමාසසා,
701. කිව්ජාතිපනා කපණා විපනාන්තා⁴ රුදමුඛා⁵
තණ්හාදිසා පරාභූතා භවසංසාරසංකපෙ,
702. යං තෙහුමිකතිස්සඤ්ඤා, කට්ඨකං ගාලුභවේදනං⁶
වෙදෙනා සංසාරඵලං නං ජාතාදිං විතා කුතො?
703. තස්මා ජාතාදිහෙදෙති බාධමානා භයාවතා
දුක්ඛා⁷ ව දුක්ඛච්ඡද්ධා ව බහුධා පි පපඤ්චිතා.

1. B. චතුරාව 2. B ධිතං 3. B. පඨපෙතොන්තා
4. B. D. විපපඤ්ඤා. 5. E. දුරමුඛා. 6 D. බාලුභ
වේදනං 7 D දුක්ඛං

704. තෙ සබ්බෙ පඤ්චාදානකකිංකා ඵල සමාසනො,
දුක්ඛාධිපාන භාවෙන දුක්ඛතාය නියාමිතා.
705. තසමා තෙභුමකා ධම්මා සබ්බෙ තණ්හාවිච්ඡ්ඤා
දුක්ඛසම්මන්ති දෙසෙසි දෙසනාකුසලො මුති
706. විරාගතෙජාලාභන තණ්හාසෙනාහසිතෙතිතං,
විසරුකෙකාව ජාතාදි-තාතාතත්ථලොදයං,
707. තඤ්ඤානුබ්බෙත සන්තානමවකඩ්ඛනං.¹
පුත්තභවාතීතිබ්බතති-භාවෙන පරිවත්තති
- 708 පතිට්ඨිතං ච තජ්ඣෙතමත්තසෙනාහානුසෙවනං.²
ගොචරානුතයාබද්ධං, රාගමුච්ඡාසමොතිතං,
709. කෙලසරාසිපරිකලිට්ඨං, ව්‍යසනොපද්දවාහනං,
දුක්ඛසලසමාවිද්ධං විහඤ්ඤාති නිරන්තරං.
710. භවෙ විරාග තෙජෙන විච්ඡින්නෙ සති³ සබ්බථා
කෙන බ්බෙත සක්කානං ගමිස්සති⁴ භවන්තරං?
711. භවන්තරමසම්පන්නෙ සන්තානමති විච්චිතො⁵
කිම්බිධිපාය ජාතාදි දුක්ඛධම්මා පවත්තරො?
712. තසමා මොක්ඛවිපකෙත තණ්හා දුක්ඛවිධායිති
දුක්ඛසමුදයො තාම සම්මේච්චා'හ තායකො.
713. සබ්බදුක්ඛවිතිමුත්තං, සබ්බකෙලසවිතිස්සවං,
දුක්ඛතිරොධනාමෙන සම්මං චුච්චති අචුච්චතං.
714. දුක්ඛං ච පරිජානන්තො පජහං දුක්ඛසමොචං,
නිබ්බාණපදමාරබ්භං භාවතාචිචිමොසට්ඨො,
715. නිශ්ශාතඨංගිකො⁷ මග්ගො සබ්බදුක්ඛවිමුහුතිතායා
දුක්ඛතිරොධගාමිති සම්මං තසමා තමිට්ඨතං.
716. චතුසම්මවිතිමුත්තො සෙසා ලොකුත්තරා මනා,
මග්ගභිග්ගසම්පසුත්තා ච, ඵලධම්මා ච සබ්බථා.
717. ඉත්ථං සග්ගෙකං දුක්ඛං, සොපායමතතිබ්බුතිං
පටිපත්තිතිත්තාය විහාවෙසි විතායකො.

1. B. සක්කාන 2. මෙත්තාසෙනාහානුසෙවනං 3. B. විච්ඡිද්ධස්සති.

4. D. B. සන්තාන මානෙස්සති. 5. B. විච්ඡිතො.

6. B. නිබ්බානං පරමාරබ්භ. 7. B. නිශ්ශාතඨංගිකො

718. සප්පාටිභාරියං ධම්මං දෙසෙන්නාතමනුත්තරො¹
වතුධාරියසච්චාති විහජිති විභාවසෙ.
719. තබ්බාවභාවිභාවෙන පච්චයාකාරලක්ඛිතං,
තියඤ්ඤං, ආදසංඛිතඤ්ඤං, විසතාකාරසංගතං.
720. තිසස්සි-වතුසංඛෙපං, තිච්චංඤ්ඤං තිලක්ඛණං,
තෙහුමකං, දච්ඡුලඤ්ඤං, වතුකතකයමණ්ණිතං,
721. පච්චෙකං වතුගමගිරමනුපුබ්බවචජ්ඣිතං,
අච්ඡාකුටසංඛිතං² බද්ධාවිවේෂදමණ්ණිලං.
722. සොකාදනත්තියංදං³ කෙවලං දුක්ඛපිණ්ණිතං
පටිච්චසමුප්පාදෙති භවචක්ඛං පට්ඨමිති.
723. පටිච්චාය විජ්ජාය භංගා'විජ්ජාය සබ්බථා
විච්චාතා'නුපුබ්බෙන හෙතුභංගා යථාකථං?
724. අසමිං සති ඉදං හොති, අසුප්පාද ඉදං භවෙ,
අසන්නසමිං ත තං හොති, තස්ස භවතා ව භිජ්ජති.
725. එතමත්ථං පුරකකත්තා පච්චයට්ඨිති දසසිතා
පටිච්චසමුප්පාදස්ස ඉදප්පච්චයතාතයෙ.
726. තථා හි ජාතියාපා'හ පච්චයතතං මහාමුති
ජරාමරණධම්මාතමත්ථාහෙදෙ පි වජ්ජතො.
727. ආභච්චපච්චයට්ඨමති තෙදිසි පච්චයට්ඨිති;
තත්ථ ධම්මන්තරස්සෙ'ව පච්චයට්ඨා විභාවිතො.
728. වුත්තමාවරියෙනෙත්ථ⁴ පට්ඨානකයසංගහෙ;
ලබ්බමානකයං තාව දස්සනත්ථං පපඤ්චිතො,
729. එත්ථ තස්මා'තපෙකත්තා ආභච්චතියමං බුධො
තබ්බාවභාවිමත්තෙන පච්චයතතං විභාවසෙ.
730. තත්ථාවිජ්ජා ව සංඛාරා අද්ධානිතොති භාසිතා
විඤ්ඤාණං නාමරූපඤ්ඤං සලායතනසඤ්ඤාදිතං.
731. එස්සො ව වෙදනා තණ්හා උපාදානං භවොති ව
පච්චුප්පන්නො භවෙ අද්ධා; භවෙ අද්ධා අනාගතො;
732. ජාති ජරා මරණං ති දොධා හොති ව⁵ සබ්බථා,
කාලතතයවචත්ථාතා⁶ තියඤ්ඤමිති දීපසෙ:

1 B. E දෙසෙකාත- 2 B. සංඛාර. 3. B. සොකාදිනෙත්ථ.
4 D. යෙනෙතං. 6. වචත්ථාතං. 5 ජාතිජරා ව මරණමිති.

733. තත්ථාච්ඡායාති අඤ්ඤාණං චතුස්චේට්ඨ භාසිතං,
පුබ්බනෙත චා'පරතෙන ච පච්චයට්ඨිතීයං තථා;
734. අපුඤ්ඤාභිසංඛාරොති චුත්තා ආදස වෙනතා;
තථා පුඤ්ඤාභිසංඛාරො කාමරූපේසු භාසිතො.
735. ආතෙඤ්ඤාභිසංඛාරොති චුත්තා'රූපා චතුබ්බිධා.
කායචචිමනොආරං පඤා තා එව වෙනතා
736. චුත්තා කාය-චචි-චිත්ත-සංඛාරාති මනෙසිතා.
සංඛාරාති විතතෙන'ව මෙකුතතිංස වෙනතා.
737. එකුතවිසතිවිධං පටිසනිකකණේ, තථා
පචතෙන ආතතිංසවිධං විඤ්ඤාණං පාකමානසං
738. තිවිධං වෙදනා සඤ්ඤා සංඛාරාති විහෙදිතං
තාමං; රූපනතු දුට්ඨං භූතාපාදායහෙදතො.
739. සලායතනසංඛාතං චකඛාදුප්ඤ්ඤාතිකං මතං
චක්ඛුසමපසාදිහෙද, එසො ඡද්ධා පකාසිතො.
740. සුඛා දුකඛා උපෙකඛාති වෙදනා තිවිධා භවෙ
කාමෙ භවෙ ච විතවෙ තණ්හාති තිවිධා මතා.
741. කාමුපාදනාදිහෙද උපාදනා චතුබ්බිධා
කමමාපපතතිහෙදෙන භවො තාම දුට්ඨා මනො
742. අත්තභාවාභිතිබ්බතති ජාති තාම; ජරා පත
පුරාණභාවො; මරණං පරියොසානමීරිතං.
743. ආදසභගපපනදෙන විතතෙන'වං මහෙසිතා
පටිච්චසමුප්පාදෙති පච්චයා එව කෙවලා¹
744. පටිච්ච ඵලභාවෙන සාපෙකකං ධිතමත්තති
අපච්චකඛාය සංගතචා උප්පාදෙනති පච්චයා.
745. අච්ඡාය-සංඛාරානනතු ගහණේ ගතිතාව තෙ
තණ්හුපාදන-භවාපි ඉති පඤ්ඤාච්ච හෙතුයො.
746. තණ්හුපාදනභවාතං ගහණේ ගතිතා පුත
අච්ඡාය සංඛාරා වාති පඤ්ඤා'චො'ත්ථාපි හෙතුයො
747. විඤ්ඤාණාදි-සරූපෙන දසසිත ඵලපඤ්ඤාකං
ජාති-ජරාමරණෙන තදෙව ගතිතං පුත.
748. අතීතෙ හෙතුයො පඤ්ඤා; ඉදති ඵලපඤ්ඤාකං;
ඉදති හෙතුයො පඤ්ඤා; ආයතිං ඵලපඤ්ඤාකං.

749. ඉන්ධං හෙදෙන සංගය්‍යා ද්වාදසඛං විවකිණං
අන්ධාපතතිවිසෙසෙන විසතාකාරමිරයං,
750. හෙතුඵලං, ඵලහෙතු; පුත හෙතුඵලනති ව,
තිසක්ඛි වතුසංඛෙපං තමෙවානු විහාවිතො.
751. අවිජ්ජා-නණ්හුපාදානා කෙලසවට්ඨනති හාසිතා
භවෙකදෙසො සංඛාරා කමමච්චං; තතො'පරං
752. විපාකවට්ඨමිච්චො'වං විවට්ඨනා විවට්ඨිතං,
තිවට්ඨවට්ඨිතං හුත්වා වට්ඨමෙනං පචතතති.
753. අනිච්චං ව ඛයට්ඨන; දුක්ඛමෙනං භයට්ඨිතො;
අතතතාසාරකට්ඨන; වට්ඨමෙවං තිලකකිණං.
754. සංසාරස්සො'ව චුත්තා යා¹ පච්චයානං පරමපරා
පටිච්චසමුපපාදෙති තතො තෙභුමිකො මතො.
755. බඬ්ඛා විජ්ජණකිකොසෙන, විජ්ජාදිහෙදවජ්ජිතා,
විමුත්තිරසමපපතතා, භවතණ්හාපිපාසිතා,
756. අභිසංඛාරභාවෙන පටිබ්බති සත්තති;
තථා'භිසංඛතා පාකභාවාය පරිවත්තති.
757. විපාකා පුත කමමාති; පාකාති පුත කමමතො
ඉච්චෙවං පරියායෙන සංසාරොයං පචතතති.
758. ඉච්චා විජ්ජාභවතණ්හා වට්ටොපත්ථෙහිකා මතා,
සමපයුත්තානුසසිතා² තසමා වට්ටං දච්ඡුලකං.
759. පච්චය-පච්චයුපපන්නා සත්තානහෙදතො පත
තානාභුතානමෙකත්තං³ ඛිජ්ජාකතාදෙසො විය.
760. තථාපි තෙසං ධම්මානං වජ්ජුලකකිණ්හෙදතො
දීපවට්ඨි-සිඛානං ව තප්පි එකත්තමෙකතා.
761. හෙතු-හෙතුසමුපපන්නා ජ්ඣාභොගවිවජ්ජිතා⁴,
පච්චයාය ව පච්චෙතුමඛ්‍යාපාරා තතො මතා.
762. අවිජ්ජාදිකමෙවාඨ සමභවෙ සමභවනති ව
සංඛාරාදිසභාවාති සීතො'වං ධම්මතාය තෙ.
763. ඉත්ථමෙකත්ත-තාත්තතා, අඛ්‍යාපාරො තතොපාරො,
එතො'වං-ධම්මතා වෙති තයා චුත්තා වතුබ්බිධා.
764. ඵලානං පච්චයුපපතති, පච්චයත්ථො ව හෙතුසු
සභාවපට්ඨෙධො⁵ ව, දෙසනාවිත්තතාති ව,

1. D. B චුත්තායං. 2. E. B නුපසසිතා. 3. B මෙකත්තං.

4. B ඉභාභොග 5. B. සභාවො පට්ඨෙධා.

765. අත්ථං-ධම්ම පරිවේධං-දෙසනාතං යථාකකම්.
අතිගමහිරභාවෙන චතුගමහිරමිරිතං.
766. පබ්බතකාරණෙනා හි අවිජ්ජාදිපරමපරා
කමෙන සංඛාරාදිතං පච්චයා ති වචනිතා.
767. තථා හි ජාතියා එව ජරාමරණ සමුහවො;
අජාතාතං ජරාවා'ථ මරණං වා කුතො භවෙ?
768. භවොපපත්ති සංඛාතා ජාති කම්මභවොදිතා;
අංකුරො විය බිජ්මහා තත්ථ තත්ත්වප්ලබ්භති.
769. සම්පයොගානුසයතො උපාදානපපතිට්ඨිතා
ආයුහන්ති ච කම්මාති ආකඩ්ඪනෙන්වාපපත්තිකං.
770. උපාදානියධම්මෙත්ත තණ්හාසෙහන පිපාසිතා
දළුති කුබ්බනතුපාදානං පියරුපාතිතජ්ඣිතො.
771. වෙදනීයෙත්ත ධම්මෙත්ත අසාදමනුපසාදනො
වෙදනාපච්චයා තණ්හා සමුට්ඨාය පච්ඤති.
772. ඉට්ඨාතිට්ඨාඤ්ච මජ්ඣිමනං පුසන්තා පත ගොවරං
වෙදෙනති වෙදනං තාම; තාපුසන්තා කුදුවතං.
773. පුසන්තා'ලමණං වෙස සළායතනසමුහවො;
ආරාභාවෙ කුතො තස්ස සමුපපත්ති භවිස්සති?
774. සළායතනමෙතඤ්ච තාමරුපුප්පතිසිතිතං
ඡ එස්සආරභාවෙන¹ පචත්තති යථාරතං.
775. පුබ්බභිගමාධිට්ඨානෙන විඤ්ඤාණෙන පතිට්ඨානෙන
තාමරුපං උපත්ථං පරිසන්ථිප්පචත්තියා.
776. සංඛාරජනිතං නුත්වා පතිට්ඨාති භවන්තරෙ;
විඤ්ඤාණජනකාභාවෙ තස්සුපපත්ති කථං භවෙ?
777. අවිජ්ජායා'නුසසිතෙ² පරිවේධවිරෝධිතෙ.
චට්ඨානුගතසන්තානෙ පරිසන්ථිථලාවහෙ;
778. පාකධම්මසභාවෙන³ පචත්තන්ති භේතකා;
අවිජ්ජාපච්චයා භොන්ති සංඛාරාති තතො මතා.
779. පරිවිද්ධෙත්ත සචේච්ඡ පච්චයාතං පරමපරා.
විඤානියති සබ්බා පි; තතො චට්ඨං විචට්ඨති.
780. ඉට්ඨාවිජ්ජාවිරෝධෙන⁴ තස්සා චට්ඨප්පචත්තියා
සංඝාතතිකභාවෙන අවිජ්ජා කුට්ඨමමතා.

1. B. ආරභුතෙන. 2. B. යානුපසසිතෙ.
3. D. N. පාකධම්මසභාවෙන. 4. D. N. විජ්ජාරෝධෙන.

781. ජරා-මරණසංඝාත- පටිපිළිත වෙතසං
කෙලසමුච්ඡාපරෙතානං සා අවිජ්ජා පටිඝ්ඝති.
782. ඉච්චාබ්ඛාමවිවේෂ්ඨං ඉද්දප්පච්චයමනිලං
චකක තෙමි-සමාවටං කමෙන පරිවතනති.
783. වට්ඨස්ස ආදසඛගස්ස තස්ස තෙහුමකස්ස භු
දුකකකකකස්ස දස්සෙයි¹ නිස්සංකෙත නිදස්සනං.
784. සොකඤ්ච පරිදෙවඤ්ච, තථා දුකඤ්ච කාශිකං,
දෙමනස්සමුපායාසං, තාතාබ්‍යසනසමභවං,
785. ඉච්චාභුරමනිච්චනනා,² මහොපද්දවසංකුලං,
බහුපකෙලසුපස්සට්ඨං,³ දුකකමෙනනති පිණ්ඩිතං.
786. ඉච්චවටං පඤ්චුපාදුතකකකිහෙදිතසංගහො
අතතභාවභවරථො භත්ථමුතනං ච යනනකං.
787. ගතිට්ඨිති- නිවාසෙසු සංසරනො නිරන්තරං
චකෙකතෙ'තෙන යාතිති භවචකකමිදං මතං.
788. අවිජ්ජණං පද්‍යලොභා පටිවේධප්පචනතියා
පච්චයපච්චසුප්පනනා සුප්පට්ඨනති සභාවතො.
789. අතිච්චා දුකකාතනතා ච භඛගචනො භයාවභා,
සාදිතවා ති සංඛාය විචට්ඨමනිතිට්ඨති.
790. තතො සානුසයා තණ්හා නිරුජ්ඣති පුතබ්‍යවෙ
සනනාතරතියාභාවා⁴ ත පකකදුති සසීයං.
791. අවිරුද්ධකභාවෙන තත්ථ වට්ඨවිරොධිතෙ,
අභිසංඛාරභාවෙන⁵ තප්පචතනනති වෙනතා.
792. පටිසංඝි පචනති පි⁶ ත ජනෙනති භවනනරො,
ඉච්චා'විජ්ජානිරොධෙන නිරුද්ධා කමමවෙනතා.
793. පච්චයනනනිරොධෙන⁷ සංඛාරානා නිරොධනො
විඤ්ඤාණං ජනකාභාවා නිරුද්ධමිති චුච්චති.
794. විඤ්ඤාණාදි නිරොධා ච, තාමරුපාදිකං තථා;
දුකකකකකසිමසෙසවං නිරොධො ති පචුච්චති.
795. ඉති වට්ඨ-විචට්ඨානං වසා දොධා විහාවිතො⁸
පටිච්චසමුප්පාදෙති දෙසිතො'යං මහෙසිනා.

1. E. දෙසෙසි. 2. B. මතච්චනනං. 3. D. - සුපස්සග්ගං.
B. - සපස්සනනං. 4. B. තතියාභාවා. 5. D. අභිසංඛාරභාවෙන
6. D. E. පටිසංඝි පචනනාපි. 7. පච්චයත්ථ 8. B. විහාවිතා.

796. සබ්බසංඛතධම්මානං සබ්බෙ ධම්මා පි පච්චයා,
ජනකා වෙවුප්පථො, සංවිහතතා යථාරහං.
797. ආහව්ව පච්චයටොත වතුච්ඡිසනිධා සීතා:
තෙතාරමොණොපිපතානනනර-සමනනනරා,
798. සහජාත-අඤ්ඤමඤ්ඤ-නිස්සයා වොපනිස්සයො
පුරෙජාත-පච්ඡාජාතාසෙවතා කම්මමෙව ව,
799. පාකාහාරිඤ්ඤ-කාත-මග්ගභග-සම්පයුත්තකා
විපසයුත්ත'නි තජි ව විගතාවිගතං ති ව.
800. පඤ්චාතීතා ව; කම්මනතු වත්තමානං සමිට්තං;
සබ්බජාපි තයො චුත්තා; වත්තමානා තතො පරෙ.
801. ඡද්ධා තාමං තු තාමස්ස; පඤ්චාතීතා තාමරුපිතං;
ඵකධා පුත රුපස්ස; රුපං තාමස්ස වෙ'කධා.
802. පඤ්ඤානි-තාමරුපානි තාමස්ස දුට්ඨා දායං;
දායස්ස තවධා වෙති ඡබ්බධා පච්චයා. කථං?
803. නිරුද්ධානනනරා ඵව ජායනතානමනනනරං
තාමධම්මා ව තාමානං ජනකතොපකාරකා.
804. නිරනනරපච්චතතියා අනුරුපමනනනරා
අනනනරපච්චයෙන පච්චයොති පකාසිතො.
805. සමනනනරභාවෙන තෙසං තෙ ඵව පච්චයා
සමනනනරතාමෙන පච්චයොති පකාසිතො
806. අත්තිභාවාය ධම්මානං තත්තිතායොපකාරකා
තත්තිපච්චයතාමෙන චුත්තා තෙ ඵව තාදිතා.
807. ඔකාසද්දනභාවෙන විගතා වො'පකාරකා
ධම්මා තෙ ඵව චුච්චනති විගතපච්චයො ති ව.
808. ජවා පගුණභාවාය ජවානමුපකාරකා
ආසෙවකපච්චයො ති නිරුද්ධානනනරා මතා.
809. සංසුඨා-සහජාතානං සම්පයොගෙන පච්චයා
සම්පයුත්තපච්චයොති තාමා තාමානමිට්තා.
810. ඉච්චෙකො වත්තමානො ව, පඤ්චාතීතා යථාරහං,
අරුපානමරුපාව පච්චයා ඡබ්බධා මතා.
811. පච්චෙන විත්තජාතානං, කම්මජාතඤ්ච සක්ඛියං
රුපානං සහජාතානමරුපානඤ්ච තාදිතා
812. හෙතුහුතා ඡ ධම්මාපි මූලටොතොපකාරකා
හෙතුපච්චයභාවෙන පච්චයොති පකාසිතො.

813. තථා තිජ්ඣායතට්ඨන තෙසමෙවොපකාරකා
ඤානප්පච්චයනාමෙන ඤානධම්මා විභාසිතා,
814. තථෙව නිශ්සාතට්ඨන පච්චයාති පකාසිතා
මග්ගප්පච්චයනාමෙන මග්ගඛ්‍යා ව මහෙසිතා,
815. තෙසමෙව ව ධම්මානං සහජාතා හි වෙනතා
කමමබ්‍යාපාරභාවෙන වත්තමානා ව පච්චයා,
816. කට්ඨනාරූපපාකානං තානාබ්‍යේකවෙනතා
අභිසංඛාරභාවෙන ජනකප්පච්චයා මනා,
817. ඉවෙවං දුට්ඨා-හෙද චිප්ථාරට්ඨන වෙනතා
කමමප්පච්චයනාමෙන පච්චයොති පකාසිතා,
818. රූපානං සහජාතානං අඤ්ඤමඤ්ඤමරූපිනං,
පච්චයා සත්තභාවෙන විපාකා සමුද්දිතා,
819. එකොතිත්තො පි, වත්තාරො වත්තමානා ති පඤ්චධා
පච්චයා නාමධම්මා ව නාමරූපානමීරිතා
820. ඉමස්ස රූපකායස්ස පච්ජාජානොපකාරකා
පච්ජාජාතප්පච්චයොති නාමං රූපාන මෙකධා,
821. සත්තවිඤ්ඤාණධාතුනං ඡ-වජ්ජුති පච්චතියං
පඤ්චවිඤ්ඤාණාවිජියා පඤ්චාලමබා යථාකකමං,
822. පුරෙජාතවිසෙසෙන නාමානමුපකාරකා
පුරෙජාතප්පච්චයොති රූපං නාමස්සවෙ'කධා,
823. විතත-වෙනසිකා ධම්මා යං යමාරබ්‍භ ජායරෙ
ආලමනප්පච්චයොති සබ්බමෙතං පට්ඨවති,
824. යමාලමං ගරුං කන්‍යා නාමධම්මා පච්චත්තරෙ
ස්වායමෙවොලමනුපතිස්සයොති පකාසිතො
825. අනන්තරප්පච්චයෙන යෙ ධම්මා පච්චයා මනා
තෙ එව වානන්තරූපතිස්සයො ති පකාසිතො,
826. රාග-සද්ධාදයො ධම්මා අජ්ඣිත්තමනුචාසිතා;¹
සත්ත-සංඛාරධම්මා ව බ්‍රහ්මද්ධාපතිසෙවිතා,
827. රාග-සද්ධාදි-ධම්මානං; කමමං පාකානමිච්චයං
පකනුපතිස්සයොති පට්ඨපෙසි තථාගතො,
828. ඉවෙවං බලවත්තෙන² තිස්සයෙනොපකාරකො
උපතිස්සයනාමෙන පච්චයො'යං තිධා මනො,
829. රූපාරූපං පතිවෙවං තෙකාලිකමකාලිකා
පඤ්ඤානති වෙව නාමානං පච්චයො දුට්ඨො මනො.

1. E. B. N. මනසිරිතා. 2. D. N. B. බලවත්තෙන.

830. ආලබ්බාධිපතීභූතං තාමානං ගරුභොවරං,
සහජාධිපතීධම්මං සහජාතං යථාරහං,
831. තාමරූපානම්චෙවචමාධිපචෙවන පච්චයො
අධිපතීපච්චයොති දුට්ඨා පරිදිපිනො.
832. සහජා තාමරූපානං; මහාභූතා ච රූපිනං;
පටිසංක්ඛිකණේ වඤ්ඤා තාමානම්ති සබ්බථා
833. සහජාතවිසෙසෙන ධම්මානමුපකාරකා
සහජාතප්පච්චයොති තිට්ඨෙවං විහාසිතා.
834. අරූපිනො වතුකකිකා, මහාභූතා වතුබ්බිධා
සංක්ඛිං වඤ්ඤාතාමානී¹ සහජානීති සබ්බථා,
835. උපකාරප්පවතතා ච අඤ්ඤාමඤ්ඤාසා තාදිතා
අඤ්ඤාමඤ්ඤාප්පච්චයොති විහතතා තිට්ඨා මතා.
836. සතතවිඤ්ඤාණධාතුතං, භූතොපාදියරූපිනං,
සහජාත-තාමරූප-ධම්මානඤ්ඤා යථාක්කමං
837. වඤ්ඤාභූතා වතුකකිකා නිසංයෙතොපකාරකා
නිසංය පච්චයො තාම පච්චයොති මතො තිධා
838. කබලිංකාරො ආහාරො රූපකායසා පච්චයො.
අරූපිනො පතා'හාරා සහජාතං යථාරහං.
839. තාමරූපානම්චෙව'වං යාපනට්ඨන පච්චයා
ආහාරපච්චයො² තෙව, දුට්ඨෙවං පකාසිතො.³
840. පසාද-ජීවිතාරූපිඤ්ඤාධම්මං යථාක්කමං
පඤ්ඤාවිඤ්ඤාණුපාදිනාරූපානං, තාමරූපිනං,
841. සහජාතානම්චෙව'වමිසාරට්ඨන පච්චයා
ඉඤ්ඤාපච්චයො තෙව තිට්ඨා සමුද්දහවො.
842. සතතවිඤ්ඤාණධාතුතං ඡ වඤ්ඤාති යථාරහං,
පච්ජාජාතා ච කායසා විතත-වෙනසිකා තථා,
843. අරූපා සහජාතානං රූපානන්ති මතා තිධා
විප්පසුතතප්පච්චයොති විප්පයොගොපකාරකා.
844. සහජාතං පුරෙජාතං පච්ජාජාතඤ්ඤා සබ්බථා
කබලිංකාරො ආහාරො රූපජීවිත මිච්ච'යං
845. අභිප්පච්චයසංඛාතො පච්චයො පඤ්ඤාධා මතො,
විජ්ජමානසභාවෙන පච්චයතතා යථාරහං.
846. තෙ ඵලා'විගතා හුත්වා වතතමානොපකාරකා,
අවිගතපච්චයොති සුගතෙන වචනිතා.

847. අට්ඨෝචං වත්තමානාති නාමරූපානි පච්චයා,
සබ්බජායිපති චාති තච්චා නාමරූපිනා.
848. ඉත්ථුද්ධං-නිද්ධං පට්ඨානතසංගතෙ¹
කුසලාකුසලාදීති සුචිතතා මහෙසිනා,
849. පඤ්ඤානති-නාමරූපානා චසෙන තිව්ඨා සීනා
පච්චයාති පසාසෙනති චතුච්ඡති පණ්ණිනා.
850. පඤ්ඤානති පඤ්ඤාපියතතා, පඤ්ඤාපෙතීති ච ද්විධා,
නාමරූපචිතිමුත්තා පඤ්ඤානතා තාදිනා. කථං?
851. භූතපරිණාමාකාරමුපාදය තථා තථා
භූමි-පබ්බත-පාසාණ-තිණ-රුක්ඛ ලතාදයො
852. සමහාරාකාරමාරබ්බ සන්තිවෙස-විසෙසිනා²
යාන-භාම-චන්ද්‍රයාන-කචසාර-පවාදයො.
853. කාරක-වෙදකාකාරං විඤ්ඤානතිජය-ලක්ඛිතං,
බ්බපඤ්ඤාකමාගච්ච මච්චාසුර-සුරාදයො.
854. චන්ද්‍රචතතතාදීති³ දිසා කාලාදි සමමුති;
පාරමපරියකාදීති ජාති-භොගත-කුලාදයො;
855. තං තං ක්‍රියාදිභෙදෙති පඤ්ඤානතා කසීනාදයො;
තං තං කලාපාසමුද්ධං කුපාකාස-ගුහාදයො,
856. තං තං නිමිත්තමාරබ්බ වින්තයන්තසුපට්ඨිනා
කසීණාදිකවොහාරා භාවනාමයගොචරා,
857. පුබ්බොපලබ්භා'භාවෙන කසිණ්ණකාපිමාදයො,
නිරොධා ච සමාපතති විසෙසාභාවලක්ඛිනා.
858. ඉති තං තමුපාදය සමඤ්ඤානා තථා තථා
සංඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤානති වොහාරොති පසාසිනා,
859. ආලම්බනට්ඨාකාරෙන සන්තාභාවෙ⁴ච චන්ද්‍රතො
වින්තාවොහාරතිපථන්තා අත්ථවජායාවගාමීති⁵
860. පඤ්ඤාපියතතා පඤ්ඤානති, නාමායමිති භාසිනා.
උපාදය ච පඤ්ඤානති, සා ඵවොපතිධාය ච,
861. පඤ්ඤානති පඤ්ඤාපිතතො, පණ්ණිතෙති පසාසිනා.
අවිජ්ජමානා පඤ්ඤානති, විජ්ජමානාතිපි ද්විධා.
862. ලොකවොහාරිකට්ඨෙන පඤ්ඤානතං⁶ පරමත්තො
අවිජ්ජමානමෙතාය වොහරන්ති යද, තද,

1. D. B සංගතා. 2. D. විසෙසිනං. 3. D. E. චන්ද්‍රදි-
වත්තතාදීති. 4. D. E. සන්තාභාවෙ. 5. D. E.-චගාමීති.
6. D. E. පඤ්ඤානති.

863. අවිජ්ජමානපඤ්ඤානති; විජ්ජමානං යද්ද පුත
පඤ්ඤාපෙනති තද්ද එසං විජ්ජමානාති වුවමති.
864. ඉන්ද්‍රියං¹ පඤ්ඤානතිධම්මඤ්ඤා සමමනස්විසේසසතො,
භාවධම්මඤ්ඤා රූපාදි-සලකනණ්ණිසේසසතො
865. පඤ්ඤාපෙනති පඤ්ඤානති නාමායමිති භාසිතා.
යා නාම-නාමකමමාදිනාමෙන සමුද්දිතා.
866. සං එවා විජ්ජමානෙන විජ්ජමානාදිහෙදිතා.
ඉන්ද්‍රියද්දෙ, ජලනිඤ්ඤා, රාජපුත්තොති භාසිතා.²
867. ක්‍රියාතිමිත්තත්ථයොග-රූලනිජානොපචාරිතා
සමබ්බොපවයාවත්ථා, සන්ධානාපෙකතිතා තථා,
868. දෙවදත්තො'ථ මෙධාපී වෙදනා වන්දිමා තථා,
බත්තියො කරසිතො ව භාතා ලොකිතකං යුවා,
869. කුණ්ඩලං දුස්සං³ මිච්චෙවමාදිහෙදිතසංගතා,
සමමනස්සභාවෙසු වොහාරාකාරලකතිතා.
870. සා'යං යාදිවජ්ජකත්ථ-සංකෙතකනණ්ණසමභවා
වොහාරත්ථවිසේසසෙන ඤෙය්‍යා'කාරානුසාරිති,
871. වවිසේසසානුසාරෙන සොතවිඤ්ඤාණවිජීයා
පවත්තාතනාරූපපත්ත-මනොඥාරස්ස ගොචරා,
872. අන්ද්‍රියං යස්සා'නුසාරෙන විඤ්ඤායනති තතො පරං,
සමමනා ව සභාවා ව පුබ්බසංකෙත භාහිතො,
873. යාය වාලම්බණාකාර-විසේසෙ පටිනීයති,⁴
වෙදනාදි-වවිසේස-සභාවානුගජානනං,⁵
874. සායං පඤ්ඤානති විඤ්ඤාය්‍යා ලොකසංකෙතතිමම්තා;
වවිඤ්ඤානතිසතිතො සද්දෙ, එවාති කෙවත.
875. ඉන්ද්‍රියං පඤ්ඤානතිධම්මාති වුත්තං පඤ්ඤානතිකද්ධං,
තථාබ්වමනා ධම්මා, නිරුත්තති ව තාදිතා.
876. අවිසංවාදකට්ඨක ලොකවොහාරසාධකං
සමඤ්ඤාසවමිච්චෙවං ආවිකනනති විවකනණා.
877. සත්ථා යං පරමත්ථවුත්තමගුණො නාමං ව රූපංති ව
දොධාකාසි සභාවධම්මකුසලො නිබ්බිජ්ජ⁶ ධම්මනතරං.
වොහාරත්ථ-විසේසඤ්ඤායමපරං බ්‍යාකාසි පඤ්ඤානතිතො,
ආරභිකකමනො⁷ මයෙවමබ්බලං තං සුච්ඡි නිව්චාපිතං.

1. B. අන්ද්‍රිය. 2. D. රාජපුත්තොතුජාදිකො. B. තු කපිතා.
3. D. දන්ත. E. දසන. 4. D. පටිදිස්සති. 5. D. N. නුගවෙතසො.
B - නුගතයොජයෙ. 6. B. නිබ්බිජ්ජකි. 7. B. ආරභිකමනො.

878. යං ධම්මං ධම්මරූපා නිසතිනමතිසමොධිමග්ගෙන¹ බුද්ධා,
කඤ්ඤා ගණකම්ම ඔලෙ පරමමනුපමං පාරිභීරං බණෙන,
පාඤ්ඤාසිත්තං² පඤ්ඤා සුරවරගණමුලාස ලාවණණරංසි³,
තත්තා'දයත්තසාරං කපිත මතිවීරං සාතු පාසානුකූලං.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ අබ්බසංඝාහකවිභාගො නාම
සත්තමො පරිච්ඡේදො.

නිවසිතො ච නාමරූපපරිච්ඡේදෙ අබ්බවාසි
අභිධම්මපරමත්ථවිභාගො.

භාවනාධිකාරො.

(අට්ඨමො පරිච්ඡේදො.)

879. ඉතො පරං පවකකාමී භාවනාතයමුත්තමං,
නාමරූපං පරිගහග්ග පටිපජ්ජතුමිච්ඡන්තො⁴.
880. භාවනා දුට්ඨා තත්තා සම්පේ ච විපස්සනා;
සම්පේ දුට්ඨො, තත්තා පරිත්තො ච මහගගනො.
881. උපවාරමනුපපතො පරිත්තො ති පටුච්චති;
මහගගනපාණපතො සම්පේ ලොකියො මනො.
882. කසිණානි දසා'සුභා; දසධානුස්සානි තථා,
අපමඤ්ඤා ච සඤ්ඤා ච, වචන්තාරූපකානි ච,
883. කමට්ඨානානි තත්තානු චතතාමුසි විවකකණා
යත්තානුයොගං කුබ්බන්තා භාවෙනති සම්ථද්ධං.
884. තං පයොගවිසුද්ධො පඤ්ඤාපාය සමපදං,
අජ්ඣාසං විසොධෙත්වා භාවෙනබ්බන්ති භාසිතං.
885. කථං?කරොන්තො වාරිත්තං වාරිත්තඤ්ඤා විවජ්ජයෙ;
පාතිමොකං සමාදාය සද්ධාය පරිසුරයෙ.
886. පටිසංඛාය සොධෙත්වා ඡද්ධාරෙසු මලාසවං
ඡත්ත්වොති මෙධාවී සතාරකෙති ගොපයෙ.
887. පාපකාමිච්චනියාබ්බො, කුහකාචාරනියාටො,
ආජිවං පරිසොධෙය්‍ය පතිත්තෙන්'ට්ඨි සුද්ධියා.

1. D. B. නිරතික- 2. D. පාඤ්ඤා තත්තා.

3. B. E. මුලාස-මුලොපලාවණණරංසි, 4. D. B. ජතුමිගතො.

888. ඉදමනිනමාරබ්භ පටිසංඛාය යොනිසො,
පඤ්ඤාවා සමපජ්ඣෙඤ්ඤාන පරිභුඤ්ඤාජය පච්චයෙ
889. සංවරං පානිමොකෙති ව, සීලමිනිසංසංවරං,
ආජිවපාරිසුද්ධිං ව නථා පච්චයනිසිතං,
890. සමාදාය වතුඤ්ඤා'වමධිට්ඨොස්ස නතො පරං
තස්සො'ව පරිවාරාය ධුතභිනාති යථාරහං.
891. පංසුකුලික මඛං තෙව්වරං විවරෙ යුගං¹;
පිණ්ඩපානිකමඛඤ්ඤා, සපදනිකමුත්තමං,
892. බලපච්ඡාභතතිකඛං, ධුතඛං පත්තපිණ්ඩිකා,
ථකාසනිකමිව'වං පඤ්ඤාමා නොජනෙ සිතං.
893. ආරඤ්ඤිකං, යථාසන්තිකඛං, රුක්කමුලිකං
අබ්බොකාසික-සොසානිකඛං, තෙසජ්ජිකං නථා.
894. ඡ සෙනාසනමාරබ්භ ධුතඛනානිති තෙරස.
කප්පියෙපි ව ලොලුප්ප-සමාවාරවිමුත්තයා,
895. සාමිවිපට්ඨනිති කත්වා සලෙලවට්ඨනතියා,
පච්චයත්තය මාභවිව පඤ්ඤාතතාති මහෙසිතා.
896. වතුපාරිසුද්ධිසීලං, ධුතඛනපරිවාරිතං,
සුරෙත්වාන විසුඤ්ඤාමං පයොගපරිසුද්ධියා.
897. තතො පණ්ඩිසමපනො භාවනාය විසාරදෙ
උපායං පටිපාදෙය්ස පටිවේකරතො; කථං?
898. ආවාසො ව කුලං ලාභො ගණො කමමඤ්ඤා පඤ්ඤාමං,
අද්ධානං ඤාති ආබාධො ගන්තො ඉද්ධිති තෙ දස;
899. ඡේත්වාන නිපක්කා යොගී පමුඛොධෙ යථාරහං
නිරාලයො නිරාලමො, පපඤ්ඤොපසමෙ රතො,
900. පියං ගරුං භාවනීයං, වත්තාරං වචනකඛමං,
කත්තාරමනිගමනිකථං, සානනියොජකං,
901. බහුසුත්තං ගුණවත්තමාගමොචරියං බුධො,
බමො; පදකඛිණ්ණාති, නියානත්තුජ්ඣ හදුකො,
902. ආරාධෙත්වාන ගණෙත්තස්ස නං කමමධානදායකං
කමමධානං පරිකඛිත්වා වරියාරහමත්තතො
903. රාහො දෙසො ව මොහො ව, වරියා නිති පණ්ඩිතා
සද්ධා-බුද්ධි-විතකෙකති ජබ්බිධා ව විභාවසුං.

1. D. තෙව්වරමථාපරං B. ති විවරං ඵ්චරායුගං

904. රාතුසූන්‍යනසූන්‍ය සප්පායං කොට්ඨාසාසුභානවතා.
දෙසුන්‍යනසූන්‍ය'පමඤ්ඤා¹ නිලාදි ව වතුබ්බිධා.
905. විතකක-මොනුසූන්‍යනානං ආණපාණං පකාසිතං.
ඡ සද්ධාවරිතසූන්‍යානු බුද්ධානුසූන්‍යති ආදයො.
906. මරණොපසමා සඤ්ඤා-වචනානාති බුද්ධිනො.
සෙසාති පන සබ්බෙසං; තත්ථාපි කසිණං බුධා
907. විතකකපකතිකසූන්‍ය පරිතතං; මොහවාරිනො
මහනනමිති සප්පායං ගහෙත්වාන තතො පරං
908. මහාවාසං තවං ජිණ්ණං, පත්ත-සොණ්ඩක-සනාතිකං
පණ්ණ-පුප්ඵ-ඵලාකිණ්ණං, බහුසමමානපඤ්චිතං.
909. සීමනන-දුරු-තගර-කෙබතන-පච්චනන නිසසිතං,
විසභාගමසප්පායං, පට්ඨනං, මිත්තදුලලහං,
910. ථානාන'ට්ඨාරසෙනාති පරිවජ්ජෙය්‍ය පණ්ඩිතො;
සෙවෙය්‍ය භාවනායොග්ගං සෙනාසනමනන්දිතො.
911. කාතිදුරං, කාවාසනනං, අප්පසද්දමනාකුලං,
ගමනාගමකසමපනනං, අප්පඛංසා'දුපද්දවං,
912. අතිච්ඡපච්චසුප්පාදං, ලජ්ජිතිකබුගණොචිතං,
විවෙකට්ඨානබහුලං, බහුසසුතතිසෙවිතං,
913. අප්පහං² - නිරාසබ්බ මප්පදෙසං මහාගුණං
විහාරමිත්‍රසෙවනො තත්ත නිසංඛගවෙතසා,
914. තතො කෙස - නබ්බෙඡද - රජකාදිමසෙසනො
බුද්දකං පමුඛොධඤ්ච ඡිද්ධිත්වාන යථාරහං,
915. ආවාසං ගොවරං හසං, පුග්ගලං ගොජනං තථා
වජ්ජෙනො'තු මසප්පායං ඉරියා පථමතතනො,
916. සෙවනො සතන සප්පායෙ තෙ ඵලාති පබ්බතවා
භාවනුපායසමපනො වූපකට්ඨො රහොගතො
917. කාමෙසවාදිතවං දිස්වා, තෙකබ්බමං දට්ඨු බෙමතො,
පරිසුට්ඨානතිබ්බිතො සොධෙය්‍යජ්ඣාසං; කථං?
918. අප්පසාදං මහාදුක්ඛා කාමා'තිකවුක්ඛපඵලා,³
දුස්සංභාරා, දුරාරකඛා, බවහාදිතවසණ්ඩිතා,
919. අට්ඨිකා බජ්ජමානා ව විසානාය පතිජ්ජිතා,
ගග්ගනන,තතවධායො'තෙ මංසපෙසි ව පකඛිති

1. D. B. දෙසුන්‍යනපමඤ්ඤාති.

2. B. රමමහ. N. දමමිතබ්බ

3. D. B. කාමා හි කවුක්ඛපඵලා.

920. පටිච්ඡාදො නිශ්චිත්තකාම පරිග්‍රහකදුගිනො,
අභිභාරකාසුසංකාසං සබ්බඛිනපරිතාපකා.
921. සුපිනෙ පරිභුතතා ව නාලං කසාපි තිත්තිසා,
ත භු කසාපි ආයතනා¹ අලංකාරා ව යාවිතා
922. ජිජ්ජන්තා ඵලරුක්කා ව පටිපන්නපහඤ්ඤො
අසිසුනුපමා නිව්වමබ්බොට්ඨන්ති² පාණිනො.
923. සත්තිසුලුපමා දළහං තණ්හාසල්ලානුවෙධිනො
ඝොරාතත්ථවිසාකිණ්ණො³ - කණ්ණසප්පසිරුපමා.
924. සබ්බාසවපරිකල්පිතා, සබ්බසංකෙලසවජ්ජතා,
ගමමා ව වපලා නිවා පුජ්ජිතමමාසිතා.
925. බහුසාධරණා වෙනො, සපතනජතපඤ්ඤා,
මහොපද්දුට්ඨසංඝාට්ඨා, බවහායාසහයාවහා
926. මහාරහසමාරද්ධා, බීජපාකාරවිධංසිනො,
සොකසල්ලං පවෙසෙන්නා, විගච්ඡන්ති සුවෙ සුවෙ.
927. නාලං කසාපි තාණාය, නාලමස්සාසනාය ව,
අවිස්සාසනියාවස්සං කිත්තවා මාරකිංකරා.
928. සන්තානමුපසාතාය මධුරාකාරතිවම්මතා
රක්කසි විශ සන්තානමාවිසන්ති මනොහරා.
929. ආවිට්ඨා⁴යෙති දුමමෙධා බ්‍යාසනාතිතසම්මවා
විපල්ලාසපරාභුතා බ්‍යාපජ්ජන්තා විහඤ්ඤරො.
930. වෙන්නා-සංකප්පරවිතා, තඤ්ඤාගොපසවතා,
මධුලිකතාසිධාරා ව බ්‍යාපාරෙතො'පසෙවිතා.
931. මතොරමසුභාකාරා, පියරුපොපලමබ්බිනො,⁵
මිත්තමුඛසපන්නා ව උඤ්ඤායන්ති මහාජනං,
932. වඤ්ඤිතා යෙති දුමමෙධා සබ්බසම්පන්නධංසිතා
බෙමමඤ්ඤා පරිබ්බට්ඨා ධාරෙන්නති වධමනතතො,
933. විරුපරුපාකාරෙත නිමමථෙන්නා පලොභිනො
අභාවිතාතං බාලාතං මාතසං නිහතන්ති'මෙ.⁶
934. යත්ථ රාහස්සරාවිද්ධා⁷ සලෙකෙ' ව වතෙ මිගා
තත්ථ තත්ථානුධාවන්නා විපජ්ජන්ති තිරන්නරං,

1. B N. අවචන්තා. 2. E. කොට්ටන්ති. 3. D. B. විසාකිණ්ණො.

4. B. ආධිඨා. E. අජ්ඣිඨා. 5. E. ලමහිනො. B. ලබ්බිනො.

6. B. නිහරන්තිමෙ. 7. B. සල්ලවිධා.

935. මමංකාරෙන ජුමානනා¹ සොරමාසිවිසං යථා,
විසායන්තා හොගමමෙමසු අසායදෙනති අවිදුසු.
936. අනගමාසනායො'නෙ වසිකුබ්බනති පාණිතො
විවිතනාකාර-සණ්ඨානං පිසාවතගරං යථා.
937. අනන්තාවහිතං බාලා වාගුරං² නාවවුඤ්ඤා;
තනෝ'ව පටිබලානනි³යන්⁴ හඤ්ඤානති මුඛිනා.
938. සිසවාහි මනොකෝ'යං, කෙලසාවට්ටො⁵ මහබ්බසො,
සකණ්ටකඤ්ච ගහණං, පඤ්ඤා ව දුරතිකකමො,
939. වෙතො සමෙමාහනට්ඨානං, පමාදපටිපත්තිනං,⁶
ඔනාර - සිටිලඤ්චනං දුපපමුඤ්චඤ්ච බබ්බතං.
940. ජාලංව විතං ලොකෙ මාරපාසො සමොඤ්ඤිතො,
පඤ්ඤරං, වාරකො වෝ'සො සත්තානමතයාවහො.
941. යන්තානුරාගසමඤ්ඤා පටිගුණසීතසාසිතො
මෙකචාලෙපබ්බාව නිජුතනති විසාතිතො.
942. බලිසං වා'මිසව්ජනනං, සවිසං විස හොජනං,
මිගුලුද්දතිවාපොව විතාසාය සමොඤ්ඤිතා.
943. මිතකා වබ්බසානාව යෙ ගිලිනා පුපුජ්ජනා
සොරං මව්වුච්චං පත්තා සොවනනා'පායහාගිතො.
944. පාපබෙත්තමිදං ණාමිච්ඡාලොහනිසෙවනං,
දුච්චරිතබ්බකුරාරොහා, අපායඵලපුරණං.
945. අජේඤ්ඤාසිතා පනෙනෝ'ව හොගමුච්ඡාවිදුහිතො,
කොට්ඨපනානජලිතා, ඉසායා-මච්ඡරට්ඨපිතා.⁷
946. සාරමහාසුඛසත්තඤ්ඤා, විජ්ජරනනමනොරථා
ආබ්බිච්ඡාමහාකච්ඡා⁸ ණානි ලොකවිපතතියා.
947. අවජ්ජං නන්ති ඵනෙසමකතතබ්බං න විජ්ජති;
සමුච්චාසවචනා තෙසු තප්පතිට්ඨාති සාධුතා.
948. පරොපසාතාභිරතා, දයාධම්මපරමමුඛා,
සබ්බසතොසව'විසායාසී, සබ්බන්ත පරිසංකිතා,
949. හයසත්තාසබ්බසුලා, සබ්බානන්තානුසාරිනො,
සාධෙනතා වතුරාපායං, පාපකමමුපුරකකතා,

1. වසිසනනා B. මමංකාරෙන වුබ්බනනා. 2. B. N. වාතුරං.
3. E. පටිමුච්ඡනති B පටිවමනති 4. B. E. යථා.
5. B කෙලසවට්ටං. 6. B. N. පටිසංකිතං. 7. B. ධුමිකා
8. D. B. ආබ්බිච්ඡාමහාකිච්ඡා.

950. මහාසංකට්ඨපබ්බලා, පලිබොධපරිප්ප්ඵවා,
භාග්‍යඤ්ඤානී දුක්ඛධමෙමති කාමෙ බාලා භවෙ'පරෙ.
951. තතො මච්චුතිරාසංකා, බිඛාරනිවිමොතිනා,
කිම්පකකම්ච භක්ඛන්තා රමමාකාරවිරොධිනො.
952. භාමසුකරපොතාව කාමාසුචිපරිප්ප්ඵතා,
චමරිකත¹-කමන්තා, අසම්ම ලොකෙ පලොභිතා².
953. ඛජ්ජමානා කිලෙසෙහි කිම්භිව තිරන්තරං
පරිභානිමනඤ්ඤාය පරිවාරෙනති³ මුවන්තා
954. තතො ජරාභිසංතත්තා යොබ්බතං වොපමුක්ඛති;
කාමා ච පරිභායන්ති, ජීවිතං වොපරුජ්ඣති.
955. පරං පමාදභිවට්ඨා, පාපකෙලසමනොදිකා,
තතො තණ්හානදී පුරා පාපතාපායසාගරං.
956. ඉධලොකපරිච්චන්තා, පරලොකත්ථධංසිනා,
ගංගාකුණ්ඨපකාකාව සෙනති සොකපරායණා.
957. ඉච්චන්ත'ත්ථං පරත්ථං ච සත්තා කාමනිබ්බකිනා
විද්ධංසෙත්ථා විතස්සන්ති ඉධ වෙච පරත්ථං ච.
958. ඉති සාදිතවා කාමා, සොරා සාලසීලුපමා,⁴
යත්ථ බාලා විසීදන්ති, තත්ථි සඤ්ඤා විජානතං.
959. ඉත්ථං කාමභයට්ඨානං සික්ඛන්තයමනුත්තරං
සමාචිකම්භි විමොක්ඛාය තෙක්ඛම්මම්භි චක්ඛුමා
960. සබ්බාසචවිසාතාය පටිපත්ති අනුත්තරා,
අන්තඛයමනාගමම මජ්ඣිමායං පකාසිතා,
961. සබ්බදුක්ඛසමුග්ගානි, විසුද්ධි පරමුත්තමා,⁵
විජ්ජාචරණසම්පත්ති, සබ්බසම්පත්තිසාධිකා.
962. පුඤ්ඤකෙට්ඨත්තම්දං ඨානං, තපොකම්මනිසෙවනං,⁶
සද්ධාසීලංකුරාරොහං, සම්පත්තිඵලපුරණං.
963. කෙලසචාරකමොක්ඛාය ආරමෙතමනුත්තරං;
මහොක්ඛන්තරණං කුලලං සොත්ථි පාරිමපාපකා.
964. පාපවොරවිසාතාය බෙම්මග්ගො අනුත්තරො,
අකණ්ටකො අගගතො, උජ්ජ්ඣ සබ්භි-පච්චෙදිනො.
965. මහාබ්බකමොක්ඛාය අබ්බුතො ජිනසොසිතො,
පලිබොධපරිච්චාගො, අබ්බොකාසො අලෙපිතො.

1. D. දමරිකත 2. E අපලොක. E. අපලොක.

3. E. B පරිවාරෙනති. 4. D. සාලඵලුපමා. 5. D. B.-මුත්තමං.

6. D. නිසෙවනං.

966. සංගපඛිකා සමුත්තාරො, ගන්තං විනිවේශනං,
තණ්හාදුක්ඛානිත්තාරො,¹ සෙරිහාවො සුඛාවහො.
967. සබ්බයොගවිසංයොගො, සබ්බසොකාදිරුක්ඛිනො,²
සබ්බාලයවිසඛිතාරො, සබ්බදුග්ගතිනිග්ගමො.
968. මාරපාසමුවෙජ්ඣි සත්මෙතමනුත්තරං,
මොගඛිකාරවිදුංසි විජ්ජාලොකවිජොවනො,
969. අබ්බාපජ්ජමිදං³ ණානමහං නිරූපද්දවං,
තපොකමමානමොකාසො, මාරවකුච්චිමොගනො.
970. සබ්බසන්තාපහරණමිදංසීතං⁴ වජ්ඣං,
තිමමලං ධමමසලිලං සංකෙලසමලසොධනං.
971. සංඝාරසෙත්තු සුක්ඛා 5 බොධිපක්ඛිතපත්ථා,
සොකසලසමුද්ධාරි යන්තා සුක්ඛයොජ්ඣං.
972. විත්තානංකසමුදුංසි පරිභොග සුඛොසධං,
ලොකාමිසානං වමනං, වෙනො-දෙසවිරොචනං,
973. අවචන්ත-තිත්තිකරණමිදං තං⁶ ධමමහොජ්ඣං,
පිපාසාහරණං පානං විමුත්තිරසපෙසලං.
974. වණ්ණකිත්තිසුගඛියං ගුණමාලා සුගච්ඡා,
පාපකොපිතවසනං හිරොත්තපප්පිවිත්තිතං.
975. අවචන්තපරිසුද්ධා ව සද්ධම්මරතනාවලී,
අරියානමලංකාරො අනුපාධිසිරිංකරො.⁷
976. විත්තානං දුන්නිමිත්තානං⁸ මිදං සන්තිකරං පරං,
විපතතිපටිසාතාය පරිත්තමිදමුත්තමං,
977. අන්තරායවිනාශාය මංගලං ජිතදෙසිතං,
මිච්ඡාගාහවිමොක්ඛාය සොච්චි සමුද්ධානාසිතා.
978. අතිවන්ති ව පච්චක්ඛමාවෙනිකමහාරියං
අමනොසධං⁹ මච්චන්තමජ්ජාරාමරසාධනං,
979. යමෙතං සමබ්බසාය සමොධිත්තායමුත්තමං
පපෙපාන්ති සබ්බසමපතති-ගුණපාරමිපුරිතං
980. සබ්බාකාරවරොපෙන මෙතං තෙක්ඛමමසමමනං,
සීලගමඤ්ජරිං, ධුතඛෙහාදිගතොරණං,

1 D. නිත්තාරො. 2 B සොකනිරුක්ඛිනො 3 D.-පජ්ඣමිදං.
4 D. සීතංව. 5 D සුගතා. 6 B මිරන්ති. 7 B. අනුපාසි-
8 B. විත්තානාදුන්නිමිත්තානං. D. විත්තානං-. 9 B අමනොගධ

981. සමාබ්චිචිප්පිණ්ණං, සතිපාකාරගොචුරං,
සඤ්ඤාසම්භවං, පඤ්ඤාපාසාදසොභිතං.
982. සමමාජ්චඤ්ඤා රමමං, නිරොත්තරප්පච්චිච්ඤ්ඤා,
විමුත්තාමනසමොගං, වෙතෙය්‍යජනසෙවිතං.
983. අහෙජ්ජං පාපවෙරිති චුරං සුගතමාපිතං.
අනිතිමිත්‍රපසංගං පටිපන්නා මහෙසසො.
984. පරමස්සාසසම්පන්නා පරිපුණ්ණමනොරථා,
සබ්බසම්මතික්කමම නික්කන්නා අකුතොගො.
985. සමමදජ්ඣේඤ්ඤා මච්චුධෙය්‍යප්පහාසිතො
සබ්බදුක්කොසනිත්තණ්ණො පාරං ගච්ඡන්ති පණ්ණිතා.
986. ඉති සබ්බසම්පන්නා මහෙසිගණසෙවිතං,
තෙක්කමමං කාමනික්කන්නං සඤ්ඤාපට්ඨානමං,
987. විරොධෙත්ති පරාගුතා මුච්ඡන්ති යෙත දුජ්ජනා,
තං පාපසමුද්ධාරං පරිසුද්ධානමුද්ධාරං.
988. වෙතො නිවරණං¹ වෙතං පඤ්ඤාචක්ඛතිරොධනං,
සීලොපසාතකරණං, විත්තවිකේධපසංගමො.
989. අයසානං පද්ධතං, ගුණතෙජ්ජිකාසනං,
සබ්බසම්පන්නි දහනං, වතුරාපායසාධකං.
990. සබ්බාසම්මලොපෙතො, සබ්බාපකෙලසසඤ්ඤායො,
පාපයක්කසම්මාවෙසො, දෙසාසීවිසසම්මතො,
991. පමාදපට්ඨකමනං², අමිත්තගණසම්මතං,
මහබ්බසමුද්ධාරං මහාබ්බසනසංකාරං,³
992. අපායදුක්කමාරුද්ධං අභිතාවතිතං පරං,
සබ්බානන්ධකරං සොරං, සබ්බදුක්කවිධායකං.
993. ධීරජ්ඣ පාපධම්මානං සබ්බකල්‍යාණභාරිතං;
ලඤ්ඤා ඛණ්ඩමපන්නි දුලලහා යෙති තාසිතා.
994. තෙසං හි සමුද්ධාරො දුලලහං බුද්ධාසාසනං
සමුද්ධංසෙති අසනී යථා රතනපබ්බතං.
995. සඤ්ඤාධර්මවොරො තෙ තෙක්කමමපරිප්පත්තා,
පටිපන්නි විදුලපන්නා පලිබොධෙත්ති⁴ පාණිතො.
996. විස්සාසී වධකාවෙ'තෙ විස්සාත්ථාචස්සසාතිතො,⁵
යෙති බාලා භතා සෙත්ති නිස්සාසා ජිනසාසනෙ.

1. E. D. නිවරණං. 2. B. D. මක්කන්නං. E. පක්කන්නං.
3. B සංකරො 4. D. E. B පලිබුද්ධන්ති. 5. B. විසිද්ධාචස්ස-.

997. තෙපි වාසෙනති දුමෙධා නිසංසා මොහපාරතා
අනෙතාමනසි, උච්ඡේදන සොරමාසිවිසං¹ යථා.
998. අතතතො ව විතාසාය නිසංසො කෙලසපඤ්ජරේ
විණනතා නාවබුජ්ඣනති විපතතිපථසාසිතො.
999. හලාහලංව බාදනා, ආලිඛනනාව පාවකා,
අවසාමුපහඤ්ඤනති පාපධමෙමාපලාලිතො
1000. පාපවිනතාපරිබ්බලා, විහකකම්මිතා ජනා
ලොකචයාපි බංසනති, අත්ථචයවිතාසිතො.
1001. කොටුපතාති බිහව්ජා ඉසාං-මචේජරදුසිතා,
මකඛි පලාපි සාරමති අප්පතිසාං අගාරවා,
1002. මානාතිමානබහුලා, මුඛා² මුඛරවණ්ඤිකා,
උදාතා'සමපජ්ඤා³ ව, දපපිතා කෙතුගාහිතො,
1003. වෙතොබ්බලබ්බිහුතා, විනිබ්බානුවෙසිතා,
මහොසො විය සංසාති විතාසෙනති තපොගුණං.
1004. විසයසාදවිකම්මතා, විනිණ්ණො පාකතිජුයා
මුච්චසාති කුසිතා ව ජීවනති මොසජ්චිතං.
1005. මහගසසා බාහුලිකා දුප්පඤ්ඤා කායදලිකා
ගත්ථ-නිවරණාබ්බා, ඉවජාලොභවසිකතා.
1006. මලගහතිතසනතාතා, තිරවජාතකථාරතා,
විතයොපසමාපෙතා, විසමාවාරගොවරා.
1007. දුබ්බරා'ථ ව⁴ දුප්පසාසා, සුකුමාරසුබාලයා,
අසනතුට්ඨා මහිවජා ව, ලොලුප්පවාරලකම්මතා
1008. දුග්ගකෙතෙව සුතබා ආමගකෙත මුවජිතා
තත්ථ තත්ථා'භිධාවනතා තප්පතිට්ඨනති සාසනෙ
1009. නිලලජ්ජා විතසාරජ්ජා ලොකධමෙමසු මුවජිතා,
පාපිවජා කුහතවජ්ජනතා මිවජාජීවපලොභිතා⁵
1010. සඨා පගබ්බා මායාවි අනෙතාසුති අවසුසුතා,
සංකසාරසමාවාරා කසමුඛසිප්පිලා ජලා,
1011. සිංහාරවපලොචිතතා,⁶ පුතිකායානුරාහිතො,
සිද්ධතා පලිපාපනතා ත විරුලනනති සාසනෙ.
1012. පාපපුග්ගලසංසට්ඨා, පාපදිවසිපරාකතා.⁷
අසාදායා ධම්මනිවජ්ජා, දුට්ඨා දුබ්බවතිට්ඨරා

1. D. මාචිවිසං 2. D B. මුඛා. 3. B. උච්චතාව පමනතා.

4. D. දුබ්බරතාව 5. B. - මලොසිතා. 6. B. වපලාමිතතා.

7. D. B. පරාගතා.

1013. සාමඤ්ඤං පරිබංසෙනා දුසෙනා ජිනසාසනං
අතික්කමම ජිනොවාදං බාලා දුග්ගතිභාගිනො,
1014. කාමගිඤ්ඤා දුරාවාරා දුස්සීලා මොහපාරුතා,
බජ්ජනා කදදුමිභූතා ජිනසාසනක්කණ්ටකා,
1015. හිතාතිතමජානනා, අනුරොධවීරොධිනො
වෙනොපහතසන්නානො, විපල්ලාඤ්ජලමතිතා.
1016. විපන්නාකුලකම්මනනා, පාපකාරී පරාජිතා
සොවනති දීඝමඤ්ඤානං අපායමති සමපපිතා
1017. ඉන්ධං හිතසමුවෙෂ්ඨි කුමමග්ගො'යං රජාපථො,
පාපබමමපපවතතිති විදිත්වා පුත පණ්ඩිතො,
1018. පරිසුට්ඨානුපකෙලසං විපජ්ජරනනා¹ විසාරඤ්ඤ
පටිසංබාය රුකේය්‍ය මනෙතනෙ'ව මහාවිසං.
1019. බිපපමාදිත්ත වෙලොව පාපපාවකමුට්ඨිතං
භාවතාජලසෙකෙත නිබ්බාපෙය්‍ය නිරන්තරං
1020. අපපමාදෙන මේධාවී තගෙනෙව මහානදිං
පාපොසං පටිබ්බනොතො පිදහෙය්‍ය බණ්ණ බණ්ණ.
1021. සහයං විය කන්තාරං, සොරමාසිවිසං යථා,
පපාතමිව ගමතිරං, මිලනං විය ව පණ්ඩිතො,
1022. පහාය පරිසුට්ඨානං තෙක්කම්මමබ්බවෙෂ්ඨි,
කල්‍යාණමිත්තො² චජේසු භයදස්සාවි සුබ්බතො.
1023. කාමරාගවිසංයුතො, භොගධනතිරාලයො
ඉච්ඡාලොහවිතිමුත්තො, අමමො අපරිග්ගහො,
1024. සොරතො සබ්බෙලො සණ්ණො මෙත්තායනො දයාපරො,
අනාහතමනො ධිරො සන්නවිත්තො බමාපරො,
1025. හිතෙසී සබ්බපාණීතං ඉස්සාමවෙෂ්ඨරමුච්චිතො,
කොධොපතාහ-බ්‍යාපාද-වීරොධොපසමෙ³ රතො,
1026. අනොලීතමනො යොගී තිව්චාරඤ්ඤපරක්කමො
සුසමාහිතසංකපපා විපසන්නො අනාවිලො,
1027. ඉක්කපෙන්නො'බ්බුච්චනො⁴ පඤ්ඤවා පටිපතතියා,
පිහයනො මමායනො සමමාසමුද්ධාසාසනං,
1028. ඉති නිවරණපෙතො ඤ්ඤාලොකපුත්තිකිරො
පුජෙති සමමාසමුද්ධං සඤ්ඤාමමපටිපතතියා.

1. D. B. විපජ්ජරනනං. 2. D. කල්‍යාණමිත්තො.

3 B විරොධො සංයමෙ. 4. B. විමුච්චනො.

1029. හිරොත්තපපගුණොපෙතො, කල්‍යාණොචාර-ගොවරො,
මකකපපලාසරහිතො, සපපතිස්සො සගාරවො,
1030. අජ්ජවාරවාරිනෙතො මායාසායොයනිස්සවො
ඵමන-සාරමන නිස්සබ්බො මද්දවාරවාරපෙසලො,
1031. මානාතිමානවිමුඛො සද්ධිමමගරුසාදරො,
පරපපමාදනිමමද්දි,¹ සංවෙගබහුලො සදා,
1032. වොද්දනවිත්තසංකපපො² පාපිච්ඡා මලවජ්ජනො,
මිච්ඡාදිට්ඨිමතිකකනෙතො, සද්ධිමෙම සුපපතිට්ඨිතො,
1033. වෙතොබ්ලසමුවෙත්ථි විතිබ්බාචිවෙඨකො,
මාතසං සමපතංසෙති සබ්බකෙලසවිමුහනියා,³
- 1034 පවිට්ඨිතො අසංසට්ඨො සනෙතො අපට්ඨත්තාරතො,
අරියවංසාලංකාරො සුපොසො සුභරො සුඛි,
1035. සලෙඛවුතති ධුතවා පාපාපවයනපපරො
පාසාදිකසමාවාරො, පසාදබහුලො මුති,
1036. අනුඤ්ඤානො අවපලො⁴ දනෙතො ගුණො යතිජ්ඣියො,
වෙතොසමාබ්බරුකො සමපජාතො සනිසුතො,
1037. උස්සාහජාතො සද්ධිමෙම ඡන්දජාතො තීරනනරං,
සාතච්චකාරි සවාකාරො පටිපතතිපරායණො
1038. වෙතොකල්පකාපගතො, භාවනාරසමුත්තමං
රහිතං නිද්ධොතවත්ථං ව සාධුකං පටිගණනති.
1039. ඉති සමපාදිතාකාරො, පරිසුද්ධාමනොරථො,
නිරාදිතවසඤ්චාරො, සොඤ්චපතො නිරභිගණො.
1040. පාපශාහවිතිමමුතො රාහුමුතො ව වජ්ඣමා,
ගුණරංසිපරිකම්මිතො සොහෙති ජිනසාසනං.
1041. ඉච්ච'ලොහ මද්දසඤ්ච මොහාභාවමථාපරං,
තෙකබ්බමං පටිවෙකඤ්ච තථා නිස්සරණං බුඛො,
1042. සමාරබ්බ විස්සොධනෙතො අජ්ඣාසයමසෙසනො
ධිරො සමපටිපාදෙති භාවනාසුබමුත්තමං.
1043. තතො පණ්ණාසිමුතති-පලිබොධවිතිස්සවො,
පරිපත්ථිතිමමුතො, විගතාවරණාලයො,
1044. භාවනාතිත්තසන්නාතො, කල්පවිතො විසාරදො,
කසිණාදිකමාරබ්බ භාවෙය්‍ය සමථං, කථං?

1. B. පරපපමාදනිමමද්දි 2. D. E. B. වොද්දන විත්ත-
3. D. සංකිලෙස- 4. B. අවසලො.

1045. පඨවිකසිණං තාව විද්දත්ථවතුරඛතුලං
කථාතාරුණවණණාය මනතිකාය සුමණ්ඩලං,
1046. යුගමතෙන ධපෙතාන ධාතෙ සුඛතිසිත්තකො
පඨවිති සමඤ්ඤාය කථා'හොගනතු භාවයේ.
1047. අකතෙපි බ්‍රාදිමති අතිවේජනෙව මණ්ඩලේ
නිමිත්තං ජායතිවමාහු පුබ්බයොගවතො පත.
1048. ආපොමණ්ඩලමුග්ගණෙන භාජනාදිගතෙ ජලේ;
තෙජමති තෙජොකසිණං පටච්ඡද්දිසංගතෙ.¹
1049. සංඝග්‍රාදිමති කමපනෙන වායොකසිණමණ්ඩලං;
පටිභාගසමාවාරො² පුට්ඨධාතෙව ජායති.
1050. නිලාදිකසිණං වජේ පුපෙථ වා වණණධාතුයං;
ආකාසමණ්ඩලං භිතතිච්ඡද්දිමති උපට්ඨිතං;
1051. ඡිද්දප්පට්ඨමාලොකං උග්ගණෙනායං පතිට්ඨිතං,
සුරියාලොකාදිහෙදං භූමියං වාථ භිතතියං.
1052. දසධා කසිණේයෙවං යත්ත කත්ථි යොගිතො
පරිකමමං කරොන්තසං උග්ගහො තාම ජායති.
1053. විතෙන සුපට්ඨිතෙ³ තසමිං පසංන්තයො'ව වක්ඛිතා
උග්ගහමති නිමිත්තමති පටිපාදෙයං භාවතං.
1054. විකෙඛපං විතිවාරෙනො, පරිපජේ විරාජයං,
නිමිත්තාභිමුඛෙනෙව මානසං පටිපාදයේ.
1055. ආසෙවනතුසං තයො'වං විතතං හොති සමාහිතං;
සංකෙලසා සන්තිසිද්ධන්ති; පටිභාගො ව ජායති,
1056. තත්ථ පණණතතිසංඛාතෙ නිමිතෙන භාවනාමයේ.
තජේ'ව⁴ පටිභාගමති තතො යුඤ්ඤජයං භාවතං.
1057. තත්ථාබ්මුතෙනා සතිමා නිමිත්තවිධිකොවිදේ,
ඉන්ද්‍රියානි සමානෙනෙනා සප්පායමුපලක්කයං
1058. නිග්ගහ උද්ධතං⁴ විතතං පග්ගණනං⁵ ලිතමානසං,
උග්ගතං⁶ සමපනංසෙනො, උපෙකකිතො සමාහිතං,
1059. රෙණුමති උපපලදලේ සුතෙන තාවාය තාලියා
යථා මබ්බකරාදිතං පවත්ති සමපවණ්ණිතා,

1. B. පටිච්ඡන්තාදි 2. D. සමාකාරො 3. D. B. විතතසු
පඨිතෙ 4. E. D. තථෙව. 4. D. නිග්ගහනමුඛතං. 5. B. පග්ගහන.
6. D. උග්ගතං.

- 1060 විතතපවතනිආකාරං සාධුකං ලක්ඛයං බුද්ධො
තථා සමෙතාකාරෙන පභිතතො පරක්කමේ.
1061. සම්පවතනමාකාරං සලලකෙතො තීරනතරං
පදහනනසං තසෙසං අපසණං නාම ජායති.
- 1062 පටිභාගනිමිතනනු වසෙසයා කසිණං පුත
උපව රහුමියං වා අපසණං ව කප්ථි.
1063. එකඛුල-ආඛුලාදි වසෙනෙ'ව යථාකතමං,
ඵරනො මතසා යෙව නිපුණො යාවදිච්ඡකං.
- 1064 තතෙවං¹ පඨමජ්ඣානං පතාන, පගුණං තතො,
කතො විණණවසිගුතං තමො දුට්ඨාය පණ්ණිනො
1065. විතකතාදිකපුලඛගපසභාණං යථාකතමං
තතෙව පටිපජ්ජනො පපෙපාති දුතියාදයො
1066. දසධා කසිණෙනෙ'වං භාවෙතො පත යොගිනො,
වතුකක-පඤ්චකජ්ඣානං කතො විකෙට්ඨසංඝං,
1067. සුපකාලිතු'පකෙලසා සනතවිතො සමාතිතො
පටිවෙකරසසංදං අනුභොනති යථාසුඛං.
1068. අසුභං පත භාවෙනො නිමිතං යත් කප්ථි
උද්ධුමාතාදිහෙදමි උගගණෙනයා'සුගෙ කථං?
1069. එකාභාදිමතිකතනං උද්ධුමාතකමිටිතං;
විගතච්ඡිවිභව්ච්ඡං නිලාකාරං විනිලකං;
1070. විකිණණපුබ්බකුපිතං පරිහිනං විපුබ්බකං;
විචේදිතඛගපච්චඛගං විච්ඡද්දකකලෙඛරං;
1071. විවිධාකාරපාණෙති ඛජ්ජමානං විබාදිතං;
විතාගුතඛක²-පච්චඛගං විකඛිතතනති පට්ඨවච්ඡි;
1072. පාදදිකඛගවිකඛිතතං හතවිකඛිතතකං මතං;
ලොභිතං ලොභිතාකිණණං; පුලවං කිම්බංකුලං;
1073. අට්ඨසංඛලිකාමතතං අට්ඨිකනති ව සබ්බථා
සණ්ඨාතාකාරගෙදෙන දසධා'සුගදෙසනා.
1074. තතෙවං දසධාගෙදෙ නිජ්ජිවකුණපාසුගෙ
උජ්ඣිතෙ ගුමිභාගසමිං මතකායෙ කලෙඛරෙ-
1075. ලභමානකමාකාරං ඔලොකෙතො සලකඛණං,
උගගෙනොත විතොත තං-තංතාමෙත භාවයෙ.

1076. පටිකකුලඤ්ච ජෙගුවජ්ඣං, දුග්ගකිඤ්ච විදුස්සකං¹
හරාසිතමජ්ඣඤ්ඤච හිද්දිතං ධිකකතාසිවං,²
1077. ඉච්චවමමුසුභාකාරෙ කතා'හොගනතු යොගිනො
භාවෙනතස්සපචාරො ච පටිභාගො ච ජායති
1078. පටිතාගතිමිත්තං තං උපචාරෙන සෙවනො
අපොසති පසම්පකාන මෙතෙවං සමපෙ තයො.
1079. විතාසධම්මං පතිදං සරිරං බාලනඤ්ඤං,
විපතතිපරියොසානං, අවස්සං හෙදභාමිකං,
1080. යථා ඉදං තථා එතං, යථා එතං තථා ඉදං,
ජීවමානඤ්ච නිජජීවමෙවං-ධම්මපරායණං.
1081. සහාවො³ සොපි දෙහස්ස සබ්බස්සාපි ච සබ්බථා
භවිතබ්බා'විරෙතාපි එසා'යං නියතා ගති.
1082. අතිච්චං බ්බධම්මඤ්ච, දුක්ඛමෙතං හයාවතං,
අතතතා ච පරාගුතං විභිජ්ජති බණේ බණේ.
1083. විතස්සමානස්සා'කාරං තතෙවං පත පස්සතො
විපස්සතා භාවතාති තමිරෙනති තථානතා.
1084. භාවතං දුට්ඨමෙපතං භාවෙනති පුත පණ්ඨිතා
ජීවමානෙපි කායමති තං-තදුකාරසමභවෙ.
1085. ජීවමානොපි කායො'යං කුණපොච සභාවතො,
තමලඛකාරපටිවජ්ජනො⁴ බාලානං තප්පකාසති
1086. බ්බි මට්ඨමුපට්ඨාති අනොතා කුණපසුරිතං;
උග්ගරතතං පග්ගරතතං තවචාරමලස්සවං,⁵
1087. සරිරං නිච්චදුග්ගකිං, තාතාකිමිසමාකුලං,
තච-මංස-පටිවජ්ජනං, අට්ඨිපඤ්ජරසණ්ඨිතං.
1088. චච්චකුපමීදං තාම ආතතිංසාසුචිපුරිතං,
තරානුකකාරගුමීව⁶ තෙකචස්සගණොචිතා,
1089. සුසානගමනොසානං, බහුසාධාරණාසුතං,
ගණ්ඨගුතං සලලගුතං බහුදුක්ඛනිබ්බකිතං,
1090. තාතාබ්බාධිසමාකිණ්ණං, තාතොපද්දවසංකුලං,
තාතාතත්ථසමොධානං, තාතොපකෙලසවජ්ජකං,
1091. පොසිතමපි වීරං කාලං, මමඛකාර-මමාසිතං,
ලහු දුජ්ජතමිතෙනාව පිවජ්ජං⁷ සමපදස්සති.

1. B. විරූපකං. 2. B. විකකිතාසිවං. 3. B. අභාවො.
4. B. මමංකාරපටිවජ්ජනො. 5. D. වතස්සවං.
6. තාභරුකකාරගුමිව. 7. D. N. පිද්දිතං. B. පිඤ්ඤං.

1092. පරිභාසනී නිසාරං ජරතාපිතයොබ්බතං,¹
මවුහඤ්ජිතමවනත මසෙසං පරිනිජ්ජති
1093. තථාපි ජාලසන්නාතො බහුසංඛාරසංඛතො²
වත්ථාලංකාරසඤ්ජනනො මාලාගක්ඛාදිසොභිතො,
1094. සවිඤ්ඤනනිවිකාරෙති විවිත්තාකාරමෙක්ඛිතො,
කායො ලිජ්ඣාවිලාසෙති³ පලමෙනති මනාජනං
1095. වඤ්ඤිතා යෙන දුමමධා කාමකෙලසබලිමතා⁴
පුරෙනති වතුරාපායං මාරධෙය්‍යානුසාරිනො.
1096. එවමාදිතවං ඤ්ඤා පුතිකායෙ විවකනිණා
අසුභාදිකමාකාරමාරබ්‍හ ඡන්දපට්ඨානුං⁵
1097. යසමිං පනනති කුණපෙ විපරිතසඤ්ඤ
සංකෙලස-පාපවසගා විසමං වරනනා
තං පසස්ථෙතමසුභංපි විනාසධම්මං
ඉවෙවමමාහ සුගතො දසධාවිභාගං.
1098. සත්ථාරා කසිණඤ්ච යා දසවිධං විකෙඛපවිකබ්බතං
කාමකෙලස-විනාසනං දසවිධං යං වාසුභං භාසිතං,
දිබ්බබ්‍රහ්මසුඛාවහං සමපදං විජ්ජාදයං යොගිතං⁶
කමමට්ඨාතමලං තමුහනමගුණේතා'සෙවිතං සෙවිතුං.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ කසිණාසුභවිභාගො නාම
අට්ඨමො පරිච්ඡේදො.

නවමො පරිච්ඡේදො.

1099. සද්ධාපබ්බජිතො යොගි භාවෙනො'නුසානී පත
දසානුසානිභෙදෙසු භාවෙය්‍යඤ්ඤතරං කථං?
1100. අරහං සුගතො ලොකෙ, භගවා ලොකපාරගා,
විජ්ජාවරණ-සමපතො විමුත්තිපරිනායකො.
1101. ජෙට්ඨො සමමාභිඤ්චුද්ධො, සෙට්ඨො පුරිසසාරපී
සත්ථා දෙවමනුසානං, බුද්ධො අප්පටිපුග්ගලො,
1102. සබ්බලොකතිතො බහු, සමත්තරතතාලයො,
සත්තාතමනුකම්පාය ජාතො තාපො සිවංකරො,

1. D. B. ජරතාපිත 2. B. බහුසංඛාරං. 3. D. N. සඤ්ඤාවිලාසෙති.
4. B. කෙලසමලිමයා. 5. D. B. ඡන්දමුඨානුං. 6. B. යොගිතා.

1103. වක්කුමා තිත්තුසලො, ධම්මස්සාමී තථාගතො,
මච්චුධෙය්‍ය-විමොක්ඛාය පටිපාදා පාණිතො.
1104. සත්ථාගො මහායොගො, මහාමහාසුඛකිරො,
සිරිසත්මසිගග්ගා¹ විවරිත්ථ මහාපථං.
1105. අනොමො අසමො ධිරො ලොකතිතපරික්කමො,
සබ්බාකාරවරොපෙනො, අවේර්ඛගුතපුග්ගලො.
1106. අත්භුතො ධම්මභුතො බ්‍රහ්මභුතො මහායස්සො
ඤ්ඤාලොකපරිවේෂිතා-කෙය්‍යාසෙසපරිග්ගහො.
1107. ආනුභාවවසිප්පතො, ආසහංඨාතතිවචලො,
මහනනමරියාදෙස² මහනනගතිගොවරො.
1108. සබ්බාභිඤ්ඤා-බලප්පතො, වෙසාරජ්ජවිසාරදො,
සබ්බසම්පන්නිතිට්ඨානො, ගුණපාරමිපුරකො,
1109. අප්පමෙය්‍යො මහාතාගො මහාථිරො මහාමුති,
මහෙසී මහිතාවාරො මහාමහො³ මහිද්ධිකො.
1110. සබ්බත්ථසිද්ධිසඤ්චාරො, මහෙසිගණපුජිතො,
රාජාධිරාජමහිතො, දෙවබ්‍රහ්මාභිවර්දිතො,
1111. අභිභුග්‍ය නයො ලොකෙ ආදිවෙවා ව තහනනරෙ
විරොචති මහාතෙජො අකිකාරෙ පහඞ්කරො.
1112. බ්‍යාමප්පහාපරික්කතො, කෙතුමාලාහලඞ්කතො,⁴
ආනතිංසලකකණ්ණසීති-අනුබ්‍යඤ්ඤාසොභිතො,
1113. ඡබ්බණ්ණරංසිලලීතො, රතනගසිගසනතිහො,
සම්ඤ්ඤාපසොභගො, දස්සකෙය්‍යංව පිණ්ඩිතං,⁵
1114. පුලලං පද්මසණ්ඨං ව, කප්පරුකෙඛං ව⁶ ලඞ්කතො,
තහංව තාරකාකිණ්ණං උත්තමො පටිදිස්සති.
1115. සත්ථකප්පමහාථිර-පුත්තොති පරිවාරිතො,
සබ්බලොකමහිද්ධාය ධම්මරාජා සංවසි,
1116. නිද්ධොතමලවන්දෙ ව තක්කත්තපරිවාරිතො,
බත්තසංඝපරිබ්බුලොහා වක්කවත්තිව සොහති.
1117. ඉවාතනගුණාකිණ්ණ මසෙසමලනිස්සවං
සබ්බසම්පන්නිද්‍යාරං විපතතිවිතිබ්බකිකං,
1118. ද්‍යාපරමහොරත්තං⁶ හගවත්තමනුස්සාරං,
භාවෙති පඤ්ඤා යොගී බුද්ධානුස්සති භාවකං.

1. D. B. සිරිසත්ත. 2. B. පහත්පරියාදය. 3. E. මහාමහ.
4. B. -මාලාභිලංකතො 5. E. D. මණ්ඩිතං. 6. B. දයාමනං.

- 1119 සඛාකඛානො නෙන සද්ධම්මො සමුක්ඛෙත සනිමනා,
අවචන්තපටිච්චෙධෙන පසසිතබ්බො යථාරහං,
1120. තණ්හාදුට්ඨිද්දාසාය මනොරථසම්මුඛිං
කාලනන්තරමනාගම්ම පච්චක්ඛථලද්දාකො.
1121. උපතිස්සයවනනානං “එහි පසා” ති දසසියො,
පච්චන්තමෙව විඤ්ඤාති වෙදිතබ්බො සභාවනො,
1122 සබ්බාසවසමුග්ගාති, සුද්ධො සොවජ්ජිකො සිවො,
පිතිතාපායකුමග්ගො, මග්ගො නිබ්බාණපන්තියා,
1123. කෙලසසංකට්ඨග්ගමනා දුක්ඛක්ඛක්ඛමහබ්බයා¹
බෙමන්තභුමිං නියාති අවචන්තමනුපද්දවං,
1124. පුඤ්ඤාතිත්ථිදා නාම මඛගලං ව සිවඛිකරං,
භිතොදයං සුබාධාරමමනාහාරමුත්තමං,
1125. අවිජ්ජාපට්ටද්ධාරී විජ්ජානෙතොසධං වරං,
පඤ්ඤාධාරම්ඨං සත්ථං කෙලසගණිපපහෙදකං,
1126. චතුරොසතිමුග්ගානං සෙතුවුබ්බො සමුග්ගනො,
භවමාරකරුද්ධානං මහාද්වාරො අපාරුතො,
1127. සොකොපායාසම්මුඛිනං පරිදෙවසමඛිතිනං
සලානිහරණොපායො අවචන්තසුමම්ථිතො.
1128. බසසකොපද්දවාපෙතො, සංකෙලසමලනිස්සවො,
උජ්ජ සමමන්තනියතො පටිපත්තිවිපුද්ධියා,
1129. සුද්ධසීල² පරික්ඛාරො, සමාඛිමයපඤ්ඤො,
සමමාසංකප්පවකකබ්බො, සමමාචාරාමවාහනො,
1130. සතිසාරපිසංසුතො, සමමාදිට්ඨිපුරෙජවො,
එස ධම්මරජො යාති යොගකෙබ්බො පන්තියා.
1131. විපත්තිපටිබ්බාසාය, සබ්බසමපත්තිසිද්ධියා,
සබ්බබ්බසම්මොක්ඛාය ධම්මං දෙසෙසි වකුමො.
1132. හිතෙසි සබ්බපාණීනං දයාපනො මහාමුති
ධම්මාලොකං පකාසෙසි වකුමින්නාන මුත්තමො.
1133. යං ධම්මං සමමදඤ්ඤාය බෙමමග්ගං පතිට්ඨිතා
පාපකාපගතා ධීරා පසාදාදරථාසයා³,
1134. භවයොග-විතිමුත්තා පතිණ්හයහෙරවා.
අවචන්තසුබ්බෙධෙනති සොඤ්ඤාපනො මහෙසයො.

1. B. දුක්ඛක්ඛක්ඛො මහබ්බයා.

2. B. E. සුඛසීල.

3. B. දරථාමයා.

1135. තමෙවමුත්තමං ධම්මං විනේතනේනා පන පණ්ණිනො
භාවෙනිති පකාසෙතති ධම්මානුස්සතිභාවනං.
1136. වතනාරො ව පටිපන්නා, වතනාරො ව එලෙ සීතා,
එස සංඝො උජ්ඣුතො පඤ්ඤ-සීලසමාහිතො.
1137. පලාපාපගතො¹ සුඤ්ඤා පටිපත්තිපභිට්ඨිනො,
පරිග්ගතිතසද්ධිමො, සමිද්ධිගුණසොභිතො,
1138. පභිණ්ණපායගමනො පාපකෙලවිනිස්සාවො
පටිපත්තිසමුච්ඡේදි භවවාරකගෙදකො,
1139. උත්තමදම්මපපතේනා, සුචිතීනො මහෙසිනා,
විජ්ජාච්ඡිත්තිවොදනො,² ආජානීයපථෙ සීතො,
1140. සුගතොරසි සමගුතො, සුචිධම්මසිරිංඛරො,
පටිපාදිතසමමනේනා,³ ධම්මසාසන සෙවිතො,
1141. භයගෙරව නිස්සබ්බො ජිතතෙජානුපාලිනො,
මොතෙය්‍යපථසඤ්ඤාරො සුගතොවාදභාජනො,
1142. අපමාදපරිත්තාණො, සීලාලංකාරගුසිතො,
වෙතොසමාධිසන්නාඤ්ඤා, පඤ්ඤාසුධසමුජ්ජලො
1143. උජ්ජමගගමධිට්ඨාය මාරකායපදාලනො,³
අපරාජිතසංභාමො, ලලිතොදරවික්කමො,
1144. මච්ඡුධෙය්‍යමතික්කනේනා, බොධිධම්මපභිට්ඨිනො,
ඡත්‍රාභිඤ්ඤාබලපපතේනා, සමාරාධිතසාසනො,
1145. අනුබොධිමනුපපතේනා, පතින්නපටිසම්මිදෙ,
සාමිඤ්ඤපාරමිපපතේනා නොසෙති ජනමානසං.⁵
1146. තෙකාකාරවරුපෙතො, තාතාසමපත්තිචුලලිතො,
විපතතිපථතිතතිණ්ණො, අභිවුද්ධිපරායණො,
1147. ආනුණේය්‍යො පානුණේය්‍යො දකඛිණේය්‍යො සුදුලලහො,
සද්දෙවකස්ස ලොකස්ස පුඤ්ඤකේතවතමනුත්තරං,
1148. යත් සුද්ධමති නිද්දොසෙ සද්ධාබිජං පභිට්ඨිතං
අවචනනං පරිපාවෙති සමපතති ඵලමුත්තමං,
1149. යං එලං පරිභුඤ්ජන්නා විමුත්තිරසසෙවනං⁶
අවචනනසුඛිතා ධීරා භවන්ති අජරාමරා,

1. E. පලාසාපගතො. 2. B. වොදනො. 3. B. සමපතේනා.

4. D. B. පදාලිනො 5. B. D. ජිතමානසං.

6. B. D. සෙවිතො,

1150. තං ඵලං පඤ්ඤානෙතන සංකප්පානුස්සන්ධිභාවනා
භාවෙනබ්බං පඤ්ඤාචරිතං භාසනාති පඤ්ඤිතා.
1151. පඤ්ඤාසීලං, දසසීලං, පාතිමොක්ඛමුපොසථං,
චතුපාරිසුද්ධිසීලං ධුතඛනපරිවාරිතං,
1152. ඵචමෙනෙසු යං කිංකරී සමාදාය රතොගතො
තමාතිසංසං ගුණතො ඵලතො ච විචින්නයො:
1153. ආදිමෙතං පතිට්ඨා ච, මුඛං පමුඛමුත්තමං,
මුලං කුසලධම්මානං, පහවං පටිපත්තියා,
1154. සංකප්පානුස්සන්ධිභාවනං, තිස්සං සද්ධම්මචාරියං,
පාරිසුද්ධිපදධානං, මග්ගො බෙමන්තපාපකො.¹
1155. සාධුසික්ඛාසමාදානං, බාහුසච්චිභුසනං,
අරියාවාරිතං අවණණමලවජ්ජනං.
1156. කොලපුත්තිසලකාරො, පාපජලපාචානං,
අනපාඨි සුගතිකාසමාදානං, මහාපුරිසසෙවිතං,
1157. පච්ඡානුසංසාරණං, පිතිපාමොජ්ජවදානං,
තෙකම්මභාවනොපෙතං, පබ්බජ්ජාවෙසසොභනං,
1158. සොපානං සග්ගලොකස්ස, දළහාපායපිට්ඨානකං,
අනුපද්ධවසමපත්ති සමන්තගුණසුදන්ති,
1159. කෙලසපඤ්ඤරච්චේදි විපත්තිපථවාරණං,
සොඤ්ඤාමමසමුදානං, අසාධාරණමංගලං.
1160. “සුලභා වත මෙ ලභා සභා සුගතසංකප්පො,
සීලං මෙ යස්ස කල්‍යාණං, පරිසුද්ධිමබ්බන්ධිතං.”
1161. “දුලලභො වත මෙ ලභො මහාලභො අනප්පකො,
යො භම්මකලිතාවාරො උපසාතවිවජ්ජනො.”
1162. “බමමඛකුරිතසන්නාතො මුලජාතො’සම් සංකප්පො,
උජ්ජමග්ගං සමාරුළොහා; පිතිතා සහයා දිසා.”
1163. අවඤ්ඤා වත මෙ ජාති, ආරභා බණ්ඩපදා,
පතිට්ඨිතො’මති සද්ධම්ම; සථුලං මම ජිවිතං.”
1164. ඉත්ථං තානප්පකාරෙන විනොදනො ගුණමත්තනො
සීලකම්මස්ස භාවෙනි සීලානුස්සන්ධිභාවනං.
1165. සභාය සීලවනොසු දන්තා දානං යථාරහං
තිඤ්ඤාතමලච්චේදරො විචින්නො තමනුස්සරො.

1166. “දුතං නිධානමනුභං අසාධාරණ මුහුතමං,
අවිතාසසුඛාධානං, අවචන්තං සබ්බකාමදං,
1167. කොපදහොපසමනං, මවෙණ්‍රමලසොධනං,
පමාදනිදාපුට්ඨානං, ලොභපාසවිමොචනං,
1168. වෙනොවිකාරදමනං, මිච්ඡාමග්ගතිවාරණං,
විතතිලාභසුඛසංයොදො, විභවොදයමංගලං,
1169. සද්ධාදිගුණවොදනං, අජ්ඣාසයවිකාසනං,
සද්ධාරපරික්ඛාරො,¹ නනු-වෙනො-විභුසනං,
1170. අපපමඤ්ඤපදට්ඨානං, අපපමෙයොත වණ්ණෙනං,
මහාපුරිසවාරිතනං, අපදනං² මහෙසිනො,
1171. ධම්මාධිගතභොගානං සාරාද්‍යනමනුභවතරං,
මහත්තාධිගමුපායො, ලොකසත්තති කාරණං,
1172. අත්ථකාරී ච සමමා’හං පරිව්වාගසමායුතො,
අත්තතො ච පරෙසඤ්ච භිතාය පටිපත්තනකො.
1173. උජ්ජ-මද්දවට්ඨතො’සමි කාලසසියවිතිස්සවො,
පාපසංකෙලසවිමුඛො, පාණ්ණානුකම්පකො,
1174. සිලවන්තපතිට්ඨො’සමි, කපණොතං පරායණො,
බුද්ධසංසනුපට්ඨානො, ඤාතිමිත්තොපජ්ඣිකො.³
1175. දුතවොස්සග්ගසුමුඛො, සංවිහාගරතො සුඛි
කපපරුකෙඛාව ඵලිතො ජාතො ලොකාභිවුද්ධියා.
1176. පිභිතාපායමග්ගො’සමි; සග්ගආරමපාරුතං;
සමපත්තා සබ්බසමපත්ති දුළ්ලදස්සමනාසිකා.⁴
1177. සංසාරද්ධාතපාපේයං සබ්බදුක්ඛවිතොදනං
සුඛද්ධං මම, සබ්බත්ථ ගතිතො ච කට්ඨග්ගො.”
1178. එවං දුණ්ගුණං තානප්පකාරෙන විචිනායං
භාවෙති දයකො යොගි වාගානුස්සතිභාවනං.
1179. සද්ධං සීලං සුතං වාගං පඤ්ඤං පණ්ණිතජාතිකො
සමපාදසිත්වා සද්ධමෙම දෙවතායො අනුස්සරෙ.
1180. වාතුමමහාරාජිකා ච තාවතිංසා ච යාමකා
තුසිතා වෙච නිමමාණරතිතො වසවත්තිනො,
1181. තදුත්තරිඤ්ච යෙ දෙවා දිබ්බකාය මධිට්ඨිතා,
තෙ පි සද්ධාදිධම්මෙසු විරකාලපපතිට්ඨිතා,

1. B. සද්ධාර. 2. B. සපදනං. 3. B. ජ්ඣිතො.
4. B. දුළ්ලදස්ස මනාසිකං.

1182. සුසමාහිතසංකප්පා දුක්ඛිලධුරුකිරා.
ධම්මමග්ගමධිට්ඨාය තිරොතපපුරකකතා,
1183. නං ලොකං උපපන්නාසෙ සසසිරිකං පරායණං;
ඉද්ධිමනො ජුතිමනො වණ්ණවනො යසසසිනො,
1184. දිබ්බසම්පන්නි-සම්පන්නො නාතාහොග සම්පපිතා,
පාලොනො දීඝමධානං අනුභොනති මහාසුඛං.
1185. තෙ සබ්බෙ පි ච මග්ගමපි විජ්ජනති අතපාසිනො,
සද්ධාදි-කුසලා ධම්මා දෙවධම්මා හි විසුසුතා.
1186. සද්ධම්මගුණසම්පන්නිමානා¹ මංගලකාසිකා
දුලලහා පි ච මේ ලද්ධා සද්ධා සුගතසාසනෙ
1187. වජ්ජොපවාදරහිනො, පාපකම්ම පරමමුඛො,
පරිසුද්ධසම්මාචාරො, පසන්නාමලවෙනනො,
1188. නිව්වමොහිතසොතො'සම් නථාගතසුභාසිනෙ,
සුගතාජනභූතො ච සතිමා සුසමාහිතො,
1189. මචේජරමලකීනතිණ්ණො, ලොභකකකිවිමුච්චිනො,
ඔපානභූතො ලොභසමී, විසසඨසුඛයාවනො,²
1190. චජුත්තයමගතෙන ච හිතාහිතවීතිව්ජයෙ
පඤ්ඤා චජුසභාවෙ ච තිබ්බිණො මම වත්තති.
1191. සමාරාගිතසද්ධම්මො කතපුඤ්ඤමුහුසාවො
දෙවධම්මසම්දොය'සම්, කලාණවරිතාකරො
1192. දෙවතාහි සමානො'හං ගුණලභිකාරභූසිනො,
හත්ථපපතතා ච දෙවිද්ධි, නිප්පන්නා දිබ්බසම්පදා
1193. දෙවසාමඤ්ඤම්චෙචචං විනොතනො ගුණමිත්තනො
භාවෙති ගුණසම්පන්නා දෙවතානුසූතීං පරං.
1194. ජාතිධම්ම-ජරා-ව්‍යාධි-සොකොපායාසහඤ්ජිනෙ
අතිච්චෙ දුකෙඛ'තතෙන ච නිබ්බිනොපධිසම්භාවෙ,
1195. මීරාණො ච නිරොධො ච වාගො මුත්ති අකාලයො,
යො'යමාදනතිසූග්ගො³ නිබ්බාණම්හි ටුට්ඨති,
1196. උපසන්නම්දං ණානම්හි විනොති පණ්ඩිතො,
අනුපාදන'සංකලිට්ඨ මසඛ්ඛාරමිත්තාසවං,
1197. අප්පමාණං පණ්ණිතඤ්ච සිවං පරමමච්චුතං.
අනන්තගුණමච්චන්ත මවිකාරමිත්තාමයං,

1198. බෙමනනං පාරිමං තිරං, පාපනාසකරං පරං,
තාණං ලෙණඤ්ඤා දීපඤ්ඤා පතිට්ඨානං පරායණං,
1199. වට්ඨානුබන්ධිවේදයො, භවනණ්ඨාපිසොසනං,
සබ්බපට්ඨසම්මුඛසානො, දුක්ඛනිබ්බාපනං සුඛං,
1200. සබ්බපාපවිනාසො'යං, සබ්බකෙලාසවිසොධනං,
සොකොපායාස සන්තාප-භය-හෙරව මොචනං,
1201. පට්ටිබොධ සම්මුච්ඡේදො, පපඤ්ඤාවිනිවේදනං,
සබ්බසංඛාරසමප්පා, සබ්බලොකවිනිස්සවො,
1202. පාරිසුද්ධිකරා ධාතු, භවතිස්සරණං පදං,
උත්තමාරියසම්පන්නා, අනොමමිමනං පදං.
1203. සබ්බතො-භද්දමතුලං¹ නිබ්බාණමිති පස්සන්තො
උපසමානුස්සනිති භාවනායං පච්චවති.
1204. සත්තානුස්සනිමිවෙවං භාවෙතොනා පන පණ්ණිනො,
පාමොජ්ඣබුද්ධො හොති පසන්නො බුද්ධසාසනෙ.
1205. පටිපපස්සාභිදරථමුපවාරසමාධිනා
සමාධියති විත්තඤ්ඤා පරිසුද්ධිමනාමයං.
1206. භාවනාමයමෙතඤ්ඤා කතා පුඤ්ඤමතප්පකා,
වාසනාගතිසම්පන්නා-භොගභාගිති චුච්චති.
1207. උපතිස්සයසම්පන්නො පඤ්ඤා නිබ්බෙධමුත්තමං
දිට්ඨං'ව ධම්මෙ දුක්ඛගතිං නිබ්බාපෙති අනාසවො.
1208. ලොකප්පච්ඡතී. විනොතො මරණානුස්සනී. පන
භාවෙය්‍ය සකම්චවන්තං විනොතොනො මරණං; කථං?
1209. අනිමිත්තමතඤ්ඤානං මච්චානං ඉධ ජිවිතං,
කසිරඤ්ඤා පරිත්තඤ්ඤා, තඤ්ඤා දුක්ඛෙත සඤ්ඤානං.
1210. අප්පොදකමහි මච්ඡේව ඵ්ඤ්ඤානෙ රුද්ධමුඛෙ
මච්චි ගච්ඡති ආදය පෙක්ඛමානෙ මහාජනෙ.
1211. පුරකකතාව මරණා ජායන්ති පටිසංඝීරං,
ජාතා පුන මරිස්සන්ති, ඵලං ධම්මා හි පාණිනො.
1212. යමෙකරන්ති පඨමං ගබ්භෙ වසති මාණ්ඩො
අබ්බුට්ඨිතොව ස යාති, ස ගච්ඡං න නිවත්තති.
1213. සත්තා මරන්ති ගබ්භපී, ජායමානා ව දරකා,
කුමාරා, යොබ්බතප්පත්තා, බලප්පත්තා මහත්තරා,

1214. අථා'වස්සං මරනෙත'ව ජිණ්ණා දණ්ඩපරායතා,
සුරා පුඤ්ඤබලන්තාමා නානාබ්‍යාධිතිපිළිතා.
1215. අජ්ජ සුවෙති මරණං පරියෙසති පාණිනො;
සෙනා සුද්ධපයාතාව සබ්බෙ මච්චුතයාකුලා.
1216. සත්තරතනලංකාරා චතුරිද්ධිසමුග්ගතා,
චක්කවත්ති මහාතෙජා රාජමණ්ඩලසොභිතා,
1217. කප්පුට්ඨානමහාවාතා පාතිතාව මහාසීලා
පතනති මච්චුවික්කිතතා; පරොවෙතා න¹ මාණවා
1218. යෙපි දීඝාසුකා දෙවා වණ්ණවන්තා මහිද්ධිකා
ආනුභාවබලප්පතතා මහාභොගසුබ්බිතො,
1219. තෙපි මච්චුසමුද්ධායතා භවන්ති භයසංකුලා
වෙරමොක්කිතතපක්ඛි'ව; මාදීසෙසු² කථාව කා?
1220. අච්චන්තරායබහුලො³ මරණානිතසමනවො.
නිච්චං වක්කසමාරුළොහා ලොකොයං පරිවන්තති
1221. එන්'න්තරෙ මරණස්ස⁴ වෙමජ්ඣෙකු මම වන්තතො
අස්සාසෙපි අවිස්සන්තො⁵ ජීවිතෙ මෙ කථාව කා?
1222. අවෙජ්ජරං වත ලොකසමා බණ්ඩතමපි ජීවිතං,
නියසිනොපද්දුවට්ඨානෙ මහාබ්‍යසනපිළිතෙ.⁶
1223. අඤ්චං ජීවිතං නිච්චමච්චන්තං මරණං මම;
සභාවො මරණනෙත'ව විසෙසො පත ජීවිතං.
1224. අත්මාරබ්බ භව්ජනො ආදිච්චාව තභන්තරෙ
මරණායාතිධාවනො විනායාමි සුවෙ සුවෙ.
1225. වජ්ඣුප්පතො මහාවොරො නිගන්තා'සාතනං⁷ යථා,
මරණාය පයානො'හං තථෙව අනිවන්තියො.
1226. අමබ්බුජො වඬකසයොව තාණ්ලෙණවිචජ්ජිතො⁸
නිච්චං මච්චුවිසං යනො විස්සන්තො කිමහං වරො?
1227. කො මෙ භාසො කිමාතඤ්ඤ, කිමහං මොහපාරුතො
මදප්පමාදවික්කිතො⁹ විවරාමි නිරිඬකුසො?
1228. හන්දුහමාරහිස්සාමි සමමාසමුද්ධාසාසතෙ
ආතාපි පතිතතො ව, හිරොත්තප්පසමාහිතො,

1. B. N. පරොවෙත්තං. 2. B. මානවෙසු. 3. D. N. B. භවන්ත
රායබහුලො. 4. E. B. මරණස්ස. 5. D. B. N. අවිස්සංසො.
6. D. N. B. පිණ්ඩිතො. 7. D. B. නිගන්තං. 8. E. B. තාණං
ලෙණං. 9. D. E. පරප්පමාදං.

1229. පටිපතතිපරො හුනා පාපධමමතිරඛකුසො,¹
තිබ්බාපයාමි අවමනා සබ්බදුකධනුවහං.
1230. ඉන්ද්‍රං පත'තතතො යොති මරණං පති විනායං.
මරණානුස්සතිං තාම භාවෙනිති පට්ඨවති.
1231. තදෙතං පත භාවෙනා උපචාරසමාතිනො,
තිබ්බධබ්බනුලො හොති අපපමාදබ්බරකුරො.
1232. මිච්ඡාධමමං විරාජෙනා, තජ්ජරාගතිරාලයො,
සබ්බාසවපරිකබ්බිණො පපෙපාති අමතං පදං.
1233. ගහෙනා පත මේධාපී ආතනිංසාකාරභාවතං
කරෙය්‍ය තාව පච්ඡා ව අනුපුබ්බමභිණ්ණසො:
1234. කෙසා ලොමා නබා දනතා තවො මංසං තහාරු ව
අට්ඨි ව මිඤ්ජා වකතං ව හදයං යකතං තථා,
1235. කිලොමං පිහකං පප්පාස'නන'නතගුණමුදරියං,
මත්ථලුඛගං කරිසඤ්ච පිත්තං සෙවනමථාපරං,
1236. පුබ්බො ව ලොතිතං සෙදෙ මෙදෙ අයස්ස වසා'ථ වා
බෙලො සිඛ්ඝාණිකා වෙව ලසිකා මුත්තමිඨවපි.
1237. සණ්ඛනිසුභාකාර-විපලාසානුසාරිතං
යථාගුණා'වබෝධාය විහතො'වං මහෙසිනා.
1238. කායෙ බතනිංස කොට්ඨාසා කුණපාව සමුසසිතා,
සාරගස්සුපභාපෙතා ධිකකතා ධිරතිට්ඨතා,
1239. අසුභා ව පටිකකුලා, ජෙගුව්ඡා සුචිවජ්ජතා,
තිජ්ජතා වකබ්බමනොති, අකුබ්බාලොපලාලිතා,
1240. විචිත්තව්ඡවි සඤ්ජනතා, තවගබ්බාසමොතිනා,²
පරිස්සාවපරිකුලිට්ඨා, කුටිතා පුතිගඤ්ඤා,
1241. ධොවීයනනාපි සතතං අජගනතා මලස්සවං
සුගඤ්ඤානුචිලිතනාපි දුගඤ්ඤාපරිණාමිනො.
1242. අභංකාරමමතොතන විස්සාන්ත³සුඛසංගහා,
සංඝාතස්සන්ධො සමොභෙන්නති මහාජනං.
1243. ඡන්දරාගසමුප්පතා යත්ත මුලතා පුට්ඨජනා
සෙවනති විසමං සොරං චතුරාපායභාගිනො.
1244. තත්ථ පිත්තං විරාජෙතුං පටිපනො යථාකකමං,
වෙනො විභාවනන්දාය කොට්ඨාසෙසු විවකබ්බිණො

1. B. තිරංකතො. 2. B. තවගඤ්ඤාසමොතිනා. 3. B. විශතන.

1245. වචසා මනසා චෙව යථාච්චතතානුසාරතො
අනුලොම-පරිලොමං සංක්කායිත්වා තතො පරං,
1246. වණණ-සණ්ඨාත-දිසතො වචන්තාපෙය්‍ය පණ්ණිතො;
තතොකාස-පරිච්ඡේද, පච්චෙකං තු යථාකකමං.
1247. වණණ-සණ්ඨාත-ගක්ඛා ව ආසයෝ'කාසතො තතො
විභාවෙය්‍යා'සුභාකාරමෙකෙකසමිං තු පඤ්චධා.
1248. දසධාහොගමිච්චෙව'වං කත්වා භාවයතො පත
සක්ඛිභුතා පකාසනති¹ රථවකකාරසාදිසා.
1249. නිත්වා අපපගුණේ තත්ථ, ගණනා සුපපගුණං බුධො
අපපණං පටිභාගඤ්ඤා පපෙපාතෙකෙකච්ඡත්තු.
1250. අසුභාකාරමාරඛ්‍ය භාවතා චෙ පචතතති
කමමට්ඨාතං පටිකකුලං පඨමජ්ඣාතිකං සියා.
1251. නිලාදි-වණණමාරඛ්‍ය පටිභාගො යද, තද
නිලාදිකසිණං හුත්වා පඤ්චකජ්ඣාතිකං භවෙ.
1252. ලකඛණාකාරමාරඛ්‍ය විනතතා චෙ පචතතති,
විපසානාකමමට්ඨාතමිති භාසනති පණ්ණිතා.
1253. තිධා පහෙදමිච්චෙව'වං භාවෙතො පත බුද්ධිමා
කායගතාසතිං තාම භාවෙතීති පච්චචති.
1254. සොයමජ්ඣාතනතිබ්බිතො බහිද්ධා ව නිරාලයො,
උබ්බෙගබනුලො යොගි පමාදමතිවතතති.
1255. කාමබන්ධවිතිමුත්තො පාපා මෙධාවි නිසංචො²
සච්ඡිකත්වාන සාමඤ්ඤං අමතං පරිතුඤ්ඤති.
1256. ආණ්ඨාපාණ්ඨසතිං තාම සමමාසමුද්ධාවණ්ණිතං
කමමට්ඨාතාබිරාජානං භාවෙතො පත පණ්ණිතො
1257. අපපණ්ණෙඤ්ඤාපචාරඤ්ඤා, සමථඤ්ඤා විපසානං,
ලොකුත්තරං ලොකීයඤ්ඤා සුබ්බෙතෙවාගිගච්ඡති.
1258. සුබුද්ධා නිපුණා තිකතා පරිපකතා බලො³ සීතා
බොධිපකතීයධම්මා ව වොදයනති විසෙසතො.
1259. කමමට්ඨාතෙ තථා හේ'ත්ථ ගණනා අනුබන්ධා
පුසනා සපතා චෙව සලකඛණ-විච්චතා,
1260. පාරිසුද්ධි, තතො පච්ඡා තෙසඤ්ඤා පටිපසානා
ඉච්චෙවමට්ඨධා හෙද මාතිකායං පකාසිතා.

1261. විභතතා සනිපට්ඨාන-ව්‍යා සොළසධා තතො
ආණ්ඩාණපපහෙදෙන භින්නා ආතතිංසධා පුත.
1262. තමෙව පරියාදය සමපඤ්ච විපසානං
මහතන-වෙපුලලගතං භාවෙය්‍ය සතිමා; කථං?
1263. ආණ්ඩාණං පරිගහස්‍ය පටිවිතොතා රතොගතො
ගණෙය්‍ය පඨමං තාව නිසිනොතා සුඛමාසනෙ.
1264. පඤ්චනතං ත සපෙනබ්බං ගෙට්ඨා, ත දසතො'පරි
තෙතබ්බමනුපුබ්බත, ගණෙතබ්බමබ්බතං.
1265. අනොතා බහි ව විකෙඛපමකතාන පුතපුතං
පුට්ඨට්ඨාතමහි සතිමා අනුබ්බෙය්‍ය මානසං.
1266. තාසිකග්ගු'තතරොටෙඨ ව කතාභොගං තතො පරං
සතත'ස්සාසපස්සාසං ආවජ්ජනස්ස යොගිතො
1267. පුපුලං වා'ථ දීඝං වා, මණ්ඩලං වා'ථ විත්තං,
තාරකාදිසමාකාරං, නිමිත්තං තත්ථ ජායති
1268. විතතං සමානිතං හොති උපවාරසමාධිතා;
උපකෙලසා පනිගනති පටිභාගෙ සමුට්ඨිතෙ.
1269. නිමිතෙන සපයං විතතං තතො පාපෙති අපපණං
පඤ්චක්ඛාතවසෙතායං සමපෙඨ භාවතාතයො.
1270. ආරභික්ඛාතිනිවෙසමාණ්ඩාණෙ පුතාපරො
අජ්ඣතතඤ්ච බහිද්ධා ව, තතො තදනුසාරතො,
1271. භුමිධමෙම යථාභූතං විපසිතිවා විසාරදෙ,
පපෙපාතානුතතරජ්ඣානං අයං සුඤ්චිපස්සතා.
1272. ආණ්ඩාණසමාපතතිං කතා පාදකමුත්තරං
භාවෙනාස්ස වසෙතා'හු තයං සොළසධා. කථං?
1273. දීඝමස්සාස-පස්සාසං, රස්සංවා'ථ, තථා ආයා,
සතිමා මතිසමපනො¹ පඨමං පරිගණති;
1274. ආදිමජ්ඣාචසානං තු කරොනොතා විදිතං තථා,
සමාගිතො සබ්බකාය-පටිසංවෙදි සික්කති.
1275. තතො තෙ ථව සංඛාරෙ පස්සමෙනනොතා'පරුපරි
වුත්තො 'පස්සමහං කාය-සංඛාරං සික්කති'²ති ව.
1276. ආණ්ඩාණසතිවෙව'චං කායසංඛාරනිසිතිතා
කායානුපස්සතා තාම, චතුරා පී ව භාසිතා;

1277. සමපසුනෙනන සදුණෙන, පිතිමාලමඛණෙන ව,¹
විපසාසාය සමපේ කුඛලනෙනා පාකටං සුඛං,
1278. වෙදනා-සසදුසු-සඛිනානෙ විතතසංඛාරකෙ තථා
පිතාදි-පටිසංවෙදි සික්කතිති පටුවචති.
1279. ථුලේ² නෙ එව සංඛාරෙ සමෙතුං පරිභාවයං
වුතෙනා "පසාසායං විතත-සංඛාරං සික්කති"ති ව.
1280. තසමා තං-තං-මුඛෙනෙත්ථ සමපජ්ජනවිසෙසනො
වෙදනානුපසාසායා'යං චතුරා සමුදිරිතා.
1281. අපෙපනෙනා පච්චවෙකකනෙනා, බුජ්ඣනෙනා ච පකාසිතං
කරොනෙනා මානසං විතත-පටිසංවෙදි සික්කති.
1282. තමෙවංභිපපමොදෙනො සපජිතිකසමාධිතා
"අභිපපමොදයං විතතං සික්කති"ති පටුවචති.
1283. පච්චතිකෙති විකල්ප-සමුච්ඡේදෙති මොවයං³
තථා "විමොවයං විතතං සික්කතිති"පි භාසිතො.
1284. ආණාපාණං පුරොධාය⁴ කමමට්ඨානං යථාරහං
විතතානුපසාසායා තාම පචතතායං චතුරඛිධා.
1285. විපසාසායා'තිච්චානුගතතතා හි විසෙසනො
විපසාසනො අතිච්චානුපසාසි සික්කති පණ්ඨිතො.
1286. තතො විරාගානුපසාසි නිබ්බිඤ්ඤා විරාජයං;
තථා නිරොධානුපසාසි භූමිධම්මෙ නිරොධයං.
1287. පකකඤ්ජන-පරිච්චාග-පටිතිසායනනො පත
පටිතිසායනානුපසාසි සික්කතිති පටුවචති.
1288. ආණාපාණමුඛෙනෙව භූමිධම්මවිපසාසායා
ධම්මානුපසාසායා තාම භාසිතෙවං චතුරඛිධා.
1289. ඉති සොලසධාකාරං, සික්කතතාපජිට්ඨිතං,
චතුරඛිධම්මපි පුරෙති සතිපට්ඨානභාවතං.
1290. පරිග්ගහ සතිඤ්ඤවච මුසාසනෙනා විපසාසායා
චතතිංසාකාරභෙදෙති සනොකාරිති වුවචති.
1291. ඉත්ඤ්ඤා ගණනාදිහි භාවෙත්වා සමථං තතො
විපසාසායාධිවචනං කත්වා සලලකණං පුත්ති,
1292. පත්වා විචට්ටනාමග්ගං පාරිසුද්ධිථලෙ සිතො
පච්චවෙකකණ්ථංඛාතං පපෙපාති සතිපසායනං.

1. B. සතිමාලමඛණෙන

2. B. බුරෙ.

3. B. සමුච්ඡේදෙ විමොවයං.

4. B. ආණාපාණපසභෙදයං.

- 1293 ආණ්ඩාණසතිච්චෙවමසෙසං පරිපුරිතා
සාකාරං සප්පහෙදඤ්ච භාවිතාති පට්ඨවිති.
1294. ආණ්ඩාණසමාධිමෙතමතුලං බුද්ධාපදනුතතමං
පාපකෙලසරජොහරං සුබමුඛං දුක්ඛගතිනිබ්බාපතං
භාවෙතා සතිසම්පජ්ඣඤ්චිපුලා විකේතපට්ඨංසකං
පපොභතු තතරමුත්තමාමතපදං බොධිත්තයබ්බාපකං.
- 1295 බුද්ධං ධම්මං ච සංඝං පුථුජතමතිතං, පුද්ධසීලං, පුද්දතං,
ධම්මට්ඨා දෙවනායො'පසම්ථ මරණං, කායමාණඤ්ච පාණං
පඤ්ඤාතතාරබ්බා යායං සති සම්මතිතා බොධිමග්ගොද්දාය
සායං සද්ධම්මතෙනති සතිතසිවගුණා සෙවිතබ්බා'දරෙන.

ඉති නාමරූපපට්ඨෙව්ඡේදො දසානුස්සතිවිභාගොනාම
නවමො පරිච්ඡේදො.

දසමො පරිච්ඡේදො.

1296. බ්‍යාපාදදිනවං දිස්වා බෙමභාවඤ්ච බන්තියා
අප්පමඤ්ඤා තු භාවෙනො විතෙය්‍ය පටිසං; කථං?
1297. වෙනො සන්තාපනො කොධො, සංපසාදවිකොපනො
විරූපබීහවජ්ඣකරො, මුඛවණ්ණප්පධංසනො,¹
1298. සීලකාලසිසුප්පාදො, විත්තවිකේතපසමභවො,
පඤ්ඤාපජ්ජාතවිද්ධංසි, පටිපතතිවිබ්බකිකො,
1299. අපායෙකායනො මග්ගො, පාපකණ්ටකබ්බකිකො,²
ධම්මමග්ගසමුච්ඡේදී, මග්ගද්වාරපිධානකො,
1300. යසොවණ්ණවිසංඛාරො, ගුණමූලප්පහඤ්ජකො,³
දුක්ඛධම්මසමොධානො, බ්‍යාසනොපද්දවාකරො,⁴
1301. දුක්ඛිමිත්තමිදං ජාතං සබ්බසම්පන්නධංසකං,
ධුම්මකෙතුසමුප්පාදො සබ්බලොකවිතාසකො.
- 1302 සබ්බකල්‍යාණධම්මානං අවමංගලමුච්ඡිතං,
භිතාරව්‍යසමුග්ගාති, අන්තරායසමාගමො.
1303. සබ්බාකාරපටිකකුලං, සබ්බවිද්දෙසකාරණං,
විපතතිමුඛමුප්පන්නං, අමිත්තජනපජ්ජිතං.

1. B. වණ්ණප්පමද්දනො. 2. B. සබ්බකො. N. කාකකණ්ටකං,
(පාපකණ්ටකසංකප්පො?) 3. B. පහඤ්ජනො.
4. B. බ්‍යාප්පනොපද්දං.

1304. සපතකකරණං සොරං, සබ්බාතප්පිධායකං,
භයමනතරතො ජාතං, තං ජනො නාවබුජ්ඣති.
1305. බුරධාරං ලිහන්තා ව, ගිලන්තා ව හුනාසනං,
තිත්තාලාබ්බංව බාදන්තා, ගණන්තා'දිත්තමායුධං,
1306. බ්‍යාපාදමනනසමගවමනනසඤ්ඤාය කෙවලං
උපලාලෙනති දුමෙධං සොරමාසිවිසං යථා.
1307. දෙසතෙජෙන රුකෙබ්බංව සුසිරාරූප්‍රහපාවකො
අනෙතා'නුදයාමානාපි විපථඤ්ඤාති විසාතිනො
1308. නාවබුජ්ඣන්ති දුමෙධං වෙනොසංකප්පං-වායුතා
උක්කාමුබ්බිවාදිත්තමුජ්ජලන්තා පුතපුතං.
1309. භයමග්ගසමාරූප්‍රහා, බෙමමග්ගවිරොධිනො
බ්‍යාපන්තා කිබ්බිසාකිණ්ණො අපථථයවිරොධිනො,
1310. අනාථා සලකාවිධා, විසවා¹ අනුසොවිතො,
අකා විය මිගා'රඤ්ඤා භමන්ති හතචක්ඛකා
1311. අසංවිතිතකමන්තා² බාලා කොධවසානුගා
බිප්පං ලක්ඛිපරිච්චන්තා යසොභොගෙති ධංසරෙ.
1312. දුප්පවිපාදිතාරමා කොධසංබොහමොතිතා
ධමමාමතරසසාදං ත විඤ්ඤාති අවිදුසු.
1313. බවහාදිතවමිච්චවං අනෙතා³ බ්‍යාධිමිට්ඨිතා,
ජාතාතලමිට්ඨිච්ඡෙහ අජ්ඣුපෙක්ඛන්ති දුජ්ජනා.
1314. වොදීයමානා දුකෙති කෙලසාවිණ්ණමලිමහා⁴
පාපකමෙමති පුරෙන්නා සෙනති මච්චුපථෙ විරං.
1315. තමෙවං පටිසංඛාය පටිසං පත යොතිසො⁵
වාලමිගං ව ධාවන්තං,⁶ ආවිසන්තං ව රක්ඛසං,
1316. පාවකං ව පරිබ්බුලහා භායමානසා යොතිනො
සොත්ථිභාවාය බෙමන්තමුපඤ්ඤන්තා මහෙසිනා,
1317. මාතා කලසාණධමමානං බමා නාම මතිද්ධිකා,
සමප්පචන්ති සතෙතසු සබ්බසමපන්තිසාධිකා,
1318. කොධාතලජලාසෙකො, සොකොපායාසනාසනං,
ආසාතසලනිද්ධාරී, උපතාහවිමොචනං,

1. D. B. විසතතා. 2. B අපවිතිත- 3. E. මඤ්ඤ. 4. B. මලිමයා
5. B. යොතිනො. 6. D. B. වාලමිගාතිධාවන්තං.

1319. වණණ-කිනතිසමුට්ඨානං, ගුණමූලාධිසෙවනං,¹
අපාරුතමුඛකෙවන මන්දායසමිද්ධියා,
1320. විඝාත-පරියාදාන මාසවානමසෙසනො,
පටිපසසමහනං වෙනො, පිතිකරණවන්දනං,
1321. සබ්බදුක්ඛසමුග්ගාති සුබ්බපට්ඨානමුත්තමං,²
බ්‍යසනොදයවිවේෂදො, හයභෙරවතිග්ගමො,
1322. වෙනොපසාදසක්ඛානො, පාසාදිකථලාවහො,
පවරො බොධිසමහාරො, නරාකරතිසෙවිනො,
1323. පාපකන්තාරතිත්ථාරො, චතුරාපායරොධකො,
චාරාවාපුරණං වෙනං දෙවලොකුපපත්තියා.
1324. පුඤ්ඤසීලසමාධානං, පටිපත්තිවිසොධනො,
පියඛකරො සොමමහාවො දුලලහො ඛුත්‍රපඤ්ඤො,
1325. කෙලසසංඛොගවිකෙකප-විපථඤ්ජපට්ඨකිනං,³
තිතිකිංගුණමකිංග මාරකවිධිමත්තනො.
1326. විභිංසාරති-සාරමහ-පටිරොධවිමොවනං,
වෙරිකිබ්බිසවිද්ධංසී, ලොකානුග්ගහකාරණං.
1327. ධම්මපඤ්ජානකරණං, සංයොගමූලසොධනං,
සමෙමාගතිමිරුද්ධාරී, සමපත්තිපටිපාදනං.
1328. ඉවචත්තත්ථං පරත්ඤ්ච සමපාදෙකා ඛමාපරො
සාධෙති සබ්බසමපත්ති ථිං වෙච පරත්ථ ව.
1329. තිතිකිංගුණසමපනො, පාණභුතානුකමපකො,
අත්තාකුලීනකමපනො, සොරනො සබ්බෙලො සුචි.
1330. නිවානො සමිත්තාවාරො, සුභගො පියදස්සනො,
පටිසංඛාබලපපනො, ධිතිමා මතිපාවවො.
1331. අකෙකාගො අධිවාසෙනො සබ්බාත්තපරිසස්සෙ
භිමසංගාමාවචරො හත්තිනාගොච සොහති.
1332. ඉත්ථං සමන්තනො හද්දං තිතිකිං පච්චවෙකකතො
පස්සමෙහති සමුට්ඨාය ඛමා බ්‍යාපාදසමහමං.
1333. දිබ්බොසධම්මවාතඛකං, මෙඝජං ච නුත්තං,
බිප්පමන්තරධාපෙති තිතිකිං කොධිමත්තනො⁴
1334. තතො තෙකගුණොපෙතා, තෙකදෙසප්පහඤ්ජනං,
ඛනතිධම්මමධිට්ඨාය සමපන්තපිරමානසො,

1. B. මූලාධිසෙවනං. 2. B. සුබ්බපට්ඨානං. 3. E. විපත්තං.

4. E. D. B. කායමත්තනො,

1335. භාවෙය්‍ය පඨමං තාව මේතනාභාවනමුත්තමං.
අත්තනානමුපමං කන්ධා සත්තෙසු භිතවුද්ධියා.¹
1336. සබ්බෙ සත්තා ව පාණො ව භූතා ජීවා ව සුත්තලා,
අබ්‍යාපජ්ජා තථා'වෙරා අනිඝා ව සුබ්බෙතො.
1337. විජ්ජාසමපත්තිහොගෙති පච්ඤානතු යසසිනිතො,
පරිවාරබලපත්තා භයොපද්දවචජ්ජිතා.
1338. සබ්බෙ සුඛසම්භාසා, අඤ්ඤාමඤ්ඤා විරොධිතො,
මොදනතු සුභිතා සබ්බෙ, මා කිඤ්චි පාපමාගමා.
1339. සද්ධාපාමොජ්ජබහුලා දුක්ඛසීලමහුස්සවා,
ගුණභූමිතසත්තාතා ආයුං පාලෙනාත්මයා.
1340. සම්මාදිට්ඨිං පුරොධාය සද්ධාමමපටිපත්තියා
ආරාධෙනතු භිතොපායමච්චනසුඛසාධකං.
1341. ඉති තානපපකාරේන සත්තෙසු භිතමානසං
මාතා ව පියපුත්තමහි පවතෙතය්‍ය නිරන්තරං.
1342. සිතෙහං පරිච්ඡේදනො, බ්‍යාපාදඤ්ච විතාසයං,
පරිසුද්ධෙහ විතෙතන භිතකාමොච කෙවලං.
1343. මේතනාය මිතෙත මජ්ඣිමෙත වෙරිකෙ ව යථානකමං.
කරොනොති සීමසමෙහදං අත්තනීව සමං එරෙ.²
1344. ආසෙවනත්තස්ස තස්සෙවං භිතාභොගසමාතිතං
සත්තපඤ්ඤානතිමාරබ්භ සමාධියති මානසං.
1345. තතො අනිඝො එකඥො උපසන්නමනොරථො
කුඤ්ඤාතිකං චතුක්කං වා මේතනාවෙනොවිමුත්තියා.
1346. භූමි-දෙස-දිසා-සත්ත-හෙදභිනෙතසු ඔධිසො
යථාසමාවමපෙපති සබ්බසත්තෙසවනොධිසො.
1347. තදෙවමේකසත්තමහි පරිච්ඡේදනීයාමනො
බහුකෙසු ව සත්තෙසු සබ්බෙසු ව පවත්නති.
1348. තථා' සෙවිතසත්තාතො මේතනාවෙනොවිමුත්තියා
කරුණාභාවනායොගමාරහෙය්‍ය තතො පරං.
1349. සත්තාතං දුක්ඛිතාකාරමාවජ්ජන්තා යොතිසො
“අභො දුක්ඛා විමුච්චනතු සබ්බෙ සත්තාති” විනායං.
1350. කථං? මාණවකො'යඤ්ච භයහෙරවකමපිතො
බ්‍යසනොපද්දවාට්ඨො විපථාදුති විඝාතවා,

1351. තථා හෙ'තෙ විමොසාය¹ පටිපන්නා විරොධිනො
සබ්බපජ්ඣා විහඤ්ඤානි වෙනොදුක්ඛසමපටිතා.
1352. අථඤ්ඤා පරිදෙවනති විපතතිවිනිපාතිකා,
පටුපාඨිකසංකප්පා,² සොකොපායාසභාගිනො.

 1353. අථාපරෙ පරාභූතා කාමකෙලසවසීකතා,
මොහකිකාරපක්ඛනතා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.
 1354. තෙ තත්ථ කටුකං ඝොරමනුභොනතා සකං ඵලං
දුක්ඛසුලසමාවිදා බාහා පග්ගහා කඤ්ඤරෙ.
 1355. දීඝරතතාබ්බුතතාය දෙවලොකසමිද්ධියා,
දෙවකාසා විහායන්ති අකාමා පරිවත්තිනො.
 1356. චිරකාලං ජලිකාන සුරියො ව තහනනරෙ
බ්‍රහ්මානො පි පතනො' ව බ්‍රහ්මලොකපරායණො.
 1357. බකපඤ්චක මිච්චෙවං දුක්ඛභාරසමුබ්බතං,
තාතාගතිසු වික්ඛිතතං පාණජාතං විහඤ්ඤති,
 1358. අතාථමතයා'පන්නං,³ පරිහානිහයාකුලං
වාතමණ්ඩලිකකඛිතතං, පකඛි'ව පරිවත්තිති.
 1359. ඉති දිසවාන සුත්වා වා සමභාවෙත්තින වා පුත
දුක්ඛාපගමිමිච්ඡන්තො, දුක්ඛාපගමපත්ථයං;
 1360. සුඛිනෙසු ව මෙධාවි දුක්ඛාකාරමනුසාරං
පවතෙනයස් දයාපන්නො කරුණාභාවතප්පණං.
 1361. "අනො සත්තා විමුච්චනතු දුක්ඛධමෙමිති සබ්බථා;
සාධු සමෙනතුපායාසා සොකා ව පරිදෙවතා.
 1362. බියනතු පාපධම්මා ව, පසංමහනතා'මයා තථා,
සංකෙලසා පලිබොධා ව සමුච්ඡ්ජ්ජනතු පාණිතං.
 1363. බ්‍යාපාද ව විහායනතු, විනිවට්ටනතු'පද්දවා,
බ්‍යසනාති විනසුනතු විගච්ඡනතු විපතතිණො,
 1364. විහෙසා ව විසාතා ව බියනතු හයහෙරවා,
පටිකකමනතු විසුත්ථා, සොත්ථිං පසුනතු පාණිතො,
 1365. ඉච්චෙවමනුකමපනො සබ්බසත්තෙ පි සබ්බථා
සබ්බදුක්ඛසමුග්ගතං පත්ථනො කරුණායති.
 1366. සොකුප්පතති නිවාරෙනො, විහිංසං දුරතො හරං,
මෙත්තායමිච්ච⁴ පාපෙති කරුණාකාතමප්පණං.

1. B. හෙකෙ විහෙසාය. 2. B. මටුපාඨිකසංකප්පා.

3. B. මතස්සාපන්න. 4. E. මෙත්තාසමිද්ධං.

1367. කරුණානන්තරං යොගී භාවෙය්‍ය මුදිතං තනො
සත්තානං සුඛිතාකාරමාවජේජ්ඣාන යොගීසො,
1368. කථා? විරසං බ්‍රහ්මානො මහාතෙජා මහිද්ධිකා
පිතිභක්ඛා සුභට්ඨාසී පමොදනති නිරාමයා
1369. දෙවකායා මහාභොගා මහෙසක්ඛා යසසිඤ්ඤා
අවජරා-පරිවාරෙහි පරිවාරෙනති නඤ්ඤො.
1370. රාජාභිසෙකසම්පන්නා ඡත්තවාමරහුසිතා,
ආබිපච්චමබ්බිට්ඨාය සුඛිතා රාජභොගිනො.
1371. යථොපට්ඨිතභොගෙහි තදඤ්ඤාපි ව පාණිනො
යථාකාමිතනිපථනා මොදනති සුඛපිණිතා
1372. චතුරාපාසිකා සත්තා පාපකම්මපරික්ඛා
තනො චුතාභිතඤ්ඤති සුඛට්ඨානෙ පතිට්ඨිතා.
1373. සබ්බාලයසමුග්ගානං පඤ්ඤා ලොකුත්තරං පදං
පටිපප්පස්සධාදරථා සුඛං මොදනනපපකං
1374. ඉති දිස්වාන සුඤ්ඤා වා සමභාවෙඤ්ඤා පුත්තපුත්තං
සත්තානමබ්බිවසෙන්නො¹ සුඛාකාරං පමොදති
1375. "අහො සාධු, අහො සුට්ඨි, මොදනති චත පාණිනො,
අහො සුලඤ්ඤං සත්තානං, සමිද්ධිමතිපජ්ජිතං.
1376. පසන්න-මුඛවණ්ණං ව² පරිපුණ්ණමතොරථා,
පිතිපාමොජ්ඣ ඛුලා විරං ජීවන්තනාමයා.
1377. භගමග්ගමතික්ඛානනා, දුක්ඛසංඛාරනිස්සවා,³
බෙමමග්ගමනුප්පන්නා, ජිත්තමපනතිථුලලිතා,
1378. සමග්ගා සුභිතා⁴ චෝතෙ පටිසඤ්ඤාපෙසලා,
සම්පන්නමිතිවෙදෙනති කල්‍යාණගුණගුසිතා.
1379. ඉති සමමා පියායනො සුඛාබිගම්මසම්පදං
සත්තානමභිචරොවෙන්නො මුදිතාය සමං ථරං,
1380. හිඤ්ඤා පලාසාභිසංඝං ඉස්සාරතීතිරඛිකතො
මෙත්තායමිව පපෙපාති මුදිතාකානමපජ්ජං.
1381. මුදිතං පන භාවෙඤ්ඤා භාවෙය්‍යපෙක්ඛමුත්තමං
විරොධානුතයං හිඤ්ඤා, නුඤ්ඤා මජ්ඣිමත්තමානසො.
1382. සභාවහුතං ලොකස්ස ලාභාලාභං යසායසං
නිඤ්ඤා-පසංසං පස්සන්නො සුඛදුක්ඛඤ්ඤා කෙවලං,

1. E. සත්තාන. 2. E. සම්පන්න- 3. B. දුක්ඛසංගාත.
(දුක්ඛසංඝාව?) 4. සභිතා (සබ්බසු.)

1383. කතකමමසසකතතා'යං¹ ලොකොනුපරිවහනති,
ලොකධම්මපරාභූතො² අතතාධොයවිච්ඡිනො.
1384. කීනතාම'නී සමනේඤ්ඤ පවතෙනාං යථාරූපිං?
කසා වා රූපියා හොනති සුඛිතා වාච දුක්ඛිතා?
1385. යථාපච්චයසමභූත-සුඛදුක්ඛා හි පාණිනො;
ත සකකා පරිවතෙනාං අඤ්ඤාන පත කෙනවි
1386. මිච්ඡාමග්ගමධිට්ඨාය විපජ්ජනති ව මාණවා
සමමාමග්ගා පුරොධාය සමපජ්ජනති පුන'තතතා
1387. සතතා කමමවසෙනෙ'තෙ³ පරිවහනනති අඤ්ඤාථා,⁴
යථාරූපිතකමමනතා පච්චිකචසවනතිනො.
1388. නිරන්තරිභෙසාය මඤ්ඤ ලොකවිවාරණා;
සතතමෙතං පණිනඤ්ඤ යදිදං තත්‍රාපෙකකිතා.
1389. අනං නො තාම, කෙ වෙනෙ, කිමට්ඨානබ්බනනරො(?)
පරෙසු'පරිපෙකකිනො⁵ විහඤ්ඤමිති අතතතො⁶.
1390. සුඛිතා හොනතු වා මා වා, දුක්ඛා මුච්චනතු වා ත වා,
සමිඤ්ඤා වා දුට්ඨිඤ්ඤ වා, කා මමෙ'න්ච විවාරණා?
1391. අතතාතං පරිහාරෙනති' යථාකාමනතු පාණිනො,
පට්ඨිබොධො පපඤ්ඤා වා බ්‍යාපාදො වා ත මෙ තභිං.
1392. ඉති සංඛාසු'පෙකකිනො හිතකාමොපි පාණිතං
අපකනිපාතුපෙකකිය සමං ඵරති යොතිසො
1393. අඤ්ඤාණුපෙකකාතිකිකිනො අනුරොධං⁸ විරාජිය
මෙතතායම්ච පාපෙති පඤ්ඤමජ්ඣානමපපණං.
1394. අපමඤ්ඤා චතසො'ව මාවිකිති වදනංවරො
මහාපුරිසධොරයො හිතකාමො මහාමුති.
1395. ත ලිඛිතිසභාගමති ආදිකමමිකයොගිතා
භාවෙනබ්බා, මතසතෙන මෙතතමෙව ත සබ්බථා.
1396. පතතබ්බසමපදකාරං දුක්ඛාකාරඤ්ඤා පාණිසු
ආචජ්ජ මුදිතාකාරමතතතාඨිතතං තථා,
1397. අතතති දුග්ගතෙ මිතෙන මජ්ඣිමෙනති යථාකකමං
පඨමං භාවතායොගමාරහිත්වා තතො පරං,

1. D. B, කථං කමමසස කතතායං. 2. E. ලොකධම්මෙව
3. N. කායවසෙනෙනෙ. 4. D තාඤ්ඤාථා 5. E පකකිනො.
6. අතතතා(?) 7. B. පරිහරනතු. 8. B. අනුග්ගණං
N. අනුරාගං.

1398. අනන්ති මිහෙන මජ්ඣිමනිකායෙ වෙරිකෙති වතුසව පි
කරොනොසා සිමසමෙදා සබ්බත්ථ සමමානසො,
1399. භූමිකාදිපසහෙදෙති පරිවජ්ජේයාධිසො, නථා
අපරිවජ්ජි වා වෙතා භාවෙතබ්බාති භාසිතා.
1400. අසංබොභිතසන්නානා¹ නාති භූතානුකම්පකා
විහරන්තු'ත්තමා; බ්‍රහ්ම-විහාරාති තතො මතා.
1401. අප්පමාණාලමබ්භන්තා නථා සුප්පට්ඨන්ති යා
සත්තෙසු අප්පමාණන්තා අප්පමඤ්ඤති සමමතා.
1402. අසමපන්නතිතා සත්තා දුක්ඛිතා ලභ්‍යසමපදා
කමමස්සකාති විනොදා නතො තෙසු යථාක්කමං,
1403. 'සමපන්නති' සමජ්ඣන්තු, දුක්ඛා මුච්චන්තු පාණිනො,
අහො සත්තා සුබ්බසත්තා, හොන්තු සත්තා යථා තථා,"
1404. ඉච්චා'තිවුද්ධිමිවජ්ජෙනො දුක්ඛාපගමනං නථා,
සමිද්ධො අනුමොදනො, උපෙක්ඛනො ච පිණිතො,²
1405. මාතාව දහරෙ පුත්තෙ, ගිලානෙ යොබ්බනට්ඨිතෙ,
සකිච්චපසුතෙ චෙව වතුධා සමපවත්තති.
1406. ඉත්ථං වතුදා සත්තෙසු සමමා විත්තප්පවත්තතා
සබ්බථාපි වතුදාච තතො වුත්තා මහෙසිතා.
1407. ඉච්චෙතා පත භාවෙතො පසන්නමුඛමානසො
සුඛං සුපතී, සුතොති පාපං කිඤ්චි ත පසාති;
1408. පටිබුද්ධිතනුත්‍රාසො, ජාගරො ච පමොදති
චෙතසො ච සමොධානං බීජපමෙවාධිගප්ඨති.
1409. පරිසංසා පතිස්සති, විගප්ඨන්ති වු'පද්දවා,
දෙවතා පි ච රක්ඛන්ති, අමුසාන්තං අනාකුලං.
1410. පුලලංච කමලං කාලෙ වන්දංච විමලං ජනො
සොමමකොමලධමෙමති පියවක්ඛුති පසාති
1411. අසංගිරො අසංකුප්පො සබ්බාවන්තාසු පණ්ණිතො
සමං³ පවත්තිතාරමො ලොකමෙසො'නුගණන්ති.
1412. බණ්ණමත්තොපචාරෙකා පවත්තකමති පුග්ගලෙ
අප්පමාණඵලිකෙව වණ්ණෙයන්ති මහෙසිතො.
1413. පභෙව සබ්බසත්තෙසු අප්පමාණපත්තනාවතා;⁴
වතස්සොපි සමිභූතා, වසිභූතා තිරන්නරං,

1414. පුඤ්ඤධාරා'භිසංඤ්ඤානා පරිපුරෙන්නි පණ්ණිනං,
අපපමෙය්‍යමනොසොව සාගරං විවිමාලිතං.¹
1415. අපපමඤ්ඤමයානංභි පුඤ්ඤතං සොළසිං කලං
සබ්බොපබිකපුඤ්ඤති² තාග්ගන්තීති පකාසිතා.
1416. අවඤ්ඤා තස්ස පබ්බජ්ජා යස්ස හේ'නාසු භාරවො,
සුමුදොදග්ගබ්බලො තිසු සිකතාසු සිකති.
1417. අමොසං රට්ඨපිණ්ඩඤ්ඤා භුඤ්ජතේ'සො විසෙසතො;
තමති³ මහපථලං හොති සද්ධාදෙය්‍යං පතිට්ඨිතං.
1418. සද්ධාදිකුසලා ධම්මා පවසිස්සන්ති අවණ්ණිතා;
සමුද්ධිවරියානඤ්ඤා මහත්තං තස්ස පාකවං.
1419. අකිව්ඡපරිවේධාය පාදකං ක්කානමුත්තමං;⁴
උජ්ජවේකායතො මගො බ්‍රහ්මලොකුපපතතියා.
1420. වාසනාහාතියා වෙනා බොධිසම්මාරකුලිකා,
සොවග්ගිකා සුඛාහාරා ලොකාරක්ඛා නිරුත්තරා.
1421. අපපමෙය්‍යාතිසංසේ'වං, අපපමෙය්‍යගුණොදයා
අපපමඤ්ඤා; තතො තාසු තපපමජේ'ය්‍ය පණ්ණිතො.
1422. පටිකකුලං පතාහාරෙ භාවෙනො සඤ්ඤමුත්තමං
කළලිඛිතාරමාහාරමනනපානාදිසබ්බතං,
1423. අසිතං බාසිතං පිතං සාසිතඤ්ඤා රහොගතො
පටිකකුලන්ති විනේතය්‍ය ගමනාදිවසා. කථං?⁵
1424. තපොවතමිදං භික්ඛා රමණීය මනාකුලං
ආහාරහෙතු ගන්තබ්බො ගාමො ගාමජනාකුලො.⁶
1425. තත්ථාසුචිපරික්ඛිට්ඨං, දුජ්ජනාවාරසංකරෙ,
දිතමෙසයතුච්චිට්ඨං ගෙහෙ ගෙහෙ තු හොජ්ජනං.
1426. තං බෙළුමල-සංකලිට්ඨං⁷ ජ්වහග්ගපරිවන්තිතං
දන්තවුණ්ණිතසමතින්ත-වණ්ණගකං ගිලීයති.⁸
1427. පිත්ත-සෙමනපරිබ්බුලහං, පුබ්බ-ලොභිතමිසසිතං
පටිසන්තං.⁹ පටිකකුලං, ජේගුවජ්ඣං ධිකකතාසිවං,
1428. කුවේ'යං කුණ්ඩාකිණේ'න දුග්ගකිපරිභාවිතෙ
සුචාතවම්ථාකාරං වන්තං වං⁹ ස්වාතදෙණීයං,

1. B. විවිපාණිතං. 2. B. සබ්බොධිකාති පුඤ්ඤති. 3. B. තමපි.

4. E. D. B. පාදකජ්ඣාත. 5. B. ගමමජනාකුලො.

6. B. D. E. කාළමල- 7. B. විලිසාති. 8. D. අභිසංඤ්ඤා.

B. අභිසන්තං. 9. D. B. භත්තං ව.

1429. තත්තවන්දනිකායං¹ ච නානාකිමිසමාකුලෙ
තත්ථ බුබ්බුලකච්ඡන්තං කුට්ඨං පරිපච්චති.
1430. සමපච්චන්තං පනෙනඤ්ච සභාවඤ්ච විසෙවිතං (?)
විබ්ඝ්ඤිති කෙසලොමාදි-නානාකුණ්ටසඤ්චයං.
1431. විපච්චන්තමථොපෙ'න මනෙකොපද්දවාචනං,
කුට්ඨ-ගණ්ඨ-කිලාසාදි-මහාබ්‍යාධිසන්තොදයං.
1432. පුත්භූතඤ්ච තං පක්කමනෙකද්වාරසඤ්චිතං
මෙදපිණ්ඩං ච කුසිතං පරිසුඤ්චති සන්තතං.
1433. යෙන පුත්භූතො කායො නිච්චං දුග්ගකිවාසිකො²
ධොවිසන්තො පි සත්තං සුචිභාවං ත ගච්ඡති.³
1434. කුච්ඡිතො සො යමාහාරො කායාසුචිතිසෙවනො,
නිසුඤ්-මලනිට්ඨානො, උපකෙලාසථලාවහො.
1435. කාමරාගසමුට්ඨානං, රොහජාතිනිබ්බන්තං,
මදපපමාදුබ්බිතං,⁴ පාපකමමභාපථො,
1436. අභිනොදයමග්ගො'යං, භයභෙරවසමාචො,
බ්‍යසනාගමනද්වාරං අපායාවහිතං මුඛං.
1437. වරන්තත්තසමන්තා ව⁵ යන්තොදරියමුච්ඡිතා
කලිට්ඨකමානි දුමෙමධා කාරොන්තා දුක්ඛභාගිනො,
1438. තත්ථ විත්තවීරාගාය කිම්පක්කථලසන්තිහෙ,
රසසුඤ්චිතාකාරෙ සොරාදිතවසඤ්චිතෙ,
1439. භාවෙන්තසු පටිකකුල-සඤ්ඤමෙවං විභාවිතො
උපවාරපථං පඤ්චා විත්තං භොති සමාහිතං.
1440. සොයං පසුමහිතාහාර-විසදෙසො විචක්ඛණො
මදපපමාදනික්ඛන්තො,⁶ රසසුඤ්චිතරාලයො
1441. ලිමෙපන්තො විස භෙසජ්ජමකිඤ්ඤාකො⁷ යථා,
පුත්තමංසං ච බාදන්තො ආහාරං පරිභුඤ්ඤති.
1442. අරියවංසානුපජානො,⁸ අපට්ඨජාදිගුණොදිනො,
කාමජාලං පදලෙඤ්ච සොඤ්චි පපෙථාති පණ්ඨිතො.
1443. චතුර්ධාතුවච්ඡානං භාවෙන්තො පන පඤ්චධා
ධාතුසො පරිගණෙහස්ස වතසොසං පි සභාවතො.

1. D. B. තත්ථ වන්දනිකායං. 2. D. වාසිතො.
3. D. සුචිගකං ත වායති. 4. D. E. පරපපමාදුබ්බිතං.
5. D. D. වරන්තත්තා සමන්තාව. 6. D. E. පරපපමාද-
7. B. අක්ඛණාබ්බඤ්ඤාකො. 8. D. අරියවංසොපජානො.

1444. සංඛෙපෙන ව විජාරා සමාරා ව සලකකිණා,
අජකිත්තඤ්ච බහිද්ධා ව වතුධා විහජේ. කථං?
1445. යං කිඤ්චි කෙසලොමාදි-කකබ්බතං පට්ඨවති
අජකිත්තං පඨවිධාතු, බහිද්ධා තු තතො පරා.
1446. සුසභ්භනතු යං කිඤ්චි ආපො ව; පරිපාවකං
තෙජො; වායොති ගණේහයා විජාරාකමසෙසතො.
1447. විජාරතො පි සමාරා කෙසලොමාදිවිසති
පඨවිධාතු; පිත්තාදිද්වාදසා'පො'ති භාවයෙ
1448. තෙජෙන යෙන කායො'යං සන්තප්පති, ජරියති,
පරිදයාති, සමමා ව පට්ඨනති අසිතාදයො,
1449. තදෙ තං වතුකොට්ඨාසං කායසමනම්මතතො
තෙජොධාතුති ගණේහයා; වායොධාතුති වාපරං,
1450. උද්ධං වා'ධොගමා වාතා, කුවජ්-කොට්ඨාසයා තථා
අභිගමඛිනානුසාරි ව, ඡධා'ණාපාණම්චව'පි.
1451. තං-තං-ලකබණ්ණමාරබ්භ නිද්ධාරොත්වා සලකකිණං
පරිගහණේහයා සබ්බත්ථ වතුධා ධාතුසංගහං.
1452. ඉවෙවං වතුකොට්ඨාසො ධාතුමතො කලෙබරො,
තිවෙවතතො ව නිස්සතො, නිස්සාරො පරහොජනො,
1453. රිතො තුවේෂා ව සුඤ්ඤා ව, විවිතො ව පචජ්ජතො;
අත්තා වා අත්තනීයං වා තත්ථ'වෙ'ත්ථ කථඤ්චි පි.
1454. කෙවලං වෙනතාවිට්ඨො¹ කායො'යං පරිවත්තති;
කමපිතො යාය යන්තං ව සාධිප්පායො'ව බායති.
1455. ආසු උසමා ව විඤ්ඤාණං, යද් කායං ජහන්ති'මං
අපවිද්ධො තද් සෙති, නිරන්ථං ව කලිඛිතං.
1456. විපරිතං පපඤ්ඤන්තා බ්‍රහ්මා මොහපාරුතා
යත්ථ මිච්ඡිපිපාලාස-පරාභූතා පුට්ඨජ්ජතා,
1457. සංසාරද්ධාතකන්තාරං වතුරාපායසංකරං
මසකෙකායකොපායං තාතිවත්තන්ති දුජ්ජතා.
1458. සො'යමෙවං වතුද්ධාති ධාතුහෙදෙන පස්සතො
තස්සො'පචාරිකො තාම සමපො හොති වෙනසි.
1459. ඉත්ථං ධාතුච්චන්තං කන්තා තදනුසාරතො
උපාදාරුපධිමෙම ව තාමධිමෙම ව සබ්බථා.
1460. භූමිභූතෙ පරිගහයා පස්සන්තො පට්ඨයට්ඨති.
අජකිත්තං ව බහිද්ධා ව විපස්සන්තොදයබ්බයං,

1461. යථාභූතමභිඤ්ඤා නිබ්බිඤ්ඤො විරජ්ජති,
විරාගා ච විමුච්චිත්වා පාරගුති පටුච්චති.
1462. ආරූපං පත භාවෙනො කම්මට්ඨානමනාචිලං
චතුක්ක-පඤ්චකජ්ඣානං පචා කසිණමණ්ඩලෙ,
1463. පරිචිණ්ණවසිභූතා ක්කාතා චුට්ඨාය පඤ්චමා
විනොති දණ්ඩාදුතාදි-රූපදෙසමභිණ්ණසො.
1464. නිබ්බිඤ්ඤො තතො රූපෙ තදුක්කාරෙ ච ගොචරෙ,
තදුලමකධමෙච ච පඤ්ඤානො සමතික්කමං.
1465. පඤ්ඤානං යං කිඤ්චි ආකාසකසිණං විතා
උග්ගාවෙති තමෙවා'ථ කසිණං ධිතිමා සතො;
1466. ත තං මතසිකරෙති; නාවජ්ජති, ත පෙක්කති,
විනොභොගවිතිමුත්තො කසිණං පති සබ්බථා,
1467. තදපායසමඤ්ඤතමාකාසං පති මාතසං
සාධුකං පටිපාදෙති යොනිසො පරිචින්නං.
1468. තස්සා'වජ්ජනසම්පන්නං,¹ උපායපටිපාදිතං,²
කසිණාපරමාකාසං විනොතාරබ්බ චතතති.
1469. ඉඤ්ඤානාරාධාපෙත්වා කසිණනතු තතො පරං
සබ්බාවනනමනනාරං ඵරතාකාසගොචරං.
1470. තඤ්ච චුත්තතයෙතෙ'ව භාවෙනාස්සා'පචාරතො
පඨමාරූපමපෙති ආකාසානනගොචරෙ.
1471. තතො තමා චසිභූතා චුට්ඨතිත්වා විචින්නං
'ආසන්නාරූපාවචර-ජ්ඣාතපච්චජභික්කන්ති' තං,
1472. නික්කන්තිං පරියාදාය තමා ආකාසගොචරා
පපොසාතුං³ දුතියාරූපමතිස්සන්තං ති ගණන්ති.
1473. පඨමාරූපවිඤ්ඤාණං අනන්තං ඵරතො⁴ තතො,
දුතියාරූපමපෙති විඤ්ඤාණානනගොචරෙ.
1474. පඨමාරූපවිඤ්ඤාණමභාවෙනො තතො පරං
අපෙති තතියාරූපං ආකිඤ්චඤ්ඤමභි ගොචරෙ.
1475. තතො ච තතියාරූපා⁵ සන්තමෙත්තන්ති පස්සාතො
චතුත්ථාරූපමපෙති තතියාරූපගොචරෙ.
1476. ගුථමභි මණ්ඩපෙ ලග්ගො ඵකො, තතතිස්සිතො පරො,
ඵකො ඛති අනිස්සාය තං, තං නිස්සාය වා'පරො

1. B. - සම්පන්නා. 2. B. - පාදිතා. 3. D. B. අපෙති.

4. D. පරතො. 5. D. තතියාරූපා.

1477. සිතො, වතුනි එතෙති පුරිසෙති යථාකකම.
සමානතාය සද්ගබ්බා වතස්සො පි විහාවිතා.
1478. ඉච්චාලමඤ්ඤෙති වතුධාරුප්පභාවතා,
අභගභෙදං පතෙ'තාසං න කපෙනති; තථා පි ව
1479. සුප්පඤ්ඤිතතරා නොනති උභිමුඛං යථාකකම,
වාතුමමහාරාජ්කාදි-දිබ්බසම්පතතියො යථා.
1480. ආනෙඤ්ජම්භි භාවෙත්වා සමාපතති, වතුබ්බිධං
සුසමාතිතසංකපපා සම්පන්නාවලමානසො,
1481. විපස්සනො යථාභූතං සව්ජිකත්වා ඵලුත්තමං,
උභතොභාගවිමුත්තො අරහති පට්ඨවති.
1482. කමමට්ඨානවිධිං සද්ධා වත්තාලීසවිධං තතො
අභිඤ්ඤායො පි විඤ්ඤායො සමපෙ භාවතාතයෙ.
1483. ඉද්ධිවිධං දිබ්බසොත වෙතොපරිසජාතතා
පුබ්බෙතිවාසානුස්සති දිබ්බවකඛු තථාපරා
1484. වෙතොසමාධිතිස්සට්ඨා¹ පඤ්චාභිඤ්ඤා පකාසිතා
රුපාවචරධම්මා ව පඤ්චමජ්ඣාතභූමිකා.
1485. බහුභාවාදධිට්ඨානං,² කොමාරාදිවිකුබ්බතා,
මනොමයාභිතිමමාණම්ථෙවචං නිවිධිඤ්ඤායො.
1486. දිබ්බෙ ව මානුසෙ සද්දෙ, තථා දුරෙ ව සන්තිකෙ
සුණ්ණති යාය, සා දිබ්බා සොතධාතුති භාසිතා.
1487. වෙතොපරිසඤ්ඤානති පරපුග්ගලවෙතසො
සරාග-විතරාගාදි-පරිවේෂදකම්මිතං.
1488. පුබ්බෙ නිවුත්ථ-බ්බානුස්සරණෙ ඤ්ඤාමිතිතං
පුබ්බෙතිවාසානුස්සති ඤ්ඤානාමෙත තාදිතා.
1489. වචමානෙ ව ජායනො සතො රුපමරුපකං (?)
තථා මානුසකං රුපං දුලං සුබ්බම-සන්තිකං,
1490. දුරෙ පකාසං ඡන්තඤ්ඤා යෙන පස්සනති යොගිතො,
වුත්ථපාතඤ්ඤාං තං, දිබ්බවකඛුති වුච්චති.
1491. අනාගතංසඤ්ඤාඤ්ඤා යථාකමමුපගං තථා
තං නිසීතතතා ගව්ජනති දිබ්බවකඛුමති සංගහං.
1492. ඉති පඤ්චවිධං පනතුමභිඤ්ඤාං පත පණ්ඨිතො
කත්වාන පඤ්චමජ්ඣාතෙ පඤ්චධා වසිතං විදං.
1493. තථා සමාතිතෙ විතො පරිසුද්ධා නිරභගණෙ
මුද්දභූතෙ කමට්ඨතියෙ, ආනෙඤ්ජමති පතිට්ඨිතෙ,

1494. අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානා තතො චුට්ඨාය පඤ්චමා
අභිඤ්ඤාපරිකමාය නින්නාමෙය්‍යා'ථ මානසං.
1495. අධිවේක්‍ෂ්‍යාදිකං තං තං ආවජ්ජිත්වා යථාරහං
පරිකමමං කරිත්වාහ සමාපජේශ්‍ය පාදකං.
1496. පුත්තදෙව ව චුට්ඨාය පරිකමමා යථාපුරේ
කරොන්නස්ස පත'පෙපති අභිඤ්ඤාණෙන පඤ්චමං.
1497. අධිබ්බන්තං විකුබ්බන්තං නිමමිණන්තං යථාරහං
සද්දෙ සුණන්තං සත්තානං, පරිජානඤ්ච මානසං,
1498. සරං¹ පුබ්බෙතිවාසඤ්ච, පස්සං සුභති-දුග්ගති,
යථාකමමං විපාකඤ්ච පජානන්තමිත්තාගතං,
1499. යථාසමභවමිච්චෙව'ව මූපායකුසලො මුති
උපතිස්සයසමපනො අභිඤ්ඤාමගිභවජති.
1500. පත්තාභිඤ්ඤා මහායොගි පරියොද්ධමානසො
පරිපකෙකත ඤාණෙන විපස්සිත්වා තිලකබණං,
1501. ලොධාසවකයං ඤාණං ජලභිඤ්ඤාමනුත්තරං
මහාබිණ්ණසවො නාම ජලභිඤ්ඤා පච්චවති.
1502. වත්තාලිසවිධං පනු'න්තමිත්තො² වෙතොමලකබාලතං³
කමමට්ඨානතයං යමාහ සුගතො සමමා සමාධානකං,
සංඛිත්තං කපිතං තමෙත්ථ සකලං සාභිඤ්ඤාමෙත්තාවතා,
කත්තබ්බා මුතිතෙ'ත්ථ සාධුමතිතා සමොචතා සබ්බථා.
1503. වරගුණගණභුසිත්තානුසිට්ඨං
ඉති සමථමිත්තං භාවසිත්තා
පරමමනුපමං හජන්ති ධීරා,
භීතසුබ්බිබ්බන්තමානුබුද්ධං.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ සසසකමමට්ඨාන විභාගො නාම
දසමො පරිච්ඡේදො.

තිසිතො ව නාමරූපපරිච්ඡේදෙ සබ්බථාපි
සමථභාවතා විභාගො.

1. D. B. පරං. 2. { D. පතෙත්ථ මමලො.
B. පතිත්ථමමලො.

3. E. වෙතොපරං ලකබණං.

විපස්සනා විභාගො.

(එකාදසමො පරිච්ඡේදො.)

1504. ද්විධා සමුද්ධානධුරා, තිවිධා භූමියො මනා,
තිවිධාභිනිවෙසා ව, සරීරනතු වතුබ්බිධං.
1505. තිවිධා භාවනා තත්ථ සංඛාරෙසු යථාරහං.
දුට්ඨාකාරමාරබ්බ නිජ්ඣායති තිලකකණං.
1506. අධාරසාකාරභිනනා, දසාවත්ථාච්ඡාචිතා,
තිධාච්ඡානා සාධෙති විමොක්ඛතතයමුත්තමං.
1507. චතුසව්වපට්ඨෙධා සතට්ඨාරියපුග්ගලා(?)
කෙලසභාති යථායොගං, වතස්සො පටිසම්භිදා.
1508. තිවිධා ව සමාපනති, තිරොධා ව තථාපරා,
නිස්සංදුච්ඡිච්චානු තස්සා සාසනකොට්ඨිදා.
1509. විපස්සනාභාවනා'ය මිති භාසනාති පණ්ණිනා.
තමිදාති පච්ඡකාමි යථානුකමතො, කථං?
1510. භූමිධමෙම පරිග්ගහ්ඣ විචිතනනාස්ස යොගිතො
සතියා සමථා වාථ සමුද්ධාති විපස්සනා.
1511. සභාවපට්ඨෙධෙ ව සද්ධම්මපට්ඨපනතියං
පඤ්ඤා-අද්ධාද්ධං තස්සා ධුරමානු ධුරකුරා.
1512. තෙභුමකසභාවාතං සප්පච්චයපරිග්ගහො
ඤ්ඤතපරිඤ්ඤා නාමා'යං භූමිති පස්මා මනා
1513. කලාපතො සමමසනං, උදයබ්බයදස්සනං,
පරිඤ්ඤා තීරණා නාම, දුතියා භූමි භාසිතා.
1514. පහාණපරිඤ්ඤාභූමි, තතියා'නු තතො පරං,
භග්ගාදිඤ්ඤාණමිච්චවං තිවිධා භූමියො මනා.
1515. බණ්-සනතති-අද්ධාන-වසෙතො'ත්ථ සමීරිතා
අතිච්චා දුක්ඛානතතා ති තිවිධා'භිනිවෙසනා.
1516. දිවසී-කංඛාවිතරණා, මග්ගාමග්ගා, පටිපදා
විසුද්ධියො වතස්සො පි සරීරනති නිදයසිතා.
1517. සලකකණවච්චාතං, පච්චයාකාරතිච්ඡයො,
කුමමග්ග පරිනාරො ව, තිලකකණවිපස්සනා.
1518. ඉති ලකකණභිනනතතා ලබ්භනෙනකකකණෙ පි ව,
දෙසිතා හෙතුහුතෙන කමෙනෙ'වං විසුද්ධියො.
1519. සිලවිසුද්ධිආදීනං තථා සා ව පරමපරා
විතතවිසුද්ධිආදීන මත්ථායාති පකාසිතා.

1520. දිස්සමානසභාවානං පස්සනො, පච්චයට්ඨිතිං
පරිපත්ථිමුනොති පටිපාදෙති භාවනං.
1521. තථා පි ච විසෙසෙන පටිපත්තස්ස යොතිනො
තත්ත තත්ත විභූතතො ධාතතො හෙදිතො. කථං?
1522. රූපපුබ්බභිගමං වා'ථ, නාමපුබ්බභිගමං තථා
අඤ්ඤාතං වා බිභිද්ධා වා, ඥාපාකට්ඨමමනො,
1523. කාමරූපාදිහෙදෙන භූමිධම්මපරිග්ගනො
වුත්තො දිට්ඨිවිසුද්ධිති අත්තදිට්ඨිපපාණතො.
1524. ආහව්ව පච්චසුප්පත්තො, තථා තබ්බාවහාවිනො,
පචත්තත්තති සංඛාරෙ පස්සනො පත යොතිසො,
1525. පච්චයගාතිනි පඤ්ඤා කාමරූපපචත්තතිඤා
කංඛා තරන්ති තායාති කංඛාවිතරණං මනා.
1526. අතිව්වා දුක්ඛාතත්තාති පච්චයායත්තවුත්තතො
සංඛිපිත්වා කලාපෙන සමමසීයන්ති සංඛතො.
1527. උපපාදවයභාවොපි ලක්ඛණත්තයසාධනො,
පච්චයාකාරමාරබ්බ ලක්ඛීයති විසෙසනො.
1528. තස්මා සමමසනඤ්ඤාණං, උදයබ්බයදස්සනං,
කංඛාවිතරණායනතු සංගයාති විසුද්ධියා.
1529. තත්ත¹ සංකෙලස-විකෙඛපං කුමමගං පරිවජ්ජනො
මග්ගාමග්ගවිසුද්ධිති ඤාණදස්සනමරීරිතං.
1530. තතො කථෙන්නි අකලිට්ඨං උදයබ්බයදස්සනං
ආදිං කත්වා පටිපදා-ඤාණදස්සනපුද්ධියං.
1531. පච්චය-පච්චසුප්පනො යථාච්ඡුච්චජ්ඣනෙ
පභාතුමිභමානානං නියාතපටිපත්තතො.
1532. උපකෙලසවිසුද්ධො හි පුත්තදෙවොදයබ්බයං
අභිට්ඨතිත්වා භවිතාදි-ඤාණෙහි පටිපජ්ජති.
1533. තථා වා'හිතවුප්පනො හිජ්ජමානො² විපස්සනො
සංවේශාකඛ්ඞිතං ඤාණං භවිතාදිමනුකිට්ඨති.
1534. තතො පුබ්බෙ පචත්තො හි සංකෙලසාපායසම්භවා
පටිපත්තවිසුද්ධිති න සංගයාති³ භාවනා
1535. සමපාදෙනො පති'ච්චො'තා වතස්සොපි විසුද්ධියො
අතිව්වා දුක්ඛාතත්තාති භාවෙය්ග නිවිධා. කථං?
1536. පච්චය-පච්චසුප්පත්තො ජාතාතත්තරහෙදිතො
අතිව්වා ච පහබ්බ ච පලුජ්ජන්ති වචන්ති ව,

1537. අඤ්චා ව අසාරා ව විභවා ව විනාසිනො
සංඛතා විපරිනාම-ධම්මා ඉතතරකාලිකා.
1538. ඛයධම්මා වයධම්මා ලුහුකාලපච්ඡන්තිනො,
තාවකාලිකධම්මා ව, පරිත්තවසිතිකා තථා,
1539. ඛණ්තතයපරිච්ඡින්නා, පුබ්බාපරවිචිතතකා,
පුරකතතා නිෂරාධස්සා, සස්සතා¹ න කුදුවතං.
1540. ජායනති පරිභාණාය, න තු ජායනති වුද්ධියා,
ජයමානාව තිට්ඨන්ති, ජණණො හඬගපරායණ.
1541. අනුත්වා යෙවු² පපජ්ජන්ති, න කුතොචි පි ආගතා;
නුත්වා අනතරධායන්ති, න තු කන්ථවි සඤ්චිකා.³
1542. තං-තං-පච්චයසාමග්ගි-මත්තලාභාය නිසසිතා
නිරොධධම්මා ජායන්ති, ජාතා බ්‍යන්තවන්ති තෙ.
1543. යථා නදී පබ්බතෙය්‍යා, යථා දීපසිඛා, තථා
සිසසිසං පචතතතතා උපපජ්ජන්ති වයන්ති⁴ ව.
1544. ජාතා ජාතා නිරුජ්ඣන්ති, අඤ්ඤා අඤ්ඤා තු ජායරෙ,
අවිචිත්තසමග්ගිකා න ජානන්ති⁴ විසෙසතො.
1545. ඉති තානප්පකාරෙන විපස්සනො විවකිණො
අතිච්චභාවතං ධීරො පරිපාචෙති සාධුකං.
1546. දුක්ඛා⁵ ව දුක්ඛවජ්ඣු ව, අභිණ්ණපරිපිට්ඨිතා,
රොගා ගණකා ව සල්ලා ව, ආසාතා ව උපද්දවා,
1547. භයොපසග්ගාසමුලා, සාසවාදීතවට්ඨිතා,
අලෙණාසරණාතාණ වධකා මාරකාමිසා,
1548. ජාතිධම්මා ජරා-ව්‍යාධි සොකොපායාසභාගිනො,
පරිදෙවසභාවා ව සංකෙලසා දුක්ඛභාගිනො.
1549. ජෙගුවජ්ජා ව පටිකකුලා බිහවජ්ජා ව විරුපිනො,
අජ්ඤාදා වපලා⁶ ගිතා, දුග්ගකා බාලසෙවිතා,
1550. සොකතතරිකතා⁷ නිව්චං, තණ්හාය⁷ කඩ්ඞිතා භුසං,
කපණා දුග්ගතා දීනා, විපන්නා ව විභාතිනො,
1551. අත්තලාභං ගවෙසන්ති තං-තං-පච්චයතිසසිතා,
දුක්ඛාධිට්ඨානමච්චන්තං, ජාතා පුත විහඤ්ඤරෙ.
1552. අග්ගිකුපෙ නිමුග්ගාව කෙලසසන්නාපභාගිනො,
ඔවිද්ධා විය සන්තීගි සංඛාරා නිව්චදුක්ඛිතා
1553. ජායමානා ව ජයන්තා මියන්තා ව බණෙ බණෙ
පසුකා විය නිව්චම්මා හඤ්ඤන්ති සෙරිකාතුරා.

1. B. පස්සතා. 2. B. පඤ්චිකා. 3. E. D. වචන්ති 4. B ජායන්ති.

5. B දුක්ඛං. 6. B වචනා 7. D. B. සොසානනතිකතා.

1554. කීලානී කීලයනෙතව, උච්ඡ්‍රයනෙතව උච්ඡ්‍රයො,
උදයබ්බයා'වසාං තෙ¹ පිළියනනි අභිණ්ණසො.
1555. මනොරමතවාසාරා,² විපලාසපරික්කතා
ඉරියපථසංජනනා, නො'පතිට්ඨනනි දුක්ඛතො.
1556. සංඛාරෙසු පතෙනෙසු වෙදනසාදරොධිනො
සාව සංකූලසබ්බා සමෙමාහපරිවාරිතා,
1557. "අදුං³ දුක්ඛමිදං දුක්ඛ"මිති සංසාරවාරිනො,
දුක්ඛතෙතුමජානනා සමහමනනි අවිදුසු.
1558. සුඛාසාරමපසානනා දුක්ඛභාරනිපිට්ඨිතා,
පඤ්ඤානි දුක්ඛමෙව'ඤ්ඤං බාලා ව්‍යසනභාගිනො.
1559. චචනතා උපපජ්ජනතා රුක්ඛසාබංච මක්ඛවො
දුක්ඛමෙකං විමුඤ්චනනි;⁴ තතො ගණහනනි වාපරං.
1560. තෙ දීඝරත්තං සොවනනි තණ්හාසලසමපපිතා
දිට්ඨිපාසසමුපෙතා, මානස්මානුසාරිනො.
1561. තමාසාරං පති'වෙට්ඨං විපසානෙනා විසාරදො
දුක්ඛානුපසානං නාම පරිපාවෙති භාවතං.
1562. ධම්මට්ඨිති-නිසාමා හි බන්ධායතන-ධාතුයො
අනත්තා'සසාතනතා ව ඊභාභොගවිචජ්ජිතා.
1563. පයොජ්ඣමධිට්ඨාය න තු බ්‍යාපාරයනනි ව
පච්චය පච්චසුපානතා ජනෙතුං වා'ථ ජායිතුං.
1564. තථාපි හෙතුසාමග්ගි-සමහවෙ සමහවනනි තෙ,
තඤ්ඤාවභාවිභාවෙන අඤ්ඤමඤ්ඤප්පවග්ගිතා
1565. අජායිතුං ත සකෙකානනි සති පච්චයසමහවෙ;
පච්චයානමලාභෙතුං⁵ ත ජායනනි කුදවතං.
1566. යථාපච්චයලාභෙන පවත්තනනි යථා තථා
රක්ඛිතා වා විධාතා වා තප්පි අසාමිකා තථා.
1567. ත කීඤ්චිත්ථමපෙක්ඛිතා සමග්ගා භොනනි පච්චයා;
ත ජනෙතුං ත සකෙකානනි සමග්ගා ව කුදවතං.
1568. අහං මමනනි ගණහනතා පරිණාමෙනනි අඤ්ඤථා;
විසාසනතා හරනොතෙ පරාභූතා පලමිනො
1569. රිත්තා තුච්ඡා ව සුඤ්ඤා ව, විවිත්තා සාරවජ්ජිතා
සලක්ඛණපරිචජ්ජිතා ධම්මා; තඤ්ඤා පුග්ගලො

1. { D. උදයබ්බයා වසානනි 2. B. මනොගමනපාසාරා.
B. උදයබ්බය පසානෙන
3. B. D. ගරං 4. D. දුක්ඛමෙතං විමුච්චනනි.
5. E. D. පතාහෙතු.

1570. ජායමානා ව ජයන්තා මීයමානා ව සංඛතා
විවසා පරිවතනනති; වසො තෙසං න කන්ථි
1571. න තෙසු කසාචි'සොරං¹; න තෙසං ව'ඤ්චි කසාචි;
න ව'තනනීති සංඛාරා ආඛිපච්චිවජ්ජනා.
1572. කදලීපතනවට්ඨිව අඤ්ඤාමඤ්ඤාපපතිට්ඨිතා
සහජාතසනිභුතා නොපට්ඨනති අනත්තතො.
1573. අරුපනිසසිතං රූපං, අරුපං රුපනිසසිතං,
උච්චනි-පිසිසපපිච්ච අඤ්ඤාමඤ්ඤාපපවතතිකා.
1574. යනතසු තෙන න යනතං කායයනතං පවතනති
තාමාවකඛ්ඛිතං; තත්ථ නඤ්චි අතතා සංචරි²
1575. වෙනොච්චාරනිපථනතා වායොධාතුසමුට්ඨිතා
ඉරියාපථ-විඤ්ඤානති විකාරා පාලනා මතා.³
1576. ඔවිඬ-වෙදනාසලල විකාරපරිණාමතො
බාලාතං විතතනිපථනතා අතතාති පරිකප්පතා.
1577. සුඬසංඛාරපුඤ්ඤායං; තෙ'ත්ථ සතෙතා'පලබ්භති;
තං තං පච්චයමාගමම දුක්ඛකඛ්ඛො ව ජායති.
1578. එවමාදිප්පකාරොහි විපසානොතො අනත්තතො
අනත්තභාවතං තාම භාවෙනිති පට්ඨවති.
1579. භාවෙනොති විධිමෙපතං නිජ්ඣායති තිලකඛණං
නිමිත්තඤ්ච පවත්තඤ්ච සමාරබ්භ යථාක්කමං.
1580. අත්තලාභනිමිත්තඤ්ච තං තං පච්චයනිසසිතා⁴
තබ්බාවභාවිභාවෙන ලක්ඛිතනති නිමිත්තතො.
1581. ජායමානා ව ජයන්තා මීයමානා ව සංඛතා
තං තං භාවමනික්කමම පවත්තනති බණ් බණ්.
1582. හෙතුනිසසයනාකාරො නිමිත්තනති තතො මතො;
පවත්තං⁵ විතතනාකාරො බණ්-සනතති-අඬුතො.
1583. අපුබ්බාභිතවුප්පනති උප්පාදෙති පකාසිතො;
පුබ්බාපරිසසනිතං පටිසන්තිති භාසිතා⁶
1584. ආයුහනනිති වුච්චනති තදන්ථං පත ව්‍යාවචා;
ඉච්චාදිපරිසායෙහි බවහාකාරාපි සංඛතා
1585. නිමිත්තෙ ව පවත්තෙ ව වජ්ජතො යනති සංගහං
තං ආයාකාරමාරබ්භ පතිට්ඨාති තිලකඛණං.
1586. පච්චයාධිකධම්මාතං උප්පාදවයලකිතා
අතිවචනා'නිමිත්තට්ඨා පවත්තෙසු ත'පාකවා.

1. B. සෙතං. 2. B. E සංචරි. 3. B පාලනාමතා.
4. B. විතතවිප්පතො. 5. B. නිසසිතං. 6. B. පවතති.
7. B. E. භාසිතං. 8. D. B. N. පවත්තෙසු ත.

1587. පුබ්බාපරවිචිත්තාන මප්පවතනානමිත්තනි¹
සනනිස්සයෙන නිප්ප්භෙනා භාවදුබ්බලාසාධකො.
1588. හෙතුසංඛතභාවො හි සංඛාරානමනිව්චතා;
පචත්තමානා දසෙසති තා සභාවං පත'නනතො.
1589. නිව්චා ධූවො වෙ සංඛාරා, කසමා'පෙකකනති පච්චයෙ?
අනුඤ්ඤා යදි නිස්සංස ජාතා, කා තත්ථ නිව්චතා?
1590. අත්තලාභං ලභිතොන හෙතුසාමයගිලාහතො,
යාපෙසසනති තමඤ්ඤානු කථං තාම'තනදුබ්බලා
1591. පච්චයෙ අතපෙකකිතො යදි තත්ථ සමත්තා
අත්තලාභාපලාභාය, කිං සමත්තා'නුපාලතෙ?
1592. ජනකා පච්චයානං හි තදයුගතතො පරං
පරිභාසිතුමාරථා ජයා බිත්තසරා² යථා.
1593. අවච්ච වච්චිතිකකන්තා, මෙසමුත්තා ව විජ්ජතා.
පච්චසුඛවිසෙසාධා ධම්මා භබ්බපරායණා.
1594. තසමානිම්මතමාකාරං පසසනො ස විපසසකො
'විතසසනති අවසස'නති සද්දහනො විමුච්චති.
1595. අනිව්චතො තථානෙ'වං විපසසනතස්ස යොගිනො
සද්ධා-විමොකක-බාහුලං භවතිති පකාසිතං.
1596. ඉති සංඛාරධම්මෙසු නිම්මතාකාරනිවර්තං
අනිව්චලකණං ධරො නිජ්ඣායති නියමතො
1597. බාධකත්තභයාකාරා පචතොන දුකඛිතා විශ්
පචත්තමානා පිලෙන්නි සංඛාරා ව භයාවහා.
1598. උපපාදනිතවාකාරමතික්කමම තතො පරං
ජරාජජ්ජරිතා නුඤ්ඤා භඤ්ජමානා කථං සුඛා?
1599. තසමා පචත්තමාකාරං නිජ්ඣායනො නිරන්තරං,
සංඛාරෙ දුකකතො දිස්වා, නිත්තං පණ්ණිං තහිං,
1600. තදයුගතනිස්සමො, පසසාද්ධදරථො සුඛි,
සමාබිබුලො යොගි උපසනොති වුච්චති.
1601. බ්‍යාපාරවසිතාකාරං³ සංඛාරානං විපසසනො
නිමිත්තෙ ව පචතොන ව උපධානි අතත්තතො
1602. අතත්තාධිනනිප්ප්භතා වසානිතප්පචත්තො
භාවදුබ්බලානිස්සාරා කථමත්තා භවිස්සරෙ?
1603. තමෙවං පටිවිජ්ඣනො මඤ්ඤාතාතත්තලකණං;⁴
විපසසනාරසස්සාදි, සංවෙගබහුලො භවෙ

1. D. N. මසමථානමත්තනි. B. අසමත්තං. 2. B. සරො,
3. B. බ්‍යාපාද- 4. B. මඤ්ඤාතාතත්තං.

1604. ඉව්වා'හව්ව පවතනානං ලකුණානං සභාවතො
වච්ඡිනො තත් තත් තං-තං-ලකුණනිව්ණයො.
1605. තථාපි පාකට්ඨානෙ හෙතුහුතෙ ව යොනිසො
වච්ඡපෙති සංඛාය ලකුණානි¹ විවකුණො.
1606. උප්පාදවයභාවෙන දිස්සමානා හි සංඛතා
පුබ්බාපරවිවෙකෙන දස්සෙන්නි තදනිව්වතං.
1607. තථා ව විපරිණාමං විපස්සනො විසාරදෙ,
නිමිත්තඵලනිප්පන්නං තමත්මධිමුච්චති.
1608. දුක්ඛප්පදිනිහෙතුතො නිමිත්තමපි පණ්ණිනො
භයාවහනියාමෙන බාධකනො'ව² පස්සති.
1609. කුතො හි පච්චයාරමො³ සංඛාරා නිස්සයන්ති වෙ?
තතො'වස්සං භවිස්සන්ති මහබ්බයසමොතිතා.
1610. නිරොධධම්මො ජායන්ති, සලලවිද්ධා ව දුක්ඛිතා,
ජරාතුරා විපජ්ජන්තා, හිජ්ජන්තා ව විඝාතිතො.
1611. තෙතේ'වානිව්වතො දිට්ඨා දුක්ඛභාවෙන බායරෙ,
සංඛතතො සභාවො හි දුක්ඛාය පරිවත්තති.
1612. අනිව්වා පුත සංඛාරා, දුක්ඛානි ව වච්ඡිතා
අතත්තතනනියාමෙන නිදස්සෙන්නි සලකුණං.
1613. කථං? අතතපරාධිනා⁴ පච්චයුප්පන්නභංගුරා,
විපතතිනියතා වා'ථ, බාධමානා භයාවතා;
1614. ආහව්වාකාරහෙදෙන නිව්ධා හි විපස්සනා
අනිව්වා දුක්ඛාතතො ති, අයමෙත්ථ විනිව්ණයො.
1615. නිධාහුතා පනි'වෙව'තා පහාණාකාරහෙදිතා
මහාවිපස්සනා තාම අට්ඨාරසව්ධා; කථං?
1616. හෙතුසාමයනිතිප්පන්නං අනිව්වන්ති ලකුණං
අනිව්වතං විපස්සනො නිව්වසඤ්ඤං විමුඤ්චති.
1617. අනිව්වතායාදිට්ඨානනිමිත්තං පත පස්සතො
අනිමිතො විමුච්චන්ති අනිමිතානුපස්සනා
1618. නිරුජ්ඣමානධම්මානං බ්‍යන්තිභාවං විපස්සතො
සමුදයං⁵ පජ්ඣන්ති නිරොධානුචිපස්සනා.
1619. සිට්ඨො ජාතු නිස්සාරා, දුබ්බො ලුහුඝාතිතො,⁶
බ්‍යධම්මානි සංඛාය සණ්ඨසඤ්ඤං විමුඤ්චති.

1. D. B. ලකුණෙතං. 2. D. බාධකනොව. 3. D. තථා හි
පච්චයාරමො. 4. B. අතතා පරාධිනා. 5. B. සමුදයං. 6. ලුහුඝාතිතො.

1620. අතනලාභං අතික්කමම වයනාතිති හි විනතයං
ජහතා'සුභතං තත්ථ පුතෙන පුතිපජා¹ විය.
1621. අතවට්ඨිතභාවානං අඤ්ඤාථතතං විපසානො
විකාරපරිණාමෙසු බ්වසඤ්ඤා විරජ්ජති.
1622. ආලමඛඤ්ච තදුලමඛ-ඤ්ඤාභවිතඤ්ච භාවයං
සාරාදුනාතිතිවෙසං අභිපඤ්ඤාය² මුඤ්චති.
1623. ඉච්චා'තිච්චා'තිමිත්තා ව, තිරොධා ව බයා වයා
විපරිණාමාබ්සඤ්ඤා³ බමමානුපසානා ති ව,
1624. සත්තානුපසානාහෙදමතිච්චාකාරදසානං
තිච්චසඤ්ඤාදි භවිතාය පරිදිපෙනාති පඤ්ඤිතා.
1625. තං-තමාකාරමාරබ්බ තථා බාහුලලවුත්තතො
තං තං-ලක්ඛණානුගතා හෙදා⁴ තසො'ව සත්තධා.
1626. සුබසඤ්ඤා නිසාජනාති වුත්තා දුක්ඛානුපසානා;
තිබ්බිත්තා තිබ්බිදාදුණං,⁵ විරාගා රාගවජ්ජිතා.
1627. ජාතා'පපණ්ණිතා නාම මුඤ්චනාති පණ්ණිධිං තථා;
තිරාලයාතිතිවෙසං ආදිතවානුපසානා.
1628. පඤ්චානුපසානාහෙදං තදිදං දුක්ඛදසානං
සුබසඤ්ඤාදිභවිතාය පවත්තං ති පකාසිතං.
1629. අතත්තතො විපසානො අත්තසඤ්ඤා විමුඤ්චති;
ජහත්තතාතිතිවෙසං ක්ඛායනො පුත්ත සුඤ්ඤානො.
1630. ද්වයානුපසානාහෙද-මත්තතාකාරදසානං
අත්තසඤ්ඤාතිතිවෙසං විමොක්ඛාය⁶ විහාපිතුං.
1631. පටිතිසාගතො දිස්සා සංඛාරෙසු තිලක්ඛණං
ජහතො සංඛතාදුතං පක්ඛන්දාති අසංඛතො.
1632. යථාභූතෙන ඤ්ඤේත විපසානො විමුච්චති
සමමාගාතිතිවෙසමහා අවිපලප්පදසානො.
1633. මොහනාහොගවිමුත්තා⁷ පටිසංඛානුපසානා
ජහාතාපපටිසංඛං තු පටිසංඛාය ලක්ඛණං,
1634. දිට්ඨිසංඛාතදෙසත්තා විහාවෙනො විචට්ඨො
සංයොගාතිතිවෙසමහා පටිලිතො විමුච්චති.
1635. මුඤ්චිතුක්ඛමාසාදුණං පටිතිසාගතසමමහං;
යථාභූතං තථා ඤ්ඤං පච්චයාකාරතිසසිතං.

1. B. සුතිපජා 2. N. B. අභිසඤ්ඤාය. 3. E. D. B. - නාමාබ්සඤ්ඤා.
4. E. හෙදො. 5. B. තිබ්බිඤ්ජනං ති තිබ්බිත්තා. E. තිබ්බිදුතං ති
තිබ්බාණං, 6. B. පමොක්ඛාය. 7. E. මොහනාහොගතිමුත්තා.

1636. සංඛාරපෙක්ඛාඤ්ණනතු, පටිසංඛානුපස්සනා,
වුට්ඨානගාමිනී තාම විවචනති පවුච්චති.
1637. වතස්සො පි පනිච්චතා ආදනාදිපපභඤ්ජනා
ලක්ඛණතතය මාගච්ච පවතනනති යථා තථා
1638. නිමිත්තමාරබ්භ තථා පවතනං
තිලක්ඛණං කොයති යාය යොගී
තමිත්ථ මට්ඨාරසභෙදභින්නං
විපස්සනාභාවනමානු ධීරා.
1639. විපස්සනාතය මම මුත්තමං සුභං
නිදසසිතං ජිනවචනානුසාරතො
විභාවයං මනසි තිතාවහං පරං
තිරාමයං පදමනුපාපුණ්ණති.

ඉති නාමරූපපරිචේජ්ජෙ විපස්සනාවිභාගො නාම
එකාදසමො පරිචේජ්ජෙ.

චාදසමො පරිචේජ්ජෙ.

1640. ඉච්චට්ඨාරසධා භින්නා පටිපක්ඛපපභාණතො
ලක්ඛණාකාරභෙදෙන නිවිධා පි ච භාවනා.
1641. කලාපතො සමමසනං, උදයබ්බයදස්සනං,
භච්චෙඤ්ඤාණං, භයෙ ඤ්ඤාණං, ඤ්ඤාණමාදීතවෙ පි ච,
1642. තප්ථව නිබ්බදඤ්ඤාණං, ඤ්ඤාණං මුඤ්ඤිතුකමාසනා,
පටිසංඛා ව, සංඛාරපෙක්ඛා, ඤ්ඤාණානුලොමිකං,
1643. ඉච්ච'වත්ථාපභෙදෙන දසධා පි විභාවිතා;
සභාගත්ථවිසෙසෙන නිධා සංගහිතා පුත.
1644. යථාභුතං තාම ඤ්ඤාණතතයං සමමසනාධිකං;
භයාදිඤ්ඤාණං නිවිධං නිබ්බදාති පවුච්චති.
1645. තථා මුඤ්ඤිතුකාමාදි විරාගො ච චතුර්විධං;
ලක්ඛණතතයනිජ්ඣාන-වසෙන පුත වුට්ඨිතා.
1646. සුඤ්ඤාතඤ්ඤාතිමිත්තඤ්ඤා තථාපපණ්ණිතං නි ව
සාධෙති මග්ගසංඛාතං විෂමාකකතතයමුත්තමං.
1647. ඉති භාවෙතුකාමස්ස විභාවෙමි යථාකක්ඛමං
දසාවත්ථාවිභාගෙන සමාදය යථාකක්ඛමං.¹

1648. විසුද්ධො පසමං තාව සංඛු සීලවිසුද්ධියා,
උපචාරපසණ්ඤාව නථා විතතවිසුද්ධියං,
1649. සප්පච්චයං පරිගහණ නාමරූපං සභාවතො
දිට්ඨි-කම්බාවිතරණං පක්ඛා සුද්ධිං තතො පරං,
1650. අතීතාතාගතෙ බකෙ, පච්චුප්පනො ව සාසවෙ,
කල්පතො සමමසිත්වා සමමසොයා නිලකකිණං,
1651. ආදාන-නිකේඛපතතො, වයොවුඤ්ඤාමිතො,
ආහාරතො ව උතුතො, කමමතො වා පි විතතතො
1652. ධම්මතාරූපතො වාපි, රූපසත්තකතො තයෙ;
කල්පතො යමකතො, බණ්ඩා පටිපාටිතො
1653. දිට්ඨිමුග්ගාවයනො ව මානමුග්ගාවයං නථා,
නිකන්තිපරියාදනො¹ නාමසත්තකතො තයෙ.
1654. නිව්වා වෙ ත නිරුජ්ජෙකියස්සා; තාබ්බොයස්සං සුඛං යදි;
වසෙ වතොයස්සමන්තා වෙ; තදභාවා ත තාදිසා.
1655. සමනවන්ති හි සංඛාරා සති පච්චයසමනවෙ;
තතො පච්චයතිප්පන්නා අවස්සං හෙදගාමිනො.
1656. තදනිව්වා බයට්ඨෙන; දුක්ඛා නාම භයට්ඨතො;
අනත්තාසාරකට්ඨෙන සංඛාරාති විභාවයං,
1657. කාලෙත සමමසෙ රූපං, තාමං කාලෙත සමමසෙ,
අජ්ඣන්තකඤ්ච බහිද්ධා ව, සමාසව්‍යාසතො, තතො
1658. යථොපට්ඨිතහෙදෙත සමමසනො සමුත්තො
කල්පතො සමමසන මිති භාවෙති පණ්ඩිතො
1659. තසස්ස'වං සමමසන්නස්ස කමමඤ්ඤං හොති මානසං;
සුපට්ඨන්ති ව සංඛාරා; වොදයති ව භාවතා.
1660. තතො පරං විපස්සනො පරිගණනා පණ්ඩිතො
පච්චුප්පන්නසභාවානං බන්ධානමුද්ධමයං.
1661. තණ්හා-සමෙමාහ-කමෙමහි බන්ධපඤ්ඤාකසමනවො;
රූපමාහාරතො හොති; ඵස්සතො වෙදතාදයො;
1662. විඤ්ඤාණං නාමරූපවා සමෙමානිති ව පස්සතො
තස්ස පච්චයතො හොති බකෙසු'දයදස්සනං.
1663. තණ්හාදිතං නිරොධා ව නිරොධො හොති පස්සතො
තථා විසතිධා හොති තත්ථෙව වයදස්සනං.
1664. නිබ්බන්ති-විපරිණාම-ලක්ඛණං පත පස්සතො
බණ්ණො දස ථානෙසු උදයබ්බයදස්සනං.

1665. ඉන්ද්‍රියා පසුකුසයා-හෙදෙ බන්ධනමුද්ගමනය,
ආයතනාදි හෙදෙපි යොජනබෝධා යථාර්ථය.
1666. තදෙවමනුපසුකුසයා බන්ධනමුද්ගමනය-බාහුයො
අතිවිවා දුක්ඛානන්තරාති භාවෙති බ්‍රහ්මා බ්‍රහ්මය.
1667. භාවනාපසුකුසයා'වං පසුකුසයා බෝධිපක්ඛියා
පාතුහුතා පවත්තනති¹ විසේසෙන විසාරද.
1668. සලකනිකපරිච්ඡේදනෙ, නිලකනිකවච්ඡේදනෙ,
ජ්‍යෙෂ්ඨ සංඝචංචාරො සාරදරං පරිශෙසති.
1669. තත් පුබ්බභිගමං හුත්වා සමපක්ඛන්දති මානසං;
සංකප්පො'තිතිරොපෙති ආහරනො පුත්තපුත්තං;
1670. යථාච්ඡේදනාචෙන තතො සද්ධා'උමුච්චති;²
සති සුපට්ඨිතා හොති පරිගහස්ස සභාවතො;
1671. පසුකුස සමපට්ඨිකුසයා සමාගවච විපසුති;
පඤ්ඤානාන වායාමො පාටිපාදෙති භාවතං;
1672. තතො පිතිමතො හොති නිපජාදිතමකොරථො;
පාමුඤ්ඤානො හුත්වා පසුකුසදරථො පන,
1673. විකේතපුබ්බච්චතිතතිකේතො සමාගියති නිවච්ඡො.
උපෙකතා භාවනාවිට්ඨිමානාති තතො පරං,
1674. ආරුද්ධයොග්ගාවරියො ආජාතියරථො විශ.
වාතාභාවො³ පදිපොච; පසනෙකමුච්චතිතා⁴(P)
1675. සුමුඛා නිපුණාකාරා බුරුධාරාගතා විශ
ගණනාති භාවනාගමනං පවසන්ති විපසුතා.
1676. සමපත්තපට්ඨෙවසස්ස තස්සෝ'වං තං විපසුතො
ජායතෙ'කො උපකෙලස්සො, දසොපකෙලසච්ඡේදකා.⁵
1677. ඔහාසො පිති පසුකුස අධිමොකො ව පගහො
සුඛං සුඤ්ඤානමුච්චතිතො ව නිකන්ති ව.
1678. ජාතෙසෙවනෙසු යං කිසුචි උපාරං ජාතවිභවයො
දිස්සා විපසුතාමග්ගා වොක්ඛමිත්වා තතො පරං,
1679. තමහංකාරවිකිතො අස්සාදෙනො මමායති.
ගොතාධිමානිකො වා'ථ මසුසුනො තමනුත්තරං.
1680. සියා වෙ'වමුපකලිට්ඨා පතිතා වා'ථ භාවතා,
තත්තෝ'වං පටිසංචාරය පටිවිජ්ඣති පණ්ඩිතො.
1681. න(P)තණ්හා-දිට්ඨි-මානෙති⁶ පරිශෙසාගහනෙත්තො,
ලකුණාලමනනො ව ලොකියා'යං විපසුතා.

1. D. වචනනාති. 2. E. B සඬා විමුච්චති.

3. E. B. තථාභාවො. 4. B. සුඛාධිතා. 5. B. තවොපකෙලසං.

6. B. N. දිසිමානාති.

1682. දිට්ඨි මාත-නිකන්ති ව කුමමග්ගපරිපඤ්ඤා;
මග්ගො විසුද්ධියා තාම විසුද්ධාව විපස්සනා.
1683. සාරවිච්ච රථං භන්තමිති සංඛාය සාධුකං,
පට්ඨමග්ගාචිකිත්තං සමපාදෙති යථා පුරෙ;
1684. ඉත්ථං මග්ගෙ අමග්ගෙ ච යථාවපට්ඨවේධකං
මග්ගාමග්ගවිසුද්ධිති සද්දණ්දස්සන්තරිතං.
1685. වෙනො පවත්තනාකාරමිති සලලකකියං බුධො
සාධුකං පටිච්ඡේදනො සුබ්බමං තිප්පණං තතො,
1686. පරිපඤ්ඤා විමොචෙත්වා, බොධෙත්වා බොධිපක්ඛියෙ,
භාවතං පටිපාදෙතො පුතදෙවොදයබ්බයං
1687. සමධිට්ඨාය මෙධාචි විපස්සති තිලකකණං;
උදයබ්බයසද්දණ්දන්ති තමිරෙනති; තතො පරං
1688. සංඛාරාතං විභූතතා සාකාරාතං විසෙසනො,
තිලකකණාතං දිට්ඨතා සංඛතෙසු¹ සභාවතො,
1689. පරිපඤ්ඤා² විමුක්තස්ස මග්ගාමග්ගවිසුද්ධියා,
යථාචිපපවත්තස්ස පටිපත්තිවිසුද්ධියා,
1690. ඉඤ්ජියාතං සුභික්ඛතා පරිපක්ඛා විපස්සනා
උදයමගා විමුච්චිත්වා³ භබ්බෙ යාති යථාකකමං.⁴
1691. උප්පාදෙ පච්චයායතො ධම්මානමිති නිවර්තන
නිරොධානුගතා ජාති සිද්ධා'වස්සං⁵ නියමතො.
1692. තතොදයා ච පට්ඨාය අත්ථාය සුරියො විය
විනාසාය පවත්තනා වයනෙත්වාති පෙකබ්බි.
1693. උදයාහොගමොගාය වයන්ති'වෙච්ච'ව⁶ සබ්බථා
හෙදසභාවමාරබ්බ ධම්මෙසු සති තිට්ඨති.
1694. අනිතා ච නිරුද්ධාව, නිරුද්ධස්සන්ත'තාගතා,
නිරුද්ධනෙත්'ව වත්තනා ඉවෙච්ච'වමනුපස්සතො,
1695. නිජ්ඣරොච ගිරග්ගමති, වාරිවොතතපොකකරෙ,
පදිපො විය ක්කායනො, ආරග්ගෙරිච්ච සාසපො,
1696. ආතපෙ විය උස්සාවො පරිස්සාවෙ⁷ ජලං විය,
මද්දිතං ථෙණපිණ්ඩංච, ලොණපිණ්ඩමිවොදකෙ,
1697. උදකෙ දණ්ඩරාජ්ච, විජ්ජුතා ච වලාහකෙ,
ජලං තත්තකපාලෙච, සලිලෙ විය බුබ්බලං,
1698. වාතබ්බාහතතුලං⁸ ව, තීරං පත්තාව විවියො,
ඵලං බකිනමුත්තංච, තිණානිව⁹ හුතාවතෙ,

1. B. සංඛාරෙසු 2. B. පරිබක්ඛා. 3. B. උදයං අධිමුච්චිත්වා.
4. B. යථාකථං. 5. B. සිඬාවස්ස. 6. B. නිජ්ජන්තිවෙච්චව.
7. B. මරියාදෙ 8. B. වාතපපහන- 9. B. තිලානිව.

1699. ජායනතාපි ච ජයනතා, මියනතා ච නිරනතරං,
නිරොධායා'භිධාවනතා, හභිගාභිමුඛපාතිනො,
1700. විගච්ඡනතාව දිස්සන්ති, බියනත'නතරධායිනො,
විද්ධංසයනතා සංඛාරා, පතනතා ච විනාසිනො.
1701. හභිගඤ්ඤං තමකතාතං යෙන ඤ්ඤෙන පස්සතො
අතිවචනතානුධාවන්ති¹ තිවිධාපි විපස්සනා.
1702. උදයබ්බය-හංගෙසු පාකවා හි අතිවචනා
භයාදීනව-නිබ්බේධෙ, දුක්ඛතා'තතතතා තතො²
1703. ඉදං හභිගමධිවයාය, පස්සනතස්ස තිලකභිණං
සංඛාරා සභයානුත්තා සමුපට්ඨන්ති යොතිනො.
1704. වාලුමිගානුබ්බාව, නිමුල්පනතා විශ්'ණ්ණවෙ,
අමනුස්සගතිතාව, පරිකම්භතාව වෙරිති,
1705. කණ්හසප්පසමාලීලතා, වණ්හනපීසමුට්ඨිතා,
පපාතාවාටපකඛනතා³, පතනතාව නුතාවතො,
1706. වක්ඛප්පනතා මහාවොරා ජිජ්ජනතා විශ සිසතො,
සුලමාරොපිගනතාව, පබ්බතොතොත්ථවා විශ,
1707. ජාතිසංකවපකඛනතා⁴, ජරාබ්‍යාධිතිපිළිතා,
මරණාසනිසම්මද්ද, මහාබ්‍යසනභාගිනො,
1708. මච්චුතබ්භාහතා⁵ නිවචං, දුක්ඛභාරසමොත්ථවා,
සොකොපායාසනිස්සන්ද, පරිදෙවපරායණා,
1709. තණ්හා-දිට්ඨි-මමනෙතක සතතා එත්ථාධිමුච්ඡිතා;
බ්බවා, හයෙන බ්බවා ච, මුත්තාව භගමුත්තකා.
1710. ඉති සංඛාරධම්මෙසු හසුප්පනතිමුදිකභතො,
භගඤ්ඤන්ති භාසන්ති භගමුත්තා මහෙසයො.
1711. සභයා පුත සංඛාරා සන්දිස්සන්ති සමනතතො,
අතිතා ච හිතා නිවචමාදීනවතිරනතරා.
1712. ගුථකුපංච කුටිතං, හසමච්ඡිනො ච පාවකො,
සරකඛසංච සලිලං, සවිසං විශ භොජනං.
1713. චනං වාලුමිගාභිණ්ණං, මග්ගො වොරමහබ්බයො
තිජ්ජමානා මහාතාවා, ඵලනතා අසනී යථා,⁶
1714. අවුධාකුල-සනතථා සුභිහුමිපතිට්ඨිතා
සංගතා ච මහාසෙතා සොරාතත්ථිතාමිතා,
1715. රථං වක්ඛසමාරුලහං, වුය්හනතං වලබ්බමුධං,
කප්පට්ඨාතමහාරමො,⁷ කප්පපා පතනනතරො යථා,

1. B. E. අතිවචනානු 2. E. දුක්ඛතොතතතතො. D. දුක්ඛතා
තතතතාතතො 3. B. පපාතාවාල- 4. B. පකඛන්ද 5. B.
මච්චුරමහාහත 6. B. ඵලනති අපතිස්සවා 7. B. මහාහෙසමං,

1733. සහසාදිතවෙ දිසාවා සංඛාරෙ පුත පණ්ණිනො
නිබ්බිදුනොතො තතො තෙති පරිමුච්චිතුමිච්ඡති.
1734. මිතාව කුමිතෙ බද්ධා. පඤ්ඤෙ විස පකඛිනො,
වොරො වාරකබ්බො ව, පෙළාය'නොතො ව¹ පනතො.
1735. පඤ්ඤා සතොතා² මහාතාගො, වනේ රාහුමුඛං ගතො,
මිගො යථා පාසගතො, තථා සංසාරවාරකො
1736. අවිජ්ජාපරියොතඤ්ඤා බ්බුපඤ්ඤාකසත්තරො,³
දිට්ඨිජාලපටිච්ඡනෙන විපලාසපරිකම්බෙන,
1737. පඤ්ඤානිවරණාබ්බො, මානසාමහසමුස්සයො,
ඉච්ඡාපපාතගමනිතරො, විපතතිවිනිපාතනෙ,
1738. ජරා ව්‍යාධි-සමුප්පාදෙ⁴, ධුමකෙතුවපපනතිකො,
කොට්ඨපතාහදහනෙ, සොකොපායාසධුමිතො.
1739. මදපපමාදුවරොධෙ⁵ හවතණ්භාවකසිත්තෙ,
විප්පයොගසමුත්තොසො, නිව්වාපායහයාකුලො,
1740. ජාලමබාහිගතෙ නිව්වං, එස්සාදාරාබ්බකුට්ඨනෙ,
සංවේතතාකාරණිකෙ, වෙදනාකමමකාරණෙ,
1741. අතජ්ඣාලාපනිගෙසාසො, කෙලසරකබ්බලාලිතෙ⁶
මරණාරමානිට්ඨානෙ බද්ධො මුත්තං ගවෙසති.
1742. අග්ගිං විස ව සමප්පුට්ඨං, අත්ථවිං ගතිතං විස,
පෙතං බාදිතුකාමං ව, විකතොනනමිච්චධං,⁷
1743. මහාව්‍යසනුපසංගමො සංඛාරෙ මොහකුමිච්ඡනො
මුඤ්ඤිතුකමසතාඤ්ඤාමුප්පනනනති පට්ඨවිති.
1744. දුජ්ජගෙ පලිබ්බකිනො⁸ ගන්තසංසංගමො,
තණ්හපාදානගහනෙ, තජ්ජිරාගානුබ්බකිනෙ
1745. දිට්ඨි-මාන-මදත්තො⁹ ලොහපාසතිරනනරො,
සංයොජනමහාදුග්ගෙ විරකාලප්පපඤ්ඤිතො.
1746. සංඛාරෙ¹⁰ මුඤ්ඤාන'වචනං ආවිජ්ජිතාව¹¹ පනතං
ලකබ්බොත්ත'පතිජ්ඣාය සුමුමං පත යොතිසො.
1747. මජ්ඣන්තගහතො තසමා නිරපෙකබ්බිමුත්තතිසං
වග්ගුලි වා'ඵලං රුකං විමංසති විසෙසතො.
1748. විතතං විස කප්පාසං විහතතො පුතපුත්තං,
ගඤ්ඤං විස ව පිංසෙතො පිංසිතං යෙව සාධුකං.

1. B. පෙළබ්බොව, 2. B. පනොතා. 3. B. පඤ්ඤාකමත්තරො.
4. D. සමුප්පාදෙ. B. E. බ්බුප්පාදෙ. 5. D. E. පරපපමාදුවරොධෙ.
6. B. -ලොලිතෙ. 7. D. E. උකම්බිතමිච්ච ආවුධං.
8. D. B. පලිබ්බකිනො. E. පලිබ්බකිනො. 9. B. පරිත්තො.
10. B. D. සංඛතො. 11. B. D. ආවිජ්ජිතාව.

- 1749 අතිවමා දුක්ඛාත්තතාති සතිමා සුසමාතිතො
ආහවම පටිවිජ්ඣානො ලක්ඛණාති විපස්සති.
1750. විපස්සනාස්ස නස්සෙ'වං පටිසංඛානුපස්සනා
ඤ්ඤාමිවමානු නිපුණං විවික්ඛනං විසාරද.
1751. ඉති සමමා විපස්සනො සච්ඡිකත්වා තිලක්ඛණං
යථාභූතසභාවෙන තතෙව මනුපස්සති;
1752. අතිවමා වත සංඛාරා නිවමාති ගතිනා පුරෙ;
දුක්ඛා ව සුඛතො දිට්ඨා; අත්තනා ව පත්තනතො.
1753. අතිවමා දුක්ඛාත්තතා ව සංඛතා පුත්ත සබ්බථා
අලබ්භතෙය්‍යධම්මා ව, තථෙ වා කාමිකාරියා.
1754. ධාතුමිත්තා පරාධිනා, අත්තාධෙය්‍යවිවජ්ජිතා,
මච්චුධෙය්‍යවසානිතා,¹ උපධිගතගොචරා.
1755. අහං මමං ති වොහාරො, පරො වාථ පරස්ස වා,
අත්තා වා අත්තනීයං වා වජ්ජිතො තත්ථි කත්ථි.
1756. යථා පි අභිග්ගොරා හොති සද්දො රථො ඉති,
එවං බ්‍රහ්මස්ස සන්තොස්ස හොති සන්තතාති සමමුති.
1757. තත්ථ කප්පෙනති අත්තාතං බාලා දුමමෙධිතො ජනා,
අජ්ඣන්තං වා බිහිද්ධා වා; පස්සතො තත්ථි කිඤ්චතං.
1758. සුඛිතො දුක්ඛිතො වා'ථ පුග්ගලො තාම කත්ථි-
වජ්ජිතො තත්ථි; සබ්බත්ථ සංඛාරා තං සභාවිතො.
1759. ජායමානා ව ජීයන්තා, මීයමානා ව සංඛතා,
අත්තා ව දුක්ඛිතා හෙ'තෙ; ත භූ දුක්ඛාය කස්සවි.
1760. දුක්ඛමෙව හි සමොහාති, දුක්ඛං තිට්ඨති වෙති ව,
තාඤ්ඤානු දුක්ඛා සමොහාති තාඤ්ඤං දුක්ඛා නිරුජ්ඣති.
1761. එත්ථ ගග්ගපගං තත්ථි, පලාසෙ'තං පපඤ්චිතං,
නිරුද්ධස්ස සමායුතා, නිරත්ථකසමුබ්භවා.
1762. අතිවමා හොනතු සංඛාරා, දුක්ඛිතා වා මමෙත්ථ කිං?
අත්තනා වා කි? සංඛාරුපෙක්ඛාඤ්ඤං පටිත්තති.
1763. ඉති දිස්වා යථාභූතං යාව හංභා තතො පරං
ගණ්හනාති භාවතාගබ්භං, පටිපක්ඛා විපස්සනා,
1764. අවස්සං ගභිගතිට්ඨාතො, භයාදිත්ථිවතිච්ඡිතො,
තිබ්බිද්දිත්ථා විරජ්ජනො² පටිසංඛාසු'පෙක්ඛති
1765. තත්ථ³ මුත්තකරිසං ව, බෙලපිණ්ණං ව උජ්ජිතං,
විස්සට්ඨපදසුත්තං ව,⁴ විස්සට්ඨගරියං විස.

1. B. වසානිතා. 2. B. විරජ්ජනි. 3. D. B. කථං.

4. D. විස්සට්ඨපරපුත්තං ව.

1766. පවත්නාකු ව නිමිත්තකු පරිසංඛාසු'පෙකකතො
සබ්බසංඛාර ධම්මෙසු ගති-යොති-භවෙසු වා,
1767. වාරි පොකරපතො ව, සුචිකතො ව සාසපො,
බිත්තං කුකුචපතනං ව, දදුලං ව හුතාවතො,
1768. තප්පසාරියති විතනං; ත තු සජ්ජති¹ බජ්ජති;
ආලයා පටිලියනති; පරිවත්තති වට්ටතො.
1769. සීතං සමමාහිතතො ව, ජාතජ්ඣතො ව² භෝජනං,
පිපාසිතො ව පානියං වෘත්තො ව මහොසධං.
1770. භිතො ඛෙමනතභුමිං ව, දුග්ගතො ව මහාතිට්ඨං,
අඤ්ඤං මග්ගමුලොතා ව, දීපං³ විශ ව අණණවෙ,
1771. අජරාමරමච්චනතං අසංඛාරමනාසවං,
සබ්බදුක්ඛකකියට්ඨානං නිබ්බාණමභිකඛාති.⁴
1772. චූට්ඨාතභාමිති වායං සිඛාපපනතා විපස්සනා
සකුණි තීරදසසි ව සානුලොමා පවත්තති.
1773. අප්පවත්තමතිමිත්තං පස්සනො පත සන්තතො
පකඛිව නිප්පලං රුක්ඛං හිත්වා චූට්ඨාති සංඛතා⁵
1774. උපවාරසමාධිති කාමාවචරභාවතා,
චුත්තො'යං ලොකියො මග්ගො, පුබ්බභාගවිපස්සනා.
1775. පරිපක්කා කමෙතො'වං පරිභාවිතභාවතා
පරිච්චජනති සංඛාරෙ, පකකඤ්ජනති⁶ අසංඛතො,
1776. ජනෙතානුත්තරං මග්ගමාසෙවනවිසෙසතො,
කට්ඨසංඝට්ටනා ජාතා අච්චිබ්බමාව භාසුරං.
1777. උග්ගච්ඡති යථාදිවෙචා පුරකඛිත්වා රුණං, තථා-
විපස්සනං පුරකඛිත්වා මග්ගධම්මො පවත්තති.
1778. තථා පවත්තමානො⁷ ව නිබ්බාණපදගොචරො
විමොක්ඛනතයනාමෙත යථාරහමසෙසතො,
1779. කෙලස දුස්සිතසන්තානෙ⁸ අභිනන්තො⁹ විගච්ඡති;
ඵකවිත්තකකිණුප්පාදො අසනි විශ පබ්බතං.
1780. පුබ්බෙ චුත්තතයෙනෙ'ව අප්පණාතය මීරයො;
පාදකජ්ඣාතභෙදෙන ක්කිතඛනතියමො භවෙ.
1781. පරිකමෙමාපවාරානුලොම-සංඛාතගොචරා¹⁰
යං කිඤ්චි ලක්ඛණාකාරං විපස්සනතා පවත්තරෙ.
1782. තතො ගොත්රභූ නිබ්බාණමාලච්චිත්වා ජායති.
බ්බිද්ධා බ්බිකතො තසමා චූට්ඨාතනති පච්චචති.

1. D. ත තුප්පජ්ජති. 2. B. ජාතතතොව. 3. B. දිසං. 4. B. මිති
කංඛති. 5. E. සංඛතෙ 6. B. පකකඤ්ජති. 7. D. පවත්තමග්ගො.
8. B. කෙලසාරාසිසසන්තානෙ. 9. B. D. අභිනන්තා. 10. D.
ලොමා සංඛතං -

1783. තතො මගො කිලෙසමො විමුවවනො පවත්නති;
 චුට්ඨානං උභතො තස්මි ඛනිතො ච කිලෙසතො.
1784. දො තථා තිණි වා හොනති ඵලාති ව, තතො පරං
 භවංගපාතො, තං ඡේත්වා ජායතෙ පච්චවෙකකිණා.
1785. මගො ඵලං ච තිබ්බාණං පච්චවෙකකති පනඤ්ඤා;
 භිනෙ කිලෙසෙ සෙසෙ ච පච්චවෙකකති වා ත වා,
1786. භාවෙත්වා පසමං මගමිත්ථමාදිඵලෙ ඩිතො,
 තතො පරං පරිග්ගායන නාමරූපං යථාපුරෙ,
1787. කමෙන ච විපසංගෙනා පුතදෙව යථාරහං,
 යථානුක්කමමපෙති සකදුගාමිඤ්ඤං
1788. ඉත්ථං විභත්ත-පරිපක්කවිභාවනායං
 බුද්ධානුබුද්ධපරිභාවිතභාවනායං,
 පච්චුද්ධරෙති භවසාගරපාරගාමී
 මගො මහෙසිගුණසාගරපාරගාමී.
1789. ඉදෙවනං දසවිධභාවනාවිභාගං
 භාවෙත්වා පරමභිතාවනං කමෙන
 පපොභනා¹ පදමජරාමරං විරාය
 සංකෙලසං සකලමවසංජනති² ධිරා.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ දසාවස්ථාවිභාගො නාම
 ආදසමො පරිච්ඡේදො,

තෙරසමො පරිච්ඡේදො.

1790. විපසංගාය නිසංඤ්ඤාති චුත්තමිතො පරං
 සච්චානං පටිවෙධාදිං පවක්කාමී යථාක්කමං;
1791. පරිඤ්ඤා ච පභාණඤ්ඤා, සච්ඡිකිරියා ච භාවනා,
 ඉති දුක්ඛාදිසච්චස්ස කිච්චමානු වතුබ්බිධං.
1792. තං සබ්බං මග්ගකාලමගි කරිසංගි, තතො පරං
 පටිපසංගාධානිච්චත්තා කතං හොති ඵලෙ කථං?
1793. ජිනතතාලො ඵලසො¹ව ජිනතානුසංමුලකා
 ඛනිා නාලමධිට්ඨානං විපල්ලාස පවත්තියා.
1794. අච්චන්තපටිපක්කත්තා වතුමග්ගපපවත්තියා
 පරං කෙලසා ත ජායන්ති, දඬුසිඤ්ඤාකුරං යථා.
1795. නිශානත්ථවිසෙසෙත අඤ්ඤාමඤ්ඤාසං පච්චයො
 මගොව මගං භාවෙති, ජායමානොථවා පුත,

1796. මහපසුවනතිසත්තානෙ භාවනාති පි ටුවවති;
වතනමානෙත තං කිවමං නිපජාදිත මසෙසනො.
1797. ඉති නිශ්චි පි සම්මාති කිවමනො පටිච්ඡිකිති;
නිබ්බාණං සම්මානුබ්බන්තො මහො ඵකකිණේ සහ.
1798. කිවමපසුවනතිනො චෙ'ත්ත පටිච්චෙධොති ටුවවති;
තං ච සාධෙති මහොයං නියන්තො සත්තිණොවරො.
1799. පටිච්චජ්ඣා සංඛාරෙ මහොසාර'රබ්බ නිබ්බුතිං
නියානමෙව සම්මෙසු කිවමසාධන මිටිතං.
1800. මහො ඵව හි නියාති; සෙසා තසො'පකාරකා;¹
අපෙපන්නා කිංතමමා ව; ටුවකින්නා බොධිපකිකි.
1801. තසමා තසොව ටුවමානං පකාසෙනති විසෙසනො.
බන්ධෙති ච කිලෙසෙති, විමොක්ඛතායනො කථං?
1802. කතානා'තිතිවෙසනතු යත්ත තත්ත යථා තථා
භුමිධමං පටිග්ගායන විපසිකා නතො පරං,
1803. යතො කුතොව ටුවමානං යදි හොති අතිවමනො,
හුත්වාධිමොක්ඛබ්බුලො සද්ධිඤ්ඤා විසෙසනො
1804. අතිමිත්තවිමොක්ඛන නියන්තො සත්තපුග්ගලො,
සද්ධානුසාරී පඨමො,² මජ්ඣෙකි සද්ධාච්ඡිත්තකො,
1805. අනෙත පඤ්ඤාච්ඡිත්තෙතාති තමිරන්ති තථාගතා
සංඛාරෙ දුක්ඛතො දිස්වා ටුවමානන්තො ස³ පුග්ගලො,
1806. පසංඛි-බ්බුලො හුත්වා සමාධිඤ්ඤාගතො
තථෙවාපසංඛිතිතෙත නියන්තො තිවිධො භවෙ.
1807. අතත්තතො ටුවමාතිනා වෙදබ්බුලායොගතො,
සුඤ්ඤාතෙතාථ නියන්තො පඤ්ඤාච්ඡිත්තවිසෙසනො,
1808. ධම්මානුසාරී පඨමො,⁴ දිට්ඨිපපත්තො තතො පරං,
අනෙත පඤ්ඤාච්ඡිත්තෙතාති තමපි දීපෙනති පණ්ණිතො.
1809. අනෙකප්පාදකායාන කාමකාය විසෙසනො
සම්මානුසාරී නිබ්බාණං මජ්ඣෙකි ජ කායසකිකිතො.
1810. අරුපතො ච මහෙත, අනෙකෙකෙත ච රුපතො,
ච්ඡිත්තො උභෙතොභාගච්ඡිත්තො අරහා භවෙ.
1811. නිවිමොක්ඛච්ඡිත්තො ඉති ටුවමානසාධකා
සත්තපුග්ගලාදිකො සම්මානුසාරී විපසානො.
1812. අධිච්ඡිවමති සද්ධා ව;⁵ යථාච්ඡත්තභාවතො
සොයාධම්මෙසු සම්මානුසාරී පඤ්ඤා ච පටිච්ඡිකිති.
1813. තසමා සද්ධා ච පඤ්ඤා ච චත්තනිවර්තකිණි
චත්තප්පතිට්ඨිතා වායං තිලකිණිවිපසානො

1. B. තසොපකාරකා. 2. D. E. පඨමං. 3. B. ටුවමං පත,
5. E. සද්ධාය,

1814. තසමා සඬාබුරෝ යොගී දිසෙවාලාරිකලකනිණං,
තතො පරමතතතාති සුබ්බමෙ අබිච්චවති.
1815. තසෙසවමබිච්ඡතතසස සඬා වා පත කෙවලා,
සමාබිඤ්ඤාසිකා ව චුට්ඨාතසපිතා හවෙ.
1816. පුලලකනිණමොහාය පඤ්ඤාබුරෙ විපසානො,
බිමමසභාවමාහවච සුබ්බමං පටිවිජ්ඣති.
1817. තසමා සඬාබුරසෙසව චුට්ඨාතආයමාදිතො;
අනෙත සඬානුභාවාය¹ පඤ්ඤා සුපරිපුරති.
1818. පඤ්ඤාබුරසස සෙසනති කෙවි ආවරියා පත.
බුරසංසඤ්ඤං නාම චුට්ඨාතෙසු විභාවසුං.
1819. සතතකනිත්තුපරමො ව, කොලංකොලො තථා පරො,
ඵකබිජ්ඣති තිවිධො භොතාපනෙතා පට්ඨවති.
1820. සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගතතා පත සුගගලො
සකදගාමිතාමෙන දුතියො පි පකාසිතො.
1821. අනතරාපරිනිබ්බාසී, උපහව්වා'පරො තතො,
අසංඛාර-සසංඛාර-උද්ධංසොතොති පඤ්ඤාබුරො.
1822. අනාගාමී ව තතියො, චතුසො අරහා ති ව,
ඉත්ථං ඵලට්ඨා වතතාරො; මග්ගට්ඨා ව තතො පරො.
1823. භාවතාපරියායෙන පටිවෙධානුරූපතො,
වතතාරො ව සුභා භොනති, අට්ඨවා'රියපුග්ගලා.
1824. දිට්ඨිකඤ්ඤා පටියනති ආදිමග්ගෙන සබ්බථා;
අපායගමනියනතු පාපමඤ්ඤං පටියති.
1825. සකදගාමිමග්ගෙන බියනෙතා'ලාරිකා තථා;
අනාගාමිකමග්ගෙන කාමො දෙසො ව සබ්බථා.
1826. අරහතෙතන සබ්බෙපි කෙලසා බියනති සබ්බථා;
කෙලසනාති යථායොගමිති ඤෙය්‍යා විභාවිතා.
1827. පටිසම්භිද චතසොව අත්ථෙ ධම්මෙ නිරුත්තරියං,
පටිභාණෙ ව භාසනති ඤාණං හෙදගතං බුධා.
1828. හෙතුඵලං ව නිබ්බාණං භාසිතත්ථො තථාපරො
පාකා ක්‍රියාති පඤ්ඤවතෙ අත්ථාමෙන භාසිතා.
1829. හෙතු වාරියමග්ගො ව භාසිතඤ්ඤා තථාපරං
කුසලාකුසලං වෙති පඤ්ඤා ධම්මො පකාසිතො.
1830. තත්ථෙවං දසබාහෙදෙ අත්ථධම්මෙ යථාරහං
යො වොහාරො සභාවෙන සා නිරුත්තරිති සම්මතා.
1831. තං-තං-ගොවරකිව්වාදි-හෙදභිතතං තතිං තතිං
පටිත්තමාතං යං ඤාණං, පටිභාණං නමිට්ඨං.

1832. පුබ්බසොගො බාහුසච්චං දෙසහාසා තථාගමො,
පරිපුච්ඡා අබ්ගමො නිසසො මිත්තසම්පදා
1833. ඉච්චුපතිස්සං ලඤ්ඤා භිජ්ජති පරිසමන්දා
අසෙකභුමියං වාථ සෙකභුමියමෙව වා.
1834. සරසතො ආගමනො තථාලබ්බණතො පි ච
තාමුපපතති පකාසෙනති ඵලස්ස තිවිධං බුධා.
1835. තිධා තතො සමාපතති සොතාපතතිඵලාදිකා,
සුඤ්ඤා වානිමිත්තා ච තථාපසණ්ඨිතාති ච.
1836. තං ච චුත්තතයෙතෙව සමාපජ්ජනුමිච්ඡතො
විපස්සනතස්ස සංඛාරෙ ඵලමපෙපති අත්තතො.
1837. නිරොධනතු සමාපතති රූපාරූපස්ස ලාභිකො
සමාපජ්ජත'නාගාමී, අරහා ච යථා තථා.
1838. රූපාරූපසමාපතති සමාපජ්ජ යථාකකමං
චුට්ඨතිත්වා විපස්සතො තත්ථ තත්ථෙව සංඛතො,
1839. යුගතකං පවතොත්වා සමථං ච විපස්සනං,
යථාකිඤ්චඤ්ඤායතනමිත්ථං පත්වා තතො පරං,
1840. අබ්වේශ්ශමධිට්ඨාය කත්වාහොගං යථාරහං,
මහාරූපසමාපතති සමාපජ්ජති පඤ්ඤිතො.
1841. තතො නිරොධං පුසති විත්තුපපාදද්ධාය පරං,
තස්සො'වං මහසාහාවො නිරොධොති පච්චවති.
1842. ඵලවිත්තසමුපපාදා චුට්ඨාතං තස්ස¹ දිපිතං.
තතො භවබ්බං, තං ජේත්වා පච්චවෙකති බුද්ධිමා.
1843. ඉච්චාතෙකගුණාධාරං පඤ්ඤාභාවනමුත්තමං
භාවෙශ්ශ මනිමා යොගී පත්තොනො භිතමත්තතො.
1844. ඉත්ථ සුසම්පාදිත-සීලවිත්ත-
පඤ්ඤ-විසුද්ධි පටිපාදයතො
පත්වාන සමොධිමපෙතසොකා
පාලෙනති සොත්ථි පරමං විරාය.
1845. තෙ පතතිපතතා පරමපතිතා
පකබාලිතක්කෙලසමලා මහෙසී
අච්චනතවොදනගුණොදිතතතා²
ලොකස්ස හොනතු'ත්තමදකඤ්ඤෙශ්ශා.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ නිස්සංඤ්ඤාඵලවිභාගොනාම
තෙරසමෝ පරිච්ඡේද.

නිට්ඨිතො ච සබ්බථාපි විපස්සනාවිභාගො.

නිගමනං

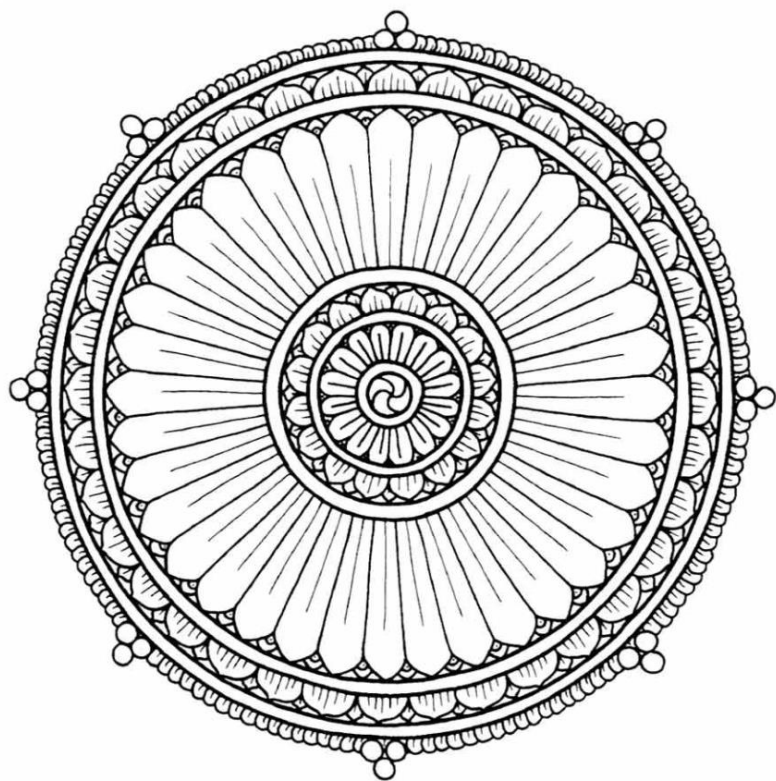
1846. එතතාවතා පටිඤ්ඤානො පවක්කාමීති ආදිතො
නාමරූපපරිච්ඡේදෙ පරිනිට්ඨාපිතො මයා.
1847. තෙරඤ්ච පරිච්ඡේදෙ විභතතා; සත්ත සාධිකා
නාමරූපපරිච්ඡේදෙ භාණ්ඩාරා පකාසිතා.
1848. අභිධම්ම-පදත්ථං¹ ච සම්මේයං ච විපස්සනා
විසුං විසුං විභතතාති විභාගෙත්ථ නිධා මනා.
1849. සොයං විජ්ජා-විමොක්ඛා ච හදයෙසු විභාවිතා
චල්ලභතතමධිට්ඨාය සාසනත්ථවෙසිතං,²
1850. මනොගතතමුද්ධංසී³ රචිරංසීච පණ්ණිනො
දස්සෙතු චිරමාලොකං සඤ්චමමරතතාලයෙ.
1851. පණ්ණිච්චං පරමත්ථෙසු, පාවචං පටිපතතියං
පත්ථයනොතන භික්ඛුත මිත්ථං සුගතසාසනෙ,
1852. නාමරූපපරිච්ඡේදමසංකීණ්ණ මනාකුලං
කුබ්බතා භිතකාමෙන සුකතෙන කතෙන මේ
1853. මහාමේරුනිභං ගෙහං මහාවේනියභුසිතා
මහාවිහාරමාරුලුහ-මහාබොධි-මුත්තස්සවං.
1854. අලංකාරානුං පභොගතාලං චිරකාලං තපොධිතා
ලංකාදීපස්ස'ලංකාරං, කල්ඛිකාපගතාලයං.
1855. නාමරූපපරිච්ඡේදෙ අන්තරායං විතා යථා
නිට්ඨිතො'යං, තථා ලොකෙ නිට්ඨන්ත'ඤ්ඤාසයා සුත්තා

ඉති අනුරූඤ්ඤාවජ්ජයෙන විරචිතං නාමරූප
පරිච්ඡේද-පකරණං නිට්ඨිතං.

නිට්ඨිතො නාමරූපපරිච්ඡේදෙ.

නිබ්බාණපච්චයො හොතු

සබ්බ ආනං ධම්ම ආනං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු